

รายงานการวิจัย

(ฉบับสมบูรณ์)

โครงการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน

โดยเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้เชียงใหม่ – ลำพูน

โดย นายสุเมธ พรหมรักษา และคณะ

รหัส RDG 46 N 0033

กันยายน 2548

รายงานการวิจัย

(ฉบับสมบูรณ์)

โครงการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน

โดยเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้เชียงใหม่ – ลำพูน

โดย นายสุเมธ พรหมรักษา และคณะ

รหัส RDG 46 N 0033

กันยายน 2548

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป" กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ "คน" ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ "กระบวนการ" มากกว่า "ผลลัพธ์" เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย "เวที" (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ "ปัญญา" ในกระบวนการวิจัย

"กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น" หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ "คำถาม" หรือ "ความสงสัย" บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น "คำถาม" ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา "ข้อมูล" ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ "วางแผน" การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ "บันทึก" มีการ "ทบทวน" ความก้าวหน้า "วิเคราะห์" ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ "ถอด" กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ "สรุปบทเรียน" ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย "ผู้ที่สงสัย" ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ปรับปรุงรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอจนออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่า ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยมีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่เล็งโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย สู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผ่านศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นราชภัฏโพธิ์สัตธา นับว่าเป็นโอกาสแก่ผู้วิจัยและชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงใหม่-ลำพูน ที่จะได้ทบทวนบทบาทตัวเองในการทำงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม เพื่อการสร้างสรรค์ทางเลือกใหม่ โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่ดีว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงชีวิตและสังคม นอกจากนี้ทุนที่เป็นเงินแล้วยังได้รับความอนุเคราะห์จากท่านผู้ทรงคุณวุฒิเครือข่ายสถาบันการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ รศ.สมพงษ์ บุญเลิศ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นราชภัฏโพธิ์สัตธา ดร.สมคิด แก้วทิพย์ สำนักงานประสานงานเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พระมหา ดร.บุญช่วย สิริธโร สถาบันวิจัยโพธิยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พร้อมกับทีมนักวิจัยชาวบ้านที่ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยด้วยดีตลอดมา

ผู้วิจัยและคณะทำงาน ขอขอบคุณผู้มีส่วนอย่างสำคัญ ทั้งในฐานะผู้รู้ ผู้สอน ผู้สนับสนุน ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะท่านอาจารย์คณิต ธนุธรรมเจริญ ที่กรุณาจุดประกายและให้แนวทางการสร้างชุมชน ไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมกับชาวบ้านป่าสักงาม เครือข่ายชุมชนสวนลองพิสุจน์ ชมรมผู้ฝึกดิน บ้านพันไม้ และเยาวชนกลุ่มรักษ์คอยอินท์ทุกรุ่น ที่พร้อมใจกันสานต่อภารกิจต่าง ๆ ให้เกิดผลยืนยาวมาร่วม 30 ปี และเป็นแรงใจให้คณะทำงานมุ่งมั่นพัฒนาการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อไป

ส่วนผู้ปกครองและโรงเรียน ที่กรุณาส่งเสริมและสนับสนุนให้โอกาสแก่เยาวชน ได้เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ และศูนย์ประสานงานด้านป่าไม้ โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อนุเคราะห์สิ่งสาธารณูปโภคที่จำเป็นทุกครั้งที่มีการกิจกรรมค่ายอบรม ที่ศูนย์ฝึกอบรมสวนฝืนปิ่นบุญ นับว่าทุกท่าน ทุกหน่วยงานได้มีส่วนร่วมอย่างสำคัญจนทำให้การวิจัยสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

สุเมธ พรหมรักษา

และทีมงานวิจัย

กันยายน 2548

- ชื่อโครงการ** : การบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้
เชียงใหม่-ลำพูน
- ชื่อผู้วิจัย** : นายสุเมธ พรหมรักษา
- ทุนอุดหนุนการวิจัย** : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ระยะเวลาทำการวิจัย** : 1 ปี 6 เดือน ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2546 – 31 ธันวาคม 2547

บทคัดย่อ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชียงใหม่-ลำพูน เป็นกลุ่มคนที่มาร่วมกันทางความคิด เล็งเห็นปัญหาการดำรงชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อม พร้อมกับให้ความสำคัญกับการศึกษา ในฐานะที่จะใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการแก้ปัญหาและพัฒนาต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีขึ้นและมีสังคมชุมชนที่พึงประสงค์ จึงได้ตั้งโจทย์วิจัยว่า จะบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชนโดยเครือข่ายชุมชนในเชิงระบบได้อย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประมวลองค์ความรู้เดิมและศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาของชุมชน แล้วหาแนวทางบูรณาการการเรียนรู้พร้อมกับศึกษาผลการประยุกต์แนวทางการเรียนรู้นั้น คาดหวังว่าจะได้แนวทางในการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมและชุมชนมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง รวมถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนด้วย จะทำให้เกิดวิสัยทัศน์ใหม่ทางการศึกษา จนถึงเป็นบทเรียนเชิงนโยบายและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาโดยครอบคลุมและชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อการขยายผลไปสู่ท้องถิ่นอื่น ๆ และเชื่อมประสานกับการศึกษาในและนอกโรงเรียน

การศึกษาวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สืบค้นภูมิปัญญาและแสวงหาองค์ความรู้ของชุมชน เดินทางไปศึกษาฐานแหล่งเรียนรู้ตามภูมิภาคต่าง ๆ แล้วนำความรู้มาบูรณาการใช้กับกลุ่มเยาวชนในลักษณะการศึกษาตามอัธยาศัยและค่ายวิถีชีวิต ซึ่งกลุ่มเป้าหมายนอกจากจะเป็นสมาชิกในเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่แล้ว ยังรวมไปถึงเยาวชนทั่วไปที่สนใจเข้าร่วมโครงการตามโอกาสที่เหมาะสมด้วย

ผลจากการบูรณาการการเรียนรู้ ทำให้เห็นแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีรูปแบบให้เลือกตามความเหมาะสมของแต่ละครอบครัว ได้แก่ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เพียงอย่างเดียว การจัดการศึกษาโดยครอบครัวอิงกับระบบโรงเรียน และการจัดการศึกษาโดยครอบครัวร่วมกับกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมโดยครอบครัวและโรงเรียนนั้น สามารถริเริ่ม

ดำเนินการได้ แต่ต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้และพัฒนาต่อเนื่องต่อไปอีก ส่วนการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปของค่ายวิถีชีวิตนั้น เยาวชนส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้วิถีชีวิตได้ในระยะเวลาอันสั้น โดยอาศัยกระบวนการกลุ่มและกิจกรรมที่เป็นแบบฝึกหัดให้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง พอจะประมวลสรุปได้ว่า หลักสูตรสำหรับการเรียนรู้ตามอริยาศาสตร์ ต้องเป็นบทเรียนที่มาจากสถานการณ์ที่เป็นจริง บูรณาการอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต ตั้งโจทย์จากปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อาศัยกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งที่อิงการศึกษาในโรงเรียน นอกโรงเรียนและเป็นการศึกษาตามอริยาศาสตร์เต็มเวลา โดยการสนับสนุนและส่งเสริมจากผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิและคุณธรรม ผู้ปกครอง โดยเฉพาะโรงเรียนและองค์กรในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้มิใช่เป็นเพียงเครื่องตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลเท่านั้น แต่จะต้องตอบสนองหรือสอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้วย

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฅ
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย	1
โจทย์และคำถามของการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	3
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
องค์ความรู้ในการจัดการศึกษาของชุมชน	4
แนวคิด การจัดการศึกษาของชุมชน	5
แนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาชุมชน	6
บทที่ 3 การศึกษาตามอัธยาศัย	
แนวคิดพื้นฐานของการศึกษาตามอัธยาศัย	9
การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยครอบครัว	16
การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยอิงการศึกษานอกโรงเรียน	25
การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยอิงการศึกษาในโรงเรียน	35
การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยชุมชน	41
บทที่ 4 วิธีดำเนินงานวิจัย	
ระเบียบวิธีวิจัย	45
ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	45
กลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูล	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย	47
กิจกรรมการดำเนินการวิจัย	47
บทที่ 5 ผลการวิจัยและวิจารณ์	
องค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง	61
แนวทางการบูรณาการการเรียนรู้เชิงระบบ	66
ผลการประยุกต์แนวทางการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน	70
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย	74
แนวคิดและองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย	76
ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและวิจัย	77
บรรณานุกรม	80
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ชุดการเรียนรู้ฐานงานต่าง ๆ	93
ภาคผนวก ข รายชื่อและความคิดเห็นเยาวชนค่ายรุ่น 1-8	170
ภาคผนวก ค เยาวชนกลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัย	240
ภาคผนวก ง การติดตามผลการอบรมระยะต่อเนื่อง	270
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงตัวอย่างการจัดการศึกษาทางเลือกโดยอิงกับระบบโรงเรียน	37
ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบระหว่าง โรงเรียนในระบบโรงเรียนสามัญศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย	74

สารบัญภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 3.1 แสดงการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายของ ค.ช. มาศวัฒน์ แป้งหอม	22
แผนภาพที่ 3.2 แสดงกิจกรรมการจัดการศึกษาสถาบันเขาวงกต จังหวัดเชียงใหม่	27
แผนภาพที่ 3.3 แสดงกิจกรรมการจัดการศึกษาม่อนแสงดาว จังหวัดเชียงราย	29
แผนภาพที่ 3.4 แสดงการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตที่สวนยังยืน จังหวัดเชียงราย	29
แผนภาพที่ 3.5 แสดงการจัดการศึกษาโรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร	38
แผนภาพที่ 3.6 แสดงกิจกรรมของนักเรียนสัมมาสิกขาสันติโคศ กรุงเทพมหานคร	47
แผนภาพที่ 3.7 แสดงการสร้างอาคารดิน โรงเรียนสัมมาสิกขาหินผาฟ้า น้ำ จังหวัดชัยภูมิ	48
แผนภาพที่ 4.1 แสดงการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ องค์ความรู้ของเครือข่ายชุมชนฯ	56
แผนภาพที่ 4.2 แสดงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในค่ายวิถีชีวิต	59
แผนภาพที่ 4.3 แสดงการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายแบบเต็มเวลาของ ศุภพงษ์ เจริญชำนาญการ	64
แผนภาพที่ 4.4 แสดงการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายแบบครึ่งเวลาของชาสมินและมารีโค	65
แผนภาพที่ 4.5 แสดงกลุ่มการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายแบบบางเวลา	66
แผนภาพที่ 4.6 แสดงกิจกรรมของเยาวชนที่โรงเรียนประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก	67
แผนภาพที่ 4.7 แสดงการจัดกิจกรรมของเยาวชนกลุ่ม อ.พร้าว	68
แผนภาพที่ 4.8 แสดงการร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยกองเลาะ	68
แผนภาพที่ 4.9 แสดงกิจกรรมกลุ่มเยาวชนบ้านแท่นคำ	69
แผนภาพที่ 4.10 แสดงการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนบ้านน้ำน้อย	69
แผนภาพที่ 4.11 แสดงการจัดกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนท่าดู้ม	70
แผนภาพที่ 5.1 แสดงแผนที่ความคิดองค์ความรู้ของเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ เชียงใหม่-ลำพูน	71
แผนภาพที่ 5.2 แสดงการแบ่งประเภทการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542	72
แผนภาพที่ 5.3 แผนภาพแสดงแนวทางการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน	76
แผนภาพที่ 6.1 แสดงฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเรียนรู้ ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ เชียงใหม่-ลำพูน	85

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

1.1 ความเป็นมาของการวิจัย

สภาพสังคมในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ เน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ ๆ มาสนองความอยากของมนุษย์ ชาวชนที่อยู่ในวัยอยากรู้อยากลอง จึงเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะถูกอิทธิพลกระแสสังคมนำไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสม ถึงแม้ว่าจะมีระบบการศึกษารับผิดชอบในการพัฒนาเยาวชนอยู่ในปัจจุบัน ... “แต่ในความเป็นจริง ระบบการศึกษาแบบโรงเรียน กำลังประสบความล้มเหลว ไม่เพียงแต่ในสังคมไทย หากแต่ในโลกทั่วไป เนื่องจากระบบการผลิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงไป อันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสาร ระบบการศึกษาแบบทางการของไทยที่ผูกติดอยู่กับราชการ จึงถึงจุดวิกฤตและต้องปรับตัว นำมาซึ่งกระแสดemand การปฏิรูปการศึกษา บนความเชื่อที่ว่า การศึกษาคือเครื่องมือพัฒนามนุษย์ที่สำคัญที่สุด อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปการศึกษาไทยที่กำลังดำเนินอยู่ในเวลานี้ ยังคงเป็นไปในกรอบคิดเดิม คือการเน้นความสำคัญและการทุ่มเททรัพยากรแก่ระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการเท่านั้น โดยมีได้เข้าใจถึงสถานการณ์และข้อเท็จจริง ที่เวลานี้ภาคประชาชนเกิดการขยายตัวในการรวมกลุ่ม จัดตั้งตนเองเพื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบและเนื้อหาต่าง ๆ หลากหลายในปริมณฑลทั่วประเทศ อันเนื่องจากความต้องการที่จะฟื้นคืนบทบาทและสิทธิการจัดการศึกษาลูกหลาน เนื่องจากรู้ว่าการศึกษาในระบบโรงเรียนนั้นไม่เพียงพอต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ทั้งไม่สอดคล้องกับปัญหาและชีวิตจริงของชุมชน” (สุชาติ, รายงานผลการวิจัยการศึกษาทางเลือก ;2546)

จากสภาพปัญหาด้านการจัดการศึกษาที่ไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น จึงเกิดมีกลุ่มคนที่ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้เสริมหลักสูตรในระบบแม่กลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ เหล่านั้นบางส่วนไม่ได้มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ แต่ก็ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการร่วมรับผิดชอบต่อท้องถิ่นของตน ด้วยความสำนึกของการเป็นพลเมืองที่ดี

กลุ่มพุทธธรรมจอมทองหรือกลุ่มรักษ์ค้อยอินท์ในระยะต่อมา ประกอบด้วยครูอาจารย์และเยาวชนพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบบูรณาการผสมผสานทั้งด้านอาชีพ คุณธรรมและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน มีเด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมา รูปแบบการดำเนินการส่วนใหญ่จะเป็นค่ายที่กำหนดขึ้นเป็นครั้งคราว เช่น

ถ่ายทอดธรรมเน้นกิจกรรมด้านเสริมสร้างคุณธรรม ค่ายรักษาคอยอินทร์ เน้นกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ค่ายเยาวชนอาสาสูไฟป่า เน้นกิจกรรมควบคุมไฟป่า และค่ายอาสาพัฒนา เน้นกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนดินทงกันดาร จนเมื่อประมาณ ปี 2545 มีการขยายสมาชิกเครือข่ายไปยังอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ได้แก่ สวณลองพิสุจน์ อำเภอเชียงดาว ค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาบ้านป่าสักงาม อำเภอดอยสะเก็ด ชมรมผู้ฝึกดิน อำเภอสันทราย บ้านพันไม้ อำเภอเมืองลำพูน กลุ่มผักไร้สารพิษ กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง โดยเรียกชื่อเครือข่ายใหม่ว่า “ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชียงใหม่-ลำพูน” ถือว่าเป็นชุมชนทางความคิด ที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่น้อมและเอื้ออาทรต่อกัน กิจกรรมที่จัดขึ้นล้วนเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก พร้อมกับการให้ความสำคัญกับเยาวชนที่จะได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ เพื่อการเป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์ในระยะต่อเนื่องด้วย

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะก่อเกิดสิ่งดี ๆ ให้กับตัวเองและหมู่มวลชนสมาชิก ผู้วิจัยและคณะทำงานในฐานะตัวแทนชุมชนฯ จึงได้แสวงหาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนที่พึงประสงค์ในอนาคต โดยได้พัฒนามาเป็นโครงการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชนโดยเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้เชียงใหม่-ลำพูน” นอกจากจะเป็นการถอดบทเรียนที่ผ่านมาแล้วยังมุ่งหาแนวทางเลือกใหม่ที่สร้างสรรค์ ซึ่งจะมีความสำคัญสำหรับสมาชิกทุกระดับที่จะไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและชุมชนในที่สุด

1.2 ความสำคัญของการวิจัย

องค์ความรู้ในการจัดการศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม มีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิตและชุมชนท้องถิ่นอย่างยิ่ง แต่สมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้เชียงใหม่-ลำพูนมีข้อจำกัดในโอกาสที่จะได้ไปศึกษาเรียนรู้นอกพื้นที่ ด้วยเงื่อนไขข้อจำกัดหลายประการ ดังนั้นโครงการวิจัยการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชนโดยชุมชนแห่งการเรียนรู้เชียงใหม่-ลำพูน จึงเป็นกลไกเสริมสร้างปัญญาและศรัทธาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาของชุมชน ให้มีทิศทางที่ชัดเจน และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. โจทย์และคำถามของการวิจัย

จะบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชนโดยเครือข่ายชุมชนในเชิงระบบในเขตพื้นที่เชียงใหม่-ลำพูน ได้อย่างไร โดยมีคำถามนำในเรื่ององค์ความรู้เดิมในด้านการจัดการศึกษาของชุมชน บทเรียนจากกรณีตัวอย่างการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและชุมชนอื่น ๆ เมื่อบูรณาการการเรียนรู้โดยชุมชนแล้ว จะมีผลต่อการพัฒนาผู้เรียนและชุมชนอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อประมวลองค์ความรู้เดิมและศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในด้านการจัดการศึกษาของชุมชน

3.2 เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชนโดยเครือข่ายชุมชนในเชิงระบบ

3.3 เพื่อศึกษาผลการประยุกต์แนวทางการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ในเขตพื้นที่เชียงใหม่-ลำพูน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ความรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ทั้งเก่าและใหม่ ในการจัดการศึกษาที่ครอบคลุม และชุมชนมีส่วนร่วม

4.2 แนวทางการบูรณาการการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4.3 วิสัยทัศน์ใหม่ในด้านการศึกษา พร้อมกับ บทเรียนเชิงนโยบายและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาโดยครอบคลุมและชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อการขยายผลไปสู่ท้องถิ่นอื่น ๆ และเชื่อมประสานกับการศึกษาในและนอกโรงเรียนต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

5.1 รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จากเอกสาร สัมภาษณ์และจัดเวทีชุมชน

5.2 ศึกษาฐานการจัดการศึกษาทางเลือกจากแหล่งเรียนรู้ในภูมิภาคต่าง ๆ

5.3 ประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างหลักสูตร

5.4 เสนอและเมื่อชุมชนอนุมัติแล้วทำแผนการเรียนรู้

5.5 ทดลองใช้แผนการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสมาชิกและผู้สนใจทั่วไป

5.6 เก็บรวบรวมข้อมูลและปรับปรุงแผนการเรียนรู้

5.7 ประเมินผลการเรียนรู้ สรุปผลและจัดเวทีสะท้อนผลการจัดกระบวนการเรียนรู้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย โครงการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงใหม่-ลำพูน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. องค์ความรู้ในการจัดการศึกษาของชุมชน
2. แนวคิดและแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาของชุมชน
3. แนวคิดและแนวทางการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบาย

ใน 2 ประเด็นแรกจะกล่าวไว้ในบทที่ 2 ส่วนในประเด็นที่ 3 ที่เกี่ยวกับแนวคิดและแนวทางการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบาย ถือว่าเป็นแนวคิดหลักสำหรับการนำมาประยุกต์ใช้ในการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยชุมชน จะได้กล่าวโดยละเอียดไว้ในบทที่ 3

1. องค์ความรู้ในการจัดการศึกษาของชุมชน

1.1 องค์ความรู้ทั่วไปในการจัดการศึกษาของชุมชน

ชุมชนการเรียนรู้เชิงใหม่-ลำพูน เริ่มขึ้นจากกลุ่มคนที่สนใจการศึกษาและปฏิบัติธรรม มีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงมีสมาชิกอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการ มีกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ เน้นการอนุรักษ์วิถีชีวิตพื้นบ้าน การพึ่งพาตนเอง เสริมสร้างคุณธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีเยาวชนหมุนเวียนเข้ามาเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2525 นับว่าเป็นประสบการณ์ตรงที่มีพัฒนามาเป็นลำดับ แต่ยังคงเป็นกระบวนการตามธรรมชาติที่ยังไม่มีการจัดระบบระเบียบ หรือรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นทางการ

1.2 องค์ความรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของชุมชน

ท้องถิ่นภาคเหนือตอนบนมีความเป็นมาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชนชาติใดมาแต่อดีต โดยเฉพาะเขตเชียงใหม่-ลำพูน เคยเป็นแหล่งชุมชนที่สำคัญเช่น เมืองหริภุญชัย นครพิงค์ และเวียงกุมกาม เป็นต้น องค์ความรู้ท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมา จึงมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตคนล้านนามายาวนาน ที่เห็นได้ชัดคือวัฒนธรรมการกินการอยู่ การรักษาสุขภาพ การแต่งกาย ศิลปะ คนตรี ประเพณีและความเชื่อต่างๆ รูปแบบการถ่ายทอดเป็นแบบธรรมชาติ ผสมกลมกลืนอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต ได้แก่การประกอบอาชีพ จารีตประเพณีต่าง ๆ และศิลปหัตถกรรมที่สืบทอดกันมาอย่างไม่ขาดสาย แม้ในปัจจุบันจะลดบทบาทไปบ้าง เพราะการศึกษาในระบบเข้ามาแทนที่ แต่สามารถสืบค้นและฟื้นฟูขึ้นมาได้ โดยอาศัยครุภูมิปัญญาที่ยังพอมืออยู่ในชุมชนท้องถิ่น

2. แนวคิดและแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาของชุมชน

2.1 แนวคิดทั่วไปของการจัดการศึกษาของชุมชน

การศึกษา หมายถึง การพัฒนาหรือการเจริญงอกงามขึ้น หากบุคคล กลุ่มคน ชุมชนหรือสังคมใดขาดการพัฒนา ก็เป็นสัญญาณบ่งชี้ถึงความเสื่อมและจะล่มสลายในที่สุด ในทำนองเดียวกัน หากการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงไม่ได้มีเป้าหมายไปสู่ความยั่งยืนหรือสันติสุขที่แท้ ก็จะก่อผลร้ายแรงทั้งต่อตนเองและสังคมสิ่งแวดล้อมอย่างมหาศาลยิ่งกว่า คร.ประกอบ คูปรัดน์ กล่าวไว้ในบทนำหนังสือปาจารย์สาร ปี 2529 ต้องการเห็นอนาคตของการศึกษาไทยว่า “การศึกษาจะต้องไม่ทำให้คนที่รากฐานของการเกษตร ต้องตั้งอยู่บนฐานของการสร้างความรู้ด้วย มิใช่การนำเข้าจากต่างประเทศ และท้ายสุด การศึกษาไม่ควรผูกติดด้านรูปแบบ นักการศึกษาควรจะได้มีโอกาสที่จะคิดสร้างสรรค์ได้อย่างกว้างขวาง ในอนาคต โรงเรียนสาธิตหรือโรงเรียนตัวอย่าง คงจะไม่ใช่โรงเรียนสาธิตตามมหาวิทยาลัยที่ลอกเลียนแบบจากต่างประเทศ มันอาจอยู่ในสลัม ตามป่าเขา ท้องไร่ท้องนา ครูอาจไม่ใช่ผู้จบปริญญาชั้นสูงทางการศึกษา แต่อาจเป็นใครก็ได้ที่มีจิตใจใฝ่รู้และสร้างสรรค์”

จากร่างรายงานวิจัย “โครงการริเริ่มนวัตกรรมการเรียนรู้ : การศึกษาทางเลือก” โดย วรินทร์า ไกยวรวงศ์ และคณะ (อ้างโดย สุชาดา, 2546) ได้ศึกษาถึงกลุ่มที่พยายามจัดการศึกษาทางเลือกที่อิงระบบในประเทศไทย ซึ่งมีจุดเน้นแตกต่างกันได้แก่ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก กาญจนบุรี เน้นเสรีภาพของการเรียนรู้และความรัก โรงเรียนมอนเตสเซอรี เชียงรายและภูเก็ต เน้นการเรียนรู้เกิดจากตัวผู้เรียนและการจัดสภาพแวดล้อมที่เสริมศักยภาพ โรงเรียนปัญญาทัย เน้นการเรียนรู้เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิด ความรู้สึกและเจตจำนงของเด็กแต่ละคน มีเป้าหมายพัฒนาปัจเจกชนที่มีอิสระทางปัญญา โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย กศน.จ.เชียงราย จ.ลำปาง และจ.บุรีรัมย์ เน้นให้เด็กเรียนรู้โดยกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ต้องให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เพื่อจุดประกายการเรียนรู้และความอยากรู้ ส่วนโรงเรียนสัตยาไส จ.ลพบุรี ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมพร้อมความรู้ เข้าถึงคุณค่าและศักยภาพที่แท้ของการเรียนรู้ ทำนองเดียวกันกับโรงเรียนสามัญศึกษาของชุมชนชาวอโศกที่เน้น ศิลเด่น เป็นงาน ชาญวิชา เน้นจริยธรรม เมตตาธรรมและการพึ่งตนเอง โรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพฯ เน้นการเรียนการสอนแนวบูรณาการ บนฐานการพัฒนาจิตความสามารถเด็กอย่างเป็นองค์รวม

เป็นที่น่าสังเกตว่า โรงเรียนในระบบที่บูรณาการแนวการศึกษาทางเลือกเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้น รับเอาแนวคิดในเชิงนวัตกรรมการเรียนรู้จากตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่แนวคิดตะวันออกมีสัดส่วนที่น้อยกว่า และแนวคิดจากสังคมไทยเองจัดว่ามีเป็นส่วนน้อยที่สุด (สุชาดา, 2546) ดังนั้น การศึกษาที่จะนำพาการพัฒนาไปสู่ทิศทางที่ถูกต้องและ ยั่งยืน ควรยึดหลักองค์ความรู้ที่ผู้รู้ทั้งหลายพิสูจน์ความจริงมาแล้วเป็นพื้นฐาน ได้แก่ องค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม หลักธรรมในทางศาสนา แล้วนำมาประยุกต์ปฏิบัติให้เหมาะสมกับยุคสมัยท่ามกลางภูมิบริบท สังคม

สิ่งแวดลอมดี ทั้งนี้เพื่อเป็นการขัดเกลาสิ่งที่เรียกว่า “ความรู้” ทั้งหลายเหล่านั้น ให้เป็น “ความจริง” ให้มากที่สุด เรียกตามหลักทางพระพุทธศาสนาว่า การศึกษา 3 หรือไตรสิกขา ได้แก่ การศึกษาที่ประกอบด้วยหลักของศีล ปฏิบัติด้วยปัญญา และทบทวนเรียนรู้จนตั้งมั่นขึ้นขง เป็นสมาธิ

2.2 แนวปฏิบัติการจัดการศึกษาของชุมชน

2.2.1 การศึกษาวิถีพุทธ

การศึกษา เป็นกระบวนการภายนอกตัวบุคคล เป็นการจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุน และเอื้ออำนวยให้แต่ละคนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อเอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ดังกล่าวสามารถเกิดได้ทั้งในสภาพการเรียนการสอนแบบชั้นเรียนในระบบโรงเรียน นอกห้องเรียนและการเรียนรู้ตามธรรมชาติ การศึกษาเป็นการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญสำหรับกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิต ดังนั้นการพัฒนาชีวิตให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกตรง ตามหลักพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เป็นแนวทางปฏิบัติสู่ความประเสริฐ คือสัมมาอารยมรรคหรือมรรค 8 แบ่งเป็นหมวด ได้ 3 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 การทำความเห็นหรือความเข้าใจให้ถูกตรง (สัมมาทิฐิ) เป็นกระบวนการแห่งปัญญา ที่ทำให้มนุษย์มีการพัฒนาที่ต่างจากสัตว์เครื่องานทั่วไป จึงเป็นความจำเป็นที่ผู้รู้และสังคมต้องช่วยกันแสดงแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามให้อนุชนได้ศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติตาม

หมวดที่ 2 การควบคุมพฤติกรรมการคิด (สัมมาสังกัปปะ) การพูด (สัมมาวาจา) การกระทำ (สัมมากัมมันตะ) และการประกอบอาชีพ (สัมมาอาชีวะ) ให้ถูกตรง ซึ่งพฤติกรรมทั้งหมดมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา จึงต้องกระทำในลักษณะองค์รวม

หมวดที่ 3 การเสริมหนุนพฤติกรรม การคิด การพูด การกระทำและการประกอบอาชีพ ด้วยความวิริยะอุตสาหะ (สัมมาวายามะ) และความมีสติระลึกรู้ตามทุกอิริยาบถ (สัมมาสติ) จนส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความเห็น ที่ชัดเจนและถูกตรงยิ่งขึ้น เป็นความตั้งมั่น (สัมมาสมธิ) หรือทำความดีเป็นปกติ เข้าสู่กระแสความเป็นอารยบุคคล มีความหลุดพ้นหรือบางเบาจากกิเลสที่เป็นเหตุแห่งทุกข์ ไปตามลำดับ

อาภรณ์ ทุกกะมาน กล่าวไว้ในหนังสือ “ธรรมอันสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน” ว่า คนเราต้องทำตาม ศีล 5 อย่างเคร่งครัด ศีล 5 คือข้อประพฤติปฏิบัติเพื่อจะควบคุมการกระทำที่รุนแรง และความคิดที่หยาบช้า ศีล 3 ข้อแรกคืองดเว้นจากการฆ่า งดเว้นจากการลักขโมย และงดเว้นจากการละเมิดทางเพศ มีความมุ่งหมายที่จะควบคุมความรุนแรงร้ายกาจ และกายกรรมทุกอย่างที่อาจจะเป็นต้นเหตุแห่งความรุนแรงเลวร้ายเหล่านั้น

คือข้อ 4 งดเว้นจากการพูดปด พูดคำหยาบ คำนินทา คำเพื่อเจ้าไว้สวาระ ข้อประพฤตินี้มีความมุ่งหมายในการควบคุมกิจกรรมที่อาจจะเป็นต้นเหตุของความเคียดแค้น ความขาก ความทุกข์ อันจะเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดกายกรรมทุจริต

คือข้อ 5 งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา ของเสพติด รวมทั้งการยึดติดต่าง ๆ ที่ทำให้เราเป็นทาส ข้อนี้มีความมุ่งหมายในการควบคุมโนกรรมที่จะนำไปสู่กิจกรรมที่อาจจะเป็นต้นเหตุของความเคียดแค้น ความขาก ความทุกข์ อันจะเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดกายกรรมทุจริต

ดังนั้น การศึกษาหรือการพัฒนาตนเอง จะต้องประกอบไปด้วยกรรมหรือการงานที่ถูกต้อง หรือ สัมมา อันจะเอื้อประโยชน์ทั้งทางด้านกายภาพและจิตภาพ ดังท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวไว้ว่า “การทำงาน คือ การปฏิบัติธรรม” นั่นเอง

2.2.2 การศึกษาตลอดชีวิต

บทความในหนังสือ“สื่อพลัง” ฉบับที่ 3 ปี 2546 กล่าวไว้ว่า การดำเนินการเพื่อให้ประชาชนมีการศึกษาตลอดชีวิตกำลังเกิดขึ้นทั่วโลก อาทิ อังกฤษ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น ทุกประเทศในโลกปรารถนาจะเห็นคนของตัวเองได้เป็นผู้เรียนรู้อยู่เสมอ ความคิดนี้ก้าวไปอีกขั้นหนึ่งสู่ความคิดที่ว่า ทุกส่วนทุกฝ่ายของสังคมสามารถเป็นได้ทั้งผู้ให้และผู้รับความรู้ ถ้าช่วยกันทำให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมสนับสนุนกันและกัน สังคมก็จะเป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้” (Learning Social)

ความคิดเรื่องสังคมแห่งการเรียนรู้เริ่มเป็นที่กล่าวถึงและยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า เป็นความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง ระบบการศึกษาใหม่จะต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จึงจะถือว่าเป็นการปฏิวัติระบบการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ที่ผ่านมาสังคมมักให้ความสำคัญเฉพาะการเรียนในระบบโรงเรียน แต่การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวางในหลายสถานที่ แม้แต่ในบ้านของตนเองก็เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ โดยเริ่มจากสิ่งที่เราชอบหรือที่สนใจ ให้การหาความรู้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและทำให้เกิดเป็นอุปนิสัย การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เราใส่ใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ บรรยากาศที่ดีจะช่วยให้การเรียนรู้มีความสุข และสร้างความสนใจที่อยากจะเรียนรู้เพิ่มเติม ฉะนั้นการที่เราจะสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้นั้น เราจะต้องเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นว่าเราสามารถสร้างสังคมการเรียนรู้ได้นั่นเอง

ในยุคต่อไป คนไทยควรได้มีชีวิตที่เป็น “ชีวิตแห่งการเรียนรู้” มีการศึกษาที่เป็นการศึกษาตลอดชีวิต มีความกระตือรือร้นที่จะขวนขวายหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนางานและคุณภาพชีวิตของตนเอง การศึกษาจะต้องกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตยุคใหม่ไม่ว่าจะเป็นชานานในท้องทุ่ง หรือนักธุรกิจบนดึกสูง ต่างต้องเก็บเวลาส่วนหนึ่งของชีวิตทำงานให้กับการเป็น “นักเรียน” เพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา

การไปสู่เป้าหมายนี้ ต้องเริ่มต้นจากกระบวนทัศน์ใหม่ ที่มองว่าการศึกษาเรียนรู้มีขอบเขตที่กว้างไกลไม่รู้จัก ไม่จำกัดเฉพาะในระบบโรงเรียน สังคมทั้งระบบต้องเข้ามามีส่วนร่วมในความเป็นไปได้ต่าง ๆ เริ่มต้นครอบครัวต้องเลิกลบภาระการเรียนรู้ของลูกหลานไว้ที่โรงเรียนอย่างเดียว

จากแนวคิดและแนวทางการจัดการศึกษาของชุมชนดังกล่าวข้างต้น จะนำไปสู่การบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัย หรือรูปแบบใด ๆ ก็ตาม โดยใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือและวิจัยบนฐานของชีวิตจริง ทั้งนี้ ทุกฝ่ายในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยเริ่มจากผู้ปกครองที่ต้องปรับฐานคิดใหม่ ผู้เรียนหรือเยาวชนต้องเอาใจใส่อยู่เสมอย่างต่อเนื่อง และฝ่ายสนับสนุนต้องแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3

การศึกษาตามอัธยาศัย

ในการวิจัยเรื่องบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงใหม่-ลำพูน ต้องใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อการวิจัย คือ แนวคิดเรื่องการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีหลักการที่สำคัญคือ

1. แนวคิดพื้นฐานของการศึกษาตามอัธยาศัย
2. การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยครอบครัว
3. การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยอิงการศึกษานอกโรงเรียน
4. การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยอิงการศึกษาในโรงเรียน
5. การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยชุมชน

1. แนวคิดพื้นฐานของการศึกษาตามอัธยาศัย

บทความทางวิชาการจากหนังสือ “สื่อพลัง” ชุดการปฏิรูปการศึกษา ปี 2543-2546 ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานด้านการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย พอสรุปได้ดังนี้

1.1 ความหมายของการศึกษาและการศึกษาตามอัธยาศัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 นิยามความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตรา 15 (3) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

ในหมวดว่าด้วยความมุ่งหมายของการศึกษา มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” สำหรับแนวทางที่จะดำเนินการให้บรรลุความมุ่งหวังดังกล่าว มาตรา 8 ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ระบุให้จัดการศึกษาโดยยึดหลัก “เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและการบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง”

รวมความแล้ว บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ในการเรียนรู้จนตลอดชีวิต ด้วยรูปแบบแนวทางที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์คือการเจริญงอกงามขึ้นทั้งในเรื่องคุณภาพชีวิตและสังคม

1.2 แนวคิดและแนวทางการศึกษาตามอรรถาธิบาย

การศึกษาตามอรรถาธิบาย มีความเกี่ยวเนื่องกับการศึกษาของชาติ ในฐานะเป็นรูปแบบใหม่ที่เพิ่มเติมจากการศึกษาทั่วไปที่จัดอยู่ ดังปรากฏใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 15 ว่า การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอรรถาธิบาย ถึงแม้การศึกษาทางเลือกใหม่นี้จะมีแนวคิดและทฤษฎีจากประเทศทางตะวันตก เช่น มอลเตส เซอร์ วอลคอร์ท โปรเจ็กแอฟโพรซ หรือ ชัมเมอร์ฮิลล์ แต่ในสังคมไทยถือว่ายังอยู่ในระหว่างการศึกษาริเริ่มและทดลองปฏิบัติ เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตมากที่สุด แนวคิดและแนวทางการศึกษาที่จะนำมาใช้เพื่อจัดการศึกษาตามอรรถาธิบาย พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1.2.1 การศึกษาตามอรรถาธิบายเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ของมนุษย์นั้นมีความสำคัญจนตลอดชีวิต ซึ่งสามารถแบ่งช่วงการเรียนรู้ตามอายุได้คือ

ระยะที่ 1 การเรียนรู้ก่อนเกิด การเกิดอย่างมีคุณภาพต้องเริ่มต้นจากการตั้งครรภ์ เป็นการเรียนรู้ของแม่ เกี่ยวกับการดูแลรักษาลูกในครรภ์ มีหลักฐานทางการแพทย์และจิตวิทยาที่พิสูจน์ได้แน่นอนแล้วว่า เด็กสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตั้งแต่วัยในครรภ์มารดา และสามารถที่จะเรียนรู้ได้ในทุกเรื่องที่ผ่านมาการให้ความสำคัญกับการศึกษาในระดับนี้ยังน้อยมาก การสร้างแหล่งเรียนรู้ในสถานที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล สถานอนามัยชุมชน จัดให้มีศูนย์กลางการเรียนรู้สำหรับคนที่จะเป็นพ่อ

แม่ โดยมีแพทย์พยาบาล และสื่อต่าง ๆ ให้ความรู้อย่างจริงจังและเป็นระบบ น่าจะเป็นทางออกของการเรียนรู้ของพ่อแม่ และทารกตั้งแต่อยู่ในครรภ์

ระยะที่ 2 การเรียนรู้ช่วงวัย 0 – 5 ปี ถือว่าเป็นวัยทองของการเรียนรู้ เป็นวัยที่สามารถปลูกฝังทักษะต่าง ๆ ได้ครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมทั้งการศึกษาเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม เพราะวัยนี้สมองเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ถ้าเด็กได้รับการพัฒนาได้รับการกระตุ้นไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว จะช่วยพัฒนาเซลล์สมอง เจตคติต่อการเรียนรู้ และวางพื้นฐานของการเรียน ช่วยให้ทักษะการเรียนรู้พัฒนาไปได้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ นักจิตวิทยาบอกว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้ในวัยนี้หากกลายเป็นความฝังใจแล้ว จะแก้ไขไม่ได้ในภายหลัง

การศึกษาของวัยนี้ทำได้โดยการพัฒนาให้พ่อแม่ครอบครัว สื่อมวลชน และสถานเลี้ยงดูเด็กเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาจะต้องผ่านจากแม่ จากพ่อ จากครอบครัว ส่งไปสู่ตัวเด็ก เมื่ออายุประมาณ 3 ขวบ เด็กจะเริ่มเรียนรู้จากสื่อสมัยใหม่ได้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ วิดีโอ โทรศัพท์ เพราะฉะนั้นการควบคุมดูแลสื่อในฐานะแหล่งการเรียนรู้ที่จะมีผลกระทบต่อเด็กจึงเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึง การเตรียมการศึกษาสำหรับพ่อและแม่เพื่อจะให้เป็นครูคนแรกของลูก จึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดในการศึกษาเรียนรู้ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

ระยะที่ 3 การเรียนรู้ในช่วงอายุ 6 – 24 ปี ถือว่าเป็นวัยเรียนเพื่อให้มีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมบูรณ์ ได้แก่การพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์หรือทางจิตใจ และการพัฒนาด้านสังคม

แหล่งการศึกษาของวัยนี้แม้จะอยู่ในสถานศึกษาเป็นหลัก ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาคุณภาพครูและหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับความเป็นไปได้ของโลกและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมกับสภาพสังคม แต่ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลืมแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติชีวิตของเด็ก นั่นคือการเรียนรู้จากครอบครัว เพื่อนบ้าน ชุมชน ตลาด ร้านค้า ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการเรียนรู้จากเพื่อนเรียนด้วยกัน การศึกษาจึงต้องมีความหลากหลาย สื่อต่าง ๆ จะเริ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีบทบาทและความสำคัญ (รวมทั้งพิษภัย) มากขึ้น ดังนั้น รัฐ สถานศึกษา และครอบครัว จะต้องมองความเชื่อมโยงให้ออกและประสานความร่วมมือเพื่อบูม่งไปในทิศทางเดียวกันให้ได้ ทั้งจากการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาดตามอัธยาศัย

ระยะที่ 4 การเรียนรู้ช่วงวัยทำงาน (25 – 60 ปี) คนวัยทำงานจะเริ่มเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ และเรียนรู้สื่อการศึกษาตามอัธยาศัยมากกว่าเรียนจากสถาบันศึกษา นอกจากนี้ ยังสามารถเรียนจากเพื่อนร่วมงาน เรียนจากสื่อมวลชน เรียนจากเทคโนโลยีสารสนเทศ เรียนจากสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติมากขึ้น

สถานประกอบการจะต้องพัฒนา ให้ความรู้หรือการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอยู่เสมอ ซึ่งนอกจากจะให้คนขององค์กรได้พัฒนาแล้วยังนำมาซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพยิ่งขึ้นด้วย จึงเป็นประโยชน์ต่อองค์กร โดยส่วนรวม

ระยะที่ 5 การเรียนรู้ในวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) คนสูงอายุสามารถเรียนรู้ได้อีกหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เพื่อดูแลสุขภาพกาย และจิตใจของตนเอง การเรียนรู้กิจกรรมใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับวัยและเวลาหลังเกษียณอายุ เช่น กีฬาเบา ๆ คอนกรีต ศิลปะ หัตถกรรม กิจกรรมอาสาสมัคร การท่องเที่ยว ฯลฯ การเรียนรู้ที่จะรับผิดชอบสถานภาพใหม่ๆ เช่น การเป็นปู่ย่าตายายที่ดี ตลอดจนการกระทำตัวเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับลูกหลานและคนรุ่นใหม่ ๆ บางคนยังสามารถค้นหาความรู้ทางวิชาการเพื่อแสดงออกในรูปการบรรยายและการเขียน รวมทั้งเป็นกรรมการมูลนิธิ ชมรมสมาคมต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ประโยชน์ให้สังคมได้อีกมาก

วัยต่าง ๆ จะมีพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และประสบการณ์ที่ต่างกัน จึงมีความต้องการในการเรียนรู้แตกต่างกันตามลำดับวัย มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดและการเรียนรู้ก็เป็นกิจกรรมที่ทำให้ตลอดชีวิต ถ้าเรานำแนวความคิดสองส่วน คือ “ความสำคัญของคน” กับ “ศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิต” มาบูรณาการเข้าด้วยกัน จะช่วยปฏิบัติแนวความคิดเรื่องการจัดการศึกษาของประเทศเราได้

1.2.2 สร้างสังคมแห่งปัญญาด้วยการปฏิรูปการศึกษา

ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวไว้ในหนังสือ ความฝันของแผ่นดิน (พ.ศ.2539) ว่า “...ระบบการศึกษาไทยในอนาคต จึงเป็นระบบที่ต้องตั้งต้นตั้งแต่วิธีที่เราคิดเกี่ยวกับคำว่า “การศึกษา” ที่ต้องเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง เป็นระบบที่ให้นิยามใหม่ของการศึกษาที่เป็น “กระบวนการตลอดชีวิต” อันเป็นกระบวนการที่คนพึงรู้จากทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว โดยมีโรงเรียนเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ระบบการศึกษาในอนาคตต้องเป็นระบบที่ให้หลักประกันว่า เมื่อบุคคลผ่านพ้นการศึกษาภาคบังคับไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็น 9 ปี หรือ 12 ปี เขาจะมีขีดความสามารถในการเรียนรู้ติดตัวไปด้วย การศึกษาที่ให้ทั้ง “วิธีเรียนรู้” และ “ความสุขในการเรียนรู้” แก่บุคคล เพื่อให้ศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงจะเป็นการศึกษาที่พึงปรารถนาของสังคมไทย...”

ความตื่นตัวต่อกระแสการปฏิรูปการศึกษาจากหลายส่วนของสังคมไทยในขณะนี้ เป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่า ด้านหนึ่งยังมีกลุ่มคนหลากหลายที่ยังไม่สิ้นหวังต่อการศึกษาของชาติ ซึ่งไม่เฉพาะ

แต่ในแวดวงนักวิชาการหรือผู้บริหารการศึกษาดังเช่นในอดีต หากแต่ยังรวมถึงความตื่นตัวในหมู่พ่อแม่ภาคเอกชน ฝ่ายการเมือง สื่อมวลชน หรือแม้ประชาชนในชนบท อันเป็นเครื่องแสดงว่าคนไทยยังเชื่อมั่นว่าการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาและสังคม เพียงแต่ต้องการให้มีการปรับปรุงหรือปฏิรูประบบ และ ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่เดียวกัน ความเคลื่อนไหวปฏิรูปการศึกษาคານี้ได้สะท้อนความจริงให้เห็นว่าระบบการศึกษาของเรามีปัญหาและวิกฤตถึงขั้นต้องแก้ไขด่วน การพังทลายของระบบเศรษฐกิจการเงินในช่วงที่ผ่านมา การเมืองและประชาธิปไตยในช่วงที่ผ่านมา ยังวนเวียนอยู่ในบ่วงทวิจิตเดิม ๆ การพัฒนาที่หลงทิศผิดทาง คนรุ่นใหม่ที่ถูกเป็นทาสบริโภคนิยม การล่มสลายของภาคการเกษตรและความเสื่อมทรุดของทรัพยากรและวัฒนธรรม คือปัญหาเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเกิดจากความล้มเหลวของการศึกษาในการพัฒนาคน

การศึกษาจึงถูกคาดหวังอย่างสูงในฐานะที่เป็นพื้นฐานของอารยธรรม และเป็นตัวแปรที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแก่ระบบย่อยอื่น ๆ ในสังคม ภายใต้สภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกไร้พรมแดนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ในยุคที่มีการแข่งขันและความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ซับซ้อนเช่นนี้ หากระบบการศึกษาของเรายังไม่สามารถปรับให้เข้ากับชีวิตและการเรียนรู้ในโลกสมัยใหม่แล้ว สังคมไทยคงไม่อาจเผชิญกับโลกอนาคตได้โดยมั่นคงและสันติ ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพคน ไปสู่คุณภาพของประเทศชาติได้นั้น จำเป็นต้องคิดถึงการศึกษาในความหมายที่กว้างกว่าการไปโรงเรียน ซึ่งก็ไม่ใช่การศึกษานอกโรงเรียนที่ยังคงมีเป้าหมายและกระบวนการเรียนความรู้แบบเดียวกับระบบโรงเรียน หากแต่หมายถึงการศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือการเรียนรู้ทั้งมวลที่มีอยู่นอกรั้วโรงเรียน หรืออยู่ในวิถีชีวิตจริงของคนในสังคม

1.2.3 การมีส่วนร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อปวงชน

การศึกษาเป็นภารกิจเพื่อคนทั้งมวล จึงเป็นการศึกษาของสาธารณะ ที่คนจำนวนมากที่สุดสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีได้หมายถึงเข้ามาทำหน้าที่ทดแทนรัฐ หากแต่เข้ามาร่วมกับรัฐผืนีกกำลังกับรัฐในกระบวนการศึกษาอย่างใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียนรู้จากประสบการณ์และแหล่งเรียนรู้อันหลากหลายนอกห้องเรียน โดยหน่วยงานด้านการศึกษาของรัฐ โรงเรียนและครูจะต้องเปิดใจกว้างแก่การมีส่วนร่วมระดับต่าง ๆ ทั้งตัวผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้องภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งก็คือชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง และสถาบันทางสังคมอื่น ๆ

อย่างไรก็ดี การมีส่วนร่วมมีความหมายแตกต่างกับความร่วมมือ กล่าวคือ ความร่วมมือ (Cooperation) นั้นหมายถึง การที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นเจ้าของหรือเจ้าภาพ แล้วให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าร่วม

มุ่งจะให้กิจกรรมหรืองานนั้นเสร็จตามความต้องการของฝ่ายกำหนดงาน ไม่มุ่งความต่อเนื่องและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน แต่การมีส่วนร่วม (Participation) คือการที่องค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งครู ผู้เรียน ผู้บริหารการศึกษา ผู้นำชุมชนหรือสมาชิกชุมชน มาร่วมกันดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีลักษณะกระบวนการ (Process) และมุ่งหมายจะให้เกิดการเรียนรู้ (Learning) อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ของภาคีทุกฝ่ายที่เข้าร่วม

นอกจากนี้ ในการบริหารจัดการศึกษา ยังต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น ชุมชน และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมให้มากที่สุด ซึ่งหมายถึงว่า ผู้คนต่าง ๆ ชุมชนและสิ่งแวดล้อม ล้วนแต่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดปัญหาได้ทั้งนั้น นั่นหมายถึงการเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง โรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จะเป็นที่พบปะระหว่างผู้รู้และผู้เรียน เพื่อการถกเถียง อภิปรายวิเคราะห์ปัญหา สร้างสรรค์ความคิดและความเข้าใจ เพื่อบูรณาการความรู้ จินตนาการและพลังสร้างสรรค์ด้วยกัน เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมและชีวิตแบบ “มนุษย์” ที่เทคโนโลยีทดแทนไม่ได้ โดยที่การเรียนรู้ก็จะโยงเข้าสู่การปฏิบัติในชีวิตจริงมากขึ้น การเรียนกับการทำงานไปพร้อมกัน ยังทำให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื้อหาวิชาจะไม่มีแบ่งแยกเป็นสาย วิทยาศาสตร์ – สังคมศาสตร์ หากแต่เป็นการหลอมรวม “ศาสตร์แห่งความเป็นมนุษย์” ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดสำนึกของการพัฒนาคนและพัฒนาชุมชน อันจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งต่อไป

1.2.4 ตัวอย่างการจัดการศึกษาเรียนรู้ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคม

เวลาเราพูดถึงการปฏิรูปการศึกษา ก็มีแนวโน้มว่าคนส่วนใหญ่จะนึกถึงการศึกษาของเยาวชน ถูกหลานคน การศึกษาของชนชั้นกลางและประชาชนในเมืองเสียมากกว่า แต่ความจริงคือคนส่วนใหญ่ของประเทศเรานั้นอยู่ในชนบท ซึ่งศักยภาพที่ชนบทไทยมีอยู่นั้นเป็นสมบัติล้ำค่าที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามอุดมคติของการปฏิรูปการศึกษายิ่งนัก ซึ่งเวลานี้ก็ได้มีการรวมกลุ่มพึ่งตนเอง แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตกันอยู่ทั่วไปมากมาย ทั้งที่มีหน่วยราชการสนับสนุนหรือที่องค์กรพัฒนาเอกชนเชื่อมประสานอยู่ ดังมีตัวอย่างอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ดังนี้

- ศูนย์อินแปง อ.กุฉินารายณ์ จ.สุพรรณบุรี เป็นศูนย์กลางเครือข่ายหมู่บ้าน 46 หมู่บ้านรอบอุทยาน ทำหน้าที่ประสานการจัดการการเรียนรู้ในชุมชน โดยประสานกับโรงเรียนและองค์กรภายนอก

- อุทยานการศึกษาวัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี โดยพระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ) มีกิจกรรมหลายรูปแบบ อบรมทักษะอาชีพต่าง ๆ แก่เยาวชนและชาวบ้านทั่วไป เพื่อการพึ่งตนเอง และเป็นการยกระดับการศึกษาด้วย

- โรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งโดยกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน เปิดสอนวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ศิลปะการตัดตุ้ ง ร้าดาบ การตีกลองสะบัดชัย การทอผ้า การนวดพื้นบ้าน เป็นต้น

- เครือข่ายเกษตรผสมผสานภาคใต้ มีครูและโรงเรียนเป็นผู้ประสานการจัดการ ไม่เพียงชาวบ้านจะมีรายได้และทางเลือกเพิ่มขึ้น เด็กและเยาวชนยังมีแหล่งเรียนรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้นด้วย

- ชมรมอุ้มชูไทอีสาน ซึ่งฟื้นฟูค่าและการพึ่งพาอาศัยแบบเครือญาติขึ้นมา โดยประยุกต์ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามเข้ากับการพัฒนาชุมชน เผยแพร่แนวคิดกินอยู่พอดี ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง อ.ฉวาง จ.นครศรีธรรมราช เป็นการรวมตัวของเกษตรกรชาวสวน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการเกษตร เศรษฐกิจ การเมือง ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ติดตามข่าวสารบ้านเมืองและการรวบรวมปัญหา ความต้องการของชุมชนขึ้นเป็นองค์ความรู้ นอกจากนี้ยังประสานจัดหาความรู้และสถานศึกษาให้ตรงกับความต้องการของชุมชน สนับสนุนคนในชุมชนได้เล่าเรียนในระบบ

- ชุมชนวนเกษตร อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา ของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม ซึ่งจัดการศึกษาด้านสมุนไพร วนเกษตรและสิ่งแวดล้อม โดยร่วมมือกับโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งในและนอกจังหวัด มีการนำเด็ก ๆ ไปเรียนรู้เรื่องธรรมชาติที่เชื่อมโยงไปสู่การใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งในรูปแบบค่ายและกิจกรรมวันหยุด ตลอดจนการใช้ศิลปะและธรรมชาติแวดล้อมเป็นสื่อการเรียนรู้

- ครูชบ ยอดแก้ว กับโรงเรียนน้ำขาว อ.ฉะนะ จ.สงขลา ที่เน้นการจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยบูรณาการสู่ชุมชนและครอบครัว โดยรูปแบบกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งปัจจุบันขยายไป 22 จังหวัด/ร้อยกว่ากลุ่ม สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจของครูและชุมชนได้เป็นอย่างดี มีการประชุมประสานการเรียนรู้เนื้อหาที่หลากหลาย โดยให้ชาวบ้านเป็นครูและร่วมจัดการศึกษาภายในโรงเรียน เพื่อให้ลูกหลานของชุมชนได้รับความรู้และทักษะที่ไม่แปลกแยกจากชุมชน รวมถึงการจัดตั้งเครือข่าย “ครูเพื่อเด็กและชุมชน” ขึ้น เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาไปพร้อมกัน

1.3 ประเภทของการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

ประเภทของการศึกษาตามอัธยาศัย หรือการศึกษาทางเลือก ปรากฏในรายงานการวิจัยเรื่อง “โครงการวิจัยการศึกษาทางเลือก : ฐานข้อมูลและการวิเคราะห์” โดยสุชาดา จักรพิสุทธิ์ (2546) ได้จำแนกแนวทางการศึกษาทางเลือกในประเทศไทยไว้กว้าง ๆ เป็น 7 กลุ่ม คือ

1) การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัว Home School มีทั้งครอบครัวเดี่ยวและกลุ่มครอบครัว

2) การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบโรงเรียน แต่จัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากโรงเรียนตามแนวกระแสหลักทั่วไป เน้นนวัตกรรมการเรียนรู้ การทดลองปฏิบัติหรือประสบการณ์ตรง กลุ่ม

3) การศึกษาทางเลือกสายครูภูมิปัญญา ได้แก่ พ่อครู แม่ครู ปราชญ์ชาวบ้าน ดำเนินการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปะ การช่าง การแพทย์พื้นบ้านและสมุนไพร เป็นต้น

4) การศึกษาทางเลือกสายศาสนาหรือวิถีปฏิบัติธรรม จัดการเรียนรู้แก่สมาชิกทั้งแนวเศรษฐกิจพอเพียง ค่อด้านบริโภคนิยม การปฏิบัติสมาธิตามแนวความเชื่อต่าง ๆ

5) การศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกระบบรัฐ ได้แก่ กลุ่มกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดกระบวนการเรียนรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย เช่น สถาบัน ศูนย์ ชมรม และกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น

6) การศึกษาทางเลือกของกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ได้แก่ การสืบสานภูมิปัญญา การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการปัญหาชุมชน เล็ก สตรี เป็นต้น

7) การศึกษาทางเลือกผ่านสื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ ประเภทสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือเว็บไซต์ รวมถึงห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ การท่องเที่ยวและอื่น ๆ

อาจรวมกลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัยและแบ่งตามลักษณะการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยองค์กรเอกชน โดยชุมชน และการจัดการศึกษาที่อิงกับการศึกษาในระบบ

2. การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยครอบครัว

จากรายงานการศึกษาเบื้องต้น “การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย” โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) และรายงานการประชุมวิชาการ

“การจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับการรับจดทะเบียนของโรงเรียน” (2545) ได้รวบรวมแนวคิดและแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยครอบครัวไว้ พอสรุปได้ดังนี้

2.1 รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยในเวลานี้ ต้องนับว่าเป็นระยะแรกของการเริ่มต้นเกิดขึ้นอย่างมีรูปแบบวิธีการดำเนินการที่แตกต่างผสมผสานกันไปตามทัศนะความเชื่อ ความต้องการ หรือสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัว ยังไม่มีการประกาศใช้กฎกระทรวง การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย มีรูปแบบการดำเนินการ แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

2.1.1 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวเป็นผู้จัดการศึกษาให้กับบุตรด้วยตนเองโดยตรง อาจสอนด้วยตนเองบางส่วน และดูแลจัดการให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบการศึกษาอื่น ๆ ด้วย เช่น เรียนกับเพื่อนของพ่อแม่ เรียนกับครูพิเศษ เรียนกับสถาบันสอนภาษา สถาบันสอนวิชาชีพ เรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นต้น

2.1.2 การจัดการศึกษาโดยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มครอบครัว ซึ่งยังมีความแตกต่างกันเป็น 2 ลักษณะย่อย ดังนี้

1) กลุ่มครอบครัวแบบเป็นข่ายประสานงาน สมาชิกในกลุ่มมีการดูแล จัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนเป็นหลักพร้อมไปกับการจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ตามเวลาและสถานที่ที่นัดหมาย ตามความสะดวกและข้อตกลงกัน มีการประสานงานแบบหลวม ๆ ไม่เป็นทางการ

2) กลุ่มครอบครัวที่มีการรวบรวมศูนย์การจัดการในที่เดียว คือมีการดำเนินการจัดการศึกษาในสถานที่ตั้งแห่งหนึ่ง โดยมีครอบครัวหรือจำนวนหนึ่งเป็นแกนหลักในการดำเนินการ มีหลักสูตรหรือแผนการจัดการศึกษาค่อนข้างแน่นอนที่เห็นพ้องต้องกัน อาจมีการมอบหมายหรือจ้างครูผู้สอนเข้ามาช่วย โดยอยู่ในการกำกับดูแลของกลุ่ม

ทั้งสองลักษณะ คือทั้งครอบครัวเดี่ยวและกลุ่มครอบครัว จะต้องจดทะเบียนบุตรหลานไว้กับโรงเรียนในระบบที่ใดที่หนึ่ง มีสถานภาพเป็นเช่นเดียวกับนักเรียนโดยปกติของโรงเรียนและมีการวัดผลประเมินร่วมกับทางโรงเรียนตามข้อตกลงร่วมกัน เนื่องจากด้วยเหตุที่ยังไม่มีการประกาศใช้กฎกระทรวง

ข้อที่ควรทำความเข้าใจอีกประการหนึ่งคือ ความต้องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยวล้วน ๆ นั้น แทบจะไม่มี กล่าวได้ว่าอย่างน้อยครอบครัวบ้านเรียน (ชื่อที่นิยมใช้เรียกครอบครัวที่มีการจัดการศึกษาโดยครอบครัว) ทั้งหลาย ล้วนพยายามแสวงหากลุ่ม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม หรือ

สร้างชุมชนครอบครัวที่มีการเรียนรู้และอิงอาศัยซึ่งกันและกันเท่าที่จะเป็นไปได้ตามข้อจำกัดของแต่ละครอบครัว

2.2 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยครอบครัว พิจารณาเทียบเคียงไปกับรูปแบบการศึกษาตามที่กำหนดในมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ ได้ดังนี้

2.2.1 จัดการศึกษาเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยให้ความสำคัญกับความถนัด ความสนใจ ใฝ่รู้ของบุตรหลาน ใช้นเป็นตัวนำในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้มีความเป็นธรรมชาติกลมกลืนอยู่กับวิถีชีวิตประจำวัน มากกว่าที่จะกำหนดเป็นจุดมุ่งหมาย - เนื้อหาวิชา - ตารางเวลาเรียน เป็นกิจจะลักษณะหรือเป็นแบบแผนอย่างในโรงเรียน มีความอิสระ ยืดหยุ่นสูง เกิดการเรียนรู้ได้ทุกโอกาส ทุกเวลา ทุกสถานที่ ทั้งในบ้านและนอกบ้าน ในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะเป็นแนวทางการจัดการศึกษาของครอบครัวเดี่ยวและเป็นแนวทางพื้นฐานของครอบครัวบ้านเรียนโดยทั่วไป

2.2.2 จัดการศึกษาแบบนอกระบบ คือมีหลักสูตรกำหนดไว้เป็นแนวทางชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ไม่เคร่งครัดมีความยืดหยุ่นทั้งในเรื่องเนื้อหาสาระ เวลาเรียน และการวัดประเมินผล โดยส่วนใหญ่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาของกลุ่มครอบครัว

2.2.3 จัดการศึกษาแบบในระบบ คือมีหลักสูตรที่แน่นอนเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นแบบแผน ที่พบส่วนใหญ่จะเป็นการใช้หลักสูตรลักษณะ Home School ของต่างประเทศ ซึ่งจะต้องลงทะเบียนและเสียค่าใช้จ่าย และผู้เรียนได้ไปรับรองผลการเรียนเป็นผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสถาบันหรือสถานศึกษาเจ้าของหลักสูตรนั้นกรณีนี้ทั้งที่ครอบครัวเดี่ยวและกลุ่มครอบครัว

นอกจากนี้ ยังมีลักษณะของการจัดการศึกษาอย่างมีข้อตกลงร่วมกับทางโรงเรียน เป็นอีกแนวทางผสมผสานไปกับทั้ง 3 รูปแบบข้างต้น เกิดขึ้นในโรงเรียนที่จัดให้มีโครงการการศึกษาโดยครอบครัว หรือในชื่ออื่น ๆ เช่น โครงการบ้านเรียน โครงการการศึกษาตามอัธยาศัย โครงการการศึกษาที่บ้าน เป็นต้น

ข้อตกลง โดยส่วนใหญ่คือการกำหนดเฉพาะรายวิชา หรือกิจกรรมบางส่วนที่ให้เด็กมาเรียนที่โรงเรียน กำหนดวันบางวันที่จะมาโรงเรียน ตามที่เห็นว่าจำเป็นและเหมาะสม ส่วนอื่น ๆ อยู่ในการดูแลจัดการของทางบ้าน พร้อมทั้งมีข้อตกลงในเรื่องการวัดผลประเมินผลร่วมกัน

ในแนวทางที่มีข้อตกลงร่วมกับทางโรงเรียนนี้ อาจไม่ใช่เป็นเพียงความจำเป็นในช่วงระยะที่ยังไม่มีการประกาศกฎกระทรวงเท่านั้น แม้ภายหลังประกาศใช้กฎกระทรวงแล้ว รูปแบบและแนวทาง

การจัดการศึกษาดังกล่าวอาจจะยังคงความจำเป็น รวมทั้งมีการพัฒนาประสิทธิภาพและความหลากหลายของวิธีการดำเนินการ จนเป็นที่นิยมเพิ่มขึ้นมากไปกว่านี้ก็เป็นได้

การศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย จึงนับเป็นสิ่งใหม่ที่ยังต้องการระยะเวลาของการเติบโตเรียนรู้ สรุบบทเรียน สร้างองค์ความรู้ ปรับปรุงเติมความสมบูรณ์ ให้ตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายสมฐานะของการเป็น “การศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์” โดยแท้จริง

2.3 ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้

มีตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยครอบครัว แบ่งตามลักษณะกิจกรรมได้ดังนี้

2.3.1 กิจกรรมเป็นกลุ่มเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสาระความรู้ที่มีความจำเป็น ต้องมีกระบวนการเรียนการสอนค่อนข้างเป็นแบบแผน เป็นทางการ มีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ ได้แก่ กลุ่มเรียนดนตรีไทย กลุ่มเรียนดนตรีสากล กลุ่มศิลปะการแสดงโขน กลุ่มเรียนศิลปะทำหัวโขน กลุ่มเรียนเทนนิส กลุ่มเรียนภาษาญี่ปุ่น

2.3.2 กิจกรรมเรียนรู้ตามความสนใจ มีการนัดหมายเป็นครั้ง ๆ ไป ตามความสนใจ หรือความคิดริเริ่มของครอบครัว แล้วชวนครอบครัวอื่นมาร่วม ได้แก่ กิจกรรมเยี่ยมบ้าน กิจกรรมทางศิลปะ งานประดิษฐ์ ทัศนศึกษา เยี่ยมชมแหล่งวิชาชีพ จัดทำจุลสาร จัดนิทรรศการร่วมในงานต่าง ๆ เข้าชมงาน การละเล่น การแสดงตามความสนใจ และร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการที่ส่วนราชการหรือเอกชนจัดขึ้น

2.3.3 กิจกรรมค่ายร่วมเรียนรู้ เรียนรู้จากการใช้ชีวิตร่วมกัน ภายใต้บรรยากาศการเดินทาง ค้างแรม และมีกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ค่ายเขียวข้าว ค่ายสุดแผ่นดินอีสาน ค่ายलोंได้ ค่ายฟาร์มเห็ด ค่ายโคโนเสาร์

2.3.4 กิจกรรมนำทางชีวิต เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในทางศาสนธรรม ได้แก่ กิจกรรมไปวัดวันพระ ร่วมงานบุญในเทศกาลทางศาสนา กิจกรรมไหว้พระระหว่างทัศนศึกษา กิจกรรมร่วมกลุ่มกับเด็กค้อยโอกาส และกิจกรรมอาสาสมัคร

2.4 ตัวอย่างโครงการ Home School กับโรงเรียนในระบบ

2.4.1 โครงการ Home School ของโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เป็นการจัดการศึกษาร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนกับพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็ก เริ่มจากครอบครัวนายแพทย์โชติช่วง ชูตินทร ในปี พ.ศ.2531 ปัจจุบันมีครอบครัวที่ลงทะเบียนอยู่ในโครงการของโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ประมาณ 30 คน จากกว่า 20 ครอบครัว

ทางโรงเรียนมีความตั้งใจจะปรับปรุงโครงการให้สามารถช่วยเหลือแก่ครอบครัวบ้านเรียนให้มากยิ่งขึ้น โดยจะจัดเจ้าหน้าที่เพิ่มเติม จัดระบบทะเบียนให้รัดกุม ปรับปรุงการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน จัดสัมมนาวางแผนทางร่วมกัน เป็นต้น

2.4.2 โครงการบ้านป่าแห่งการเรียนรู้เป็นการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤกษ์ โดยร่วมมือกันระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนสังกัด สปช. อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีข้อตกลงร่วมกันให้เรียนที่โรงเรียน 3 วัน จันทร์-พุธ เรียนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ สร้างเสริมลักษณะนิสัยและภาษาอังกฤษ อยู่กับครอบครัว 4 วัน เรียนรู้แบบบูรณาการกับวิถีชีวิต ตอนหลังมีการเปลี่ยนแปลง อยู่บ้าน 3 วัน ไปโรงเรียน 4 วัน

ถือว่าเป็นโครงการนำร่องเพื่อการศึกษาวิจัย ของ สปช. มีหน่วยงานในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลสตึก ศึกษาพิเศษอำเภอและจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ครูและบุคลากรทางการศึกษาใกล้เคียงอีกจำนวนหนึ่ง

2.4.3 โรงเรียนราชวินิต มัชฌม กทม. โรงเรียนได้เตรียมความพร้อมเอาไว้แล้วที่จะจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ยินดีให้ความร่วมมือสนับสนุนครอบครัวบ้านเรียนทั้งหลาย ซึ่งโรงเรียนมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาให้กับทางโรคเรื้อรังหรือโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนต่างชาติ ที่มาเรียนระยะสั้น บางกิจกรรม บางวิชา คิดว่ากรณีเด็กจากครอบครัวก็น่าจะเป็นไปทำนองเดียวกัน

รูปแบบความเป็นไปได้ของความร่วมมือ เช่น

- อนุญาตให้เด็กจากครอบครัวบ้านเรียนเข้าใช้สถานที่และทรัพยากรการเรียนรู้ของโรงเรียน เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ เป็นต้น
- ยินดีให้เข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กของโรงเรียนตามความสนใจของครอบครัวบ้านเรียน เช่น งานกีฬา กีฬา คณิตศาสตร์ ศิลปะ ว่ายน้ำ ทักษะศึกษา เป็นต้น
- ยินดีให้เข้าร่วมเรียนในชั้นเรียนบางวิชา ตามที่สนใจ เป็นการศึกษาแบบไม่มีหน่วยกิต หรืออาจจัดให้มีการวัดผลและออกใบรับรองผลให้ หากมีความต้องการ ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามตารางสอนของโรงเรียน

2.4.4 โรงเรียนมินประสาธวิทยา กทม. ปีการศึกษา 2542 ทางโรงเรียนให้ความสำคัญอนุเคราะห์กับศูนย์เด็กเล็กวัดศิริพงษ์ ภายใต้การสนับสนุนของเสถียรธรรมสถาน เด็กกลุ่มนี้ขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียนไว้กับโรงเรียน แต่จะดำเนินการสอนโดยพ่อแม่และครูอาสาสมัคร พร้อมกันนี้ก็มีเด็กจากครอบครัวอื่น ๆ เข้ามาสมทบ ทำให้จำนวนเด็กกลุ่มนี้ในขณะนี้อยู่ประมาณ 16 คน

กรณีดังกล่าวนับเป็นความร่วมมือประการหนึ่งที่ทางโรงเรียนให้กับการศึกษาโดยครอบครัว ถึงแม้จะเป็นเพียงชั่วคราวและยังไม่ได้มีกระบวนการของการศึกษาร่วมกันอย่างแท้จริง

2.4.5 โรงเรียนวรรณสว่างจิต กทม. อาจารย์ณัฏฐิณี และ ดร.วัฒนา มัคคสมัน เจ้าของโรงเรียนและเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องกระบวนการเรียนรู้แบบโครงการ(Project Approach) ได้เคยให้การสนับสนุนต่อครอบครัวบ้านเรียน โดยยินดีให้เข้าดูงานการจัดการศึกษาของโรงเรียน พร้อมบรรยายให้ความรู้แนวทางการจัดการศึกษาแบบโครงการ

มีความเห็นว่าจะมี “โครงการพิเศษจัดการศึกษาโดยครอบครัว” ขึ้นในโรงเรียน เหมือนโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จังหวัดกาญจนบุรี ดำเนินการอยู่ ซึ่งจะทำให้ครอบครัวบ้านเรียน สามารถนำชื่อลูกไปขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียนของโรงเรียน มีกระบวนการในการจัดการศึกษาร่วมกัน รวมไปถึงเรื่องการวัดผลประเมินผลด้วย จะเป็นการสนับสนุนอย่างสำคัญต่อการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย ช่วยประทับประต่องช่วงภาวะแห่งการเริ่มต้นก่อตัวนี้ ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ โรงเรียนยังยินดียินยอมให้เด็กจากครอบครัวบ้านเรียนเข้าใช้เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษาที่โรงเรียนมีอยู่ เช่น ห้องดนตรี สระว่ายน้ำ เป็นต้น ตามสมควร ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรม การร่วมเรียนในชั้นเรียนบางวิชาตามที่สนใจ ก็มีความเป็นไปได้เช่นกัน

2.4.6 โครงการ Home School โรงเรียนสัตยาไส อยู่อำเภอยะบะดี จังหวัดลพบุรี นำโดย ดร.อาจอน ชุมสาย ณ อยุธยา จัดการศึกษาระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษา เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) จัดการศึกษาโดยมีปรัชญาและวัตถุประสงค์ มุ่งให้ผู้เรียนเจริญเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสำนึกในคุณค่าความเป็นมนุษย์ มีความเป็นเลิศทางคุณธรรม วิชาการและการกีฬา สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข

โรงเรียนสัตยาไส พร้อมรับ Home School จดทะเบียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้

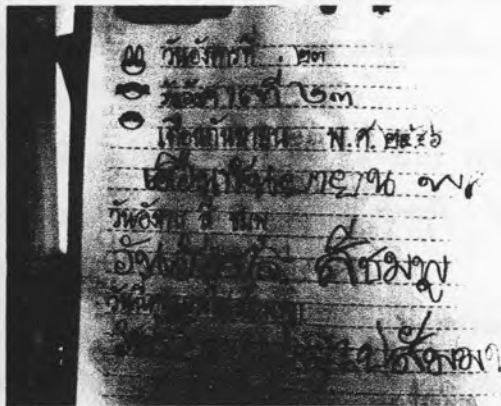
- ไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียน
- การศึกษาเป็นไปอย่างมีปรัชญาและจุดมุ่งหมายทางการศึกษาร่วมกัน
- มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับทางโรงเรียนพอสมควร
- หลักสูตรผู้ปกครองกำหนดเอง จัดให้มีแฟ้มผลงานแสดงการเรียนรู้ของเด็ก
- มีการประเมินผลร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง เด็ก
- มีการสัมมนาเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ปกครอง
- มีการเข้าค่ายที่โรงเรียนเป็นครั้งคราว

2.4.7 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวกลุ่มบ้านเรียนชวนชื่น มีการรวมกลุ่ม 5 ครอบครัว เริ่มจัดการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บริหารจัดการโดย ดร.สมใจ แจงจิรวัดน์ สถานที่ใช้โรงเรียนอนุบาลชวนชื่น รูปแบบการจัดการศึกษาเป็นแบบผสมผสาน โดยไปเรียนในระบบกับโรงเรียนประถมศึกษา

ธรรมชาติทุกวันจันทร์ (ยกเว้นจันทร์ที่ไปทัศนศึกษา) การเรียนการสอนเน้นบูรณาการทุกรายวิชา สอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ รวมทั้งการนำเอาลักษณะเด่นของความเป็นตะวันออกกับตะวันตกมาบูรณาการด้วย เช่นการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกล้าแสดงออก การเป็นนักทดลองค้นคว้า วิจัย การมีชีวิตที่เรียบง่าย ความสุภาพอ่อนโยน ความอ่อนน้อมถ่อมตน และสิ่งสำคัญที่สุดแห่งความเป็นตะวันออก คือความเป็นผู้มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต รู้จักจิตวิญญาณของตนเอง รู้จักเสียสละเพื่อสังคมและอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสันติ

ในการเรียนการสอนนั้น ได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้สอนคิดร่วมกัน แก้ปัญหาร่วมกัน โดยผู้สอนเป็นผู้แนะนำและวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน ภายใต้บรรยากาศแห่งเสรีภาพและการเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

2.5 ตัวอย่างการจัดการศึกษาตามอริยาศัยครอบครั้ว “เป้งหอม”

แผนภาพที่ 3.1 แสดงการจัดการศึกษาตามอริยาศัยของ “น้องปุ่น” ค.ช. มาศวัฒน์ เป้งหอม

จากแผนภาพที่ 3.1 คุณแม่ซุมมาศ แป้งหอม ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและแนวทางปฏิบัติในการจัดการศึกษาของน้องปุ่นว่า ได้เริ่มต้นจากครอบครัว คือพ่อแม่มาคุยกันถึงแผนชีวิตส่วนตัว ครอบครัวและลูก เราจะทำอะไรกันบ้าง ในส่วนของลูก รู้แล้วว่ามีการศึกษาทางเลือกแบบนี้ แต่ตอนยังไม่คลอดก็ยังไม่ได้ตัดสินใจ พอคลอดก็เลี้ยงเอง มีคุณตา คุณยาย และนำมาช่วยบ้างตอนต้น ๆ ตอนหลังมาเราก็ดูแลเองหมด ทั้งเรื่องการกิน การอยู่ และเฝ้าดูพัฒนาการของลูกด้วย

มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ลูกยังเล็ก ๆ พออายุได้สักขวบครึ่งก็เห็นแววว่าเขาสนใจมากน่าจะตัดสินใจใช้กระบวนการ Home School กับเขาได้ เพราะความสนใจจะบ่งบอกถึงความอยากมีอิสระ ความเป็นตัวของตัวเอง เลือกเล่นเอง ทำเอง

การเรียนรู้ของลูกจะเป็นไปตามธรรมชาติ เริ่มจากพ่อแม่ต้องเข้าใจแนวทางและถ่ายทอดสู่ลูกด้วยกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เป็นตัวอย่างที่ดี พาอ่านหนังสือ ทำเป็นชีวิตปกติแต่ก็จะเน้นให้เขาได้ฝึกฝนไปด้วยในตัว อาจจะไม่เข้มงวดมากนัก

พยายามหาตัวอย่างโดยการหากลุ่มที่ทำเรื่องนี้ คิดต่อมาที่คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติก็ได้รับชื่อมาแล้วก็โทรไปคุยกับเขา เช่น คุณแม่ส้ม คุณสมพร คุณหมอพร และคุณยุทธชัย จึงเข้าร่วมกับกลุ่มคุณยุทธชัย เพราะเขาไปจัดไคล์บ้านที่เสถียรธรรมสถานได้เห็นเพื่อน ๆ ครอบครัวมาร่วมกิจกรรม

กันพร้อมกับเด็ก ๆ หลายวัยจึงมั่นใจมากขึ้น และคิดตามมาจนถึงวันนี้ น้องปุ่นอายุ 5 ขวบ

พัฒนาการของน้องปุ่น คุณแม่เก็บข้อมูลไว้เพื่อนำมาสร้างเป็นแผน ให้เขาเรียนรู้อะไรเพิ่มเติมต่อจากสิ่งที่เขาสนใจ เขาชอบ บุคลิกของน้องปุ่นจึงปรับตัวเข้ารับการได้ง่าย ไม่ตื่นหรือกลัวคน คงเป็นเพราะคุณพ่อคุณแม่ให้โอกาสในการเรียนรู้ในทุกเวลา เช่นการไปห้าง ไปธนาคาร ก็จะไปพูดคุยเล่นกับพนักงานได้อย่างเป็นกันเอง

เคยพาไปที่โรงเรียนอนุบาล 2-3 แห่ง ตอนอายุได้ 3 ขวบ เขาชอบของเล่นสนาม แต่ไม่พร้อมที่จะเข้าห้องเรียน ได้อธิบายถึงการเข้าเป็นนักเรียนว่าจะเล่นอย่างเดียวไม่ได้ต้องเข้าห้องเรียน ก็ให้เขาคิดตัวเอง ก็ตกลงไม่ไปโรงเรียน

ให้โอกาสอีก 1 ปี หนึ่งพ่อแม่ก็จัดกิจกรรมเพิ่มเติมให้เหมาะกับวัยพอ 4 ขวบ เขาเริ่มเข้าใจอะไรหลายอย่าง ลดความสนใจลงไปบ้าง เลยพาเข้าไปสังเกตการณ์ในห้องเรียนอีกครั้ง ไปที่โรงเรียนอนุบาล 2 แห่ง สุดท้ายเขาก็ไม่เลือกที่จะเข้าห้องเรียน

ทุกวันนี้ก็ฝึกเขียนฝึกอ่าน มาสรุปได้ว่ารูปแบบต้องเป็นแบบของเราเอง ตามธรรมชาติตามเหตุปัจจัยของเรา ไม่ใช่ว่าของคนอื่นไม่ดี แต่ก็คัดเลือกเอาที่สอดคล้องเท่าที่เขาทำได้ โดยมีลูกเป็นตัวนำ ทำกันมาเรื่อย ๆ ตอนนี้ถ้าไปร้านหนังสือที่คุ้นเคย น้องปุ่นจะตรงไปชั้นหนังสือเด็กและเลือกหนังสือเองตามความสนใจของเขา เขาสนใจเรื่องสัตว์ เรื่องธรรมชาติ พอได้ดูเรื่องไดโนเสาร์จากโทรทัศน์ เขาก็สนใจมาก พอเราเล่าว่ามีเรื่องราวของไดโนเสาร์ที่ อ.ภูเวียง เขาก็รีบให้เราไป เพราะฉะนั้นเรื่อง

หลักสูตรไม่ตายตัว ต้องคอยสังเกตดูความสนใจจึงค่อยมาวางแผน แต่พื้นฐานเรื่องมารยาท การเข้าสังคมทั้งในเมืองและชนบทเรานั้นประจำอยู่แล้ว บ้านคุณปู่ คุณย่าอยู่กำแพงเพชร คุณตา คุณยาย อยู่ชัยภูมิ น้องปุ่นจะชอบมาก คงเพราะเป็นธรรมชาติได้วิ่งเล่นในบริเวณกว้าง ๆ ชอบเข้าป่าปรับตัวได้แม้ในที่ ๆ ไม่มีไฟฟ้า น้ำประปา

กับการปรับตัวเข้ากับเพื่อนในวัยเดียวกัน ที่อยู่ในโรงเรียน พอวันเสาร์-อาทิตย์หรือเย็น ๆ ก็จะมีเพื่อนข้างบ้าน สามารถเล่นเข้ากันได้ ของเล่นส่วนใหญ่จะเป็นของใช้จริง ๆ มากกว่า เช่น โทรศัพท์วิทยุ กล้องถ่ายรูป รีโมทโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ที่เราต้องควบคุมหรือมีกฎห้ามใช้คือการเสียบปลั๊กไฟฟ้า เมื่อเห็นคุณพ่อซุดคินปลุกคั้นไม้ เขาก็จะเข้ามาเสนอตัวช่วยและใช้อุปกรณ์จริง ๆ เช่น จอบของผู้ใหญ่ เป็นต้น

สิ่งที่ไม่ชอบ คือ การเขียนหนังสือ ต้องค่อย ๆ พาเขียนตามตัวอย่างที่เราบันทึกประจำวัน ตอนนั้นก็เขียนชื่อเองได้แล้ว การนับเลขก็เริ่มนับข้าวของมาตั้งแต่อายุ 3 ขวบ ตอนนั้นก็ลองพาไปเรียนกับครูพิเศษ สังเกตดูเขาก็รับได้ ต้องมีกฎระเบียบเรื่องเวลา สถานที่ และรับข้อมูลเป็นระบบมากขึ้น เขาก็รับได้จึงให้เรียนอาทิตย์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง มีการบ้านมาทำด้วย บางครั้งไม่สนใจก็จะไม่ยอมทำ พออยากทำขึ้นมาก็ทำได้อย่างรวดเร็ว

ที่จัดการศึกษาแบบนี้ได้ก็เอาความรู้สึกของความเป็นแม่ที่ฟังมีต่อลูก เหมือนแม่ทุกคนที่เลือกสิ่งที่ดี ๆ ให้กับลูก คุณหมอกุมารเวชที่เป็นหมอประจำ เคยบอกให้เขาน้องปุ่นไปเข้าโรงเรียน พอตอนหลังเห็นพัฒนาการเขาแล้ว คุณหมอก็ไม่ถามถึงเรื่องโรงเรียนอีกเลย ท่านแนะนำให้ลองไปวัด ไร่สวน ไปวัดคู่ได้ 107 แปลคำมาตรฐานออกมาอยู่ในกลุ่มปานกลางค่อนข้างสูง ก็ถือว่าปกติ

เรื่องระเบียบวินัย ที่หลายคนอาจหวังว่าเด็ก Home school จนหย่อนยานเพราะอยู่แบบสบาย ๆ ที่จริงแล้วความสำคัญอยู่ที่พ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่าง เรื่องการจัดเก็บข้าวของการจัดการขยะอะไรต่าง ๆ ในบ้านเขาจะเรียนรู้และปฏิบัติตามทันที ทุกวันนี้เขาจะตื่นนอนเอง ดูแลตัวเองและช่วยเราโดยไม่รู้สึกว่าคุณบังคับ พอเข้าสังคมจริงเขาก็เรียนรู้ได้ ขึ้นรถเมล์ทำอะไร หรือไปตามสถานที่แต่ละแห่งต้องทำอะไร

เรื่องการปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ จะค่อย ๆ สอนแบบชวนให้เขาคิด จากเหตุการณ์ที่ประสบ เช่น พอรอดคิดไฟแดง เห็นเด็กขายพวงมาลัย เขาก็ถามว่าทำไมเขาขายพวงมาลัย เราก็บอกว่าเขาไม่มีพ่อแม่คอยดูแล ลูกอยากเป็นอย่างนี้ไหม สงสารเขาไหม ถ้าลูกมีของเล่นจะแบ่งเขาไหม อย่างนี้เป็นต้น น้องปุ่นเลยเป็นคนไม่หวงของเล่น แต่ยังหวงของกินอยู่ ส่วนในเรื่องความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ก็ให้ดูพ่อเขาเป็นตัวอย่าง บางครั้งพอเห็นข่าวหรือเรื่องราวในทีวีเราก็หยิบยกมาสอนเรื่องคุณธรรมใน

ทันทีทันใด เขาก็จะค่อย ๆ ซึมซับไปโดยไม่รู้สึกตัว แม้บางเรื่องอาจจะเข้าใจยาก แต่เราต้องบอกความจริงไว้ก่อน ต่อมาภายหลังเขาก็จะพบคำตอบได้เอง

คุณพ่อเขาไม่สูบบุหรี่ เมื่อเขาเห็นคนอื่นสูบบุหรี่ก็จะคำหนิและสรุปได้ว่าการสูบบุหรี่ไม่ดี เวลาคุณพ่อพาไปศาล (คุณพ่อเป็นทนายความ) ก็จะเห็นนักโทษถูกขัง ใส่โซ่ตรวน ก็อธิบายถึงโทษภัยของการทำชั่ว เขาจะประทับใจภาพคุณพ่อไว้ โตขึ้นเขาอยากเป็นทนายความผู้ทรงไว้ซึ่งความเที่ยงธรรม

คุณแม่จะเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย รวมถึงกิริยามารยาท การแต่งกาย การพูดจาที่เรียบร้อย ทำให้ลูกเห็นความแตกต่างเวลาไปเจอคนตาปาก แต่งตัวแบบวัยรุ่นสมัยใหม่ แม้ไม่ใช่เรื่องเลวร้ายแต่เราจะชี้ถึงความเหมาะสม เขาอาจจะแยกแยะยังไม่ชัดก็ต้องค่อย ๆ สอนตามวัยขึ้นไป ใจจริงของแม่ก็ยังวิตกกังวลในเรื่องนี้อยู่ เพราะสังคมยุคนี้ต่อแหลมจริง ๆ

ในส่วนของงานกลุ่มบ้านเรียน มีกิจกรรมพบปะกันอยู่ทุกเดือน 1-2 ครั้ง ลูกก็ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน พ่อแม่ก็ได้เจอกัน ทางสถาบันบ้านเรียนไทยก็จะจัดกิจกรรมเสริมความรู้ให้พ่อแม่ด้วย หมายความว่าเรียนรู้ทั้งลูกและพ่อแม่ไปพร้อม ๆ กัน ต่อไปอาจจะแยกกลุ่มเด็กโตกับเด็กเล็กบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก

เรื่องงบประมาณนอกเหนือจากผู้ปกครองรับผิดชอบตัวเองแล้ว ก็มีโครงการขอการสนับสนุนจากรัฐและองค์กรเอกชนด้วย

3. กลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัยอิงการศึกษานอกโรงเรียน

3.1 แนวคิดกลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัยอิงการศึกษานอกโรงเรียน

ความหมายของการศึกษานอกระบบ หรือการศึกษานอกโรงเรียนที่ระบุไว้ใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 (2) คือ การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตร จะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

สภาพทั่วไปของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในอดีต จะมีกิจกรรมพบกลุ่มเพื่อทบทวนบทเรียนสัปดาห์ละวัน หลังจากนั้นให้นักศึกษาไปศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง และกลับมาสอบเพื่อประเมินผลภาคเรียนละครั้ง หรืออาจมีกิจกรรมเสริมเพื่อเก็บคะแนนระหว่างภาคเรียน ดังนั้นเนื้อหาสาระการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของนักศึกษาจึงอยู่ในตำรา วิธีการเรียนก็คือการอ่านและทำความเข้าใจเพื่อจะได้นำความรู้นั้นไปตอบในข้อสอบ ให้สามารถผ่านการเรียนไปได้ โดยอาจจะไม่สัมพันธ์กับการนำ

ความรู้และประสบการณ์ไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตจริง จึงมีกลุ่มบุคคลและองค์กรที่สนใจการจัดการศึกษาและแก้ปัญหาเยาวชนด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านสติปัญญา จิตวิญญาณ อารมณ์และสังคมไปพร้อม ๆ กัน

3.2 แนวทางการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายการศึกษานอกโรงเรียน

โดยนโยบายแห่งรัฐที่กำหนดให้มีการศึกษานอกโรงเรียน ก็เพื่อช่วยแก้ปัญหาการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสและสามารถปรับยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพผู้เรียน ทั้งในด้านจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา แม้แต่การวัดและประเมินผล ดังนั้น แนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่บูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ จึงสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ภายในครอบครัว หรือในหมู่กลุ่มการเรียนรู้ โดยอาจจะต้องอาศัยพี่เลี้ยงที่เป็นบุคคล หรือ องค์กรให้การสนับสนุนและส่งเสริม

3.3 ตัวอย่างกลุ่มที่จัดการศึกษาตามอรรถาธิบายการศึกษานอกโรงเรียน

1) สถาบันพัฒนาเยาวชนสตรี อำเภอมะเริม จังหวัดเชียงใหม่

คุณครูสายฝน มุลรัตน์ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดการศึกษาของสถาบันว่า เริ่มจากกลุ่มเกษตรกรพัฒนา อยู่ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิพัฒนาชนบทวัดป่าคาราภิรมย์ กิจกรรมหลักคือ การส่งเสริมการเกษตรกับชาวไร่ชาวนา ต่อมาเมื่อโครงการเมตตาณารี รับเยาวชนสตรีมาสอนเกี่ยวกับการเย็บปักถักร้อย มีศูนย์อบรมอยู่ที่วัดป่าคาราภิรมย์ ฝึกให้คนมีงานทำ มีรายได้เสริม ทำมาประมาณ 20 กว่าปี มีผู้มีจิตศรัทธามาดูงานและยินดีให้การสนับสนุน คณะกรรมการมูลนิธิจึงตกลงเริ่มงานกับเยาวชนสตรี โดยเริ่มจากบุตรหลานของสมาชิกของมูลนิธิวิมุติการศึกษา ป. 6 คัดเลือกเข้าโดยการสอบข้อเขียนและสัมภาษณ์ พร้อมกับผู้ปกครอง หลักจากนั้นก็ออกไปสำรวจที่บ้านดูฐานะความเป็นอยู่ คัดเลือกจากผู้ที่มีฐานะยากจนก่อนรุ่นแรกมี 21 คน

ปัญหาตอนนั้นคือ เด็กอายุยังไม่จบชั้น ป.6 มากินนอนอยู่ประจำเราต้องอบรมดูแลทุกอย่าง เด็กยังทำอะไรไม่ค่อยเป็น บางคนร้องไห้อยากกลับบ้าน ซึ่งจะอนุญาตให้กลับได้ตอนปิดเทอม

ในปีที่ 2 รับเพิ่มอีก 20 คน วิชาที่สอนเน้นวิชาชีพเสริมวิชาสามัญตามระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กสน.) มีผู้สอนพิเศษเพิ่มเติม เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ด้านวิชาชีพก็มีการตัดเย็บเสื้อผ้า ทำอาหาร ทำขนม ศิลปะประดิษฐ์ ของชำร่วย และที่สำคัญคือ อาชีพเกษตร มีการปลูกผัก ปลูกข้าว เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา

เมื่อจบการศึกษาไปแล้วส่วนใหญ่ไปเรียนต่อสายอาชีพ เข้าอบรมที่ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน ยังไม่มีใครกลับไปประกอบอาชีพที่บ้าน พอมาปีนี้รับเยาวชนที่จบชั้น ม.3 อยู่ที่นี้ 2 ปีได้วุฒิ ม.6 จาก กศน.

สถาบันได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิธิน้ำทอง ทุนวิศาล โดยแพทย์หญิงอรรณพ ทุนวิศาล ช่วงละ 2 ปี เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายด้านอาหารการกิน เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้สอยทุกชนิด ตอนนีก็ขอให้ผู้ปกครองช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายส่วนตัวเล็ก ๆ น้อย ๆ บ้าง คุณภาพงานฝีมือนักเรียนยังไม่สามารถจำหน่ายในตลาดทั่วไปได้ เป็นเพียงการฝึกทักษะยังไม่ถึงขั้นอาชีพ ที่พอมีรายได้บ้างก็คือไข่ไก่ แต่เรามีข้าวไว้กิน ผักผลไม้ในสวนบ้าง ส่วนใหญ่ยังต้องซื้อจากตลาด

เรื่องความประพฤติ ปัญหาไม่ค่อยมี เพราะเป็นนักเรียนหญิงทั้งหมด ถึงแม้จะมีกฎระเบียบห้ามออกนอกบริเวณ แต่เราก็ไม่ได้ปิดกั้น จะพาออกไปสัมผัส สัมพันธ์กับกลุ่มเยาวชนข้างนอกอยู่เสมอ ในเรื่องเพื่อนต่างเพศก็มีบ้างเวลาออกไปทำกิจกรรมข้างนอกก็จะไปรู้จักเขาไว้ มีการติดต่อกันบ้าง แต่ก็ไม่มีปัญหาใหญ่โตอะไร จะไปไหนเราก็มีผู้ใหญ่พาไปและคอยดูแลอยู่แล้ว

มีการอบรมจริยธรรม ถือเป็นงานหลักที่ต้องทำควบคู่ไปกับการเรียน จะมีการอบรมจริยธรรมในลักษณะอยู่ค่าย ซึ่งรับผิดชอบโดยคณะสงฆ์วัดป่าคาราภิรมย์ มีการส่งเสริมให้สอบธรรมศึกษา ที่สำคัญ คือครูทุกคนเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่มีใครคิดอวดบุญ

กิจกรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดี ทางโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกกิจกรรมชมรม มี 3 ชมรม ได้แก่ อาสาพัฒนา กีฬาและชมรมกระปุกออมสิน สำหรับอาสาพัฒนาที่จะมีการปลูกต้นไม้บำเพ็ญประโยชน์ กีฬาก็ไปแข่งขันกับที่อื่น ส่วนกระปุกออมสินจะหาทุนไว้ทำกิจกรรมพิเศษ เช่นทำของขายในงานลอยกระทง

แผนภาพที่ 3.2 แสดงกิจกรรมการจัดการศึกษาสถาบันเยาวชนสตรี อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

2) ศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้หญิง “ม่อนแสงดาว” จังหวัดเชียงราย

เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนสตรีล้วน ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กชาวเขาเผ่าม้งและลาหู่ ฐานะทางบ้านยากจน และเสี่ยงต่อปัญหายาเสพติด นักเรียนจำนวน 30 คน มีค่าอาหารให้ 200 บาทสำหรับอาหาร 3 มื้อ ให้นักเรียนบริหารการใช้จ่ายเอง โดยจะมีการแบ่งเวรเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน

การเรียนหนังสือ ลงทะเบียนวิชากับการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) แต่วิธีการเรียนรู้ ครูจะนำปัญหาหรือเหตุการณ์ปัจจุบันมาให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน นอกจากวิชาสามัญแล้ว ทางโรงเรียนจะเพิ่มเติมวิชาชีพ เช่น เกษตร ศิลปะ ทหกรรม ทอผ้า คนที่สนใจด้านใดเป็นพิเศษ ก็สามารถเรียนรู้และรับผิดชอบเรื่องนั้นๆ มากขึ้น

การคูโทรศัพท์ฯ คูได้เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ ในกรณีที่มีเรื่องที่ครุ่นคิดมา ก็จะได้คูเพิ่มเป็นกรณีพิเศษ มีการศึกษานอกสถานที่ แต่ส่วนใหญ่ไปพร้อมกับกิจกรรมการแสดงตามงานต่าง ๆ ซึ่งทางโรงเรียนได้รับคำเชิญมาให้ไปร่วม มีการแสดงเต้นของชนเผ่า แสดงดนตรี แสดงผลงานทางศิลปะ รายได้ส่วนหนึ่ง 50 % ให้เจ้าของผลงาน 10 % เข้าโรงเรียน 40 % เข้าสมาคม วิธีนี้จะทำให้นักเรียนรู้ว่า กระบวนการเรียนรู้ไม่ใช่เพียงแต่ได้คะแนน หรือจบวิชาเท่านั้น แต่สามารถแลกเปลี่ยนปัจจัยอื่น ๆ เพื่อมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วย เมื่อมีเงินกองกลางเกิดขึ้น ก็เป็นการช่วยลดการสนับสนุนจากองค์กรศูนย์ใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทุนจากต่างประเทศ เช่นเยอรมัน เป็นต้น

วิชาชีพที่นี้ให้พื้นฐานพอสมควร ถ้าจบออกไปอาจจะนำไปทำกิจกรรมช่วยเหลือครอบครัว ไม่จำเป็นว่าจะต้องได้เงินมากมาย แต่ให้พออยู่ได้ ขณะนี้ทางศูนย์มีแผนการรองรับนักเรียนที่จบไปแล้ว โดยจะเปิดร้านอาหาร ร้านบริการนวดแผนไทย อยู่ในเมืองเชียงราย อาจจะเป็นแหล่งพักพิงและเรียนรู้ช่วงปีหรือสองปีก่อนที่จะไปเรียนต่อหรือออกไปประกอบอาชีพทางอื่น นอกจากนี้ ยังมีองค์กรพันธมิตร คิดกันว่าอาจจะเชื่อมประสานกันเพื่อรองรับผู้ที่จบการศึกษา ให้เขามีข้อมูล มีความชัดเจนในตัวเองและเลือกทางเดินที่เหมาะสม

ดังนั้น ช่วงที่ใกล้จะจบ จึงเป็นช่วงที่สำคัญ ที่จะทบทวนตัวเอง ค้นให้พบตัวเองก่อนที่จะเลือกทางเดินชีวิต ต้องมีการเตรียมตัว ทางศูนย์ก็ต้องมีแผนรองรับ เอารุ่นที่ผ่านมาเป็นบทเรียน คอยอยู่กับเราเขาก็คิดอีกอย่าง พอไปเจอสภาพแวดล้อมใหม่ เขาก็ตัดสินใจไปอีกทางหนึ่ง เราก็เก็บข้อมูลมาวิเคราะห์และหาทางรองรับ อีกเวลาให้เขาเกิดความมั่นใจมากขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็เป็นปัญหาหนักสำหรับเขาอยู่ดี เพราะสภาพสังคมมันเลวร้าย จ้องที่จะเอารัดเอาเปรียบกัน จึงเห็นควรว่า ควรเพิ่มทุนประสบการณ์การเรียนรู้นอกสถานที่ในแวดวงองค์กรพันธมิตรให้มากขึ้น เพื่อให้เขาค้นพบความสนใจ ความถนัดของตัวเองให้มากขึ้น ดังแผนภาพที่ 3.3

แผนภาพที่ 3.3 แสดงกิจกรรมการจัดการศึกษามอนแสดงดาว จังหวัดเชียงราย

แผนภาพที่ 3.4 แสดงการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตที่สวนยังยืน จังหวัดเชียงราย

3) การเรียนรู้วิถีชีวิตที่สวนยังยืน จ.เชียงราย

แผนภาพที่ 3.4 สวนยังยืน มีพื้นที่ประมาณ 100 ไร่ (รวมหลายแปลง) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำกก ห่างจากตัวอำเภอเมืองเชียงรายไปทางทิศตะวันตกไม่ถึง 20 กิโลเมตร อยู่ในเขต ต.แม่ยาว อ.เมือง ปัจจุบันมีสมาชิกประจำ 8 คน เป็นหญิง 1 คน ชาย 7 คน

กิจกรรมที่ได้ลงมือทำไปแล้ว ได้แก่ การสร้างที่พัก การปรับพื้นที่ทำเป็นแปลงนา การปลูกข้าวไร้สารพิษทั้งแบบข้าวนาและข้าวไร่ ปลูกสับปะรด ปลูกขิง ปลูกถั่วชนิดต่าง ๆ ปลูกผักสวนครัว ทำปุ๋ยหมัก เพาะเลี้ยงจุลินทรีย์ และลงทะเลียนเรียนกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

แนวคิดและแนวทางการเรียนรู้ของสวนยังยืน เขาชนได้ให้ข้อมูลพอสรุปได้ว่า “เริ่มปี พ.ศ.2545 สมาชิกเริ่มต้น 3 คนที่เรียนจบ ม.6 จากสัมมาสิกขาสิริระโสภ จ.ศรีสะเกษ เลือกมาอยู่ที่นี่ เพราะได้รับคำเชิญชวนจาก “อาค่อ” ที่เป็นเจ้าของที่ดินแปลงนี้ ด้วยอุดมการณ์ที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีสิ่งแวดล้อมที่งดงาม มีอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยไร้สารเคมีใด ๆ ขณะเดียวกันก็ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณตามเส้นทางสัมมาจริยธรรมของศาสนาพุทธที่แท้

ช่วงเวลาที่อยู่ที่สิริระโสภ ได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาอย่างดี จึงทำให้ปรับตัวเข้ากับความเป็นอยู่ที่สวนยังยืนได้ไม่ยาก เช่น การถือศีล 5 ละเว้นจากอบายมุขทุกชนิด และรับประทานอาหารมังสวิรัตเป็นประจำ สำหรับกิจกรรมหลัก ๆ คือ การทำกสิกรรมไร้สารพิษ โดยเน้นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจุลินทรีย์ชนิดสร้างสรรค์ที่ค่อนข้างเฉพาะเจาะจง ในปีถัดมามีสมาชิกศิษย์เก่าจากสิริระโสภ มาร่วมงานอีก รวมเป็น 8 คน ชาย 7 คนและหญิงอีก 1 คน

เมื่อครั้งเป็นนักเรียนสัมมาสิกขา ได้เรียนรู้เรื่องกสิกรรมไร้สารพิษมาอย่างเข้มข้น ลงมือปฏิบัติกันอย่างจริงจัง จนเชื่อมั่นว่าเรื่องกสิกรรมโดยเฉพาะจุลินทรีย์ที่นำมาใช้ประโยชน์ต่าง ๆ นั้น วิชาการด้านนี้เราไม่เป็นรองใคร ยังมีการ อบรมเกษตรกรในท้องถิ่นหลายสิบรุ่น นักเรียนและนิสิตมหาลัษังชีวิต (มวช.) ก็ได้รับการฝึกฝนให้เป็นผู้ถ่ายทอดวิทยายุทธ์กันทุกถ้วนหน้า กระทั่งเมื่อได้มาอยู่ที่สวนยังยืนและเริ่มเรียนรู้อย่างจริงจังช่วงปีเศษๆ ที่ผ่านมา ทำให้รู้ว่าเรื่องจุลินทรีย์นี้มีความละเอียดอ่อนมาก เรายังเรียนรู้กันแบบผิวเผินและไม่ต่อเนื่อง สังเกตได้จากคนอื่น ๆ ที่มาเรียนรู้จากวัดไปเขาพัฒนาไปมาก แต่ของเรายังอยู่ที่เดิม ขาดจุลินทรีย์เมื่อ 5 ปีก่อนก็ยังคงดั่งใสแจ๋วอยู่อย่างเก่า

ส่วนที่พัฒนาไปมากก็คือเรื่องปุ๋ย แต่วัดเราก็พัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยเกษตรกรมาดูแลเอาใจไปทำแบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ ต้องใช้เงินซื้ออยู่ดี ต่อเมื่อได้มาอยู่ที่นี่ ต้องลงทุนทำกับมือทุกอย่าง มีการเก็บข้อมูลที่ได้จากการทดลอง การสังเกต การเปลี่ยนแปลงรวมถึง

เรียนรู้จากปัญหาต่าง ๆ อย่างละเอียดลออ ก็เห็นกระบวนการเรียนรู้ชัดเจนขึ้น รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติทำให้จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน ก็มีสวนช่วยได้มาก

สิ่งแวดล้อมที่เป็นชุมชน ที่นี้อยู่ระหว่างหมู่บ้านชาวเขาสองเผ่า คือบ้านผามูบที่เป็นเผ่ามูเซอ และบ้านแควว้าคำเป็นเผ่ากะเหรี่ยง เราเริ่มกับเด็ก ๆ ในโรงเรียนที่อยู่ติดสวนยังยืน เราแบ่งพื้นที่ให้โรงเรียนทำแปลงเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โดยพวกเราไปช่วยแนะนำเรื่องการทำปุ๋ยหมักให้ สำหรับผู้ใหญ่ก็นั่งเริ่มจากคนงานที่มารับจ้างกับเรา เมื่อเขาเห็นผลผลิตที่สวนก็กลับไปทำที่บ้านบ้าง แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่สนใจ คิดว่าเขามีปัญหาเรื่องสัตว์เลื้อยคืบ ทำให้ปลูกผักไม่ได้ผล เราคงต้องเรียนรู้มากขึ้นกว่านี้ในการเข้าไปทำงานกับชุมชน

ตอนเราอยู่ที่วัด แรงงานก็มาก ทำให้มีกำลังใจ จะทำอะไรก็สำเร็จได้โดยง่าย พอมาอยู่ที่นี้ถึงรู้ว่า “เจโต” เราขงอ่อน หมายถึงการฝึกจิตยังไม่เข้มข้นนัก คนที่นี่มีจำกัด เมื่อแบ่งหน้าที่กันแล้วก็ต้องรับผิดชอบเต็มที่ ทำงานทุกอย่างติดต่อกันเป็นเวลานาน ๆ บางครั้งทำอยู่คนเดียว ทำให้เราได้ทบทวนสภาวะของจิตใจ เป็นการฝึกจิตไปด้วยโดยอัตโนมัติ ตอนเราอยู่วัดเราเป็นรุ่นพี่ก็คิดว่าเราแน่ แต่พอมาเจอสภาพแวดล้อมอย่างนี้ ก็รู้ว่าเราต้องฝึกอีกมาก

แม้งานจะยากและค่อนข้างหนัก แต่สิ่งที่ทำให้พวกเราทำงานนี้ก็คือ กระบวนการเรียนรู้ ทุกคนรู้สึกว่าเป็นนักศึกษา มีการเรียนรู้อยู่เสมอ ไม่รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจว่าเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นแค่กรรมกร

รูปแบบการเรียนรู้ที่นี้ “อาต๋อ” เป็นผู้ให้โอกาสทุกคน ดูแลเรื่องการกินอยู่ (มีค่าใช้จ่ายให้) รวมถึงการให้การศึกษา ท่านจะไม่เหมือนครูอาจารย์สั่งสอนลูกศิษย์ แต่จะแนะนำแนวทางการเรียนรู้ให้เราทดลอง จดบันทึก ใช้กระบวนการกลุ่มในการแก้ปัญหา จนที่สุดเราหาคำตอบจากที่ไหนไม่ได้ก็จะเรียนถามท่าน วิธีการอย่างนี้เราทุกคนก็เคยผ่านที่วัดมาแล้ว ที่วัดมีสิ่งดี ๆ มากมาย หากแต่นักเรียนเองไม่ชวนชวนที่จะเอาประโยชน์สักเท่าไรหรอก มันเหมือนอุดมสมบูรณ์เกินไป (ไม่นับถึงรุ่นพี่ๆ ที่ผ่านความลำบากยากเข็นมาก่อน) พอมาอยู่ที่นี้มันไม่มากเรื่อง ก็มีอยู่แค่นี้ ถ้าไม่เอาประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่ก็ไม่รู้จะเอาอะไร

เคยคิดเทียบกับเพื่อน ๆ ที่เรียนรามคำแหงหรือที่อื่น ๆ เขาต้องวิ่งตามกระแสและอาจฝันใจเพื่อให้ได้บางสิ่งที่เป็นที่ยอมรับในสังคม แต่มาอยู่ที่นี่ แม้ไม่มีวุฒิบัตรรับรองอะไร ก็เห็นว่า เป็นสิ่งที่มีคุณค่าอยู่ในตัว ทั้งในแง่ของวิชาการและการบูรณาการกับวิถีชีวิตไปพร้อม ๆ กัน ใครที่จะพัฒนาต่อทางด้านจิตวิญญาณก็ไปที่ภูผาฟ้า น้ำ ไครสนใจแพทย์ทางเลือกอาจจะไปได้หวั่น ที่นี้ก็จะเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องจุลินทรีย์ที่ลึกลับต่อไป

ในด้านการตรวจทานสภาพจิต ยังนับว่ามีน้อย มีหลายเรื่องที่ถูกเก็บอยู่ภายในใจ หากเป็นที่วัด เราจะถูกถามตรง ๆ ออกมาเลย ในช่วงที่ “อาต๋อ” หรือญาติธรรมแวะมาพักที่นี้ ก็มีโอกาสนั่งล้อมวง

ทานข้าวและสนทนากัน จึงจะได้ไล่เลียงกันบ้าง ไม่ได้เร่ร่อนกันมากนัก แต่มาตรฐานคือ 5 เราก็รักษาไว้ได้คืออยู่

พวกเราถูกอบรมให้ทำงานเพื่อผู้อื่นด้วย แต่การที่จะทำให้เราเข้มแข็งหรือรักษาระดับอยู่ได้นี้เป็นเรื่องยากมาก ๆ ถ้าเราไม่เข้มแข็งแล้วไปทำงานให้สังคม มันก็ไม่จริง เป็นการแสดงละครให้คนอื่นดู เราฐานะที่เป็นองค์กรน้องใหม่ ก็อยากมีเพื่อน มีพี่เลี้ยง มีที่ปรึกษา มีผู้ใหญ่ที่เอากะเราอยู่ และเราก็พร้อมที่ร่วมงานหรือให้ความร่วมมือกับทุกท่านทุกหน่วยในการทำประโยชน์เพื่อมวลมนุษยชาติต่อไป

4) การจัดการศึกษาที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จ.กาญจนบุรี

บทความจากหนังสือ แอดวานซ์ ไทยแลนด์ จีโอกราฟฟิก (มกราคม 2540) ได้บันทึกเรื่องราวของโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก หรือ ชัมเมอร์ฮิลล์เมืองไทย ไว้ มีใจความโดยย่อดังนี้

ชัมเมอร์ฮิลล์ เกิดขึ้นเมื่อปี 2464 ประเทศอังกฤษ นาย เอเอสเนล (A.S Nell) (อเล็กซานเดอร์ ชุนเธอร์แลนด์ เนล) ได้จัดรูปแบบการศึกษาบนแนวทางใหม่ให้กับเด็ก ๆ บนพื้นฐานที่ว่า “ การเรียนเป็นเรื่องของการเลือกไม่ใช่การบังคับ ” นายเอเอสเนล เริ่มจากการสร้างโรงเรียนชัมเมอร์ฮิลล์ที่เมืองเลาตัน มณฑลซันโฟลค ห่างจากกรุงลอนดอนประมาณ 100 ไมล์ รับนักเรียนตั้งแต่อายุ 5 – 15 ปี ความตั้งใจหลักในหารสร้างโรงเรียนก็คือ สร้างโรงเรียนให้เหมาะกับเด็กไม่ใช่สร้างเด็กให้เหมาะกับโรงเรียน

หลักการสำคัญของชัมเมอร์ฮิลล์คือ การปกครองตนเองของนักเรียนและผู้ร่วมงาน มีอิสรภาพที่จะเรียนหนังสือหรือไม่เรียน มีอิสรภาพที่จะเล่นทั้งวัน ทั้งสัปดาห์ หรือทั้งปี เป็นอิสรภาพจากการไม่ถูกอ้างสมองทั้งทางด้านศาสนา ศีลธรรมหรือการเมืองและการไม่ถูกหล่อหลอมบุคลิก เป็นสถานที่ที่เด็ก ๆ ซึ่งปราศจากความสุข ถูกส่งไปอยู่และได้รับการเลี้ยงดูด้วยความสุข

คุณพิภพและคุณรัชณี ธงไชย นักการศึกษา 2 ท่านที่ต้องการเห็นการพัฒนาการศึกษาเพื่อเด็กที่ด้อยโอกาสตามแนวทางของ เอเอสเนล ปี พ.ศ. 2522 โรงเรียนหมู่บ้านเด็กได้ถูกตั้งขึ้นครั้งแรก อยู่ริมฝั่งน้ำแควน้อยตำบลทุ่งเสา อำเภอไทรโยค ต่อมาปี พ.ศ. 2528 ย้ายมาอยู่ริมฝั่งน้ำแควใหญ่ ตำบลวังคังถนนลาดหญ้า ศรีสวัสดิ์ อ.เมือง จ.กาญจนบุรี บนเนื้อที่ 200 ไร่ โดยมีมูลนิธิจินดา อิมจำเรียงกังกานนท์ และมูลนิธิเด็กเป็นผู้บริจาคที่ดินอาคารและบ้านพัก

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โรงเรียนหมู่บ้านเด็กได้รับการสนับสนุนจากทุนขององค์กรต่างประเทศ เช่นองค์กรแตร้แบร์ชอร์ (เยอรมัน) องค์กร ปาตาช (ฝรั่งเศส) ที่ช่วยเหลือด้าน

ค่าใช้จ่ายของนักเรียนและทุนจากประเทศญี่ปุ่นผ่านองค์กรยูเนสโก ช่วยสร้างอาคารที่พักในหมู่บ้านเด็กแห่งนี้รวมทั้งการบริจาคประชาชนในประเทศไทยรวมทั้งสหรัฐอเมริกา

เด็ก ๆ ที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านจะได้รับอิสระเสรีเพื่อให้โอกาสในการพัฒนาปรับอารมณ์และความรู้สึกที่ถูกกดคั้นมาจากภายนอกในเวลา 3 ปีแรกของการเข้ามาอยู่ที่นี้เด็ก ๆ สามารถเลือกที่จะเรียนหรือไม่เรียนก็ได้ ที่นี้เชื่อว่าการเปิดโอกาสและให้เสรีภาพทางการแสดงออกจะช่วยให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมได้โดยปราศจากแรงกดดัน การให้โอกาสเพื่อพัฒนาทางอารมณ์และบุคลิกภาพนี้อาจจะต้องใช้เวลานานนับปีที่จะต้องรอการเปลี่ยนความรู้สึกไปสู่ชีวิตใหม่ของเด็ก ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ นักเรียนที่นี้เป็นเด็กกำพร้ามาจากครอบครัวแตกแยกถูกทารุณกรรม หรือครอบครัวยากจนมีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานและมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะแก่การเจริญเติบโตในวันเด็ก ฉะนั้นการให้ความสำคัญในเรื่องอารมณ์ความรู้สึกที่ถูกกดคั้นมาแต่เดิม จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทางโรงเรียนเน้นหนัก

ถึงแม้ว่าเด็ก ๆ จะมีเสรีภาพเต็มที่แต่ก็ต้องไม่ละเมิดกฎพื้นฐานสิทธิส่วนบุคคลและความปลอดภัยทั้งหลาย เช่น เด็กเล็ก ๆ จะออกไปว่ายน้ำที่ทำน้ำเองไม่ได้ โรงครัวจะไม่แจกอาหารหลังจากหมดเวลาที่กำหนด สมาชิกทุกคนต้องเคารพในกฎและเวลาของส่วนรวมเช่น เวลาอาหาร เวลานอน จึงต้องมีสภาโรงเรียนเข้ามาฝึกเด็ก ๆ เหล่านี้ให้เคารพสิทธิของผู้อื่น

การจัดประชุมสภาโรงเรียนมีทุกวันศุกร์เวลา 19.30 น. การประชุมประกอบด้วย สมาชิก ได้แก่ เด็ก ครู และเจ้าหน้าที่ที่มีประธานและคณะลูกขุนร่วมกัน แก้ปัญหาโดยลูกขุนมีหน้าที่เข้าจัดการทั้งทางด้านการสอบสวน สืบสวนหาพยานหลักฐานก่อนตัดสินใจ และแก้ปัญหาไม่ว่าเรื่องเล็กน้อยหรือรุนแรงเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ทั้ง 2 ฝ่ายและมีความเท่าเทียมเกิดขึ้นในสภา คณะสภาโรงเรียนจะมาจากการเลือกตั้งประกอบไปด้วย ประธาน 1 คน ลูกขุนเป็นเด็กเล็ก 2 คน เป็นเด็กโต 1 คน เป็นผู้ใหญ่ 1 คน ได้แก่ครูหรือเจ้าหน้าที่ และเลขานุการประชุม 1 คน และมีกรรมการอุทธรณ์จำนวน 5 คนเป็นเด็กอายุ 12 ปีขึ้นไป 1 คน เด็กโต 2 คน และผู้ใหญ่ 1 คน ทั้งหมดนี้มีอายุการทำงาน 1 สัปดาห์

ภายในโรงเรียนจะมีบ้านเป็นที่ที่เด็กมีอิสระ ทั้งในการจัดรูปแบบของบ้านและการแก้ไขปัญหามembersในบ้านช่วยกันรับผิดชอบบ้านของตนเอง ช่วยกันทำอาหาร ดูแลทำความสะอาดบ้าน บ้านแต่ละหลังในหมู่บ้านแห่งนี้โดยปกติเด็กชายหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไปจะแยกบ้านกันอยู่ ส่วนเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 12 ปี จะจัดให้อยู่คละกันไป แล้วแต่ความเหมาะสม หากคนใดต้องการย้ายบ้านใหม่ก็มีสิทธิขอย้ายได้แต่ต้องขึ้นอยู่กับสมาชิกในบ้านหลังใหม่จะให้การยอมรับหรือไม่ ขณะนี้สมาชิกในแต่ละบ้านมีอยู่ประมาณ 20 คน ทุกสิ้นปีหากบ้านใดต้องการสมาชิกใหม่ก็ติดป้ายบอกรายละเอียดได้ว่าต้องการคนที่มีความสมบัติอย่างไร ถ้าเด็กคนใดที่คุณสมบัติตรงตามนั้นก็ขอขึ้นแสดงความจำนงเข้าอยู่ได้

เมื่อเด็กมีเวลาว่างพอที่จะรู้จักตนเองมากขึ้น และมองเห็นเป้าหมายชีวิตของตนเอง แล้วจะต้องเลือกว่าจะเรียนไปทางไหนจะเข้าห้องเรียนหรือจะเรียนทางด้านฝึกอาชีพ เช่น ทอผ้าบาติก ทำเซรามิก เฟอร์นิเจอร์ งานไม้ ทำอาหาร เป็นช่างไฟฟ้าและยังมีห้องสมุดที่เปิดบริการหลัง 19.00 น. สื่อโทรทัศน์มีกำหนดฉายวันละ 3 ชั่วโมงยกเว้นวันศุกร์ที่มีประชุมสภา และวันอาทิตย์เด็กจะได้ชมรายการตลอดทั้งวัน

เด็กที่มีอายุ 12 ปีขึ้นไปจะต้องเลือกเข้าชมรมใดชมรมหนึ่งที่เปิดสอนในโรงเรียน ได้แก่ ไฟฟ้า ทอผ้า เย็บผ้า ปั้นเซรามิก พิมพ์สติก เพาะเห็ด ผลงานหรือผลผลิตสามารถนำมาขายให้กับสหกรณ์ของโรงเรียนโดยตีราคาจากค่าของงาน เด็กที่จบ ป.6 แล้วทางโรงเรียนจะส่งไปฝึกงานข้างนอกตามวิชาชีพที่เรียนเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสรู้สภาพความเป็นไปของสังคมภายนอก

จากรายได้ของนักเรียนที่เก็บสะสมไว้นี้ ทางโรงเรียนจะแบ่งเงินทุนสมทบให้อีกคนละ 20,000 บาทสำหรับเป็นทุนการศึกษาโดยจะเบิกให้ทุนนี้ได้ต่อเมื่อ เด็กจบ ป.6 ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนแล้ว นอกจากนี้โรงเรียนหมู่บ้านเด็กยังจัดให้มีการทำเกษตรกรรม โดยใช้หลักเกษตรธรรมชาติตามคำแนะนำของเกษตรกรนักคิดชาวญี่ปุ่น คือ นายมาซาโนบุ ฟูกูโอกะ ผู้เคยมาวางรากฐานไว้ตั้งแต่ปี 2534 ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

โรงเรียนจะสอนให้เด็กเรียนรู้เรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัวสภาพแวดล้อมตามที่เป็นจริงและเรื่องราวในชุมชนที่เกิดขึ้นมาประยุกต์เป็นคำถาม เด็กจะต้องเรียนรู้ถึงความรับผิดชอบในการฝึกตนเอง เช่น การดูแลข้าวของเครื่องใช้ของตนเอง ภาระในการรับประทานอาหาร ชาม ช้อน ถ้วยของใครหายก็อาจจะต้องรับประทานอาหารร่วมจานกับเพื่อนและสำหรับเด็กที่โต

ปัจจุบันโรงเรียนหมู่บ้านเด็กมีสมาชิก 145 คนส่วนใหญ่อายุระหว่าง 10 - 11 ขวบ มีเจ้าหน้าที่และครู 27 คน ขั้นตอนบาลซึ่งเป็นเสมือนค่านแรกๆ ที่ทำการฟื้นฟูจิตใจเด็ก เพื่อแยกเด็กที่มีปัญหาและเด็กเล็กไว้ด้วยกันจนกว่าจะพร้อมสำหรับการเรียนชั้น ป. 1 ไม่ว่าเด็กเหล่านี้จะมาจากแหล่งที่ใด แต่ที่นี่ หมู่บ้านเด็กที่มีโรงเรียนเพื่อฝึกปัญญา มีบ้านเพื่อเยียวยาทางจิตใจ มีงานเพื่อปากท้องให้กับพวกเขา มีเสรีภาพทางความคิดและการเลือกใช้ชีวิตอย่างที่พวกเขาทำได้หลังจากที่โดนמרסุมชีวิตมาตั้งแต่เกิด .

4. การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยอิงการศึกษาในโรงเรียน

4.1 แนวคิดการจัดการศึกษาในระบบยุคปฏิรูป

การปฏิรูปการศึกษา เป็นนโยบายที่รัฐบาลพยายามผลักดันให้เป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนา ในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้มีการวางแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษาไว้ รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ.2540 ก็มีหลายมาตราที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา โดยมี พรบ.การศึกษาแห่งชาติ ปี 2542 เป็นแนวทาง อย่างใน มาตรา 6 ได้ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ถึงแม้จะมีนโยบายจากภาครัฐ มีความต้องการจากภาคประชาชน แต่การขับเคลื่อนเรื่องการศึกษา ก็ยังถือได้ว่าไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ศ.นพ.ประเวศ วะสี กล่าวไว้ในคราวเปิดการสัมมนาเพื่อพิจารณาแนวทางการเผยแพร่โรงเรียนรุ่งอรุณบางตอนว่า

“ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎกพุทธมามกว่า 20 ปีว่า “การศึกษาทุกวันนี้มันแยกส่วน ชีวิตก็อย่างหนึ่ง การศึกษาก็อย่างหนึ่ง ซึ่งผิดกับหลักพุทธธรรม ที่ถือว่าทั้ง 2 อย่างอยู่แต่เดียวกัน เพราะฉะนั้น ชีวิตคือการศึกษ การศึกษาคือชีวิต” อันนี้เป็นประเด็นใหญ่ เมื่อแยกจากกันไป ชีวิตก็ทอดทิ้งไป การศึกษาก็ไปเอาวิชาเป็นค้ำตั้ง การศึกษาก็ไม่ได้มาช่วยพัฒนาชีวิต ไม่สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้ ต้องบูรณาการการเรียนรู้กับชีวิตให้มาอยู่ในกระบวนการเดียวกัน เพราะในชีวิตเรามีทุกอย่าง โดยเฉพาะข้างในเรื่องจิตใจก็เชื่อมโยงกัน ไม่ว่าจะเรียนรู้อะไร ทุกเรื่องทุกวัน ต้องมาพัฒนาจิตใจเราให้เป็นคนดีขึ้น ครองนี้ไม่ได้อยู่ในวิชาจริยธรรม แต่อยู่ในทุกเรื่องที่เราเรียนเราต้องเจออะไร ต้องเห็นอะไร เราเรียนรู้จากตรงนั้นได้ทุกเรื่องแล้วมาพัฒนาจิตใจเราได้ทั้งสิ้น ถ้าเข้าใจคำว่า บูรณาการ

ท่านอาจารย์พุทธทาสเป็นบุคคลเรียนรู้ ท่านมีศักยภาพมาก ท่านเป็นคนเรียนรู้ และเรียนรู้จากทุกเรื่อง ท่านบอกทุกเรื่องที่เจอ ทำให้เราฉลาดขึ้น เราจะเป็นคนดีขึ้น ฉลาดขึ้น ฉะนั้น การเรียนการสอนบูรณาการนั้นก็จะนำไปสู่การพัฒนาเรื่องความเป็นมนุษย์ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง และเป็นเรื่องที่ศตวรรษนี้มนุษย์จะต้องมีคำตอบในเรื่องนี้ ไม่อย่างนั้นไปไม่รอด มนุษย์พาตัวเองมาถึงจุดที่มันสุดสายป่าน

ท่านคาไล ลามะ มีผู้คนนับถือมาก เป็นผู้นำชาวพุทธ ได้บอกว่าศตวรรษนี้จะต้องเป็นเรื่องของการปฏิวัติทางจิตวิญญาณ (Spiritual revolution) หรือยกความเป็นมนุษย์ขึ้น ฉะนั้น การศึกษาจะต้องมองเห็นวิกฤตของมนุษย์ และการเรียนรู้ก็จะเข้ามาสู่การปฏิวัติมนุษย์

อัลเบิร์ต ไอสไตน์ บอกว่า ถ้ามนุษยชาติจะอยู่รอดได้ต้องเปลี่ยนวิธีคิดใหม่โดยสิ้นเชิง ถ้าคิดแบบเก่า ๆ ก็ไปไม่รอด ฉะนั้น เวลาเราปฏิรูปการเรียนรู้ต้องดูเรื่องทั้งหมด เรื่องที่ใหญ่ของมนุษย์ แล้วก็ทำความเข้าใจมนุษย์ เรื่องปฏิรูปการเรียนรู้ตรงนี้จะต้องตอบปัญหาใหญ่ ๆ ของมนุษย์ เช่น เรื่อง Child – centered หรือควายเซ็นเตอร์ที่พูด ๆ กัน”

4.2 ตัวอย่างแนวทางการจัดการศึกษาตามอริยาศาสตร์แบบอิงระบบ

กรณีศึกษาโรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร

ศ.สุมน อมรวิวัฒน์ บรรยายนำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม ที่โรงเรียนรุ่งอรุณ สรุปความบางตอนว่า “โรงเรียนรุ่งอรุณ คือสถานศึกษาที่เชื่อมโยงกับชีวิตของผู้เรียน เชื่อมโยงกับท้องถิ่น ชุมชน ที่ตั้ง และตลอดจนปณิธานของโรงเรียนสอดคล้องกัน ใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐาน ก็ทำให้การก่อตั้งโรงเรียนเกิดขึ้นจากสัมมาทิฐิ เกิดขึ้นจากความคิดที่ใคร่รู้ ใคร่สร้าง ใคร่พัฒนา ไปสู่ความจริง ความดี ความงาม รุ่งอรุณประสบความสำเร็จยากลำบากในตอนแรกค่อนข้างมาก นับตั้งแต่การหาครู การวางแผนต่าง ๆ แต่สิ่งที่รุ่งอรุณมีคือ ศรัทธา มีความเชื่อว่าการพัฒนาคนโดยใช้ชีวิตเป็นฐาน ใช้หลักธรรมเป็นฐาน เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ทำได้ นี่คือนิเวศที่สร้างขึ้น เมื่อศรัทธาตั้งมั่นอยู่แล้ว โรงเรียนรุ่งอรุณจึงแสวงหากัลยาณมิตร คิณจาได้ว่า ผู้ก่อตั้งโรงเรียนไม่ได้ทำอะไรไปตามอำเภอใจ เมื่อเรามีศรัทธาร่วมกันกัลยาณมิตรก็มาร่วมคิด ร่วมมือ ขอสรุปว่า โรงเรียนรุ่งอรุณก่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ขึ้นมา เริ่มต้นตามหลักของพระพุทธเจ้าคือ เริ่มด้วยศรัทธาเพื่อนำไปสู่ปัญญา

โรงเรียนรุ่งอรุณได้ปลดปล่อยตัวเองออกจากกรงขังของความคิด นับตั้งแต่เริ่มวางแผนก่อสร้างตัวให้ขึ้นเป็นสถานศึกษาตามปณิธานที่วางไว้ เรื่องการสร้างหลักสูตร โรงเรียนรุ่งอรุณมิได้เกาะหลักสูตรแจ สร้างกระบวนการเรียนรู้ สร้างสาระการเรียนรู้อย่างเสรี อย่างปลอดโปร่ง แต่เนื่องจากโรงเรียนรุ่งอรุณยังอยู่ในสังคมแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงดูเหมือนว่าพยายามนำเอามาตรฐาน เกณฑ์ ลักษณะรายวิชามาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานช่วงชั้น จุดประสงค์ ฯลฯ มาเพื่อเชื่อมโยงให้สอดคล้องกัน ซึ่งก็เป็นวิถีทางโลก คือ ในเมื่อโลกเป็นอย่างนี้ก็ไม่ฆ่าวงการ สิ่งที่ดีไว้ก็พยายามทำให้สอดคล้องกับโลกแห่งความเป็นจริงที่เป็น” ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงตัวอย่างการจัดการศึกษาทางเลือกโดยอิงกับระบบโรงเรียน

แนวคิด	หลักการและกระบวนการ	กรณีตัวอย่าง
1.ซัมเมอร์สคูล์	เน้นเสรีภาพในการเรียนรู้และความรัก	โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จ.กาญจนบุรี
2.มอนเตสเซอร์รี่	การเรียนรู้เกิดจากตัวผู้เรียน / เน้นการจัดสภาพแวดล้อม ที่เสริมศักยภาพ	โรงเรียนมอนเตสเซอร์รี่ จ.เชียงราย
3.วอลดอร์ฟ	การเรียนรู้เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการ คิด ความรู้สึกและเจตจำนงของเด็กแต่ละคน มี เป้าหมายพัฒนาปัจเจกชนที่มีอิสระทางปัญญา	โรงเรียนปัญญาไทยทัย โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก โรงเรียน ไตรทักทกันะ
4.เร็กซ์โฮ เอมีเลีย	เด็กทุกคนมีศักยภาพ ต้องให้เด็กเรียนรู้ทุกสิ่งที่เด็ก ต้องการ	โรงเรียนอนุบาล ณ อยุธยา
5.ไพรเจ็ก แอป โพรซ	ให้เด็กค้นพบศักยภาพด้วยการคิดและการทำงาน	โรงเรียนวนิษา จ.ปทุมธานี
6.คอนสตรัคชันนิสต์	เด็กเรียนรู้โดยกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ต้องให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์	โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย โรงเรียนประกาศาปัญญา
7.ศรีสัทยาไสยาบา	พัฒนาคุณธรรมพร้อมความรู้	โรงเรียนสัทยาไส ฤพบุรี
8.พุทธธรรมประยุกต์	ลดตัวกูของกู อยู่ร่วมโดยสันติ นำพุทธธรรมมา ประยุกต์ใช้ในบทเรียน	โรงเรียนมินประสาธ โรงเรียนทอสี
9.สันติอโศก	ศีลเด่น เป็นงาน ชาญวิชา เน้นจริยธรรม เมตตาธรรม และการพึ่งตนเอง	โรงเรียนสัมมาสิกขา
10.แบบบูรณาการ	การเรียนการสอนแบบบูรณาการบนฐานการพัฒนาขีด ความสามารถเด็กอย่างเป็นองค์รวม	โรงเรียนรุ่งอรุณ

ที่มา : โครงการวิจัยการศึกษาทางเลือก : ฐานข้อมูลและการวิเคราะห์ โดยสุชาดา จักรพิสุทธ์, 2546

ให้ความรู้แก่ปกครองที่สนใจจะมาศึกษาสมัคร

แผนภาพที่ 3.5 แสดงการจัดการศึกษาโรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร

จากแผนภาพที่ 3.5 โรงเรียนรุ่งอรุณบริหารงานในรูปแบบบริษัท มีผู้ร่วมก่อตั้งในรูปแบบบริษัท จากหลายส่วน รวมทั้งกลุ่มบริษัทแปลนๆ ก็ลงหุ้นด้วย แต่มีจุดมุ่งหมายไม่หวังผลกำไร เงินปันผลจะถูกนำมาพัฒนาองค์กรและทำประโยชน์แก่สังคม โดยมีท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก เป็นที่ปรึกษาสูงสุด คุณหมอประเวศ วะสี เป็นประธาน จากเดิมเป็นโรงเรียนอนุบาลลูกรัก อยู่ที่สาทร ปัจจุบันย้ายมาอยู่ที่บางขุนเทียน ฝั่งธนบุรี เปิดสอนถึงชั้น ม.6 พังจปรุ่นแรกไปเมื่อปี การศึกษา 2545

การเรียนรู้ของชั้นเด็กเล็ก จะเน้นการเตรียมพื้นฐานต่าง ๆ ฝึกการกิน การอยู่ ฝึกทักษะการใช้ของวิเศษต่าง ๆ ฝึกการทำอาหาร กินข้าว ล้างจาน ว่ายน้ำ เล่นเกม กีฬาต่าง ๆ ทำศิลปะประดิษฐ์ เรียนพื้นฐานทักษะทางคณิตศาสตร์และภาษา มีห้องสมุดสำหรับเด็กเล็กแยกไว้ต่างหาก

ครูในระดับอนุบาลจะมีห้องละ 2 คน พี่เลี้ยง 1 คน ต่อนักเรียน 25 คน คุณสมบัติพิเศษของครูอนุบาลก็คือ ความเป็นแม่มากกว่าความเป็นครู คือให้ความสำคัญกับการดูแล ให้ความรักความเอาใจใส่ให้มากกว่าการพยายามอบรมสั่งสอนวิชาความรู้

เรียนรู้แบบบูรณาการ ผสมผสานสู่การปฏิบัติจริง ในชั้นประถมศึกษา เริ่มเรียนเป็นวิชา เป็นเทอม ๆ ละ 3 เดือน เช่น ภาษาไทยเทอม 1 สังคมเทอม 2 วิทยาศาสตร์เทอม 3 เป็นต้น ในขณะที่เรียนวิชาอื่น ๆ ก็มีทักษะพูด อ่าน เขียน บูรณาการด้วยเสมอ มัธยมต้น มีรายละเอียดแต่ละวิชามากขึ้น เช่น วิทยาศาสตร์ ม.1 เริ่มด้วยชีววิทยา ก็เรียนเรื่องจะอยู่อย่างไรให้ร่างกายปกติ มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้นกับร่างกายและ

อารมณ์ พอเทอม 2 ก็เรียนเรื่องเคมี สิ่งที่อยู่รอบตัวเรามีเคมีทั้งนั้น สีของดอกไม้ ใบไม้ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เทอม 3 ก็จะเรียนเรื่องฟิสิกส์ แรง และน้ำหนัก ก็ลงมือคำนวณแล้วทำเครื่องเล่นสนามได้เลย

การเรียนด้วยการลงมือปฏิบัติ จะเป็นการค้นพบความรู้ด้วยตัวเอง ต่างจากการเรียนจากตำราอย่างเดียว เป็นการสร้างกรอบ เด็กจะไม่กล้าออกนอกกรอบ เพราะกลัวผิด เส้นทางนักวิทยาศาสตร์นั้น จะเน้นการได้ทำในสิ่งที่ตนเองเชื่อ ส่วนความสำเร็จนั้น ตามมาเมื่อไหร่ก็ได้ แม้บางคนอาจได้รับการยอมรับก็ต่อเมื่อตัวเองเสียชีวิตไปแล้ว

เปิดประตูสู่การศึกษานอกสถานที่ทั่วประเทศ ระดับอนุบาล ส่วนใหญ่ออกนอกห้องเรียนอยู่ในบริเวณโรงเรียน และออกไปถึงชุมชนข้างเคียง ประถม 2-4 ให้ไปเช้า-เย็นกลับ ถ้าจะค้างคืน ให้ค้างในโรงเรียน ประถม 5-6 ให้ไปค้างคืนได้ 1 คืน ไม่ไกลเกินจังหวัดนครสวรรค์ มัธยมต้น ให้ไปได้ 2-3 วัน ทั่วประเทศ และมัธยมปลาย ให้ไปได้ 5 วัน ทั่วประเทศ

ทำอาหารกินเอง นักเรียนจะช่วยกันทำในเวลาก่อนเที่ยง โดยเฉพาะในระดับชั้นมัธยมปลาย นักเรียนจะไปจ่ายตลาดเอง โดยแบ่งเวรกันไปตอนเช้าก่อนเข้าห้องเรียน และมีห้องทำครัวของแต่ละระดับชั้น หากในชั้นมีนักเรียนที่ทานมังสวิรัตหรืออิสลามด้วย ก็ต้องเตรียมอาหารพิเศษให้เพื่อนด้วย

สำหรับโรงครัวกลางเล็ก ๆ ของโรงเรียนนั้น ก็มีอาหารไว้บริการแก่คณะครู คูเหมือนจะเป็นอาหารที่เรียบง่ายเพียง 1-2 อย่าง พร้อมกับน้ำผลไม้หรือสมุนไพร ที่นี้ไม่ส่งเสริมให้ดื่มน้ำอัดลม และไม่พบบุคลาการที่สูบบุหรี่เลย

การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ยึดหลักไตรสิกขา มีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นแนวปฏิบัติหลักๆ นอกนั้นก็มีความคิดการศึกษาจากตะวันตกบ้าง เช่น วอลดอร์ฟ การเรียนรู้แบบโครงงาน เมื่อเทียบกับแนวพุทธศาสนาแล้ว ก็คือการเรียนรู้ที่อยู่กับงานนั่นเอง เริ่มจากกิจกรรมใกล้ตัว แล้วค่อย ๆ เรียนรู้กว้างขวางออกไป ตรงข้ามกับการศึกษาทั่วไป ที่เรียนรู้แต่ภายนอก ภายในไม่ให้ความสำคัญ จึงเป็นปัญหาสังคมปัจจุบันนี้ แม้เราจะดูงานและเริ่มแบบตะวันตก แต่ก็ปรับตามบริบทของเราเอง พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ทั้งเด็กและครู ไม่มีอะไรสมบูรณ์แบบที่สุด ทุกฝ่ายหมั่นตัวเองไปเรื่อย ๆ ยินดีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายรัฐ ฝ่ายการศึกษาหรือใคร ๆ ก็แล้วแต่

การวัดและประเมินผลที่นี่ อาจแตกต่างจากการศึกษาที่รัฐกำหนดให้ เรามีกรอบวิชาที่ช่วยกันกำหนดขึ้น ทั้งครู นักเรียนและผู้ปกครอง เวลาประเมินก็ประเมินตามนั้น มีหลักฐานแสดงให้ดูได้ เราเน้นการบูรณาการ เรียงร้อยสาระต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ไม่ได้ตั้งหน้าตั้งตาเรียนให้จบตามหลักสูตร สาระสำคัญอาจไม่แตกต่างกันมากนัก แต่รายละเอียดหรือสาระย่อย ๆ คงแตกต่างกันไปบ้างแน่นอน

ตัวอย่าง ถ้านักเรียน ม. 6 ทำบัญญัติไตรยางศ์ไม่ได้ นี่ถือว่าเป็นสาระสำคัญ แต่ถ้าเขียนคำว่า “กษัตริย์” ผิด นี่ถือว่าไม่สำคัญมากนัก แต่รู้ความหมายและวิธีใช้คำนี้ เพียงแต่จะอ่อนการฝึกฝน หรือไม่ค่อยได้นำมาใช้ อย่างนี้เป็นต้น

ด้านขวัญ กำลังใจและความก้าวหน้าของบุคลากร ครูอาจารย์ที่นี้วุฒิปริญญาตรีขึ้นไป แต่ไม่จบทางครูโดยตรง ครูอนุบาลต้องมีใจรักและอดทนกับเด็ก ๆ ทำอาหารเป็น ทำศิลปะ เล่นดนตรี เล่นนิทานได้ สำหรับครูประถมในหนึ่งห้องมีครู 2 คน ขอให้เป็นครูสายศิลป์ 1 คนและสายวิทย์ 1 คน คนหนึ่งจะได้สอนวิทย์-คณิต อีกคนจะได้สอนสังคม-ภาษาไทย ส่วนครูมัธยมนั้นจะมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเพิ่มขึ้น เช่น เคมี ชีวะ ฟิสิกส์ นอกนั้นก็จะเป็นครูจ้างพิเศษ เช่น ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

การรับสมัคร เริ่มจากการสัมภาษณ์ แล้วให้มาทดลองอยู่ร่วมในโรงเรียน 3 วัน (เดินไปเดินมา โดยยังไม่ต้องสอน) ถ้าอยู่ได้ก็ให้ทดลองงานสอน 3 เดือน พอผ่านขั้นนี้ก็ให้ปฏิบัติงานจริง 1 ปี แล้วถึงจะบรรจุเป็นครูโดยสมบูรณ์

ค่าตอบแทนเริ่มต้นจาก 8,000 บาท และพัฒนางานอาชีพจนสามารถมีเงินเดือนถึง 30,000 บาท โดยการเขียนตำรา เขียนแผนการสอน เป็นวิทยากรพิเศษ คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ เป็นต้น

แผนการสอนของแต่ละคน แต่ละเทอม จะต้องนำเสนอในที่ประชุมครูเพื่อร่วมกันพิจารณา ไม่เฉพาะแต่ครูในสายชั้นหรือสายวิชาเท่านั้น อย่างเช่นวิชาวิทยาศาสตร์ ก็ต้องให้ครูสายสังคมหรือภาษาไทยร่วมพิจารณาด้วย ว่ามีเป้าหมายอะไร อยากให้เด็กได้อะไร มีแผนปฏิบัติการเหมาะสมเพียงใด ในกรณีที่ไมผ่านกรรการรับรองจากที่ประชุม ก็จะต้องตั้งโจทย์และแก้ไขใหม่

หากถึงที่สุดแล้วแผนการสอนไม่ผ่านการพิจารณา ครูคนนั้นก็จะไม่มีสิทธิได้สอนรายวิชานั้น ในภาคเรียนนั้น (ข้อความที่ขีดเส้นใต้ ได้มาจากหนังสือคนนอกกระบวน โดยครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤกษ์)

5. การจัดการศึกษาโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนชาวโศก

ศูนย์ เศรษฐบุญสร้าง ได้ทำการศึกษาแนวคิดการจัดการศึกษาของชาวโศกไว้ มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

5.1 แนวคิดทางสังคมของชาวโศก

5.1.1 สภาพปัญหาในสังคมปัจจุบัน

ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมทุกวันนี้ ถูกครอบงำด้วยแนวความคิดที่ถือเอาการแสวงหาความสุข สมอยาก จากการได้เสพลาก ชย สรรเสริญ โลภียสุข เป็นแก่นสารของชีวิต ความเข้าใจที่ถูกยึดถือว่าเป็นสิ่งหรือสิ่งจางิณเวสเช่นนี้ ทำให้ภาพรวมของสังคมพัฒนาไปสู่ทิศทางของการแก่งแย่ง เบียดเบียนกัน และผลาญพรำทรัพยากรมากขึ้น เสริมสร้างให้มนุษย์มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น และมีการเอารัดเอาเปรียบกันมากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่วิกฤตการณ์ของปัญหาต่าง ๆ ตามมา

5.1.2 สังคมในอุดมคติของชาวพุทธ

จุดหมายในมิติทางสังคมมนุษย์ เมื่อประมวลลงแล้ว ไม่พ้นไปจากสภาพหรือภาวะ 5 ประการคือ ความมีอิสรเสรีภาพ ภราดรภาพ สันติภาพ สมรรถภาพ และบูรณภาพ

อิสรเสรีภาพนี้จะมียู่ 2 ระดับ คือในระดับของการปฏิบัติขัดเกลากิเลสตัณหา ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้ ศีล พรต วินัย หรือระเบียบกฎเกณฑ์ ของสังคมที่ตนเองเลือกที่จะเข้าไปอยู่ ความหมายในระดับหนึ่งของอิสรเสรีภาพ คือ การเข้าถึง “วินัย” ในความหมายของ “นัยอันยิ่ง” เข้าถึงแก่นสาร สาระของ ศีล พรต หรือวินัย ที่ช่วยขัดเกลากิเลสตัณหาให้เบาบางลดน้อยลงจนธรรมชาติแท้ของจิต วิญญาณที่สะอาดบริสุทธิ์จากกิเลสตัณหาอันคลั่งคลาญออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก ทำให้ความเป็นปฏิปักษ์ที่เกิดจากความเห็นแก่ตัว มุ่งเอารัดเอาเปรียบแก่งแย่งโลภียสุขจากสรรพสิ่งรอบตัว ก็จะค่อย ๆ หดไป ภาวะซึ่งเกิดขึ้นมาแทนที่ ก็คือความเป็นภราดรภาพ ความมีไมตรีจิตเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์อื่น สรรพชีวิตอื่น ตลอดจนกระทั่งธรรมชาติรอบข้าง ในโลกพิภพแห่งนี้ที่มนุษย์ได้อาศัยยังชีวิต

ขณะเดียวกัน เวลา แรงงาน เงินทอง วัตถุปรกรณ์ และกำลังความคิดต่าง ๆ ที่เคยทุ่มเทจ่ายไปกับการเสพลโลภียสุข จายไปกับการแสวงหา แ่งชิง การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นก็จะได้คืนกลับมา สร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อความขาดแคลนในโลก เป็นสมรรถภาพที่เพิ่มขึ้น สำหรับการพัฒนาไปสู่จุดหมายแห่งความสงบ สันติ ร่มเย็นของมนุษยชาติ

สมรรถภาพดังกล่าว ที่ถูกจัดสรรไปใช้เสริมส่วนที่ขาดพร่องของโลกอย่างเหมาะสม ถูกฝ่าถูกตัว เกิดประโยชน์สูง ประหยัดสุด เพื่อยังโลกให้มีความบริบูรณ์เต็มเปี่ยมอยู่เสมอ ก็คือภาวะของการมี

บุรณภาพ ซึ่งหมายถึง ภาวะของความเต็มสมบูรณ์พอดี ไม่มากหรือน้อยเกินไป หรือ การกระทำให้เจริญขึ้นเรื่อย ๆ เสมอ ๆ ไม่หยุดอยู่กับที่ เพื่อคอยเติมส่วนที่ขาดพร่องให้เต็มพอดี

และที่สุด ภาวะของการมีอิสระเสรีภาพ มีความเป็นภราดรภาพ มีสมรรถภาพ และมีบุรณภาพนี้ ก็จะรวมลงเป็นแก่นสารสาระของสันติภาพ ของการสิ้นความหวาดกลัวต่อภัยต่าง ๆ สิ้นความหวาดระแวงต่อกัน ขณะเดียวกับที่มีความเป็นอิสระเสรี มีความเป็นพี่เป็นน้อง เอื้ออาทรต่อกัน มีความขยันขันแข็ง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อเสริมสร้างสิ่งที่ดีที่ยังขาดพร่องอยู่ ให้เต็มเปี่ยมบริบูรณ์ขึ้นเสมอ ๆ สิ่งเหล่านี้ก็คือ มิติต่าง ๆ ของภาวะแห่งสันติภาพในมวลมนุษยชนนั่นเอง

คุณลักษณะของสังคมอุดมคติที่กล่าวมาข้างต้น สามารถอาศัยเครื่องชี้วัด 9 ประการ ตามหลักวาระ 9 ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้เป็นมาตรวัดระดับพัฒนาการของคนในสังคม ซึ่งได้รับการศึกษาในทิศทางที่นำไปสู่สังคมอุดมคติดังกล่าว คือ

1. การมีลักษณะเป็นคนเลี้ยงง่าย (เรียบง่ายแต่ไม่ไข่มกง่าย) หรือ สุภโร
2. การมีลักษณะเป็นคนบำรุงง่าย (ไม่มีทิฐิมานะคือร้อน) หรือ สุโปสะ
3. การมีลักษณะมักน้อยในการแสวงหาสิ่งบำรุงบำเรอตัวเอง หรือ อปฺปิจยะ
4. การมีลักษณะสันโดษยินดีพอใจ ในวัตถุสมบัติที่มีอยู่ และพยายามมิให้น้อย แต่ไม่หยุดที่

จะกระทำความดีและสร้างสรรค์ให้ยิ่ง ๆ ขึ้น หรือ สันตุฎฐี

5. การมีลักษณะของคนขัดเกลากิเลสค้นหาให้เบาบางลง หรือ สัลลยะ
6. การมีลักษณะของคนมีศีลเคร่ง หรือ ฐตะ
7. การมีลักษณะของอาการที่นำเลื่อมใส หรือ ปาสาทิกะ
8. การมีลักษณะของคนไม่สะสม หรือ อปฺปิจยะ
9. การมีลักษณะของความขยันหมั่นเพียรพัฒนาตัวเองให้เจริญยิ่งขึ้นอยู่เสมอหรือวิริยารัมภะ

5.2 แนวคิดทางการศึกษาของชาวโศก

จากสภาพของปัญหา และลักษณะสังคมในอุดมคติของชาวพุทธที่กล่าวมา การให้การศึกษาเพื่อปรับความเห็น ปรับทิฐิ จากการมี “สังจายินิเวส” ที่ยึดถือเอาการแสวงหาโลกียสุข เป็นแก่นสารสาระของสังจะ ให้เปลี่ยนไปมี “อิตถสัมมาปณิธิ” คือการตั้งคนอยู่บนทิศทางที่ถูกต้อง เกิดสัมมาทิฐิ กำหนดรู้ทุกขอริยสัจที่เป็นแก่นสารของชีวิตได้ ถือเอาการละกิเลสค้นหาอุपाทานที่เป็นเหตุแห่งทุกข์ หรือสมุทัยอริยสัจเป็นจุดหมายของการแสวงหา เพื่อกระทำให้แจ้งในภาวะของความเป็นอิสระปลอดพ้นจากกิเลสค้นหาอุपाทานนั้น หรือนิโรธอริยสัจ ตลอดจนลงมือประพฤติปฏิบัติ กระทำให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เป็นกิจกรรมส่วนใหญ่ของชีวิต เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับแบบวิถีการดำเนินชีวิต

หรือมรรคอรียสัง จนคุณภาพของจิตวิญญาณ มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สะอาดบริสุทธิ์จากกิเลสตัณหาอุปาทานยิ่ง ๆ ขึ้น และเกิดปัญญาญาณเห็นความจริงตามความเป็นจริงเหมือนน้ำในแก้วที่ได้กรองเอาตะกอนขุ่นที่นอนเนืองอยู่ ทั้งหยาบและละเอียดออกแล้วมีภาวะสะอาดบริสุทธิ์ขึ้น สามารถเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใในแก้วชัดเจนตามความเป็นจริงยิ่ง ๆ ขึ้น นั้นจึงจะเป็นรากฐานสำคัญของทิศทางการศึกษาที่พัฒนาไปสู่สังคมในอุดมคติข้างต้น

ในมหาจิตตาริสกสูตร มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก กล่าวถึงมรรคอรียสังอันมีองค์ 8 ที่เป็นหลักการสำคัญที่จะทำให้ชีวิตดำเนินไปสู่ความประเสริฐสูงสุด หรือสัมมาอรียมรรค โดยมีแกนกลางของการปฏิบัติ 4 องค์ได้แก่ สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ (ดำริในการออกจากกาม ดำริในการไม่พยายาทำ ดำริในการไม่เบียดเบียน ซึ่งเป็นส่วนเจตนาขององค์ศีล) สัมมาวาจา การพูดจาชอบ (ละเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ ซึ่งเป็นส่วนของศีลข้อ 4) สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ (งดเว้นจากปาณาติบาต งดเว้นจากอทินนาทาน งดเว้นจากกาเมสุมิฉาจาร ซึ่งเป็นส่วนของศีล ข้อ 1,2,3) สัมมาอาชีวะ การมีพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ของชีวิตในทางที่ชอบ (ละเว้นจากการโกง การล่อลวง การตลบตะแลง การขอมมอบคนในทางผิด การกระทำเพื่อหวังลาภ แลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นส่วนขยายของศีลข้อ 1,2,3,4,5)

มีมรรคอีก 3 องค์เป็นเครื่องห้อมล้อม หรือเป็นองค์ประกอบ คือ มีสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบเป็นประธานที่นำมาก่อน (เห็นว่าอะไรเป็นนัยแฝงของมิจฉาสังกัปปะ มิจฉาวาจา มิจฉากัมมันตะ มิจฉาอาชีวะ) สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ(เพียรพยายามที่จะละมิจฉาสังกัปปะ ละมิจฉาวาจา ละมิจฉากัมมันตะ ละมิจฉาอาชีวะ) สัมมาสติ ความระลึกทั่วชอบ (มีสติในการละมิจฉาสังกัปปะ ละมิจฉาวาจา ละมิจฉากัมมันตะ ละมิจฉาอาชีวะ) ทั้งนี้เพื่อกระทำให้เกิดความตั้งมั่นเป็น สัมมาสมาธิ ดังพุทธพจน์กล่าวว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง ประกอบแล้วด้วยองค์ 7 เหล่านี้แล เรียกว่าเป็น สัมมาสมาธิของพระอรียะ อันมีเหตุบังมืองค์ประกอบบ้าง...”

5.3 รูปแบบการศึกษาของชาวโศก

จากแนวความคิดของชาวโศกในเรื่องการศึกษาที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการศึกษา หรือ สึกษา จะต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวิถีในการดำเนินชีวิต เป็นรูปแบบของการจัดการศึกษาโดยชุมชน ซึ่งแบ่งกลุ่มผู้เรียนได้เป็น 2 ระดับ คือระดับอุดมศึกษา เรียกว่า มหาวิทยาลัยชีวิต กับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรียกว่าโรงเรียนสัมมาสิกขา

5.3.1 มหาวิทยาลัยชีวิต

“มหาวิทยาลัยชีวิต” ซึ่งเป็นรูปแบบการศึกษานอกระบบ ที่มีวิมุติ (ความหลุดพ้นจากทุกข์) เป็นจุดหมาย หลักสูตรของมหาวิทยาลัยชีวิต มีอยู่ 4 ระดับ คือ โสคาบัน สกทาคามิ อนาคามิ และ อรหันต์ตามลำดับ โดยมีหลักสูตรการศึกษาในชั้นกัลยาณชนเป็นขั้นเตรียม

มหาวิทยาลัยชีวิตนี้ ไม่มีใบปริญญาที่จะมอบให้เป็นหลักประกันสถานภาพทางสังคม แต่เนื้อหาของการศึกษาหรือ “สิกขาบท” ซึ่งมีอยู่ในตัวผู้เรียน หลักสูตรแต่ละระดับ จะช่วยยกสถานภาพทางสังคมของบุคคลผู้นั้นเอง คุณธรรมที่บุคคลผู้นั้นมีอยู่ในตัว จะช่วยให้ชีวิตของเขาเบาบางจากปัญหา ต่าง ๆ ทั้งปัญหาในระดับจุลภาคของชีวิตปัจเจกบุคคลและปัญหาระดับมหัพภาคของสังคมส่วนรวม ดังทิศทางการพัฒนาไปสู่สังคมอุดมคติ ที่ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้น การศึกษาจึงไม่ใช่เป็นสิ่งที่แปลกแยกจากชีวิตของมนุษย์อีกต่อไป

หลังจากที่เข้ามาศึกษาใน “มหาวิทยาลัยชีวิต” ชัดเกล้ากิเลสตัณหาอุปาทานได้ระดับหนึ่ง และมี “อัครสัมมาปณิธิ” ตั้งตนอยู่บนทิศทางที่ถูกต้องแล้ว ผู้นั้นก็อาจจะไปเลือกเรียนวิชาความรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม แม้จากสถาบันการศึกษาในระบบทั่วไป เปรียบเหมือนกับเมื่อได้เรียนวิชาพื้นฐานในหลักสูตรระดับหนึ่งแล้ว ก็อนุญาตให้นักศึกษาเลือกลงทะเบียนเรียนวิชาโท หรือวิชาเลือกนอกคณะได้เป็นต้น เพราะเมื่อมีพื้นฐานที่เพียงพอแล้ว การเรียน “วิชาโท” หรือ “วิชาเลือก” ภายใต้อาจารย์ “หลักสูตร” ของมหาวิทยาลัยชีวิตดังกล่าว ก็มีแต่จะเสริมสร้างให้เกิดประโยชน์ตน และทำประโยชน์ให้กับสังคมได้กว้างขวางขึ้น

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยชีวิตของชาวโศก เป็นการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มีศูนย์รวมอยู่ที่การสร้างคณะสงฆ์ ซึ่งมีความบริสุทธิ์ตั้งมั่นอยู่ในหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด และปฏิบัติให้ไฉ่มรรค - ผลจริงจึงตามฐานานุฐานะเป็นแกนกลางของการจัดองค์การการศึกษา

5.3.2 โรงเรียนสัมมาสิกขา โรงเรียนวิधिพุทธของชุมชนชาวโศก

1) หลักการและแนวทางสำคัญของโรงเรียนวิधिพุทธ

กระทรวงศึกษาธิการกำลังผลักดัน โครงการโรงเรียนวิधिพุทธ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติ แต่เน้นการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน จนถึงปัจจุบันมีโรงเรียนที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการแล้ว 80 กว่าแห่ง

หลักการสำคัญของโรงเรียนวิधिพุทธ อยู่ที่การจัดองค์ประกอบของสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมตามลักษณะแห่ง ปัญญาคุณธรรม 4 ประการ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในชีวิต ได้แก่

(1) สัปปริสสังเสวะ สร้างภาพสังคมสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูอาจารย์ที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้เรียน

(2) สัทธัมมัสสวนะ สร้างหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการเรียนการสอนที่ดีสอดคล้องกับสภาพเงื่อนไขของผู้เรียน

(3) โยนิโสมนสิการ มีกระบวนการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักการคิด วิเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้จักหันกลับมา “มองตน” เพื่อพิจารณา ปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ตัวเอง

(4) ชัมมานุสम्मปฎิบัติ มีการฝึกฝนปฏิบัติอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองตามความถนัด ไปสู่ทิศทางที่มีความเจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้น ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ ปัญญา

เครือข่ายโรงเรียนสัมมาสิกขาของชุมชนชาวโศก ปัจจุบันมีอยู่ 11 แห่ง เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ประการ จนมีนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน “วิถิพุทธ” ของชาวโศกไปแล้วหลายรุ่น นักเรียนบางคนก็ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของชาวโศก เรียกว่า “มวช. บางคนไปศึกษาต่อมหาวิทยาลัยทั่วไป ขณะที่บางคนก็อาศัยความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพการงานจนสามารถสร้างเนื้อสร้างตัว มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง

โรงเรียนสัมมาสิกขาของชุมชนชาวโศก ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนที่มีพุทธสถานต่าง ๆ เป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณ บ้าน วัด โรงเรียน จึงไม่ได้แยกขาดจากกัน แต่จะมีความเกี่ยวข้องเกื้อกูลสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ภายใต้ระบบสังคมเดียวกัน ส่งผลให้เกิดสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปลดปล่อยพลังทางปัญญา และพลังทางจริยธรรมของผู้เรียน

วัดจะทำหน้าที่อบรมกล่อมเกลาสาวบ้านในชุมชนและนักเรียนในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตัวเองตามหลักพุทธธรรม รวมทั้งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่ทำหน้าที่เสมือนหางเสือของเรือ ซึ่งจะคอยกำกับเส้นทางเดินเรือไม่ให้แล่นเบี่ยงเบน ไปสู่ทิศทางที่ผิดพลาดจนออกนอกเป้าหมาย

บ้านหรือชุมชนจะทำหน้าที่คอยอุปถัมภ์วัดและโรงเรียน เพื่อให้มีทรัพยากรต่าง ๆ ที่พอเพียงสำหรับการทำหน้าที่ของวัดและโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ ขณะที่ โรงเรียนก็ช่วยกันทำหน้าที่สนับสนุนกิจการต่าง ๆ ของวัดและชุมชนด้วย โดยผ่านทางหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่อาศัยงานเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนา ภายใต้ปรัชญาการศึกษา “ศีลเด่น – เป็นงาน- ชาญุวิชา”

ก. ศีลเด่น เป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนสัมมาสิกขา ที่ทำให้มีความแตกต่างจากโรงเรียนอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ คือการจัดการศึกษาที่ฝังตัวอยู่ภายใต้บริบทของวัดและชุมชนคนมีศีล จะทำให้

เกิดสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เป็น “สปปริสสังเสวะ” ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการให้การอบรมกล่อมเกลாதงสังคม เพื่อปรับเปลี่ยนและพัฒนาวิถีชีวิตของผู้เรียนให้เข้าถึงแก่นสารของจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมได้อย่างมีพลัง

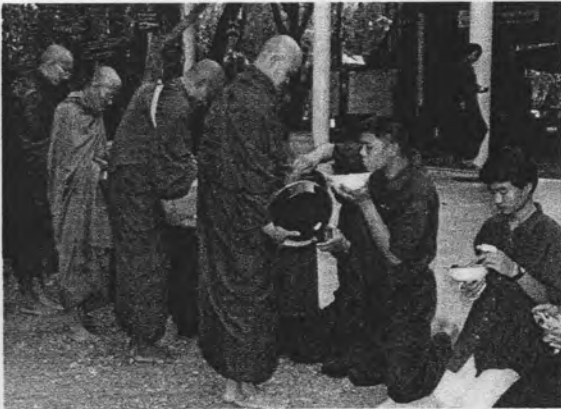
ข. เป็นงาน การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสัมมาสิกขา โดยอาศัยงานต่าง ๆ ภายในวัด และชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญ จะส่งผลให้กิจกรรมการเรียนการสอนไม่แปลกแยก จากวิถีชีวิตจริงของผู้เรียนเมื่อการศึกษากลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวิถีชุมชน และกิจกรรมการเรียนรู้จากการงานดังกล่าวได้กลายเป็นพลังแรงงานที่มีส่วนสำคัญต่อการช่วยเหลือชุมชน ก็จะส่งผลให้ชุมชนเห็นคุณค่าความสำคัญของการศึกษา จนพร้อมจะทุ่มเททรัพยากรต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลพัฒนาการศึกษา (ที่เป็นประโยชน์คุณค่าต่อชุมชนอย่างเห็นเด่นชัด) นั้น ให้เกิดความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป โดยไม่ต้องรอนงบประมาณแผ่นดิน ขณะเดียวกัน จะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีพลังในการพัฒนาและปลดปล่อยศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ของชีวิตและชุมชนได้จริง อันเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เป็น “สัทธัมมัสสวณะ”

ก. ชาญววิชา ครูจะทำหน้าที่คอยกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ เพื่อสร้างความคิดรวบยอด จากกิจกรรมการงานต่าง ๆ ในแต่ละวัน โดยใช้วิธีให้นักเรียนเขียนบันทึกหรือรายงานส่งให้ตรวจ การเขียนบันทึกหรือรายงานจะทำให้นักเรียนได้หันกลับมาทบทวนเองตามหลัก “โยนิโสมนสิการ”

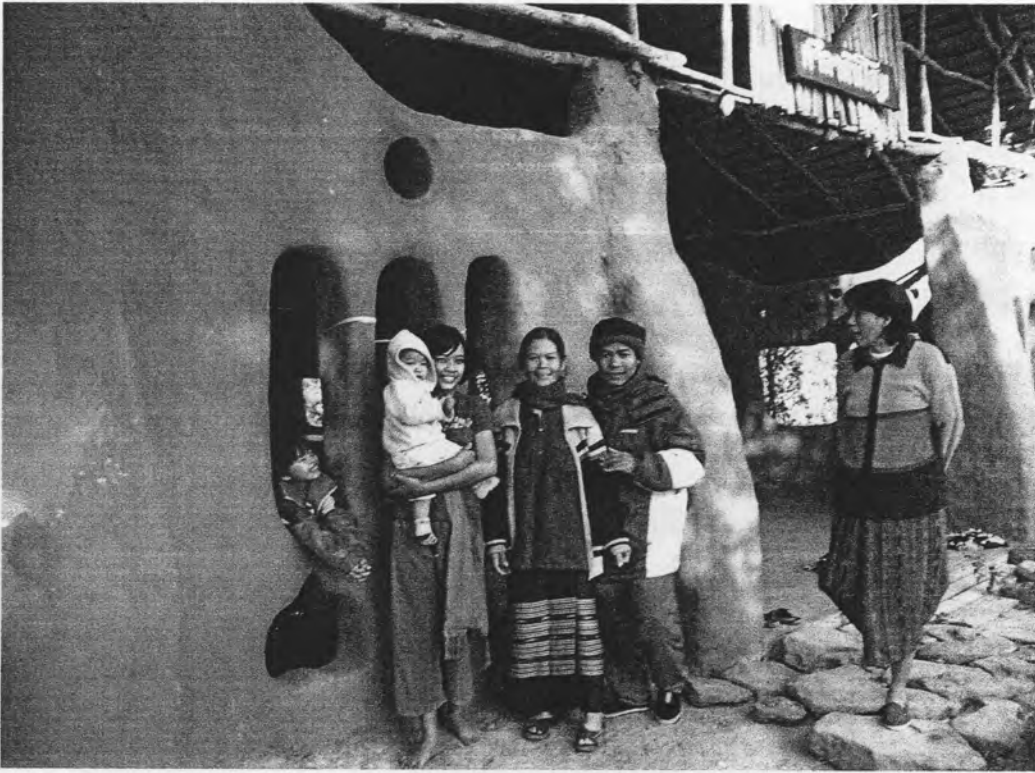
นอกเหนือจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนหลักในชั้นเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาความรู้ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เรียนแล้ว หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสัมมาสิกขาแต่ละแห่งที่เพิ่มเรื่องการทำงานในฐานะงานต่าง ๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเชี่ยวชาญในบางเรื่องมากขึ้นตามความสนใจและความถนัดของคน ซึ่งสอดคล้องกับหลัก “ธัมมานุธัมมปฏิบัติ” ด้วย

สมณะโพธิรักษ์ ผู้นำแนวคิดของชุมชนชาวไท่

แผนภาพที่ 3.6 แสดงภาพวิถีชีวิตและกิจกรรมของนักเรียนสมาสิกขาสันติอ ไส
กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 3.7 แสดงการสร้างอาคารดิน บทเรียนวิถีชีวิตที่โรงเรียนสัมมาสิกขาหินผาฟ้า น้ำ จังหวัดชัยภูมิ

2) ตัวอย่างความคิดเห็นของนักเรียนสัมมาสิกขา

ความคิดเห็นของนักเรียนสัมมาสิกขาสันตือโสภ สະທ້ອນให้เห็นถึงวิถีชีวิตในการเป็นอยู่และเรียนรู้ของโรงเรียนสัมมาสิกขาชาวโศก ซึ่งได้คัดมาบางตอน ดังนี้

“น้องเบนซ์” มาจากจังหวัดร้อยเอ็ด ต้องการมาฝึกตัวเอง ต้องการหาคำตอบ เราเกิดมาต้องการอะไร อยู่ข้างนอกก็สนุกดี แต่พอนานเข้าก็ชักเบื่อ จำยาก หาสาระไม่ได้ พ่อแม่ชักชวนให้มาอยู่ที่นี่ เพื่อจะได้ฝึกตัวเองหลายอย่าง ก็เป็นความจริงและเป็นสาระแก่นสารของชีวิต โดยการเรียน การทำงาน การเข้ากับหมู่กลุ่ม ตอนนี้ประจำอยู่ฐานงานจักร เป็นงานที่คนไม่ค่อยสนใจ ก็ต้องออกทนในการเรียนรู้ที่จะอยู่กับงาน ตอนนี้ก็เริ่มดีขึ้นแล้ว ช่วยให้จิตใจสงบมีสมาธิ คั้งใจจะอยู่นานที่สุด

“น้องไหม” มาจากนครศรีธรรมราช พี่สาวมาเรียนที่นี่จึงตามมา ตอนมาใหม่ ๆ ในฐานะเป็นน้อง ก็ไม่มีปัญหาอะไร ตามรุ่นพี่ไปเรื่อย ๆ แต่ตอนนี้มาเป็นรุ่นพี่ จะทำอะไรต้องอยู่ในกฎระเบียบของโรงเรียน เป็นตัวอย่าง เป็นผู้นำ ไม่ได้ถูกบีบให้โต แต่คิดว่าเป็นโอกาสที่จะได้ฝึกตัวเอง ตอนที่ใกล้จะจบ ม.3 ใจหนึ่งอยากจะออกไปต่อข้างนอก พอได้กลับบ้านก็รู้สึกว้า พ่อแม่อยู่กับสังคมทั่วไปต้องค้ำคนมาก และเห็นพฤติกรรมของคนวัยเดียวกันแล้ว รู้สึกไม่ชอบ จึงมาทบทวนใหม่ และกลับมาอยู่ที่นี่ต่อ ตอนนี้อยู่ ม.4 แล้ว ก็ได้แรงจูงใจตัวเองมากขึ้น เป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง ๆ

งานที่รับผิดชอบตอนนี้อยู่ฐานงานแปรรูป แผนกแฮมเบอร์เกอร์ ได้ใช้กากั่ว โปรตีนเกษตร แบบหมูสับและข้าวโพดสด เครื่องปรุงก็มีชื่อสมะเขือเทศ พริกไทย ไข่ไก่ ซีอิ๊ว คลุกเข้าด้วยกันเสร็จแล้วใส่แป้ง ปั้นแล้วนำไปทอด แค้นใจเอง

ชีวิตความเป็นอยู่สุขสบายดี แต่อยากให้คณะ(ครูอาจารย์) เข้าหาเด็กให้มากกว่านี้ อยากให้มีเวลาอิสระเพิ่มขึ้นอีกนิด เพื่อให้ได้พักผ่อนและผ่อนคลาย

การได้ออกไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวสลัมคลองเตย หมู่บ้านเขมรตามชายแดน ทำให้เราได้แง่คิดถึงความลำบากของผู้คนอีกส่วนหนึ่งของสังคมโลก เป็นเครื่องเตือนใจเราได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะตอนที่เรารู้สึกท้อแท้เมื่อเจอความลำบาก

“น้องเมย์” อยู่ชั้น ม.4 เป็นชาวจังหวัดสุรินทร์ มีญาติมาเรียนที่นี่อยู่ก่อน เห็นว่าเขาเปลี่ยนแปลงชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น จึงสนใจตามมา เมื่อมาอยู่ที่นี่ตอนแรกก็คิดถึงบ้านบ้าง พ่อแม่ก็มาเยี่ยมและเจอกันในช่วงมีงานของชาวโศกและงานวันแม่ ตอนนี้อยู่ฐานงานแปรรูป แผนกขนม เช่น บัวลอยน้ำแข็ง ขนมต้มถั่วแปบ เป็นต้น

ประเมินตัวเองแล้วรู้สึกได้ว่า ความขยันเพิ่มขึ้น เทียบกับเมื่อก่อนที่อยู่ที่บ้านจะค่อนข้างขี้เกียจมากกว่า

“น้องตุ้มตาม” น้องใหม่ ม.1 จากสกลนคร แม่ไม่ยอมให้มาอยู่ที่นี่ ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์พยายามชวนหาทางมาจนได้ อยากศึกษาโลกภายนอกให้กว้างขึ้น อยู่ที่บ้านไม่ได้ทำอะไรได้แต่เล่นอย่างเดียว นานเข้าก็เบื่อ เมื่อได้มาอยู่ที่นี่ก็มีเพื่อนใหม่ ได้รับความอบอุ่นจากพี่ รุ่นเดียวกัน มากจนบางครั้งพี่ก็เล่นมากเกินไป ก็รำคาญเหมือนกัน ก็เล่นแรง ๆ กลับไปบ้าง

พูดถึงการเรียนที่นี่ มีงานเยอะมาก วิชาการไม่ค่อยเท่าไร ถ้าลดงานลงหน่อยก็จะดี ตอนนี้อยู่ฐานกู้คืนฟ้า แผนกเลือกผักไปทำอาหาร ส่งน้ำให้ร้านอาหาร ชมร. (ชมรมมังสวิรัต)

เรื่องกฎระเบียบ มีความเห็นว่าเข้มเกินไป เช่นการตื่นตี 4 น่าจะเป็นตี 4 ครึ่ง จะเหมาะสมกว่า

“น้องต้อม” ม.4 จากจังหวัดตาก เคยมาอยู่ศาลิโศก (จ.นครสวรรค์) สมัยอยู่ ป.3-4 รู้ว่าที่นี่เข้มงวดมาก ใจก็ไม่อยากมาเรียนเท่าไร แต่แม่จะขยันจะขอส มาใหม่ ๆ อยู่ในฐานะทดลองดูตัว ก็ทำได้ดี ก็เลยสอบผ่าน เพื่อนรุ่นเดียวกันทนไม่ได้ ก็ออกไปก่อน แต่ตัวเองคิดว่าจะสู้ต่อไป คือสู้กับความไม่ดีของตัวเอง รู้ว่าที่นี่ดี แม้จะมีบางครั้งที่อยากจะทำอะไรบางอย่างนอก แต่คิด ๆ แล้วข้างนอกไม่ค่อยปลอดภัย เรื่องผู้หญิงผู้ชายก็ไม่สำรวจ อยู่ที่นี่มีศีลคอยกำกับใจเรา ตัวเองก็ยังม่บกพร่องเรื่อง่วงนอน ถือว่าฝึกนิสัย 5 ว่าด้วยขอบเขตของเสพติด ก็พยายามจะเคร่งครัดตัวเองอยู่

ฐานงานอยู่ฐานศาลามังสวิรัต เริ่มงานจากหลังทำวัตรเช้า ประมาณตี 5 ก็เข้าฐาน ซึ่งก็จะมีรุ่นที่บางคนไปเริ่มงานก่อนแล้วตั้งแต่ตี 3 กว่า ๆ การทำงานในฐานบางครั้งก็อึดอัดบ้าง ก็พยายามทำใจสบาย ๆ หาประโยชน์จากการทำงานให้ได้ งานที่รับผิดชอบหลักก็คือล้างจาน เป็นงานที่คนอื่นไม่ค่อยชอบทำ เราก็ต้องอดทนหน่อย จะปล่อยให้ว่างเฉย ๆ ไม่ได้ ต้องชวนชวนหางานอื่นทำด้วย ไม่งั้นจะเสียคะแนน ทุกคนในร้านมีสิทธิให้หรือหักคะแนนเราได้ทุกคน

เวลา 08.30 ได้พนักงานมาเข้าแถวเคารพธงชาติ และมาทานอาหารที่ศาลา วัด จะเข้าฐานงานอีกครั้ง 11.00 น. ถ้าเป็นวันเสาร์-อาทิตย์ ทานข้าวที่ฐานงาน เวลา 10.00 น. เฉพาะวันอาทิตย์จะต้องซักล้างจานจนถึงบ่าย 3 โมง (ร้านหยุดวันจันทร์)

เรื่องการเรียน เลือกเรียนสายศิลป์ วิชาการก็พอไปได้ หนักใจหน่อยกับวิชาภาษาอังกฤษ สมองเราคงไม่เอื้ออำนวย

บางคนมองกฎระเบียบว่าเป็นเรื่องน่ากลัว แต่ถ้าเราปฏิบัติตามนั้นได้ ก็อยู่เป็นสุขดีไม่มีปัญหาอะไร มีคนเขาทำผิดบ้าง เช่นหนีออกไปเที่ยว กลับมาก็โดนลงทัณฑ์ให้เป็นพลเมืองชั้นสอง ต้องแก้ตัว โดยให้อ่อนน้อมต่อมคน ขออนุญาตก่อนขึ้นศาลา กินข้าวที่หลังเพื่อน ล้างจานส่วนกลางทุกวัน เขียน

บันทึกส่งสมณะทุกวัน ทุกวันพุธมีการประชุมนักเรียน ต้องขออนุญาตก่อนเข้าพร้อมกับรายงานการปฏิบัติตามบทลงโทษสัปดาห์ต่อสัปดาห์ ระยะเวลาอาจเป็นเดือน นอกจากนี้ก็มีข้อห้ามใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าส่วนตัว ถ้าถึงชั้นหนัก ก็จะได้เป็นพลเมืองชั้นสาม ต้องกวาดชั้นเข้มนขึ้นไปอีก ถ้าโทษต่อจากนั้นก็ให้ย้ายที่อยู่ (ให้ออก)

“น้องแม็ก” แม่พามาสมัคร ก็พยายามปรับตัว เพราะเคยอยู่แบบสบาย ๆ มาก่อน เคยเป็นคนมีเงินแล้วมาอยู่ที่นี่ไม่มีเงินเลย ใจมันก็ยังไม่หาย ไม่หายเหมือนถูกตัดมือตัดไม้ ให้อยู่กับตัวเอง ตอนหลัง ๆ รู้สึกสบายขึ้น กลับคิดได้ใหม่ว่า “ดีเหมือนกันไม่ต้องยุ่งยากคิดถึงเรื่องโน้นเรื่องนี้” ก็เป็นอิสระจากเงินได้มากขึ้น

มุมมองด้านการศึกษา เห็นว่าระบบที่เป็นอยู่ข้างนอก มุ่งให้เรียน ๆ ๆ จบแล้วส่งเข้าโรงงาน เป็นลูกจ้าง ไม่คิดที่จะเป็นผู้นำ จึงเป็นเหยื่อของคนที่ฉลาดกว่า แบบปลาใหญ่กินปลาเล็ก เมื่อคนเราไม่ได้รับการพัฒนา จึงก่อปัญหาในสังคมมากมาย อย่างที่เป็นข่าวอยู่ก็เรื่องยกพวกทำร้ายกัน แสดงว่าขาดการเน้นเรื่องศีลธรรม

ด้านวิชาการ เนื่องจากนักเรียนมาจากหลายระดับการเรียนรู้ คนเก่งก็ต้องมารอค้นอ่อน หรือคนอ่อนก็ตามไม่ทันคนเก่ง ไม่เข้าใจ ถ้ามีการแยกให้ออกสคนถนัดการเรียนรู้ก็มุ่งเน้นไปเลย คนเรียนช้า ครูก็ต้องช่วยมากหน่อย อย่างนี้น่าจะดี

สำหรับฐานงานอยู่ฐานแชมป์ ขาหม่อง และขนมปังคุกก็

ความเห็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ สังคมนักเรียนยังเป็นแบบแยกพี่แยกน้อง หมายถึงรุ่นพี่สั่งให้น้องทำ เป็นลักษณะนายกับทาส หรือทหารสั่งลูกน้อง ไม่ทำตามก็ถูกลงโทษ จึงอยากให้บรรยากาศเป็นพี่เป็นน้องรักใคร่ปรองดองกัน จะอบอุ่นและน่าอยู่มากขึ้น

“น้องโอ” อยู่ ม.2 เป็นคน กรุงเทพฯ มาคุ้นเคยกับสันติโคกก่อนแล้ว เห็นว่าร่มรื่นน่าอยู่ ประจวบกับที่ครอบครัวประสบปัญหา คุณพ่อเป็นนักธุรกิจช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ จึงหาทางออกมาเจอที่วัดนี้ ไปมาอยู่หลายครั้ง เมื่อจบ ป.6 ก็มีข้อมูลพร้อมอยู่แล้ว จึงตัดสินใจไม่ยาก ไม่มีใครบังคับ

เปรียบเทียบเส้นทางการศึกษา อยู่ข้างนอกเด็กไม่ค่อยได้ทำงานอะไร มีเทคโนโลยีทำแทนเสียหมด พอมาอยู่ที่นี่เขาเน้น “เป็นงาน” ตอนแรกก็เกรงอยู่ว่าจะไม่ผ่านเพราะขาดทักษะ ต้องใช้ความขยันอดทนอย่างมากจึงจะผ่านได้ถึงทุกวันนี้ ในด้านวิชาการนั้นคิดว่าขึ้นอยู่กับผู้เรียนที่จะดิ้นรน ขวนขวายเรียนรู้เพิ่มเติม เรียนมากก็ได้มาก

อยู่ฐานภูดินฟ้า ข่ายผลิตผลการเกษตรจากเครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษที่มาจากทั่วทุกภูมิภาค งานก็ทำได้ทุกอย่าง ตั้งแต่แบกของลงจากรถ จัดของ ขายของ

การปกครองที่เห็นว่ายังขาดเอกภาพ ความเห็นยังไม่ลงตัวกันเสียทีเดียว สิ่งที่ควรเข้มงวดก็ ยังก้อย่อนอยู่ก็มี แต่บางอย่างที่เราเห็นว่าควรอนุโลม กลับเข้มงวด อย่างเช่น การเล่นหมากรุก หรือกีฬาบางประเภท ถ้าเลือกเอาส่วนดีมานั้นก็น่าจะผ่อนผันให้เล่นได้ แต่ก็ไม่ควรให้มุ่งการแข่งขัน อย่างเช่นทั่วไปทำกัน

กลุ่มนักเรียนช่วยสรุปว่า การศึกษาทั่วไป เน้นการจับชั้นหรือใบประกาศมากกว่าที่จะมุ่งหา ประสบการณ์เพื่อจะนำไปใช้ในชีวิตจริง จึงเป็นการเสียเวลามากไป พอจบแล้วความรู้เหล่านั้นก็นำมาใช้ไม่มากเท่าไร ควรเป็นการศึกษาที่บูรณาการเรื่องชีวิต จิตใจ ให้เป็นคนที่สมบูรณ์พร้อมที่จะเผชิญกับสังคมโลกจะดีกว่า

การศึกษาแบบแยกส่วน ศึกษาไปไกลตัว น่าจะตั้งคำถามกับตัวเองว่า เราเกิดมาเพื่ออะไรกัน แน่ อันไหนคือแก่นแท้ศีลธรรม ความรู้ทั่วไปก็เอามาใช้บ้าง แบบอยู่เหนือความรู้เหล่านั้น ควรมา เรียนรู้ตัวเองให้มากขึ้น จะได้พัฒนาตัวเองได้อย่างถูกต้อง

จุดเด่นที่นี้น่าจะเป็นการดำเนินไปสู่เป้าหมายทั้ง 3 ข้อ คือ ศิลเด่น เป็นงานและชาญวิชาได้ อย่างพอเหมาะ คือไม่เอียงหรือหย่อนไปอย่างใดอย่างหนึ่ง ถึงอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลอีกที ว่าค้นพบตัวเองและชวนขยายตามที่เห็นว่าดี ว่าควร ก็จะเกิดประโยชน์สูงสุด

แม้ที่นี่หรือหมู่กลุ่มชาวอโศก จะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เมื่อเทียบกับสังคมโลก แต่ผู้นำความคิดนี้คือ พ่อท่านสมณะโพธิรักษ์ ก็ประกาศชัดเจนว่า “เราจะทำเพื่อมวลมนุษยชาติ” ดังนั้น งานนี้ก็จะเดินหน้า ต่อไปเรื่อย ๆ ไม่น่าจะจำกัดอยู่แคว่งของชาวอโศกเท่านั้น ทั้งนี้ก็ต้องมาเน้นที่ภายในก่อน ให้มันคง เข้มแข็ง ถึงจะเป็นแบบอย่างที่จะช่วยเหลือผู้อื่นได้

บทที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การตอบโจทย์วิจัยคำถามและวัตถุประสงค์ การบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชนโดยเครือข่าย
ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชียงใหม่ – ลำพูน มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ระเบียบวิธีวิจัย
2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย
3. กลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. กิจกรรมการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยประยุกต์กับการวิจัย
และพัฒนาโดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research : PAR)

2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

มีองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญคือ

2.1 ขั้นตอนการก่อนดำเนินการวิจัย

2.1 การศึกษาองค์ความรู้ของชุมชนด้านการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ โดย
ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน

2.1.2 การศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ ตามภูมิภาคต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาแบบ
บูรณาการที่ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม

2.1.3 การสร้างและพัฒนาคู่มือการเรียนรู้ได้แก่

- 1) ชุดการเรียนรู้เรื่องอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย
- 2) ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 3) ชุดการเรียนรู้เรื่องคุณธรรม
- 4) ชุดการเรียนรู้เรื่องฐานงานอาชีพ

2.2 ขั้นตอนการวิจัย

2.2.1 การจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยที่ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม

2.2.2 การจัดกิจกรรมบูรณาการการเรียนรู้ในรูปของค่ายวิถีชีวิตหลักสูตรต้น

2.3 ขั้นหลังดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นช่วงที่ติดตามประเมินผลในระยะต่อเนื่อง โดยอาศัยแบบสอบถามและการไปสังเกตหรือพบปะสนทนากับผู้เรียนทั้งที่เป็นรายบุคคล, ครอบครัว และกลุ่มต่าง ๆ

3. กลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูล

3.1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

3.1.1 สมาชิกเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่กระจายอยู่ในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน เช่น กลุ่มรักน้อมถ้อยอินท์ ชมรมผู้ฝึกสอน บำบัดพิษภัย ค่ายป่าสักงาม สวนหลวง พิสูจน์ ประมาณ 50 คน

3.1.2 ชาวชนทั่วไปทั้งในและนอกโรงเรียนไม่จำกัดเพศวัยและพื้นที่ ประมาณ 100 คน

3.2 แหล่งข้อมูลคือ

3.2.1 แหล่งเรียนรู้ตามภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่

1) ภาคเหนือ ศูนย์พุทธธรรมหนองฮ่อและวัดป่าคาราภิรมย์ จังหวัดเชียงใหม่ สวนยังยืน ศูนย์วัฒนธรรมกระเจาและม่อนแสงดาว จ.เชียงราย โรงเรียนปายวิทยาการ จ.แม่ฮ่องสอน

2) ภาคกลาง โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนสัมมาสิกขาสันตติโสภ โรงเรียนหมู่บ้าน เด็ก และกลุ่มการศึกษาโดยครอบครัวไทย

3) ภาคตะวันออกเชิงเหนือ โรงเรียนสัมมาสิกขาหินผาฟ้า น้ำ จ.ชัยภูมิ กลุ่มเด็ก รักน้อม จ.สุรินทร์

3.2.2 แหล่งข้อมูลอื่น ๆ ได้แก่เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัยคือ

4.1 ระยะเวลาที่ 1 ช่วงเตรียมการก่อนดำเนินการวิจัย เก็บข้อมูลจากการจัดเวทีตามเครือข่ายชุมชน การศึกษาดูงานและศึกษาจากเอกสารเพิ่มเติม เรื่องแนวคิดและการจัดการศึกษาแบบบูรณาการที่ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม

4.2 ระยะเวลาที่ 2 ช่วงดำเนินการวิจัย มีกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย และค่ายวิถีชีวิตเป็นหลัก โดยเก็บข้อมูลจากการสังเกตใช้แบบสอบถามและแบบบันทึกความคิดเห็น

4.3 ระยะเวลาที่ 3 ช่วงหลังดำเนินการ ใช้การติดตามประเมินผลโดยการสังเกตและแบบสอบถาม ติดตามผลระยะต่อเนื่อง

5. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ทำการประมวลผลจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมและนำมาวิเคราะห์โดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

5.1 องค์ความรู้และความต้องการของชุมชนในด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม ประมวลจากการจัดเวทีสังเคราะห์ ซึ่งจะหมุนเวียนจัดไปตามเครือข่ายชุมชนที่มีอยู่ ส่วนองค์ความรู้ใหม่นั้น ได้นำข้อมูลจากการศึกษาดูงานตามภูมิภาคต่าง ๆ ประกอบกับการศึกษาเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ที่เหมาะสมของชุมชน

5.2 ขั้นการประยุกต์ใช้หลักสูตรบูรณาการกับกลุ่มเป้าหมาย ใช้การสังเกตและนำข้อสังเกตจากการดำเนินกิจกรรมมาสู่เวทีประเมินการทำงานแต่ละวันเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาดำเนินกิจกรรมในวันต่อไป เมื่อสิ้นสุด การอบรมก็จะนำความคิดเห็นรวมมาเข้าสู่การประชุมสรุปงาน เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและพรรณนาการตามประเด็นการศึกษาแต่ละกิจกรรม

5.3 ผลการเรียนรู้ของชุมชน ประมวลจากการติดตามผลในระยะต่อเนื่อง สรุปจากความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องใช้การพรรณนาตามประเด็นที่ศึกษา

6. กิจกรรมการวิจัย

ตลอดกระบวนการของการวิจัยทั้ง 3 ขั้นตอน มีกิจกรรมการวิจัยที่นำไปสู่การตอบโจทย์และคำถามการวิจัยดังต่อไปนี้

6.1 กิจกรรมช่วงเตรียมการก่อนดำเนินการวิจัย

เนื่องจากการจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นด้านวิชาการ ซึ่งทั้งสาระและรูปแบบถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง นอกจากจะไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นแล้วยังเป็นการลดทอนบทบาทของท้องถิ่นอันได้แก่ครอบครัวและชุมชนที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้แบบภูมิปัญญา

ให้แก่บุคลากรทุกวิชาด้วย ดังนั้นในการจัดการศึกษาเรียนรู้แบบบูรณาการที่ให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมจึงต้องมีการเตรียมการเพื่อเป็นการทบทวนบทบาทหน้าที่ รวมทั้งวางแผนดำเนินการในระยะต่อไป โดยมีกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม ดังนี้คือ

6.1.1 กิจกรรมที่ 1 การสังเคราะห์องค์ความรู้ชุมชน

- 1) วัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ความคิดเห็นและความต้องการชุมชนในการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม
- 2) วิธีดำเนินกิจกรรม จัดเวทีสัญจรตามเครือข่ายชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน
- 3) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง รวมทั้งครูภูมิปัญญาที่อยู่ในเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ประมาณ 50 คน
- 4) สถานที่และเวลา ระยะเวลา 1-3 วัน ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ได้แก่ เวทีสวนลองพิสุจน์ อ.เชียงดาว เวทีค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา อ.คอยสะเก็ด เวทีบ้านพันไม้ อ.เมืองลำพูน เวทีสวนลำพูน อ.ป่าซาง และเวทีกลุ่มรักษ์คอยอินท์ อ.จอมทอง ดังแสดงในแผนภาพที่ 4.1

เวทีค่ายวิถีชีวิตที่สวนลองพิสุจน์ อ.เชียงดาว

เวทีเรียนรู้ที่ค่ายบ้านป่าสักงาม อ.คอยสะเก็ด

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สวนลำพูน อ.ป่าซาง

ภาพชุมชนในอุดมคติจากเวทีกลุ่มรักษ์คอยอินท์

แผนภาพที่ 4.1 แสดงการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ องค์ความรู้ของเครือข่ายชุมชนฯ

5) ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

พบว่า ชุมชนในเครือข่ายมีองค์ความรู้ด้านการจัดการศึกษาเรียนรู้ตามแบบวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างหลากหลาย ได้แก่ สวนลองพิตุจน์และชมรมผู้เฒ่าคนเฒ่าจะม้องค์ความรู้ด้านสมุนไพรและการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านล้านนา กลุ่มรักษ์คอกอินท์จะม้องค์ความรู้ด้านกลีกรรรมแบบปลอดภัยไร้สารพิษ การทอผ้าสีธรรมชาติ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชน ส่วนค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาป่าสักงามจะม้องค์ความรู้เรื่องทรัพยากรป่าไม้ การดำรงชีพในป่าและการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

6.1.2 กิจกรรมที่ 2 การศึกษาดูงานตามภูมิภาคต่าง ๆ

1) วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ใหม่ด้านการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ที่ครอบคลุมและชุมชนมีส่วนร่วม

2) วิธีดำเนินกิจกรรม ศึกษาจากเอกสารและเดินทางไปศึกษาตามแหล่งเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมการศึกษาทางเลือกทั้งในระบบโรงเรียนนอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

3) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คณะทำงาน จำนวน 10 คน

4) สถานที่และเวลา ใช้เวลาศึกษาดูงานแห่งละ 1 วัน

(1) ภาคเหนือ ได้แก่ ศูนย์พุทธธรรมหนองฮ่อ และศูนย์พัฒนาเยาวชนสตรี วัดป่าคาราภิรมย์ จ.เชียงใหม่ สวนยังยืน ศูนย์วัฒนธรรมกระเจกเงา และม่อนแสงดาว จ.เชียงราย โรงเรียนปายวิทยาคาร จ.แม่ฮ่องสอน

(2) ภาคกลาง ได้แก่ โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนวรณสวางจิต โรงเรียนสัมมาสิกขาสันตือโสภ กรุงเทพมหานคร โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จ.กาญจนบุรี

(3) ภาคตะวันออกเชิงเหนือ ได้แก่โรงเรียนสัมมาสิกขาหินผาฟ้า น้ำ จ.ชัยภูมิ และกลุ่มเด็กรักษ์ป่า จ.สุรินทร์

5) ผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรม

พบว่า มีความพยายามจากหลายฝ่าย ที่ต้องการแสวงหาทางเลือกด้านการศึกษา แม้ในระบบโรงเรียนก็มีการปฏิรูปการศึกษา โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้นและยึดเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้แทนการให้ครูเป็นผู้ป้อนความรู้แต่เพียงฝ่ายเดียว รวมทั้งการศึกษาตามอัธยาศัยที่ครอบคลุมไทยจำนวนไม่น้อยกำลังศึกษารูปแบบที่ควรจะเป็น และทดลองดำเนินการแม้จะยังไม่มีความชัดเจนด้านกฎระเบียบอย่างเป็นทางการ และก็มีบางกลุ่มที่มั่นใจในแนวทางวิถีชีวิต จัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนถือได้ว่าเป็นการศึกษาทางเลือกค่อนข้างชัดเจน อยู่ในปัจจุบัน ดังแสดงรายละเอียดไว้ในบทที่ 3

6.1.3 กิจกรรมที่ 3 การสร้างคู่มือการเรียนรู้

- 1) วัตถุประสงค์ เพื่อวางแผนและพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน
- 2) วิธีดำเนินการ นำข้อมูลจากกิจกรรมที่ 1 และ 2 นำมาวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน โดยแบ่งหน้าที่ให้ครูภูมิปัญญาหรือผู้เกี่ยวข้องในกิจกรรมต่าง ๆ ร่างคู่มือเป็นแนวทางในการเรียนรู้ นำมาร่วมกันพิจารณาอีกครั้งก่อนการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรม
- 3) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่คณะทำงาน 10 คน
- 4) สถานที่และเวลา คู่มือเป็นแนวทางจัดกิจกรรมอาจมีการปรับปรุงแก้ไขไปจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่เหมาะสม จึงไม่ได้จำกัดด้วยเวลาและสถานที่
- 5) ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม
ได้ชุดการเรียนรู้ที่จะใช้เป็นคู่มือ การเรียนรู้ดังนี้
 - (1) ชุดการเรียนรู้ เรื่องอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัย
 - (2) ชุดการเรียนรู้ เรื่องฐานงานอาชีพ
 - (3) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง การเสริมสร้างคุณธรรม
 - (4) ชุดการเรียนรู้เรื่อง อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

6.2 ระยะดำเนินการวิจัย

เป็นระยะที่กระบวนการวิจัยเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้ที่ทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วม โดยการนำผลการเตรียมการวิจัยในระยะที่ 1 มาปฏิบัติจริง ดังแสดงในแผนภาพที่ 4.2 และมีกิจกรรมสำคัญต่อไปนี้

- 6.2.1 กิจกรรมค่ายวิถีชีวิต เป็นการอบรมหลักสูตรระยะสั้นตั้งแต่ 3-5 วัน โดยใช้สถานที่ศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรมสามพันปีนบุญเป็นหลัก มีกิจกรรมที่สำคัญคือ
 - 1) กิจกรรมที่ 1 การต้อนรับและพบเพื่อนใหม่
 - (1) วัตถุประสงค์ เพื่อแนะนำให้ผู้รู้จักบุคคล สถานที่ วัฒนธรรมการดำรงอยู่ รวมทั้งการรู้จักคุ้นเคยในระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง
 - (2) วิธีดำเนินการกิจกรรม
 - (2.1) ปฐมนิเทศ แนะนำบุคลากร สถานที่และวัฒนธรรมวิถีชีวิตในค่าย

กิจกรรมพบเพื่อนใหม่ สร้างกระบวนการกลุ่ม (ถ่าย 1)

อบรมพัฒนาจิตใจ ด้วยธรรมะก่อนรุ่งอรุณ (ถ่าย 2)

สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติกร เรียนรู้จากบุคคลตัวอย่าง (ถ่าย 3)

บริหารกาย บริหารจิตเพื่อสุขภาพที่ดีในยามเช้า (ถ่าย 4)

ประกอบอาหารเพื่อการพึ่งตนเอง (ถ่าย 5)

นันทนาการและการแสดงออกของเยาวชนชน (ถ่าย 6)

การสร้างบ้านดิน หนึ่งในฐานงานอาชีพ (ถ่าย 7)

กิจกรรมเดินป่า ศึกษาธรรมชาติและผจญภัย (ถ่าย 8)

แผนภาพที่ 4.2 แสดงการจัดกิจกรรมต่างๆ ในค่ายวิถีชีวิต

(2.2) กิจกรรมพบเพื่อนใหม่ สร้างความรู้จัดอันดับในระหว่างผู้เรียน

โดยแบ่งเป็นกลุ่มสี่ต่าง ๆ ตามจำนวนที่เหมาะสม

(2.3) กิจกรรมวางแผนการเรียนรู้ กำหนดกติกาและกิจกรรมที่สนใจ

ร่วมกัน ทั้งการกิน การนอน และการทำงานร่วมกัน

(3) สถานที่และเวลา ที่ศูนย์ฯ สานฝันปันบุญเป็นกิจกรรมในวันแรก ใช้เวลา

2-3 ชั่วโมง

(4) ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

เป็นกิจกรรมการสร้างบรรยากาศเพื่อความรู้สึกที่อบอุ่น พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่อการรู้จักและเข้ากับผู้อื่นได้ เข้าใจเป้าหมายและกติกาการอยู่ร่วมกัน พร้อมกับแนวทางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

2) กิจกรรมที่ 2 ฝันเกลียวใจ

(1) วัตถุประสงค์ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและพี่เลี้ยงประจำ

กลุ่ม

(2) วิธีดำเนินกิจกรรม มีกิจกรรมการเปิดใจแนะนำตัวอย่างละเอียด การระดมพลังสมองคิดชื่อกลุ่ม เลือกผู้รับใช้กลุ่ม รหัสหรือเพลงประจำกลุ่ม

(3) สถานที่และเวลา แบ่งกลุ่มย่อยอยู่ภายในค่ายใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง

(4) ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

เป็นการกระชับความสัมพันธ์เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมที่ 1 การรู้จักลักษณะนิสัย รวมถึงความสามารถพิเศษและปัญหาชีวิตของแต่ละคน ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการกลุ่มมีความเป็นที่เป็นน็อกกันมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพี่เลี้ยงต้องเป็นผู้ประสานให้วงสนทนามีความเป็นกันเอง อบอุ่นและทุกคนมีส่วนร่วม จนสามารถเลือกคณะผู้รับใช้ในกลุ่มและสร้างสัญลักษณ์ประจำกลุ่มได้

3) กิจกรรมที่ 3 การบริหารจัดการ

(1) วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมด้วยหลักธรรมทางศาสนาและการนำมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมต่าง ๆ

(2) วิธีดำเนินกิจกรรม มีการทำวัตรสวดมนต์แปลและฟังบรรยายธรรมจากสมณะหรือผู้รู้ หรือบางครั้งมีการใช้สื่อหนังสือหรือวีดิทัศน์ประกอบ หลังจากจบรายการอาจมีการทดสอบความรู้ความเข้าใจในทันทีด้วย

(3) สถานที่และเวลา ใช้หอประชุมในเวลาประมาณ 04.00- 06.00 น.

(4) ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม

ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในช่วงเวลาที่จิตใจอยู่ในภาวะสงบนิ่ง เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต เพราะความเข้มแข็งทางด้านจิตใจจะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดในการเผชิญกับภาวะการณ์ต่าง ๆ

4) กิจกรรมที่ 4 การบริหารกาย

(1) วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างสุขนิสัยด้วยการออกกำลังกาย

(2) วิธีดำเนินกิจกรรมมีกิจกรรมต่าง ๆ เลือกปฏิบัติตามความเหมาะสม ได้แก่ การออกกำลังกายแบบโยคะ ให้เกิด การวิ่งสมาธิ (มีคำปลุกใจในขณะที่วิ่ง ได้แก่ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว, ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง, รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเสา, อยากจนซื้อหอย อยากรวยซื้อจอบ เป็นต้น) หรือการบริหารด้วยท่าทางที่สมาชิกช่วยกันออกแบบและเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ

(3) สถานที่และเวลา ภายในบริเวณค่ายและถนนริมอ่างแม่อาวใหญ่ตอนบน เวลาระหว่าง 06.00-07.00 น. ของทุกวัน

(4) ผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

เป็นการฝึกบริหารร่างกายและจิตใจในขณะเดียวกัน เนื่องจากจังหวะของท่าบริหารต่าง ๆ แม้กระทั่งในการวิ่ง มีการสอดแทรกความคิดเรื่องการดูแลสุขภาพ การมีระเบียบวินัย และการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าต่อสังคมในด้านต่าง ๆ

5) กิจกรรมที่ 5 อาหารเพื่อสุขภาพ

(1) วัตถุประสงค์ เพื่อฝึกทักษะการทำอาหารที่ไม่มีเนื้อสัตว์และเน้นพืชผักที่ปลอดภัยไร้สารพิษ

(2) วิธีดำเนินกิจกรรม แบ่งกลุ่มประกอบอาหารตามกลุ่มสี โดยคิดรายการอาหารจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในบริเวณค่าย ให้มีปริมาณที่เพียงพอต่อสมาชิกในกลุ่ม เว้นแต่กรณีที่ตกลงให้หมุนเวียนทำอาหารที่ละกลุ่มสีก็ต้องคำนึงถึงปริมาณสำหรับสมาชิกทั้งหมด ทั้งนี้จะมีแม่ครัวกลางคอยให้คำปรึกษาแนะนำ

(3) สถานที่และเวลา ภายในศูนย์ฯ ใช้เวลา 2 ชั่วโมง เช้า-เย็น

(4) ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม

เป็นกิจกรรมฝึกทักษะการพึ่งตนเองเบื้องต้น มีการเก็บผักหักพิน ก่อไฟ นึ่ง หรือหุงข้าว ทำอาหาร และสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่มได้เป็นอย่างดี

6) กิจกรรมที่ 6 ฐานงานอาชีพ

(1) วัตถุประสงค์ เพื่อฝึกทักษะและนิสัยให้รักการทำงานพื้นฐานอาชีพ

(2) วิธีดำเนินกิจกรรม เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงตามฐานงานต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ซึ่งมีฐานงานต่าง ๆ ให้เลือกดังนี้

- (2.1) ฐานการทำบ้านดิน
- (2.2) ฐานการผลิตข้าวกล้อง
- (2.3) ฐานการทำน้ำยาอเนกประสงค์
- (2.4) ฐานการทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ
- (2.5) ฐานการเพาะเห็ดด้วยวัสดุผสม
- (2.6) ฐานการปลูกผักผลไม้ไร้สารพิษ
- (2.7) ฐานการเรียนรู้สมุนไพรไล่สัตว์
- (2.8) ฐานการย้อมผ้าสีธรรมชาติ
- (2.9) ฐานการแปรรูปอาหารและสมุนไพร

(3) สถานที่และเวลา ใช้ฐานงานภายในศูนย์ฯ หมุนเวียนเรียนรู้ฐานละ

2 ชั่วโมง

(4) ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม

การลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามฐานงานต่าง ๆ เป็นการฝึกทักษะวิชาชีพเบื้องต้น รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตาม การใช้ความคิดวิเคราะห์และวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

7) กิจกรรมที่ 7 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ

(1) วัตถุประสงค์ เพื่อฝึกทักษะการอยู่กับป่าและเรียนรู้การอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติ

(2) วิธีดำเนินกิจกรรม

- (2.1) ประสานผู้นำทางเพื่อกำหนดเส้นทางที่เหมาะสม
- (2.2) เตรียมสัมภาระเท่าที่จำเป็น เพื่อฝึกการแก้ปัญหาในป่า
- (2.3) มีการเรียนรู้เรื่องป่าไม้ พันธุ์ไม้ สมุนไพร ฝ้ายคักตะกอน
- (2.4) อาจมีฐานผจญภัยเป็นการทดสอบสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ

(3) สถานที่และเวลา ใช้เวลา 1 วัน เดินป่าบริเวณสวนป่าคอยผาแดง

(4) ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม

เป็นกิจกรรมที่บูรณาการทุกสาระวิชา รวมทั้งเป็นการทดสอบกระบวนการ

กลุ่มอย่างเข้มข้น เนื่องจากต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่ไม่มีการเตรียมการมาก่อน ผู้เรียนจะรู้สึกตื่นเต้นและตั้งใจเป็นพิเศษ โดยเฉพาะช่วงการเตรียมอาหารที่ใช้ภาชนะที่มีในป่า จะเห็นความ

แตกต่างอย่างชัดเจนในด้านทักษะการทำงานและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของแต่ละคน แสดงถึงการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวที่แตกต่างกันด้วย

8) กิจกรรมที่ 8 การแสดงรอบกองไฟ

(1) วัตถุประสงค์ เพื่อสะท้อนผลการอบรมในเรื่องเนื้อหาสาระ และการใช้กระบวนการกลุ่ม โดยผ่านการแสดงออกในรูปละครหรือการแสดงที่สร้างสรรค์

(2) วิธีดำเนินกิจกรรม

ให้แต่ละกลุ่มกำหนดเรื่องและตัวละครกันเอง แต่ห้ามล้อเลียนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ห้ามเรื่องลามกหยาบคาย และตัวละครให้เป็นชายจริงหญิงแท้

(3) สถานที่ ภายในหอประชุมศูนย์ฯ กลุ่มละ 7-10 นาที

(4) ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม

เป็นกิจกรรมที่ให้โอกาสแก่ผู้เรียนที่จะได้แสดงออกอย่างเต็มที่ เพื่อสื่อสารการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมา โดยอาศัยกระบวนการกลุ่มช่วยกันวางแผนและดำเนินงาน จึงเป็นสิ่งสะท้อนการดำเนินการอบรมและการรับรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

6.2.2 กิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) การศึกษาตามอัธยาศัย เต็มเวลา
- 2) การศึกษาตามอัธยาศัยครึ่งเวลา
- 3) การศึกษาตามอัธยาศัยบางเวลา

1) การศึกษาตามอัธยาศัยเต็มเวลา เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบวิถีชีวิตโดยครอบครัวและชุมชนร่วมดำเนินการ มีกรณีศึกษา ครอบครัวของ"น้อย" ค.ช.สุรพงษ์ เจริญชำนาญ อายุ 11 ปี เทียบชั้นเรียนอยู่ในระดับชั้น ป.5 ฝากรายชื่อไว้ที่โรงเรียนบ้านโป่งแม่ลอก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ใช้ชีวิตอยู่ภายในศูนย์การเรียนรู้สวนฝิ่นปันบุญ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน กิจกรรมการเรียนรู้ได้แก่ การกินการอยู่และการทำงานทุกอย่าง โดยมีผู้ปกครองเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต มีพี่เลี้ยงช่วยเสริมการเรียนรู้ในส่วนที่นอกเหนือจากวิถีชีวิตปกติ และมีกิจกรรมค่ายที่ถือเป็นโอกาสที่น้อยจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเยาวชนคนอื่น ๆ ดังแผนภาพที่ 4.3

ร่วมอภิปรายงาน 10 ปี สกว.ที่เชียงใหม่

ร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนทุกครั้ง

สร้างบ้านพักด้วยดิน ที่ศูนย์ฯสวนฝัน

ทัศนศึกษาบ้านราชเมืองเรือ จ.อุบลราชธานี

แผนภาพที่ 4.3 แสดงการเรียนรู้ตามอักษาศักยภาพเต็มเวลาของ “น้อย” สุรพงษ์ เจริญชำนาญการ

ส่วนกรณีครอบครัว “ยอดกระบี่” ที่ย้ายจากบ้านพันไม้จังหวัดลำพูน ไปอยู่ไร่ในเงา อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับ “น้องต้นข้าว” เช่นเดียวกับครอบครัว “พุฒยามา” ที่อำเภोजอมทอง จัดการเรียนรู้ให้ “น้องมิราอิ” อยู่ที่บ้าน ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค

2) การศึกษาตามอักษาศักยภาพ เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนในระบบ ในช่วงการดำเนินการวิจัยมีกรณีศึกษาเพียงรายเดียว คือ ครอบครัวของ “ค.ญ.ชาสมิน และ ค.ช.มาร์โค กัมส์” โรงเรียนบ้านป่าก้าง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเวลาเรียนครึ่งหนึ่งอยู่ในโรงเรียนและครึ่งหนึ่งเรียนรู้อยู่กับครอบครัว โดยมีคุณพ่อสอนภาษาเยอรมัน คุณแม่สอนวิถีชีวิตที่เน้นอาชีพกสิกรรมไร้สารพิษ และมี 2 วันในหนึ่งสัปดาห์ที่เพื่อนร่วมชั้นเรียนของชาสมิน (มีอยู่ทั้งหมด 8 คน) จะมาเรียนภาษาอังกฤษที่บ้านด้วย

นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้ของชาสมินและมาร์โค ยังประกอบด้วยชุมชนรอบข้าง การไปเข้าค่ายในช่วงปิดเทอม ไปทัศนศึกษากับครอบครัว เรียนรู้ชีวิตเกษตรกรกับตาชายที่เพชรบูรณ์ เรียนรู้ชีวิตของคนเยอรมันที่ประเทศเยอรมันกับปู่และย่า เรียนรู้จากเทคโนโลยีสื่อสารต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค และแผนภาพที่ 4.4

สัมผัสบ้านดินของเพื่อนบ้านไทยใหญ่

คุณแม่พาทำกิจกรรมไร้สารพิษ กลุ่มด้วยฟาง

ลอยกระทงกับคุณปู่คุณย่าที่เป็นชาวเยอรมัน

ปิดเทอมไปเข้าค่ายที่สถานผื่นปันบุญกับพี่ ๆ

แผนภาพที่ 4.4 แสดงการเรียนรู้ตามอักษยาศัยแบบครึ่งเวลาของยาสมินและมาร์โค

3) การศึกษาตามอักษยาศัยบางเวลา เป็นการจ้ดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมหลักสูตรตามโอกาสอันควร มีเยาวชนในเครือข่ายการเรียนรู้หลายกลุ่มได้แก่ น้องเอิร์ธ น้ำฝน ก๊อปปี้ และปอ จากกลุ่มบ้านห้วยใจ อำเภोजอมทอง น้องมินและเพื่อน ๆ บ้านแท่นคำ อำเภोजอมทอง น้องข้าวกล้องและข้าวกล้า บ้านสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พี่ปรีนที่จากเวียงหนองล่องและน้องจันทร์หอมจากอำเภอมืองจังหวัดลำพูน น้องโจ อำเภoting จังหวัดเชียงราย น้องห้วยและว่าน อำเภอค่นชัย จังหวัดแพร่ สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ของเยาวชนประเภทบางเวลานี้ จะมีความหลากหลายตามความสนใจและความพร้อมของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม เช่น การทำนา การทอผ้า การเพาะเห็ด การสร้างบ้านดิน การทำศิลปะหัตถกรรม การทำกิจกรรมไร้สารพิษ การไปทัศนศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ และการเป็นอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก และแผนภาพที่ 4.5

ข้าวกล้อง และข้าวกล้า

ปอ และเพื่อนบ้านห้วยไจ้

มิน และ เพื่อนบ้านแท่นคำ

จันทร์หอม และ เอิร์ธ

โจ (เชียงราช) น้อย

น้ำฝน

print

แผนภาพที่ 4.5 แสดงกลุ่มการเรียนรู้ตามอัธยาศัยแบบบางเวลา

6.3 ระยะหลังการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการติดตามหลังจากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ คือ

6.3.1 กลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัย กิจกรรมส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การดูแลของผู้ปกครองอยู่แล้ว ฝ่ายชุมชนเป็นเพียงส่วนเสริมกระบวนการเรียนรู้ในบางเรื่องหรือบางช่วงเวลา เมื่อมีกิจกรรมที่ต้องประสานกันก็กำหนดขึ้นเป็นครั้งคราวไป

6.3.2 กลุ่มผู้ผ่านการอบรมค่ายวิถีชีวิต มีการติดตามประเมินผลด้วยการออกเยี่ยมเยียน และให้เขียนแสดงความคิดเห็น ซึ่งมักจะเป็นเยาวชนในระดับมัธยมขึ้นไปจึงจะสามารถสื่อสารด้วยการเขียนได้ชัดเจน ดังรายละเอียดในภาคผนวก ง จากการออกเยี่ยมเยียนกลุ่มต่าง ๆ ได้พบเห็น พัฒนาการการนำแนวคิดและแนวทางจากการอบรมไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาตนเอง ใช้ในกิจกรรมการเรียนในโรงเรียน รวมถึงการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) กลุ่มเยาวชนโรงเรียนประชาสงเคราะห์วิทยา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จากการเข้าอบรม 2 รุ่น ๆ ละ 10 คน กลับไปทำโครงการจัดค่ายเยาวชนให้กับเยาวชนในท้องถิ่น โดยประสานการสนับสนุนงบประมาณจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ดังแผนภาพที่ 4.4

ค่ายอบรมเยาวชนจาก อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก

พี่เลี้ยงจาก ร.ร.พร้าววิทยาคม

ผู้บริหารโรงเรียน
และนายก อบจ.

พี่เลี้ยงจาก ร.ร.ธีรกานท์บ้านไธสง

แผนภาพที่ 4.4 แสดงการจัดกิจกรรมของเยาวชนที่โรงเรียนประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

2) กลุ่มเยาวชนโรงเรียนพร้าววิทยาคม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จากการเข้าอบรม 2 รุ่น ๆ ละ 10 คน กลับไปทำโครงการค้นหาบุคคลตัวอย่างผู้มีสุขภาพดี และปลอดอบายมุขในหมู่บ้าน ร่วมกันถ่ายทำเป็นวีซีดีสารคดีบุคคลตัวอย่างรวม 3 หมู่บ้านแจกจ่ายภายในชุมชน แล้วนำไปขยายผลต่อกับเยาวชน โดยจัดค่ายเยาวชนคนสร้างสุขขึ้นที่ศูนย์การเรียนรู้สวนฝันปันบุญ ร่วมกับเยาวชนกลุ่มอื่น ๆ และจัดเวทีขยายผลในชุมชน ดังแผนภาพที่ 4.5

จัดค่ายให้กับเยาวชนที่ศูนย์ฯสถานผืนป่านบุญ

แผนภาพที่ 4.5 แสดงการจัดกิจกรรมของเยาวชนกลุ่ม อ.พร้าว

3) กลุ่มเยาวชนบ้านห้วยกองเดาะ อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน นอกจากจัดกิจกรรมค้นหาบุคคลผู้มีสุขภาพดีในหมู่บ้านแล้วยังร่วมกันตั้งกลุ่มการเรียนรู้ตามอริยาสัย เรียนวิชา ทำนากับผู้ปกครอง การทำหน่อไม้อัดป๊อบ หน่อไม้สั้ม โดยประสานกันระหว่างเยาวชนในและนอกระบบโรงเรียน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านอยู่ห่างไกล ไม่มีโรงเรียน เด็กส่วนหนึ่งจึงขาดโอกาสทางการศึกษา จึงมีแนวโน้มว่าเยาวชนกลุ่มนี้จะพัฒนาตนเองได้ในอนาคต ดังแผนภาพที่ 4.6

ร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชน
คนสร้างสุข ที่ค่ายสถาน
ผืนป่านบุญ จ.ลำพูน

แผนภาพที่ 4.6 แสดงการร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยกองเดาะ

4) กลุ่มเยาวชนบ้านแท่นคำ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากเข้ารับการอบรมแล้วไปรวมกลุ่มกันช่วยเหลืองานเพื่อนที่พิการ และยังทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยการไปเก็บขยะและบริจาคให้นักท่องเที่ยวที่มารับผิดชอบขยะในช่วงสงกรานต์ ที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ดังแผนภาพที่ 4.7

ช่วยงานทำไอศกรีมบ้านน้องมัน

ความฝันของมัน : อยากมีรถขายไอศกรีมของคนแคะ

แผนภาพที่ 4.7 แสดงกิจกรรมกลุ่มเยาวชนบ้านแท่นคำ

5) กลุ่มเยาวชนโรงเรียนบ้านน้ำข้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน หลังจากผ่านการอบรมแล้ว ได้นำความรู้เรื่องการทำน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงมาทดลองใช้กับแปลงผักในโรงเรียน ปรากฏว่าได้รับผลดีแตกต่างจากแปลงที่ไม่ได้ใช้อย่างเห็นได้ชัด ดังแผนภาพที่ 4.8

แผนภาพที่ 4.8 แสดงการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนบ้านน้ำข้อย

5) กลุ่มเยาวชนโรงเรียนบ้านเมืองแปง อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน นำความรู้จากฐานงานอาชีพไปรวมกลุ่มกันเพาะเห็ดด้วยวัสดุผสม โดยการสนับสนุนทุนจาก อบต.

6) กลุ่มเยาวชนโรงเรียนบ้านหนองบัว-บ้านหนองเกิด กลุ่มทำดื่มน้ำ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน หลังจากผ่านการอบรมไปแล้ว อาจารย์ที่โรงเรียนช่วยประสานให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการต่อเนื่อง เป็นการเสริมหลักสูตรในโรงเรียน ดังแผนภาพที่ 4.9

แผนภาพที่ 4.9 แสดงการจัดกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนท่าดุม

ผลการวิจัยและวิจารณ์

จากการดำเนินการวิจัยตามกิจกรรมการวิจัย เพื่อนำไปสู่การตอบโจทย์และคำถามวิจัยรวมถึงวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผลการวิจัยแต่ละกิจกรรม สามารถประมวลผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

1. องค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในด้านการจัดการศึกษาของชุมชน
2. แนวทางการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยเครือข่ายชุมชนในเชิงระบบ
3. ผลการประยุกต์แนวทางการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้

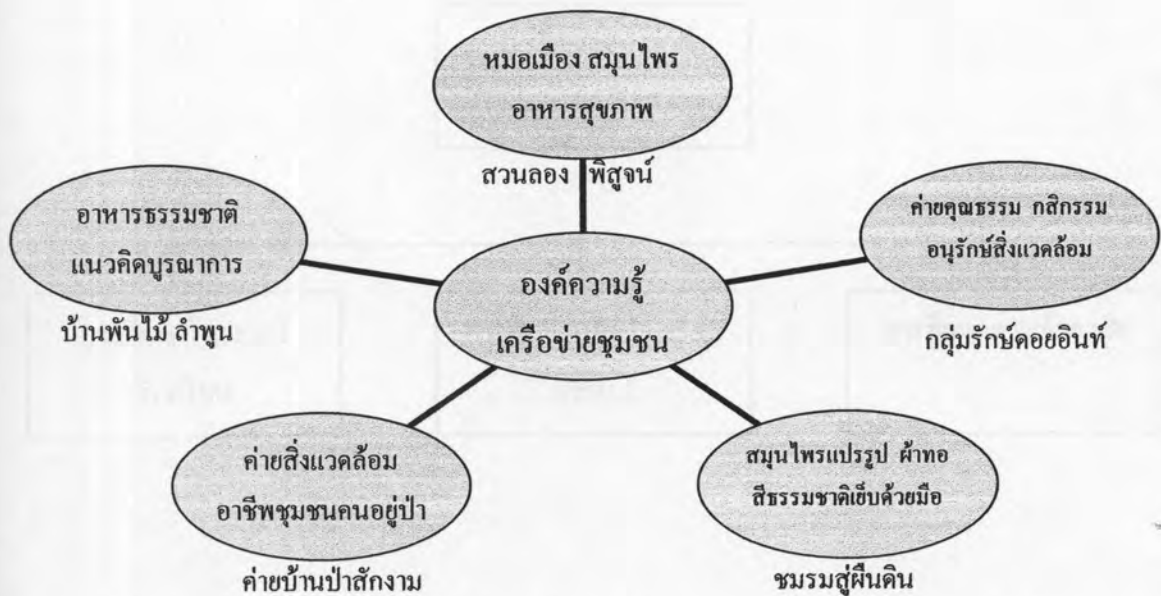
เชิงใหม่-ลำพูน

โดยแต่ละประเด็น จะนำเสนอผลที่เกิดจากการวิจัยและเสนอข้อวิจารณ์ตามลำดับ

1. องค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในด้านการจัดการศึกษาของชุมชน

องค์ความรู้ที่จะนำมาบูรณาการให้เป็นการเรียนรู้ของชุมชนนั้น ได้มาจาก 2 ทาง คือองค์ความรู้จากภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน และอีกทางหนึ่งคือองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ตามภูมิภาคต่าง ๆ ดังมีรายละเอียดคือ

1.1 วิเคราะห์ผลการเรียนรู้จากภูมิปัญญาชุมชน

แผนภาพที่ 5.1 แสดงแผนที่ความคิดองค์ความรู้ของเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงใหม่-ลำพูน

จากแผนภาพที่ 5.1 แสดงถึงเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงใหม่ – ลำพูน มุ่งองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาตามแบบวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างหลากหลาย ได้แก่ องค์ความรู้ด้านสมุนไพรและการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านล้านนา ด้านกลไกกรรมแบบปลอดภัยไร้สารพิษ ด้านทอผ้าสีธรรมชาติ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชน รวมถึงแนวคิดการจัดการศึกษาแบบบูรณาการที่ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม

ความพยายามที่จะอนุรักษ์ พัฒนาภูมิปัญญาอันมีค่าของชุมชนในยุคสมัยนี้ มีความลำบากอยู่หลายประการ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมที่จะเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ เช่น ในกรณีการศึกษาเรื่องสมุนไพร ในสภาพป่าธรรมชาติที่ถูกทำลายไปเกือบหมดสิ้น การทอผ้า การฝัดข้าว และงานฝีมือต่าง ๆ ในขณะที่สิ่งของเครื่องใช้มีการผลิตแบบสำเร็จรูปซื้อหาได้ง่ายกว่า เยาวชนคนรุ่นใหม่จึงไม่มีความเพียรพยายามพอที่จะใช้เวลาในการเรียนรู้และฝึกฝน ได้แต่มุ่งแข่งขันกันเข้าสู่การเป็นลูกจ้าง เพื่อการมีรายได้ที่พอเพียงกับค่าใช้จ่ายตามสมัยและรสนิยม ถึงอย่างไรก็แล้วแต่ เป็นภาระหน้าที่ของผู้ใหญ่ทุกฝ่ายในชุมชน ที่จะช่วยกันหาวิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับอนุชนคนรุ่นหลัง โดยในขณะเดียวกันก็ต้องพร้อมเปิดใจสำหรับการนำเทคนิควิชาการแบบใหม่มาผสมผสานหรือประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม

1.2 วิเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงาน แบ่งตามประเภทการศึกษาเป็น 3 กลุ่ม ดังแผนภาพที่ 5.2

แผนภาพที่ 5.2 แสดงการแบ่งประเภทการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

1.2.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนวรรณสว่างจิต

กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนปายวิทยาคาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่า การปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับใหม่ พ.ศ.2542 นั้น มีการปฏิบัติกันทั้งโรงเรียนในสังกัดของรัฐ และเอกชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของคณะบริหารและการเสริมหนุนจากทุกภาคส่วน กรณีโรงเรียนรุ่งอรุณ มีการบริหารในรูปแบบบริษัท โดยมี ศ.นพ.ประเวศ วะสี เป็นประธานงบประมาณส่วนใหญ่มาจากการสนับสนุนของผู้ปกครอง เน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ ให้โอกาสผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง มีการยืดหยุ่นเรื่องเนื้อหาและเวลา ทางโรงเรียนเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาไทย และเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

กรณีโรงเรียนวรรณสว่างจิตนั้น จุดเด่นคือการเรียนการสอนแบบโครงการ ตั้งแต่อนุบาลขึ้นไป โดยการนำของผู้อำนวยการ ดร.วัฒนา มัคคสมัน และการมีส่วนร่วมอย่างมากจากผู้ปกครอง เป็นการเรียนการสอนภายใต้บรรยากาศที่เป็นมิตร มีอิสระเสรี ให้เกียรติ ให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากและเท่าเทียมกันทุกคน สร้างความรู้สึกที่มั่นคงให้กล้าแสดงออก กล้าลงมือทำ โดยครูเป็นผู้คอยให้การสนับสนุน คอยกระตุ้นหรือชักถามให้เกิดการต่อยอดทางความคิดจนเกิดเป็นโครงการในที่สุด นักเรียนจะมีความสุขและมีความมั่นใจในตัวเองภายใต้กระบวนการกลุ่มและชั้นเรียนที่อบอุ่น

ในกรณีโรงเรียนสังกัดรัฐ เช่นโรงเรียนปายวิทยาคาร มีผู้บริหารและคณะครูอาจารย์ส่วนหนึ่งผลักดันให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ส่งเสริมนักเรียนด้านศิลปกรรมจริยธรรม มีกิจกรรมการอบรมธรรมและนำมาประยุกต์กับโครงการในหลักสูตร โดยมีร้านอาหารมังสวิรัตเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ แต่มีปัญหาเรื่องความไม่เป็นเอกภาพของคณะครูทั้งหมด จึงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานในระยะต่อมา ซึ่งกรณีเช่นนี้จะไม่เป็นปัญหาสำหรับโรงเรียนเอกชน ที่จะมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ

1.2.2 การศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ ศูนย์การศึกษาลูกผู้หญิงพุทธธรรมหนองฮ่อ และ

สถาบันพัฒนาเยาวชนสตรีวัดป่าคาราภิรมย์ จังหวัดเชียงใหม่ และม่อนแสงดาว จังหวัดเชียงราย เป็นกรณีที่มีการจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีวิถีชีวิตเป็นนักเรียนกินนอน ไม่ใช่แค่การมาพบกลุ่มสัปดาห์ละครั้งดังที่ปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป โดยจะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพึ่งตนเองและฝึกทักษะวิชาชีพเพื่อหารายได้ส่วนหนึ่งด้วย ได้แก่ การเพาะเห็ด การปลูกผัก ผลไม้ การเย็บปักถักร้อย การแปรรูปอาหาร บางแห่งมีบริการนวดเพื่อสุขภาพ และเสริมทักษะด้านวาดภาพ โดยทั้งหมดมีการเน้นเรื่องจริยธรรมเป็นสำคัญ สำหรับศูนย์หนองฮ่อ กลุ่มผู้เรียนที่รวมกันอยู่ตามบ้านจะวางแผนการใช้จ่ายและประกอบอาหารมังสวิริตรับประทานเอง ส่วนม่อนแสงดาวและวัดป่าฯ จะแบ่งเวรกันทำและรับประทานร่วมกันที่โรงครัวกลาง

1.2.3 การศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ กลุ่มวัฒนธรรมกระเจกเงา และสวนยังยืน จังหวัด

เชียงราย กลุ่มบ้านเรียนและโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ซึ่งมีผู้เรียนอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ และโรงเรียนสัมนาสิกขาของเครือข่ายชุมชนชาวอโศก (เลือกศึกษาเฉพาะสันติอโศก กทม.และหินผาฟ้า น้ำ จ.ชัยภูมิ) ใน

กรณีโรงเรียนสัมมาสิกขาที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ ทั้งที่ทางราชการจัดให้เป็นการศึกษาเอกชน ก็เพราะเห็นว่ามีลักษณะเด่นในกระบวนการเรียนการสอน โน้มเอียงมาข้างการศึกษาตามอัธยาศัยมากกว่าที่จะเป็นโรงเรียนในระบบ ดังตารางเปรียบเทียบดังนี้

ประเด็น	การศึกษาในระบบ	โรงเรียนสัมมาสิกขา	การศึกษาตามอัธยาศัย
1.การบริหาร	มีคณะผู้บริหารตามรูปแบบราชการ	มีคณะผู้บริหารอย่างน้อยตามระเบียบ ส่วนเพิ่มเติมเช่นครูฐานงานครูแม่ไก่ (ครูผู้คอยเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด) และสมณะที่ปรึกษา	มีพ่อแม่คอยเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และช่วยเหลือทุกเรื่อง
2.หลักสูตร	วัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ และเกณฑ์การวัดผล กำหนดมาจากส่วนกลาง (ท้องถิ่นกำหนดเองได้ 30 %)	ยึดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของกระทรวง แต่เพิ่มจุดเน้นด้านคุณธรรม และงานอาชีพมากกว่าวิชาการ	พ่อแม่และลูกร่วมกันกำหนดรอบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง
3.กระบวนการเรียนการสอน	ใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ส่วนใหญ่ยังยึดการสอนตามตำรา	บูรณาการการเรียนการสอนอยู่ในกิจกรรมและฐานงานต่าง ๆ เสริมวิชาการในส่วนที่จำเป็นต้องใช้ บางครั้งผู้เรียนสร้างบทเรียนเองได้	บูรณาการเรียนรู้อยู่ในวิถีชีวิต และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมตามความสนใจ
4.สถานที่เรียน	มีอาคารเรียน / ห้องปฏิบัติการ	จัดให้เป็นที่ยอมรับได้ทุกมุม รวมทั้งฐานงานต่างๆ	ที่เรียนอยู่ในที่ทำงาน ไม่จำกัดขอบเขต
5.การวัดผล	วัดจากการสอบปลายภาค และคะแนนเก็บ	วัดจากแฟ้มสะสมงานของฐานงานต่างๆ และสอบบางวิชา	ประเมินโดยการสังเกตจากผลงานที่ทำทุกครั้ง
6.ความรู้สึกผู้เรียน	เป็นลูกศิษย์ที่ต้องเชื่อฟังครูอาจารย์	เป็นลูกหลานที่ต้องเรียนรู้กับผู้ใหญ่ บางครั้งมีการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน	เป็นลูกที่ต้องช่วยงานพ่อแม่ และเรียนรู้เพื่อเป็นลูกที่ดี
7.การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	เสียเงินค่าบำรุงต่าง ๆ รวมทั้งค่าใช้จ่ายพิเศษ	ช่วยทำงานเสียสละอยู่ในชุมชน หรือเป็นคนดีทำงานเพื่อสังคมทั่วไป	ทำงานเพื่อลูก ทำงานให้ลูก และทำงานช่วยลูก
8.ผลที่คาดว่าจะได้รับ	-ครูหวังว่าลูกศิษย์จะเก่งสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน -พ่อแม่หวังว่าลูกจะเรียนเก่ง สอบเข้าเรียนต่อหรือทำงานได้ -ผู้เรียนต้องการความรู้และวุฒิบัตรที่จะไปสอบเรียนต่อหรือเข้าทำงาน	-ครูหวังว่าลูกศิษย์จะเป็นคนดี และมีวิชาเลี้ยงตนเองได้ -พ่อแม่หวังให้ลูกเป็นคนดี มีคุณธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไป -ผู้เรียนต้องการรู้จักตัวเอง มีความรู้เพื่อการพึ่งตัวเองหรือเรียนต่อด้านมีโอกาส	-พ่อแม่หวังให้ลูกเป็นคนดี รับผิดชอบตัวเองและกิจการงานของครอบครัว -ผู้เรียนต้องการมีชีวิตที่มีความสุข มีงานทำตามฐานะของครอบครัว

ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบระหว่าง โรงเรียนในระบบ โรงเรียนสัมมาสิกขา และการศึกษาตามอัธยาศัย

จากการสนทนากับกลุ่มนักเรียนสัมมาสิกขาสันติอโศก พบว่านักเรียนส่วนใหญ่พึงพอใจที่จะได้รับบทเรียนตามฐานงานที่ตนเองเลือก ภายได้ปรัชญาโรงเรียนอย่างเดียวกัน คือ “ศีลเด่น เป็นงาน ขาววิชา” ซึ่งกรอบการศึกษาที่ตั้งขึ้นนั้นมีส่วนสัมพันธ์กับเป้าหมายของชุมชน ที่มุ่งเน้นการลดละกิเลส ปฏิบัติศีลอย่างเอาจริงเอาจัง หากมองจากบุคคลภายนอกอาจจะบอกว่า “เคร่งเกินไป” แต่วิธีคิดสำหรับผู้ที่เรียนรู้ที่อยู่ภายในชุมชนจะถูกฝึกให้เป็นนิสัยว่า “ฝันไว้ได้กำไร ตามใจขาดทุน” สอดคล้องกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้ตั้งตนอยู่บนความลำบาก เพื่อกุศลธรรมจะได้เจริญยิ่งขึ้น กรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบการเรียนรู้ ได้แก่ บ้าน วัด และ โรงเรียน นั้นมีความสอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน เสมือนเป็นกรอบคร่าวใหญ่ที่ทุกคนพยายามทำหน้าที่ตามบทบาทให้ดีที่สุด

กรณีเปรียบเทียบกลุ่มผู้เรียนที่ผ่านการศึกษามัธยมปลายของโรงเรียนสัมมาสิกขาสิริระอโศก ซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของเครือข่ายโรงเรียนสัมมาสิกขา 8 แห่งทั่วประเทศ ได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมพึ่งตนเอง ด้านกิจกรรมไร่สารพิษอยู่ที่สวนขี้ยี่น จังหวัดเชียงราย โดยมีเอกชนเป็นผู้สนับสนุนทุนทั้งหมด จากการศึกษาพบว่า มีการบริหารจัดการหรือปกครองตนเองอย่างอิสระ ให้โอกาสคนทำงาน มีความยืดหยุ่นที่เหมาะสม ส่วนที่มองเห็นเป็นปัญหา ก็คือ กระบวนการเรียนรู้ในเชิงจิตวิเคราะห์หรือวิจยอย่างมีส่วนร่วม ยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เป็นเพราะว่าตอนเรียนอยู่ที่วัด มีองค์ประกอบครบพร้อมมาก มีคนบริหารจัดการแนะแนวทางให้เป็นส่วนใหญ่ พร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะแรงงานก็มีพร้อม เมื่อต้องมาทำงานที่ต้องคิดเอง ทำเอง และสรุปกันเอง จึงรู้ว่าทุกคนขาดทักษะในด้านนี้

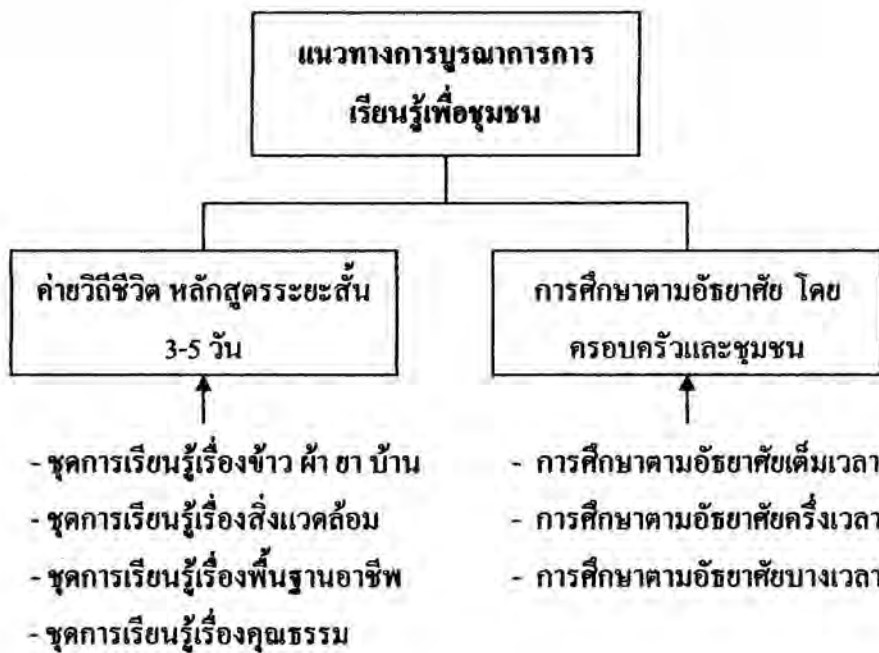
กรณีโรงเรียนสัมมาสิกขาหินผาฟ้าน้ำ จังหวัดชัยภูมิ จุดเด่นการจัดการศึกษาโดยชุมชนที่นี่คือ ความเป็นวิถีชีวิตที่มีพื้นฐานแบบพึ่งตนเองตามวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน มีบทเรียนที่ต้องต่อสู้ และสร้างสรรค์ขึ้นมาจากสภาพที่เป็นปัญหาต่าง ๆ (หรือเรียกว่าทุกข์) เช่น มีการทำนาปลูกข้าวและสีข้าวหรือตำข้าวด้วยแรงคน การสร้างที่อยู่อาศัย ห้องประชุมและอาคารเรียนด้วยดินปั้น ไม่เพียงแต่ต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายเท่านั้น หากแต่กระบวนการเรียนรู้ได้บูรณาการทุกสาระวิชาอยู่ในบ้านดินแต่ละหลังอย่างสมบูรณ์

สำหรับการศึกษาโดยกลุ่มครอบครัวไทย ที่มีศูนย์ประสานงานอยู่ที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้เห็นความตั้งใจจริงและความพยายามของผู้ปกครอง ที่มองเห็นปัญหาในระดับสังคมมวลรวม แล้วต้องการแสวงหาทางเลือกใหม่ให้กับบุตรหลานหรือเยาวชนของชาติ เมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลที่อยู่ในรูปของเอกสารเป็นส่วนใหญ่ จะพบว่าผู้ปกครองบางท่านมีความเข้าใจชัดเจนในแนวทางการศึกษาตามอริยาศัย เพราะเหตุที่ตัวเองเลือกปฏิบัติเป็นวิถีชีวิต ตัวอย่างเช่น พ่อคำเดื่อง ภาษี หรือครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤกษ (จ.บุรีรัมย์) แต่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ ตัวเองยังดำเนินชีวิตไปตามกระแสสังคมที่เป็นอยู่ แต่อยากให้ลูกหลานได้รับการศึกษาอีกทางหนึ่งที่ว่าดีกว่า ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากมายมาช่วยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตามที่ต้องการ

หากมองถึงอนาคตการศึกษาทางเลือกกลุ่มนี้ อาจจะใช้เวลาในการพัฒนาการตัวเองไปอีกระยะหนึ่ง กว่าที่จะหาข้อสรุปได้ว่าจะปรับตัวไปทิศทางใด ระหว่างการปรับตัวเองให้เป็นแบบอย่างของวิถีชีวิตที่เป็นจริงตามธรรมชาติ แล้วให้ลูกหลานร่วมเรียนรู้ไปด้วยกัน กับอีกทางหนึ่งคือการไม่ปรับตัวเอง แต่หาที่เรียนที่ปรับสภาพแวดล้อมเท่าที่คิดว่าดีที่สุด ให้ลูกเข้าเรียน เช่นกรณีโรงเรียนรุ่งอรุณที่นำร่องไปแล้ว หากแต่ผู้ปกครองต้องยอมรับค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าปรกติธรรมดาค่อนข้างมาก

2. แนวทางการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยเครือข่ายชุมชนในเชิงระบบ

เมื่อนำผลจากการศึกษาเรียนรู้ในข้อ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ลงเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของสมาชิกเครือข่ายชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายตามสภาพความเป็นจริง สามารถแบ่งเป็นได้เป็น 2 ระบบ คือ การเรียนรู้ในรูปของค่ายวิถีชีวิตและการเรียนรู้แบบการศึกษาตามอัธยาศัย ดังแผนภาพที่ 5.3

แผนภาพที่ 5.3 แผนภาพแสดงแนวทางการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน

2.1 วิเคราะห์ผลการอบรมค่ายวิถีชีวิต

ค่ายวิถีชีวิตหลักสูตรเยาวชนชนคนสร้างชาติ เป็นการ จัดสถานการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้เวลาระยะ 3-5 วัน หลอมรวมเอาสาระที่ควรเรียนรู้ต่าง ๆ มาเชื่อมโยงให้อยู่ในรูปของวิถีชีวิต เพื่อให้การเรียนรู้เป็นธรรมชาติและเป็นจริงให้มากที่สุด

ผลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการพบว่า กิจกรรมต่าง ๆ มีความสำคัญและสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและกัน เริ่มจากกิจกรรม “การต้อนรับและพบเพื่อนใหม่” ซึ่งจัดอยู่ในช่วงวันแรกของการอบรม เป็นการสร้างความรู้สึกที่อบอุ่นเป็นกันเอง ผู้เรียนได้เข้าใจเป้าหมายร่วมกัน พร้อมกับวางแนวทางการดำเนินกิจกรรมไว้อย่างชัดเจน หากกิจกรรมนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ อาจเป็นเหตุให้ผู้เรียนเป็นกังวล ปรับตัวไม่ได้ และอยากกลับบ้าน จะไม่มีความสุขในการร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ดังนั้น ผู้นำกิจกรรมต้องอาศัยเทคนิควิธีการทางนันทนาการ เช่น เพลง และเกมสร้างสรรค์ต่าง ๆ พร้อมกันนี้ก็ยังต้องมีกิจกรรม “พ่นเกลียวใจ” ในช่วงท้ายของวันแรก เป็นการกระชับความสัมพันธ์เพิ่มขึ้น ให้รู้จักลักษณะนิสัย รวมถึงปัญหาชีวิตของแต่ละคน ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการกลุ่มมีความเป็นที่เป็นน้อมกันมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพี่เลี้ยงต้องเป็นผู้ประสานให้วงสนทนามีความเป็นกันเอง อบอุ่นและทุกคนมีส่วนร่วม จนสามารถเลือกคณะผู้รับใช้ในกลุ่มและสร้างสัญลักษณ์ประจำกลุ่มได้

กิจกรรมหลักจะเริ่มขึ้นในเช้าของวันที่ 2 และต่อเนื่องในทุกเช้าของวันต่อไป คือกิจกรรมอบรมพัฒนาจิตใจหรือกิจกรรม “บริหารจิต” พบว่าการอบรมจิตใจในช่วงก่อนรุ่งอรุณ (04.00-06.00 น.) มีผลดี เนื่องจากสภาพอารมณ์ผู้เรียนอยู่ในความสงบ ยังไม่ฟุ้งซ่าน ทั้งนี้ผู้บรรยายต้องมีความรอบรู้และความสามารถพิเศษในการเชื่อมโยงเอาหลักธรรมซึ่งค่อนข้างเป็นนามธรรม มาประยุกต์ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียน ไม่ใช่การสอนแบบเทศนาหรือให้จดจำเพียงภาษา แต่ให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ หรืออย่างน้อยในระยะเวลาอยู่ค่ายอบรม ก็จะมีสาระด้านคุณธรรม จริยธรรมสอดแทรกอยู่ในทุกกิจกรรมด้วย

ความต่อเนื่องจากการปลูกให้ต้นด้านความคิดและจิตใจแล้ว ก็จะมีกิจกรรม “บริหารกาย” ซึ่งก็ไม่ใช่เพียงการออกกำลังกายด้านร่างกายอย่างเดียว หากแต่ได้บูรณาการเรื่องการมีระเบียบวินัย การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ความสามัคคีของหมู่คณะ และเป็นการปลูกจิตสำนึกในประเด็นที่ต้องการเน้น เช่น เรื่องความสำคัญของสุขภาพ การละเว้นจากอบายมุขและสิ่งเสพติดต่าง ๆ มีความขยันหมั่นเพียร รู้จักประหยัด มีความซื่อสัตย์และกตัญญู เป็นต้น

ในการบริหารร่างกายนั้น อาจจะมีวิทยากรที่เล็งเป็นผู้นำและให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกของการนำท่าบริหารต่าง ๆ เว้นแต่การวิ่งสมาธิต้องมีการอธิบายและชักชวนจนเข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติจริง รวมทั้งผู้นำวิ่งและกล่าวคำปลุกใจต้องมีทักษะที่แม่นยำจึงจะเกิดผลด้านความพร้อมเพรียง และต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการวิ่ง ส่วนระยะทางการวิ่งนั้น วันแรกควรเริ่มจากไม่ไกลแล้วเพิ่มขึ้นตามความพร้อมของผู้เรียนในวันต่อไป

กิจกรรมภาคบังคับอีกกิจกรรมหนึ่งคือ “การประกอบอาหาร” โดยพิจารณาเห็นว่าเยาวชนยุคใหม่มองข้ามความสำคัญในกิจวัตรประจำวันเรื่องอาหารการกิน ทั้งคุณภาพอาหารและทักษะในการประกอบอาหาร ดังนั้นกิจกรรมนี้จึงเน้นอาหารที่ประกอบจากพืชผักปลอดภัยไร้สารพิษ และให้ลงมือปฏิบัติแบบครบวงจร ตั้งแต่การหาพื้น ก่อไฟ ออกแบบรายการอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่ ส่วน

ผลที่ได้จากกิจกรรมนี้คือ การสร้างกระบวนการทำงานในลักษณะกลุ่ม จะมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และยังสามารถบ่งบอกถึงการอบรมเลี้ยงดูมาจากครอบครัวที่แตกต่างกันด้วย

ในช่วงกลางคืน นอกจากจะมีกิจกรรมนันทนาการเชิงสร้างสรรค์แล้ว กิจกรรมหลักอีกอย่างหนึ่งคือ “การสัมภาษณ์ปฏิบัติกร” เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตจริงของผู้ที่ทำได้แล้ว จึงเรียกว่าปฏิบัติกร ซึ่งจะมีความหมายแตกต่างจากการเป็นวิทยากร ถึงแม้จะพูดไม่เก่งแต่เน้นการเป็นคนดี มีการลด ละ เลิกจากอบายมุข มีบทเรียนการสู้ชีวิตมาด้วยความมานะพยายาม จนสมควรได้รับการยกย่องให้เป็นบุคคลตัวอย่าง

กิจกรรม “ฐานงานอาชีพ” เป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญอย่างยิ่ง จัดให้มีขึ้นตามความพร้อมของเหตุปัจจัยต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็เป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นในชีวิตประจำวัน เน้นการเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค อย่างน้อยเยาวชนควรมีทักษะพื้นฐานในเรื่องปัจจัย 4 ได้แก่ การผลิตอาหาร เสื้อผ้า เครื่องใช้ ในครัวเรือน และยาหรือการรักษาโรคเพื่อการพึ่งตนเอง นอกจากผลงานที่เป็นผลผลิต จะได้เป็นของกินของใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว ผู้เรียนยังได้พัฒนาความคิดและจิตใจรักการทำงาน โดยเฉพาะเป็นงานที่ใช้แรงงาน รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตาม รู้จักการใช้ความคิดวิเคราะห์และหาวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ไม่มุ่งที่จะให้ได้ผลงานสำเร็จรูป แต่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้มากกว่า

กิจกรรมที่เป็นสุดยอดของความสนใจของผู้เรียนคือ “การเดินป่า” ซึ่งจะบูรณาการเรื่องการศึกษาธรรมชาติและฝึกการดำรงชีพในป่าไว้ด้วยกัน ถือว่าเป็นกิจกรรมการทดสอบกระบวนการกลุ่มอย่างเข้มข้น เนื่องจากต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่ไม่มีการเตรียมการมาก่อน ผู้เรียนจะรู้สึกตื่นเต้นและตั้งใจเป็นพิเศษ โดยเฉพาะช่วงการประกอบอาหารที่ใช้ภาชนะที่มีในป่า จะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนในด้านทักษะการทำงานและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของแต่ละคน ได้ฝึกความอดทน อดกลั้น ขัดเกลาความเห็นแก่ตัวและสร้างสัมพันธภาพเป็นพี่น้อง หรือความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

ส่วนสุดท้ายคือกิจกรรม “การแสดงรอบกองไฟ” มักจัดให้อยู่ในคืนสุดท้ายของการอบรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ถ่ายทอดความคิด ความรู้และความรู้สึกออกมาในรูปของการแสดง ซึ่งแต่ละกลุ่มจะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือและให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมอยู่ในทุกขั้นตอน ส่วนเนื้อหาสาระของเรื่องที่น่าเสนอนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของแต่ละกลุ่ม แต่มีเงื่อนไขห้ามไว้อยู่ 3 อย่าง คือ ห้ามแสดงเรื่องที่สื่อในทางลามก ห้ามล้อเลียนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และห้ามการสมมุติให้หญิงเป็นชายหรือชายเป็นหญิง (ผู้แสดงต้องเป็นชายจริงหญิงแท้)

2.2 วิเคราะห์ผลการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบาย

การจัดการศึกษาที่ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในรูปของการศึกษาตามอรรถาธิบาย มีเยาวชนและครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะมีรูปแบบแตกต่างกันตามความสนใจและความพร้อมพอจะจัดเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่มดังนี้

2.2.1 กลุ่มการศึกษาตามอรรถาธิบายเต็มเวลา เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบวิถีชีวิต โดยมีครอบครัวและชุมชนร่วมกันดำเนินการ ในช่วงการดำเนินการวิจัย มีกรณีศึกษาหลายราย ได้แก่ ครอบครัวของ ค.ช.สุรพงษ์ เจริญชำนาญการ(น้องน้อย) อายุ 11 ปี เทียบชั้นเรียนอยู่ในระดับชั้น ป.5 ฝากรายชื่อไว้ที่โรงเรียนบ้านปางแม่ลอบ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ใช้ชีวิตอยู่ภายในศูนย์การเรียนรู้สถานผืนป่านบุญ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ส่วนกรณีน้องคันข้าว ขอกระบ้า เรียนรู้อยู่กับครอบครัวที่ไรในเงา อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และน้องมิราธิ พุกยูมา อยู่กับครอบครัวที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

บทเรียนสำคัญที่ได้จากการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายคือ พัฒนาการการเรียนรู้ที่ผู้ปกครองรับรู้ได้และมีความพึงพอใจ โดยเฉพาะกรณีของน้องคันข้าวที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ เนื่องจากผู้ปกครองมีความมุ่งมั่นในแนวทางการศึกษาแบบบูรณาการมาตั้งแต่ช่วงที่อยู่บ้านพันไม้ลำพูน ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติปราศจากสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเด็กในเมือง จึงเป็นเงื่อนไขที่น้องคันข้าวต้องเรียนรู้เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ให้ได้ในสภาพเป็นจริงที่แวดล้อมอยู่ เช่นเดียวกับกรณีของน้องน้อย แม้จะประสบปัญหาด้านความพร้อมของผู้ปกครอง (ขาดพ่อและมีแม่ที่สุขภาพไม่แข็งแรง) แต่ก็เป็บบทเรียนชีวิตที่เข้มข้นในการเรียนรู้ที่จะอยู่แบบพึ่งตนเองอย่างแท้จริง ส่วนกรณีของน้องมิราธิ ยังอยู่ในวัยก่อนเกณฑ์การเรียนรู้อาจช้าบ้างในช่วงแรก เพราะต้องเรียนภาษาญี่ปุ่นกับพ่อ ภาษากะเหรี่ยงกับแม่ และภาษาพื้นเมืองกับเพื่อน แต่มีพัฒนาการที่น่าพึงพอใจ อาจทำให้ผู้ปกครองเลือกที่จะจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้น

2.2.2 กลุ่มการศึกษาตามอรรถาธิบายครึ่งเวลา เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนในระบบ ในช่วงการดำเนินการวิจัยมีกรณีศึกษาเพียงรายเดียว คือ ครอบครัวของ “ค.ญ.ยาสมิน และ ค.ช.มาร์โค กัมส” โรงเรียนบ้านป่าก้าง อำเภอตันตราช จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเวลาเรียนครึ่งหนึ่งอยู่ในโรงเรียนและครึ่งหนึ่งเรียนรู้อยู่กับครอบครัว โดยมีคุณพ่อสอนภาษาเยอรมัน คุณแม่สอนวิถีชีวิตที่เน้นอาชีพกสิกรรมไร้สารพิษ และมี 2 วันในหนึ่งสัปดาห์ที่เพื่อนร่วมชั้นเรียนของยาสมิน (มีอยู่ทั้งหมด 8 คน) จะมาเรียนภาษาอังกฤษที่บ้านด้วย

นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้ของยาสมินและมาร์โค ยังประกอบด้วยชุมชนรอบข้างที่เป็นชาวไทยใหญ่ การไปเข้าค่ายในช่วงปิดเทอม ไปทัศนศึกษากับครอบครัว เรียนรู้ชีวิตเกษตรกรกับตาชายที่เพชรบูรณ์ เรียนรู้ชีวิตของคนเยอรมันที่ประเทศเยอรมันกับปู่และย่า เรียนรู้จากเทคโนโลยีสื่อสารต่าง ๆ

ที่มีอยู่รอบตัว นับว่าเป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาทางเลือก ที่ผู้บริหารโรงเรียนในระบบมีวิสัยทัศน์และเปิดกว้างเพื่อการเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน

2.2.3 กลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัยบางเวลา เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมหลักสูตรตามโอกาสอันควร มีเยาวชนในเครือข่ายการเรียนรู้อยู่หลายกลุ่มได้แก่ น้องเอิร์ธ น้ำฝน ก๊อป และปอ จากกลุ่มบ้านห้วยไจ้ อำเภอจอมทอง น้องมันและเพื่อน ๆ บ้านแท่นคำ อำเภอจอมทอง น้องข้าวกล้องและข้าวกล้า บ้านสันป่าเป้า อำเภอสันทราย น้องปรีนที่จากกิ่งอำเภอเวียงหนองล่องและน้องจันทร์หอมจากอำเภอเมืองจังหวัดลำพูน สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ของเยาวชนประเภทบางเวลานี้ จะมีความหลากหลายตามความสนใจและความพร้อมของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม

ภายหลังจากการจัดค่ายวิถีชีวิตผ่านไป ทำให้มีเยาวชนที่สนใจการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเพิ่มขึ้น เรียกได้ว่าเป็นสมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูนเท่านั้น จึงมีผู้เสนอเปลี่ยนชื่อชุมชนให้สอดคล้องกับภารกิจที่ขยายเพิ่มขึ้นเป็น “ชุมชนเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน”

3. ผล การประยุกต์แนวทางการบูรณาการเรียนรู้ โดยเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้เชียงใหม่-ลำพูน

จากการจัดกิจกรรมการประยุกต์แนวทางการบูรณาการเรียนรู้ ทั้งในรูปของการจัดค่ายวิถีชีวิต และการส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย พิจารณาสรุปผลเป็นประเด็นสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

3.1 บทเรียนที่มีค่ามาจากสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะมีปัญหาและอุปสรรคตามสภาพที่เป็นจริง จึงได้นำสภาพที่เกิดขึ้นจริงเหล่านั้นมาเป็นบทเรียนหรือโจทย์เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าต้องแก้ปัญหาทางกายภาพให้ลุล่วงไปได้ทุกเรื่อง หากแต่ได้เกิดการเรียนรู้หรือปัญหาที่แท้จริงกับผู้เรียน ซึ่งถือว่าเป็นสาระแก่นสารที่แท้ของการเรียนรู้

ยกตัวอย่างเช่น สถานที่จัดอบรมยังขาดความสะดวกในเรื่องน้ำ ไฟ ที่พักและถนนหนทาง แต่หลายคนกลับได้ประโยชน์กับปัญหาเหล่านี้ น.ส.เปรมวดี หลวงมณี ร.ร.พร้าววิทยาคม (ค่าย 1) กล่าวว่า “วันแรกตอนที่มาถึงความรู้สึกละอายใจที่คิดว่าอยากกลับบ้านมาก ๆ แต่พอวันต่อมา ก็เริ่มปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่าง ๆ ได้” เช่นเดียวกับ นายธีรนนท์ กันธูลา ร.ร.น้ำคืบวิทยาคม (ค่าย 3) กล่าวว่า “อยู่ในที่ที่ไม่ต้องมีเครื่องอำนวยความสะดวกมากมาย ได้รู้จักการพึ่งตนเอง การเสียสละ การเป็นผู้นำ เป็นคนมีเหตุผล มีความอดทน...” สำหรับ ค.ช.นวกุณ ใจเมือง ร.ร.จักรคำคณาทร (ค่าย 6) บอกว่า “ค่ายนี้ไม่เหมือนค่ายอื่น เพราะเรียนรู้ด้วยตนเองคิดด้วยตนเอง บางอย่างไม่ได้วางแผนมาก่อน ทำกิจกรรมก็มีความสามัคคีดีมาก ช่วยกัน ไม่เอาเปรียบ อาจารย์มีอะไรหรือมีปัญหาอะไรก็จะประชุมปรึกษากัน ผมได้ความประทับใจคือการทำบ้านดิน การก่อบ้าน เพราะสนุกและไม่มีปัญหาอะไร”

3.2 ปัญหา เป็นที่มาแห่งปัญญาและคุณธรรม

เมื่อปัญหาและอุปสรรคถูกเปลี่ยนเป็นโอกาส

นอกจากทุกคนจะได้แสดงปัญญาในการ

แก้ปัญหาแล้ว ยังก่อให้เกิดคุณธรรมที่สื่อออกมาในรูปของพฤติกรรมต่าง ๆ ดังกรณีของน้องจันทิมา คำมูล ร.ร.สอศพิทยาคม (ค่าย 6) กล่าวว่า “ค่ายนี้เป็นค่ายที่อบอุ่นมาก ๆ เหมือนครอบครัวเล็ก ๆ อีกครอบครัวหนึ่งไม่เหมือนค่ายไหน ๆ ก็คือการทำงานไม่ได้สบายเหมือนค่ายอื่น ๆ...” เช่นเดียวกับ ค.ญ.อภิรดี เสนอศักดิ์ กลุ่มเยาวชนบ้านสันตะขอม อ.เมืองลำพูน (ค่าย 6) มองเห็นความแตกต่างจากค่ายอื่น ๆ ว่า “...ไม่เหมือนตรงที่ค่ายอื่นไม่ค่อยลำบากเหมือนค่ายนี้ แต่อยู่ไปเรื่อย ๆ ก็รู้สึกว่ค่ายนี้เหมือนบ้านหลังที่สอง”

ผู้เรียนมีหลายระดับหลายลักษณะนิสัย

โดยเฉพาะผู้ที่ปัญหาปรับตัวไม่ได้ต้องอาศัย

กระบวนการกลุ่มช่วยปรับแก้ น.ส.สิริวิภา ศรีรัตน ร.ร.พร้าวพิทยาคม (ค่าย 7) บอกว่า “มาค่ายนี้เป็นครั้งที่สามแล้ว มีความผูกพันกับค่ายนี้คงเป็นเพราะอะไรหลาย ๆ อย่าง น้อง ๆ ทุกคนเป็นเด็กน่ารักมาก ๆ ถึงแม้บางคนจะดื้อ แต่ก็คือบริสุทธิ์ ทำให้เกิดความประทับใจและรักน้อง ๆ ทุกคน...” ปัญหาเดียวกันนี้ในค่าย 5 น.ส.เจนจิรา เขยอ่ำ ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก บอกว่า “อย่างแรกเลยต้องบอกว่า แจ๊บ เป็นคนที่เจนประทับใจมากที่สุด น้องเขาเป็นคนดีมาก แต่ก็ยังเป็นอีกประสบการณ์หนึ่งที่ทำให้ความรู้ ความอดทนอยู่ในตัวเราโดยไม่รู้ตัว...”

3.3 การเรียนรู้ควรเป็นไปจนตลอดชีวิต

เรื่องระยะเวลาในการอยู่ค่ายอบรม มักมีเงื่อนไขมาจากทางโรงเรียนที่ไม่มีเวลามากพอ ตาม

กำหนดการเต็มหลักสูตรต้องใช้เวลา 5 วัน 4 คืน แต่มีบางค่ายจัดได้แค่ 2-3 วัน น้องเดือนเพ็ญ ทองโคตร ร.ร.รพีเลิศวิทยา สาธิต น.ราชภัฏเชียงใหม่ (ค่าย 4) กล่าวถึงเรื่องเวลาทำให้ขาดโอกาสหลายอย่างว่า “แน่สุด ๆ คือไม่ได้เดินทางไกลหรือเดินป่า สร้างบ้านดินก็ไม่เสร็จ.... อยู่ที่ค่ายชีวิตได้ดี แต่ (เสียค่า)อยู่แค่ 1 วัน 1 คืน” ส่วน สุกัญญา สุภานาม ร.ร.ธีรกานท์บ้านไผ่ (ค่าย 3) บันทึกความเห็นไว้ว่า “อยากให้มีเวลา 10 วันขึ้นไป ได้ฝึกความเป็นผู้นำ มีความอดทน ได้เพื่อนใหม่และน้องต่างโรงเรียน” แต่หลายคนแก้ปัญหาโดยการมาร่วมกิจกรรมหลายๆ ครั้ง เช่นกรณี น.ส.แวววรรณ มุลย่อง ร.ร.ธีรกานท์บ้านไผ่ (ค่าย 6) บอกว่า “มาเป็นครั้งที่ 4 แล้ว ตอนแรกจะมาในฐานะน้องค่าย แต่ไป ๆ มา ๆ กลายเป็นพี่เลี้ยงไปโดยปริยาย”

สำหรับผู้ปกครองของน้องยาสมินและมาริโอ นักเรียนตามอัธยาศัยโรงเรียนบ้านป่าก้าง อ.สันทราย บอกว่า “... การเรียนรู้ของเด็ก ๆ ถ้าเราพูดเป็นคำพูด เขาจะทำความเข้าใจได้ยาก หรือบางครั้งอาจเกิดการเข้าใจผิด คือความหมายไปคนละอย่าง แต่เด็ก ๆ จะจำภาพและเหตุการณ์ว่าเขาได้เคยทำ ได้สัมผัส เคยเห็นด้วยตาของตัวเองและมีคนชี้แนะในสิ่งที่ถูกต้อง ความแนวทางที่ควรจะเป็น เขาจะจำสิ่งเหล่านั้นได้ดี และนำไปใช้ในอนาคตของเขาได้ ดิฉันเชื่อมั่นในแนวทางของค่าย ทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติ

ว่าน่าจะเป็นแนวทางเลือกอีกแนวทางหนึ่ง ที่จะแนะนำเด็กๆ และเยาวชนของชาติไม่หลงทางและเดินทางผิดจนทำให้เสียเวลาและเสียโอกาสในการเรียนรู้ การมีชีวิตที่มีความสุขหรือแนวทางชีวิตที่ควรจะเป็นเพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์มนุษย์ที่ลดการเบียดเบียนและการเห็นแก่ตัว” ลาวัล เบ็ญไซสง (ค่าย 5)

3.4 การศึกษาที่แท้ สร้างโลกให้เป็นครอบครัวใหญ่

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ให้มีจิตใจประเสริฐงดงาม เห็นเพื่อนร่วมโลกเป็นที่ เป็นน้องที่ต้องเอื้ออาทรแก่กันและกัน มากกว่าที่จะแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นหรือเอาชนะคะคานกัน เยาวชนที่ เข้ามารับการอบรม ได้สะท้อนผลจากการศึกษาว่า

“...ห้องเรียนที่สัมผัสในวันนี้ มันมีพื้นที่ห้องคือแผ่นดิน เพดานก็คือแผ่นฟ้า ดอกไม้กับต้นหญ้า คือเพื่อนร่วมห้อง มีขุนเขาโอบล้อมเป็นผนังห้อง และตรงนี้พื้นที่เรากำลังยืนและหัวเราะมาร่วมกันแชร์ ความรู้สึกต่างๆ มาใช้ชีวิตร่วมกันในค่าย มาเติมช่องว่างให้กลับเต็ม ครั้งหนึ่งในชีวิตนี้เราตั้งใจที่ได้สาน ผืน และหวังอีกว่าต่อไปเราจะมาพบกันอีก มาร่วมสืบสานความฝันอันยิ่งใหญ่ ในห้องเรียนชีวิตภายใต้ ฟาติศรรม” น.ส.พิศสุรางค์ สุขสัน (ค่าย 2) ร.ร.ธีรگانต์บ้านโฮ่ง

แม้จะมีปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม ก็ไม่ใช่อุปสรรคในการอยู่ร่วมกัน “...ผม ลำบากใจอยู่อย่างหนึ่งคือฟังสำเนียงของชาวเหนือไม่ค่อยรู้เรื่อง แต่พออยู่ไปนานๆ ก็เริ่มเข้าใจบ้าง ทำให้ได้พบเพื่อนใหม่ ทำให้ได้เรียนเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับธรรมชาติ และถ้าเป็นไปได้ผมจะกลับมาอีก เพื่อที่จะมาช่วยเหลืองานทุกคนในค่าย” พิชญ์ สิงห์รัตน์ (ค่าย 2) ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ. พิชญ์โลก ด.ญ.ชุติมา สายชนด์ (ค่าย 1) ร.ร.พระฤทัย จ.เชียงใหม่ เห็นว่า“...ในค่ายเล็กๆ แห่งนี้ดูเหมือนว่าจะไม่มีอะไร แต่พอได้เข้ามาแล้ว เหมือนว่าไม่อยากกลับไปที่บ้าน เพราะที่นี่ยังมีการฝึกชีวิต ฝึก ความรู้มากมาย ได้เพื่อนใหม่ ถึงจะอยู่ด้วยกันเพียง 5 วัน เราก็รู้สึกผูกพันกัน เพราะได้ทำกิจกรรม ด้วยกัน ลำบากมาด้วยกันที่อยู่ในป่า ได้ที่ปรึกษาที่ดีและได้รู้ว่าค่ายแห่งนี้มีมากกว่าค่ายที่หรูหรา อยู่แล้ว สุขใจกว่าค่ายอื่น ๆ ..”

ความรู้สึกที่อบอุ่นเป็นกันเอง ทำให้บางคนหาโอกาสมาร่วมกิจกรรมมากกว่า 1 ครั้ง

“... ครั้งแรกมาอยู่แค่ 2 วัน ได้ทำกิจกรรมน้อยนิด ครั้งนี้ได้ทำอะไรมากมาย อยู่นาน ๆ จะรู้สึก เหมือนบ้านหลังที่ 2 สอนให้มีความรับผิดชอบ อดทน เสียสละ และได้รู้จักเพื่อน ๆ อีกมากมาย รู้สึก เหมือนครอบครัวเดียวกัน และช่วยเหลือกัน” ค.ญ.ธิดิรัตน์ พิงคะสัน (ค่าย 6) ร.ร.พิเลศวิทยา สาธิต ม. ราชภัฏเชียงราย “...ครั้งก่อนมีนักเรียนระดับเดียวกัน ครั้งนี้ แปลกไปกว่าเดิม ก็คือมีน้องเล็ก ๆ มาเข้า ค่ายด้วย ซึ่งเราต้องดูแลช่วยเหลือเขา จากที่ไม่เคยมีพี่และน้องมาก่อน มาที่นี้เรามีทั้งเพื่อน พี่และน้อง มันเหมือนกับเป็นบ้านใหม่ที่เรากำหนดเองให้มันมีความอบอุ่น...” น.ส.มณิรัตน์ หล้าก้อน (ค่าย 6) ร.ร. สอดพิทยาคม

3.5 ทุกคนคือครู ต่างเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ในทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ที่ดีมีหลัก 2 ประการ คือ การรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น(ปรโตโมสะ) และมีจิตเขยิบค้ำในการรับรู้(โยนิโสมนสิการ) น.ส.สุจิตรา ใจลึก (ค่าย 6) ร.ร.พร้าววิทยาคม บอกว่า “เป็นครั้งที่ 4 แล้วสำหรับการมาค่ายแห่งนี้ ไม่เคยรู้สึกเบื่อที่นี่เลย อาจเป็นเพราะค่ายแห่งนี้เหมือนโรงเรียนแห่งหนึ่งของฉัน มีธรรมชาติ มีเพื่อน ๆ มีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นเหมือนตำราเรียน...” สำหรับ ค.อ.อุไรวรรณ ปัญญาภิรมย์ (ค่าย 8) ร.ร.บ้านหนองบัว อ.ป่าซาง ก็มีบทเรียนร่วมกับเพื่อน ๆ ดังนี้ “...ฉันได้ทำงาน ทำบ้านดินแล้วฉันได้เหยียบดินที่เป็นขี้โคลน ฉันสนุก และได้ทำอิฐที่สร้างกับดิน และฉันตื่นตื่นเวลาป็นหน้าผา เพราะตอนที่ฉันปีน ใจฉันเต้นแรงมาก และเพื่อนที่ลงไปก่อนบอกว่าห้ามดูข้างล่าง ฉันจึงมองแต่ข้างบน”

“...บอกตามตรงว่าค่ายนี้ อาจเป็นค่ายที่ไม่ใช่ค่าย แต่เป็นเสมือนที่เรามาจากหลาย ๆ ที่ มาอยู่ร่วมกันให้เป็นบ้านหลังหนึ่ง ซึ่งต้องปรับตัวให้อยู่ร่วมกัน... สิ่งที่ยากเห็นความเป็นไปของค่ายนี้ คือให้เป็นเหมือนที่เป็นอยู่ ไม่ต้องมีอะไรให้มากมายกว่านี้ เท่าที่มีอยู่ ถ้าเราคิดว่า “พอ” ก็คือเพียงพอ เพราะประทับใจแล้วกับค่ายนี้ ไม่เหมือนค่ายอื่น ๆ ก็ตรงที่เป็นธรรมชาติ วิถีชีวิตที่เป็นอย่างสมัยก่อน ความคิด ปรัชญาชีวิต แนวทางการดำเนินชีวิตที่แหวกออกไป โดยมีธรรมะเป็นแกนกลางในการดำเนินชีวิต” นิกกับแค (สุราณี คำไชย และนิตยา ยิ่งเจริญ เยาวชน อ.พร้าว) กล่าวแสดงความคิดเห็นไว้ในงานสัมมนาเรียนรู้เยาวชนคนสร้างชาติ

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยเรื่อง การบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ เชียงใหม่-ลำพูน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ

1. เพื่อประมวลองค์ความรู้เดิมและศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในด้านการจัดการศึกษาของชุมชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยเครือข่ายชุมชนในเชิงระบบ
3. เพื่อศึกษาผลการประยุกต์แนวทางการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ในเขตพื้นที่เชียงใหม่-ลำพูน

โดยสรุปวัตถุประสงค์ทั้งหมดนี้ กระบวนการวิจัยได้ดำเนินการเพื่อตอบวัตถุประสงค์วิจัย 3 ระยะ คือตั้งแต่ระยะการเตรียมการก่อนการดำเนินการวิจัย ระยะดำเนินการวิจัยโดยการบูรณาการการเรียนรู้ในรูปแบบการศึกษาตามอรรถศาสตร์และค่ายวิถีชีวิต ส่วนระยะหลังการวิจัยมีการเชื่อมโยงกิจกรรมไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต การแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น กระบวนการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยและมีข้อเสนอแนะตามประเด็นต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย
2. แนวคิดและองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อการพัฒนาและวิจัยต่อไป

1. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่องการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชนของเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ เชียงใหม่ – ลำพูน มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อแสวงหารูปแบบกระบวนการการเรียนรู้เชิงบูรณาการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสิ่งแวดล้อม ในช่วงของการศึกษาวิจัย ได้พบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมนั้นต้องอาศัยรูปแบบการบูรณาการ อันหมายถึงการหลอมรวมเอาเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิต มาจัดระบบร้อยเรียงให้สอดคล้องกับภูมิสังคมของผู้เรียน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าต้องจัดให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนเท่านั้น หากแต่พิจารณาถึงแนวทางที่สร้างสรรค์และพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นสำคัญอีกด้วย ดังนั้นการนำวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาใด ๆ จะต้องมีการกลั่นกรองไม่ให้ขัดแย้งกับหลักทางศีลธรรมและทำลายสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาอย่างถ่วงถ่วงแล้วจะเห็นว่า ภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นมีความเหมาะสมและ

สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่งามตามธรรมชาติ เพียงเพิ่มการบริหารจัดการที่ดี ก็จะทำให้การพัฒนาภูมิปัญญาสามารถตอบสนองต่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และที่สุดปัญหาสังคมประเทศชาติ

แนวทางการบูรณาการการเรียนรู้ คือการหลอมรวมสาระวิชาการด้านต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ให้อยู่ในรูปของกิจกรรมการศึกษา อาจเป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้ การปฏิรูปการศึกษาดังกล่าวต้องได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากครอบครัวและชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อให้ทิศทางการเรียนรู้เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ในส่วนของการศึกษาในระบบต้องมีการปรับตัวอย่างมาก โดยเฉพาะวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและคณะทำงานด้านการจัดการศึกษา เพื่อเป็นช่องทางให้เกิดการพัฒนาในองค์กร เปิดกว้างสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ร่วมกับทุกภาคส่วนของสังคม หาใช้การปิดครองระบบการศึกษาเพียงเพื่อรับใช้การเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์เท่านั้น

ผลจากการบูรณาการการเรียนรู้ในรูปของการศึกษาตามอัธยาศัยและกิจกรรมค่ายวิถีชีวิต ความเป็นไปได้ในระดับครอบครัวที่ผู้ปกครองมีความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจน ส่วนปัญหาด้านเทคนิคการบริหารจัดการนั้นสามารถเรียนรู้ได้จากการรวมกลุ่มเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เชื่อมประสานและเอื้ออาทรกันแบบครอบครัวใหญ่ ในระยะเริ่มต้นที่บุคลากรยังเล็กอยู่ บทบาทความรับผิดชอบของครอบครัวจะมีมากที่สุด แต่จะค่อย ๆ ลดลงหลังจากที่บทบาทของเครือข่ายชุมชนสามารถสานต่อการเรียนรู้ได้มากขึ้น ในกรณีที่บางรายยังศึกษาอยู่ในระบบและใช้เวลาบางส่วนมาเพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิตกับกลุ่มการศึกษานอกระบบ แต่สำหรับผู้สามารถพึ่งตนเองในด้านการเรียนรู้ตามอัธยาศัยได้ ก็จะเป็นหลักเพื่อให้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบมีความเข้มข้นในเชิงวิถีชีวิต และหาโอกาสเพิ่มพูนความรู้เชิงวิชาการตามที่เห็นว่ามีจำเป็นสำหรับการพัฒนาตนเองและสังคมสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การเชื่อมประสานสัมพันธ์กันในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ชุมชนและองค์กรของรัฐ จะเป็นแนวทางที่สร้างสรรค์สำหรับสังคมไทยและมวลมนุษยชาติในระยะต่อไป

แผนภาพที่ 6.1 แสดงฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเรียนรู้ ของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชียงใหม่-ลำพูน

จากแผนภาพที่ 6.1 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเรียนรู้ ไม่เฉพาะแต่ผู้เรียนที่ถือว่าได้รับบทเรียนโดยตรง แต่ในส่วนของผู้ปกครองหรือฝ่ายสนับสนุนจากชุมชน ท้องถิ่นและแหล่งทุน ก็เกิดการเรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในการให้การสนับสนุนหรือส่งเสริม ไม่เพียงแต่ให้การสนับสนุนด้านทุน วัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพเท่านั้น แต่จะต้องได้ปัญญาที่จะต่อยอดการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ยั่งยืนในอนาคตด้วย โดยเฉพาะนโยบายภาครัฐที่ต้องการถ่ายโอนอำนาจการบริหารจัดการด้านการศึกษาลงมาสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น จึงเป็นการสมควรที่ท้องถิ่นเองต้องมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองเพื่อสอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว

สำหรับผู้สอน จากภาพในอดีตที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาเป็นทางการ แต่จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของชุมชนนั้น ต้องเป็นผู้ที่ร่วมเรียนรู้กับผู้เรียนด้วย กล่าวคือ ใช้สถานการณ์และองค์ประกอบแวดล้อมที่เป็นจริง มาเป็นโจทย์ในการเรียนรู้ โดยอาศัยหลักการเชิงวิชาการและเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมศักยภาพ การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และที่สำคัญที่สุดคือผู้สอนควรเป็นนักปฏิบัติหรือปฏิบัติกร พูดสอนอย่างใดควร ทำได้อย่างนั้น หากไม่แล้วผู้เรียนอาจเกิดความเล็งเล็งสงสัยและนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจหรือไม่ปฏิบัติตามคำสอนในที่สุด

จากแนวทางดังกล่าว ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด เรียนจากการปฏิบัติจริงและต่อเนื่องจนเกิดทักษะความชำนาญ แม้ผู้เรียนที่ไม่เก่งด้านวิชาการก็สามารถเรียนรู้จนประสบผลสำเร็จได้ เค็ดตามศักยภาพ มีความพึงพอใจในชีวิตและความเป็นอยู่ มีการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปที่อยู่บนฐานของความพอเพียง จากการเป็นผู้เรียนก็จะสามารถเลื่อนฐานะเป็นผู้สอนและผู้สนับสนุนไปเป็นลำดับ สังคมที่ถึงพร้อมด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องครบวงจรเช่นนี้ จึงจะเป็นสังคมที่ยั่งยืน หมายถึง การมีความมั่นคงเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

2. แนวคิดและองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

2.1 ประเด็นการบูรณาการการเรียนรู้ โดยทั่วไปมักใช้คำว่า “บูรณาการ” ในความหมายของการ เป็น “กริยา” หรือ “กระบวนการ” คือการนำของหลายอย่างมาผสมผสานให้เกิดสิ่งใหม่ที่ต้องการ ดังนั้น คำว่า “บูรณาการการเรียนรู้” จึงหมายถึงการนำวิธีการเรียนรู้หรือองค์ความรู้มาสอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สมบูรณ์ได้สัดส่วนในผู้เรียน (ศัพท์ในทางศาสนาใช้คำว่า “โอปปาติกะ”) ซึ่ง จะแตกต่างจากการศึกษาในระบบที่มักใช้วิธีแยกส่วนทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการเรียน ถึงจะมีการปฏิรูป การศึกษาที่ส่งเสริมการนำการบูรณาการมาใช้มากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ก็จะบูรณาการเฉพาะส่วนที่เป็น เนื้อหาวิชาการเสียมากกว่า ส่วนวิธีการก็ยังคงติดอยู่กับระบบห้องเรียนหรือชั้นเรียนดั้งเดิม ทั้งนี้อาจเป็น เพราะโครงสร้างและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสังคมโดยรวม ที่ให้ความสำคัญกับความเก่ง ความชำนาญ พิเศษหรือการเป็นผู้ชนะ มากกว่า ความสุขหรือความสงบของการอยู่ร่วมกันในสังคม

เมื่อพิจารณาถึงความหมายในเชิงเป็น “นาม” หรือ “เป้าหมาย” คือความสมบูรณ์พร้อมของการเรียนรู้หรือองค์ความรู้ แสดงว่ามนุษย์เรามีศักยภาพในการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การจัดการศึกษาควรให้ความสำคัญกับวิธีการเรียนรู้ให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีกระบวนการเรียนรู้อยู่ในวิถีชีวิต ส่วนเนื้อหาวิชานั้นเป็นเงื่อนไขภายนอก ขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นมากนัก ในหลักการศึกษาของพระพุทธศาสนา คือ “ไตรสิกขา” ก็ขึ้นต้นด้วย “ศีล” อันคือวิธีการปฏิบัติตนเพื่อขัดเกลาความโลภ ความโกรธและความหลง เพื่อจะนำไปสู่ “สมาธิ” คือความตั้งมั่น และ “ปัญญา” คือความรู้รอบรู้จึงตามมา

2.2 ประเด็นการบริหารจัดการการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน เป็นทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับผู้ที่มีเป้าหมายชีวิตแบบบูรณาการ ซึ่งหมายถึงความสมบูรณ์ ความลงตัว ได้สัดส่วน ระหว่างการมีชีวิตที่เป็นสุข อยู่ท่ามกลางสังคมรอบข้างที่สงบร่มเย็น พร้อมกับมีทรัพยากรเพื่อยังชีพอย่างยั่งยืน ในขณะที่การจัดการศึกษาโดยรัฐหรือโดยเอกชนส่วนใหญ่ มุ่งเป้าหมายไปที่ความเป็นเลิศเฉพาะตัว เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ในเวทีการแข่งขัน เขวachenส่วนใหญ่ในฐานะกลุ่มผู้ถูกกระทำ ก็จะถูกหล่อหลอมให้เดินตามกระแสไปโดยไม่รู้ตัว ดังนั้น จึงไม่อาจคาดหวังที่จะให้สังคมมวลใหญ่เข้าใจและปรับเปลี่ยนทิศทางได้โดยง่าย จุดเริ่มต้นควรอยู่ในระดับจุลภาค เช่น ในครอบครัว กลุ่มหรือชุมชนเป็นหลัก ซึ่งช่องทางกฎหมายก็ได้เปิดกว้างมากขึ้นแล้ว เพียงแต่รูปแบบปฏิบัติต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นวิธีการเรียนรู้สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งต้องอาศัยเนื้อหาและวิธีการที่หลากหลายตามความเหมาะสมของแต่ละคน แต่ละสถานการณ์ จึงไม่ควรแปลกแยกเป็นการจัดการศึกษาต่างหากจากระบบที่มีอยู่ แต่ควรประสานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในเชิงการสนับสนุนและการขัดเกลาซึ่งกันและกัน

3. ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อการพัฒนาและวิจัยต่อไป

3.1 ปัญหาที่พบจากการดำเนินการวิจัย

3.1.1 ปัญหาในการบริหารบุคคล เนื่องจากชุมชนแห่งการเรียนรู้เชียงใหม่-ลำพูน เป็นชุมชนทางความคิดที่คณะทำงานจะเป็นอาสาสมัครทั้งหมด แต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มมีภาระหน้าที่ของตนเองและอยู่กันต่างพื้นที่ เมื่อมีศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรมสถานฝึกป็นบุญ ซึ่งถือว่าเป็นงานส่วนกลางหรืองานสาธารณะ จึงประสบปัญหาด้านบุคลากรที่จะทำงานประจำ เป็นเหตุให้การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยแบบเต็มเวลา ขาดความต่อเนื่องไปด้วย

3.1.2 ปัญหาด้านอาคารสถานที่ส่วนกลาง แม้จะไม่ใช่ปัญหาสำคัญสำหรับการเป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย แต่สำหรับการอบรมค่ายวิถีชีวิตยังต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่าง เช่น ระบบน้ำ ไฟ ที่พักและฐานงานต่าง ๆ ปัจจุบันน้ำอุปโภคบริโภคต้องขอความอนุเคราะห์จากองค์การ

บริหารส่วนตำบล ไฟฟ้าใช้เครื่องย่นคัปไฟในช่วงกลางคืน ส่วนที่หักและที่ทำกิจกรรมใช้ร่วมกันในหอประชุม หากผู้เข้าอบรมมีจำนวนมากก็จะไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร

3.1.3 ปัญหาการวัดผลและติดตามผลระยะต่อเนื่อง เนื่องจากผู้ร่วมงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นเด็ก มักมีปัญหาเรื่องการสื่อความหมายหรือให้ข้อมูล ต้องใช้วิธีสังเกต ใช้เวทีการประชุมและประมวลสรุปจากข้อคิดเห็น ซึ่งทำเป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้อิสระในการเขียนความเห็น แม้จะไม่ได้รายละเอียดในทุกประเด็น แต่จะได้ภาพรวมและประเด็นสำคัญที่อยู่ในความสนใจ ส่วนการติดตามผลในระยะต่อเนื่องนั้น ได้รับความสนใจในการตอบรับทางเอกสารน้อยมาก ส่วนที่ได้มาจะเป็นเยาวชนรุ่นใหญ่และมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม โดยการสานต่อของทางโรงเรียนหรือผู้ปกครอง

3.1.4 ปัญหาความไม่เข้าใจของผู้ปกครอง ครูอาจารย์และผู้บริหารสถานศึกษา อันเนื่องมาจากความเป็นห่วงในสวัสดิภาพของผู้เรียน เพราะเป็นผู้อยู่ในวันยาวและมีตัวอย่างปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอยู่ทั่วไป หากไม่มีผู้ปกครองหรือครูผู้ควบคุมมาด้วย เยาวชนมักไม่ได้รับอนุญาตให้ร่วมกิจกรรม เว้นแต่กรณีที่เคยมาร่วมกิจกรรมแล้ว และตัวเยาวชนมีพัฒนาการดีขึ้นจนเป็นที่ไว้วางใจ จึงสามารถมาร่วมกิจกรรมได้ตามที่ต้องการ

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและวิจัยต่อไป

3.2.1 ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงใหม่-ลำพูน ในฐานะที่เป็นผู้เรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ในขณะเดียวกัน ควรมีการวางแผนการสร้างบุคลากรที่จะมารับผิดชอบงานส่วนกลาง เนื่องจากเมื่องานขยายมากขึ้น ทั้งอาคารสถานที่และฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ น่าจะมีผู้รับผิดชอบประจำ ในลักษณะเป็นวิถีชีวิตที่พึ่งตัวเองได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ผู้ที่จะเป็นต้นแบบในศูนย์การเรียนรู้ แม้จะไม่มีคุณวุฒิด้านวิชาการ แต่จะต้องมีคุณธรรม ได้แก่มีศีล 5 (แบบเคร่งครัด) ละเว้นจากอบายมุขทุกชนิด เพื่อให้การเป็นศูนย์การเรียนรู้สมบูรณ์พร้อมทั้งรูปธรรมและนามธรรม

ปัญหาด้านงบประมาณสำหรับพัฒนางานด้านต่าง ๆ และการบริหารบุคคล อาจจะพึ่งการสนับสนุนจากภายนอกในระยะแรก และเมื่อสามารถพึ่งตนเองด้านความเป็นอยู่ได้แล้ว จึงจะสามารถลดการพึ่งพาจนในที่สุดจะกลับเป็นที่พึ่งให้กับผู้ใฝ่เรียนรู้ในระยะต่อไป

3.2.2 ครอบครัวที่มีความประสงค์จะจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ควรศึกษาถึงหลักการ แนวทาง และบทเรียนจากกรณีศึกษาต่าง ๆ เพื่อสร้างความชัดเจนให้กับตัวเองและสมาชิกในครอบครัว เพราะการจัดการศึกษาไม่ใช่เกิดจากความคิดของผู้ใหญ่เพียงอย่างเดียว ต้องได้รับการยอมรับและตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมจากบุตรหลานเป็นสำคัญ แต่ปัญหามักเกิดจากผู้ปกครองที่ไม่ค่อยมีเวลาอยู่กับครอบครัวเต็มที่ ดังนั้น จึงควรแสวงหาเครือข่ายครอบครัวที่จะช่วยเสริมหนุนในด้านต่าง ๆ เป็นการเติมเต็มให้แก่กันและกัน

ในกรณีของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงใหม่-ลำพูน ซึ่งมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ โดยสามารถขยายฐานสมาชิกเครือข่ายกว้างขวางมากขึ้น อันเนื่องมาจากผู้เข้าอบรมที่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้ทำกิจกรรมเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับเยาวชน ผู้ปกครองและสถานศึกษาในท้องถิ่น การที่ผู้ปกครองเริ่มนำบุตรหลานมาคบคุ้นและร่วมกิจกรรมกับเยาวชนเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เป็น การง่ายที่เยาวชนจะตัดสินใจด้วยตนเองที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกอย่างจริงจัง ซึ่งจะเริ่มจากสมาชิกประเภท บางเวลา ครึ่งเวลาและเต็มเวลา โดยผู้ปกครองก็ต้องมีส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนแห่งนี้ด้วยเช่นกัน

3.2.3 สถานศึกษาที่ต้องการมีส่วนร่วมในการนำนักเรียนมาเรียนรู้ ถือว่าเป็น การศึกษาเสริมหลักสูตร เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตที่นอกเหนือจากการเรียนรู้จากตำรา เพราะ ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติ ฝึกหัดการแก้ปัญหาโดยอาศัยพื้นฐานวิชาการที่ เรียนมา ประกอบกับอาศัยกระบวนการกลุ่มที่มีสมาชิกมาจากหลากหลายระดับและพื้นที่ ผู้เรียนจะรู้สึก คึกคักและเรียนรู้อย่างมีความสุข หลังจากกลับจากการอบรม ควรมีการทบทวนและส่งเสริมหรือ สนับสนุนให้มีกิจกรรมต่อเนื่องในสถานศึกษาและชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการย้ำเน้นและต่อยอดการเรียนรู้ ให้ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตจริงต่อไป

ในกรณีที่สถานศึกษามีการกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเช่น ถ่ายลูกเสือ ยุวกาชาด ถ่ายคุณธรรม กิจกรรมส่งเสริมอาชีพหรืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก็สามารถปรับแผนการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ค่าวิถีชีวิตได้ โดยการปรึกษาหารือและวางแผนร่วมกันเพื่อให้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของทุกฝ่าย

3.2.4 หน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรให้ความสำคัญกับการจัด การศึกษาของเยาวชนที่สอดคล้องกับปัญหาและแนวการพัฒนาของท้องถิ่น เป็นการวางพื้นฐานเพื่อการ พึ่งตนเองในด้านบุคลากร เรียกว่าเป็นการศึกษาเพื่อให้คนรักท้องถิ่น ไม่ใช่การศึกษาเพื่อท้องถิ่น ถึงแม้ว่า เป็นการแก้ปัญหาและหวังผลระยะยาว แต่จะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและนำไปสู่การพัฒนาอย่าง ยั่งยืนได้ในอนาคต

แนวทางปฏิบัติ สามารถทำได้โดยประสานงานกับสถานศึกษาในท้องถิ่น หรือกลุ่มเยาวชนที่มี อยู่ เพื่อผลักดันหรือเสริมหนุนให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้ที่มีใน ท้องถิ่นหรือส่งเยาวชนมาเรียนรู้ในค่ายวิถีชีวิต แล้วกลับไปขยายผลในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

3.2.5 นักพัฒนาและนักวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนหรือสังคมสิ่งแวดล้อม มีประเด็นที่น่าสนใจคือ ดังนี้

- 1) การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามอรรถาธิบายในชุมชน
- 3) การจัดทำแฟ้มสะสมงานในการศึกษาดูตามอรรถาธิบาย
- 4) การบูรณาการการเรียนรู้ในระบบการศึกษาในโรงเรียน

บรรณานุกรม

- ประกอบ คูปรัตน์. 2529. การจัดการศึกษานานรากฐานของความเป็นไทย. ปาจารย์สาร. ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 มี.ค.- เม.ย. 8-22.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542. กรุงเทพฯ. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. ราช. ๒๕๔๒. ๒๕๔๐. ชีวิตเสรีภาพและทางเลือก ชัมเมอร์ฮิลล์. แอควานซ์ ไทยแลนด์ จีออกราฟิก. ปีที่ 2 ฉบับที่ 9 มกราคม. 99-106.
- รายงานการศึกษาเบื้องต้น การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย. 2544 . กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วัฒนา มัคคตมัน. 2544. รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการ. กรุงเทพฯ. ไทยวัฒนาพานิช
- สมณะโพธิรักษ์. 2547. วิถีพุทธ. กรุงเทพฯ. บริษัทฟ้าอักษร. 144 น.
- สมพงษ์ บุญเลิศ. 2546. รายงานการวิจัยเรื่องบูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น วิชาการถ่ายภาพโฆษณา สืบค้นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- สุชาติ จักรพิสุทธิ์. 2546. รายงานการวิจัยเรื่อง “โครงการวิจัยการศึกษาทางเลือก : ฐานข้อมูลและการวิเคราะห์” เชียงใหม่.
- สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. 2530. แนวคิดทางการศึกษาของสันติอโศก. บทความใน หนังสือพุทธศาสนากับการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ.
- แหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาตลอดชีวิต. 2546. บทความในหนังสือ สื่อพลัง ปีที่ 3 ก.ค.- ก.ย. 3-17

ประวัตินักวิจัย

1. นายสุเมธ พรหมรักษา

นักวิจัย

Mr.Sumeth Promrugsra

2. ที่อยู่ เลขที่ 192 หมู่ 3 ตำบลหนองล่อง ถึงอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน 51120
โทรศัพท์ 053-586077 และ 01-3865559

3. ประวัติการศึกษา

- กศ.บ. (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2522
- กำลังศึกษาต่อปริญญาโท สาขาการพัฒนากฎมัยสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้

4. ประวัติการทำงาน

- เลขรับราชการครูสังกัดกองการมัธยมศึกษา ระหว่างปี 2522 – 2539
- ปัจจุบันประกอบอาชีพอิสระด้านกลไกกรรมไร้สารพิษ การอบรมพัฒนาคุณธรรมและคุณภาพชีวิต
- เป็นกรรมการผู้รับใช้กลุ่มสานฝันปันบุญ เครือข่ายชุมชนเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แผนการเรียนรู้

คู่มือการเรียนรู้

- การเข้าค่ายวิถีชีวิต
- การทำกสิกรรมไร้สารพิษ
- สมุนไพรไทย
- การทำอาหารมังสวิรัต
- การเพาะเห็ด
- การย้อมสีธรรมชาติ
- การทำบ้านดิน
- คุณธรรม

แบบสอบถาม

เพลงประกอบการอบรม

แผนการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. แนวคิด

ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีการดำรงอยู่ของมนุษย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากปัจจัย 4 ที่จำเป็นสำหรับชีวิตนั้น ล้วนเป็นสิ่งที่มิอยู่ในธรรมชาติทั้งสิ้น แต่จากสถานการณ์ทั่วไปในขณะนี้ ทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในภาวะที่เสื่อมโทรมและลดน้อยลงไปทุกที มีทรัพยากรบางอย่างที่ใช้แล้วหมดไปเลย โดยไม่สามารถสร้างทดแทนได้ นอกจากการหาอย่างอื่นมาใช้ทดแทน ดังนั้น ควรมีการเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ด้วยการใช้อย่างประหยัด ประหยัดสูง ประหยัดสุด ใช้อย่างถูกวิธี และฟื้นฟูหรือพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้สามารถดำรงอยู่และวิวัฒนาการ ไปอย่างยั่งยืนได้

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อปลูกฝังเจตคติให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
- 2.2 เพื่อเสริมสร้างทักษะในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2.3 เพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการทำงานอาสาสมัครเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

3. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 กำหนดกิจกรรมร่วมกัน โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับความพร้อมของผู้เรียนและช่วงฤดูกาลต่าง ๆ เว้นแต่เรื่องขยะวิทยา เป็นกิจกรรมภาคบังคับ
- 3.2 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ หรือประสานงานแหล่งเรียนรู้และวิทยากร ในกรณีออกไปศึกษานอกสถานที่ เช่น การเดินป่า การปลูกป่า การดับไฟป่า การอนุรักษ์พลังงานและพลังงานทดแทน
- 3.3 ดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้
- 3.4 สรุปและประเมินผลร่วมกัน

4. กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 4.1 ขยะวิทยา มีการลดปริมาณขยะ การแยกขยะ การจัดการขยะย่อยสลายและการนำกลับมาใช้ใหม่ การล้างจานประหยัดน้ำ
- 4.3 การอนุรักษ์ดินด้วยการส่งเสริมการทำกิจกรรมไร่สารพิษ มีการทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ ตลอดจนการปลูกพืชผสมผสาน
- 4.4 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ฝึกการดำรงชีพในป่า ปลูกป่า ดับไฟป่า ทำฝายคักตะกอน
- 4.5 การเรียนรู้เรื่องการประหยัดพลังงานและพลังงานทดแทน

แผนการเรียนรู้ เรื่อง ฐานงานอาชีพ

1. แนวคิด

ปัจจุบันนี้ สังคมมีแนวโน้มไปสู่สังคมบริโภคนิยมมากขึ้นทุกที ภาคการผลิตได้ตกไปอยู่กับกลุ่มทุนขนาดใหญ่ที่มีกำลังการผลิตและการตลาดเป็นแบบมหัพภาค ส่วนผู้ผลิตรายย่อยที่เป็นเกษตรกรธรรมดา ๆ มักไม่มีโอกาสพ้นตัวจากภาวะหนี้สินได้ เพราะเหตุที่ไปพึ่งปัจจัยการผลิตจากภายนอกและเมื่อผลผลิตออกมาก็ไม่สามารถกำหนดราคาหรือจัดการด้วยตนเองให้ครบวงจรได้

ดังนั้น ทางออกของปัญหาดังกล่าว จึงควรมาเน้นการผลิตเพื่อการพึ่งตนเอง ทำในสิ่งที่จะใช้ ปลุกในสิ่งที่จะกิน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อปลูกเจตคติในการเป็นผู้ผลิตเพื่อการพึ่งตนเองและไม่รังเกียจงานที่ใช้แรงงาน
- 2.2 เพื่อฝึกทักษะการทำงานที่เป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพ
- 2.3 เพื่อฝึกการทำงานในลักษณะการรวมกลุ่ม ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

3. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 เตรียมฐานงานด้วยวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ให้พร้อม
- 3.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ กำหนดขั้นตอนการทำงาน และ กฎระเบียบต่าง ๆ ร่วมกัน
- 3.3 ดำเนินงานตามแผนที่กำหนด
- 3.4 สรุปประเมินผลการดำเนินงาน

4. ฐานงาน

ฐานงานที่มีให้เลือกปฏิบัติได้แก่ การทำนุ้หมัก การทำน้ำหมักชีวภาพ การปลูกและดูแลพืชผัก การเพาะเห็ด การย้อมผ้าสีธรรมชาติ การแปรรูปอาหารและสมุนไพร การทำน้ำยาอเนกประสงค์ การสร้างบ้านดิน ศิลปหัตถกรรม การประกอบอาหาร การแพทย์ทางเลือก และอื่นๆ

หมายเหตุ การกำหนดฐานงาน อาจเลือกจากฐานงานที่มีอยู่แล้วในค่ายหรือเตรียมมาจากภายนอกก็ได้ โดยมีการตกลงวางร่วมกันมาก่อนระหว่างกลุ่มผู้เข้าอบรมและผู้ให้การอบรม ทั้งนี้ต้องอยู่ในเงื่อนไขที่ว่าไม่เป็นงานอาชีพที่ผิดศีลธรรม ส่งเสริมอบายมุข และเป็นสิ่งของเครื่องใช้ฟุ่มเฟือย

แผนการเรียนรู้ เรื่อง คุณธรรม

1. แนวคิด

มนุษย์เรามีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วนคือ ร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะจิตใจที่ถือว่ามีความสำคัญมากที่สุด ดังมีคำกล่าวที่ว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” ดังนั้น นอกจากมนุษย์จะต้องแสวงหาปัจจัยเพื่อบำรุงร่างกายให้สมบูรณ์แล้ว ยังต้องพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น เพื่อนำชีวิตไปสู่ความเจริญที่ประเสริฐสูงสุด

ความเข้าใจของคนทั่วไปมักมองว่า การอบรมพัฒนาจิตใจเป็นเรื่องเฉพาะที่จะทำได้เฉพาะการปลีกวิเวก หรือแยกส่วนออกไปจากชีวิตประจำวัน ต้องไปปฏิบัติตามวัด สำนักหรือแม่ในป่าเขาที่ห่างไกลสิ่งรบกวนต่าง ๆ แต่โดยหลักการสำคัญของศาสนาพุทธแล้ว มีหลักสัมมาอาริยมรรค หรือทางสายเอกที่จะพาพ้นทุกข์ ได้ยืนยันไว้ชัดเจนว่าการปฏิบัติต้องประกอบด้วยองค์ 8 อันมีสัมมาทิฐิหรือความคิดเห็นเป็นเครื่องนำทาง ต่อจากนั้นต้องปฏิบัติ ทั้งการคิด การพูด การทำงานและรวมถึงอาชีพประจำที่ทำอยู่ ด้วยการมีความเพียรพยายาม มีสติกำกับและมีสมาธิคือความตั้งใจมั่นคง แน่วแน่เป็นอุดมการณ์ของชีวิต ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงควรที่ศาสนิกชนจะต้องเข้าใจและปฏิบัติให้ถูกต้อง ด้วยการอาศัยผัสสะหรือการกระทบพบเห็นสิ่งต่าง ๆ มาเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นโจทย์ในชีวิตประจำวันที่ต้องแก้ โดยใช้ปัญญาเพื่อขจัดความหลง อาศัยการการเสียดสะขจัดความโลภ และมีการให้อภัยช่วยขจัดความโกรธ ในกิจกรรมการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือค่ายวิถีชีวิต จึงบูรณาการเอาหลักธรรมต่าง ๆ มาไว้ในทุกกิจกรรมตลอดการอบรม

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมการงานให้เกิดคุณค่าทางด้านการพัฒนาจิตใจ (การทำงานคือการปฏิบัติธรรม)

2.2 เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้อยู่ในลักษณะนิสัยจนสามารถนำไปใช้เป็นปกติของชีวิตประจำวัน เป็นภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่จะไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ

3. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะสอดแทรกสาระด้านคุณธรรมไว้ด้วยเสมอ อาจจะแจ้งเป็นวัตถุประสงค์ให้ทราบก่อนการดำเนินกิจกรรม หรือขณะทำกิจกรรมก็สามารถแนะนำเพิ่มเติม รวมทั้งเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมนั้น ๆ ก็จะมีการประชุมสรุปบทเรียนให้แต่ละคนชัดเจนในคุณธรรมที่ตนเองได้ หรือหากมีปัญหาใด ๆ ก็จะได้นำประสบการณ์ไปปรับใช้ใน โอกาสต่อไป

แผนการเรียนรู้ เรื่อง อาหารเพื่อสุขภาพ

ตอน การผลิตข้าวกล้อง

1. แนวคิด

คนโบราณจะมีองค์ความรู้เรื่องการผลิตอาหารที่มีคุณค่าต่อสุขภาพ แต่ปัจจุบันนี้ เมื่อพูดถึงข้าวที่รับประทานกันอยู่ทั่วไป หรือที่เรียกกันว่า “ข้าวขาว” นั้น เป็นเพียงแป้งที่ให้พลังงานแก่ร่างกาย แต่วิตามินที่สำคัญ ๆ แทบไม่เหลือเลย เพราะผ่านการขัดจนขาว ดังนั้น จึงควรฟื้นฟูภูมิปัญญาดั้งเดิมของมนุษย์ที่รู้จักการผลิตข้าวคุณภาพ หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ข้าวซ้อมมือ” หรือ “ข้าวกล้อง” เริ่มจากขั้นตอนการปลูกข้าวที่ต้องปลอดจากสารเคมีใด ๆ นำมาแปรรูปหรือสีด้วยเครื่องมือพิเศษ ในอดีตมีการใช้ครกกระเดื่อง ครกมือดำ และเครื่องมือมือหมุน จนกระทั่งมาถึงปัจจุบันมีเครื่องสีชนิดพิเศษที่สีแบบกะเทาะเปลือก จึงได้ข้าวกล้องมารับประทาน

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อปลูกฝังค่านิยมการบริโภคอาหารที่มีคุณค่าและปลอดภัยจากสารพิษภัยต่าง ๆ
- 2.2 เพื่อฝึกทักษะการผลิตข้าวกล้องตั้งแต่การดำหรือสี การฟัด การกระเทาะและแยกเมล็ด
- 2.3 เพื่อฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่และร่วมมือกันทำงานจนสำเร็จ

3. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 สนทนาและให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตข้าวกล้องที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านรวมถึงผลดีของการบริโภคข้าวกล้องที่มีต่อสุขภาพ
 - 3.2 ให้มีการวางแผน แบ่งความรับผิดชอบในการสีข้าว ฟัดข้าว เลือกกากข้าว
 - 3.2 กำหนดกติกาหรือข้อตกลงร่วมกันในการทำงานเป็นกลุ่ม
 - 3.3 ทำงานตามที่กำหนดและทำ 5 ส. หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจ
-

แผนการเรียนรู้ เรื่อง อาหารเพื่อสุขภาพ

ตอน การประกอบอาหารมังสวิรัติ

1. แนวคิด

ในหมวดปัจจัยพื้นฐานการดำเนินชีวิต 4 อย่าง นั้น ถือได้ว่าอาหารเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นที่สุด นอกจากจะต้องให้มีปริมาณที่มากพอกับความต้องการแล้ว ยังต้องคำนึงถึงคุณภาพที่จะมีผลต่อสุขภาพอีกด้วย คนจำนวนไม่น้อยที่พึ่งพาอาหารจากแหล่งผลิตอื่นที่ไม่ทราบว่ามีมาจากไหน ปลอดภัยและมีคุณค่าเพียงพอหรือไม่ เป็นเหตุให้เกิดปัญหาสุขภาพต่าง ๆ ตามมาแบบไม่รู้ตัว ดังนั้น สมควรที่คนเราต้องหันมาสนใจกับการเป็นผู้ผลิตอาหารด้วยตนเอง หรืออย่างน้อยก็มีหลักในการเลือกรับประทานที่มีผลดีต่อสุขภาพร่างกาย และโดยเฉพาะอาหารมังสวิรัติที่มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างคุณธรรมความเมตตา และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางอ้อมอีกวิธีหนึ่ง โดยเห็นคุณค่าประโยชน์ของสัตว์ที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศเช่นเดียวกับมนุษย์

2. วัตถุประสงค์

- 2.1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของอาหารที่มีต่อสุขภาพ
- 2.2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความหมายของอาหารมังสวิรัติที่ส่งเสริมคุณธรรมด้านความเมตตา
- 2.3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เรื่องหลักการทำอาหารมังสวิรัติ และสามารถประกอบอาหารได้
- 2.4. เพื่อฝึกทักษะการทำงานโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มในการแบ่งความรับผิดชอบและแก้ปัญหาต่าง ๆ

3. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. สนทนาดังประสบการณ์ในเรื่องอาหาร สถานการณ์ในปัจจุบัน และผลที่เกิดกับสุขภาพ
2. อธิบายถึงความหมายของการกินอาหารมังสวิรัติที่สัมพันธ์กับศีลทางพระพุทธศาสนา
3. อธิบายและสาธิตการประกอบอาหารมังสวิรัติ ที่แตกต่างจากอาหารเนื้อสัตว์
4. ให้มีการประชุมหารือเลือกรายการอาหาร โดยพิจารณาถึงวัตถุดิบที่มีในขณะนั้น
5. ให้แบ่งความรับผิดชอบในการเตรียมอาหาร ได้แก่ การหาพืช ก่อไฟ ปรุงอาหาร
6. ให้มีปฏิบัติการ 5 ส. หลังการทำงาน หรือเรียกว่า “เก็บหาง” ให้เรียบร้อย

4. เอกสารการศึกษาเพิ่มเติม

- เมนูเด็ดเด็ดไม่ลับ อาหารเพื่อสุขภาพ ของร้านมังสวิรัติ “ลองพิสุจน์” คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แผนการเรียนรู้ เรื่อง สมุนไพร

1. แนวคิด

การดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ มีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักธรรมชาติที่อยู่แวดล้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำมาใช้และการดูแลรักษา หรือรวมแล้วเรียกว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นั่นเอง และปัจจัย 4 ก็มีเรื่องรักษาสุขภาพด้วยการรักษาโรคที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ สรรพคุณ และวิธีนำมาใช้ ซึ่ง ในปัจจุบันนี้นอกจากต้องอาศัยครูภูมิปัญญาชาวบ้านผู้มีประสบการณ์ตรงแล้ว ยังมีการบันทึกข้อมูลเป็นตำรับตำราไว้มากมาย สามารถค้นคว้าหาความรู้ได้หลากหลายวิธี

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อให้รู้จักพืชสมุนไพร ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ สรรพคุณทางยา
- 2.2 เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่เป็นถิ่นที่อยู่ของสมุนไพร
- 2.3 เพื่อส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีในการรักษาสุขภาพและอาการป่วยไข้ด้วยสมุนไพร เป็นการรักษาสุขภาพแบบองค์รวมและนำไปสู่การพึ่งตนเองอย่างแท้จริงได้ด้วย

3. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 วิทยากรชาวบ้านนำเดินชมสวนป่า ดูตัวอย่างดินพืช หรือคุณสมบัติแล้วสนทนาถึงประสบการณ์การใช้สมุนไพรของแต่ละคน ก่อนที่จะเรียนรู้จากเอกสารหรือวิทยากรให้ความรู้
- 3.2 ศึกษาสภาพป่าที่เป็นระบบนิเวศของสมุนไพร รวมถึงการขยายพันธุ์หรือรักษาพันธุ์ไม้สมุนไพรชนิดต่าง ๆ
- 3.3 ศึกษาถึงวิธีนำสมุนไพรมาใช้ เช่น นำมาทำเป็นอาหาร แปรรูปเป็นชาดื่ม ยาชา ยา ลูกกลอน

4. เอกสารการศึกษาเพิ่มเติม

- คู่มือสมุนไพรใกล้ตัว ของศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรมสวนผืนป่าบุญ จ.ลำพูน
- แผนงานการศึกษาสมุนไพรใกล้ตัว โดยนายผาทิน เขาวนประเสริฐ วิทยาลัยเกษตรกรรมเชียงใหม่
- คู่มือพันธุ์ไม้ของสวนพฤกษศาสตร์สิริกิติ์ อ.แมริม จ.เชียงใหม่

แผนการเรียนรู้ เรื่อง การสร้างบ้านดิน

1.แนวคิด

การสร้างที่อยู่อาศัยที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของมนุษย์นั้น อาศัยวัสดุที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ ไม้ ดิน หิน ใบไม้ เตาวัลย์ เป็นต้น สำหรับบ้านดินที่อาศัยไม้เป็นโครงสร้างหลัก ก็เป็นรูปแบบหนึ่งที่ทำกันอยู่ในกลุ่มชนพื้นที่สูง กลุ่มจีนฮ่อทางภาคเหนือของไทย รวมถึงชนชาติไทยใหญ่ที่อยู่ในเขตประเทศไทยและพม่า นับว่าเป็นการก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่ประหยัด เรียบง่าย วัสดุหาไม่ยาก และวิธีการไม่ได้ยุ่งยากซับซ้อน เหมาะสำหรับการสร้างที่พักที่ไม่ใหญ่โต ไม่เน้นความคงทนถาวร แต่ปัจจุบันมีการประยุกต์รูปแบบให้แตกต่างไปจากเดิม ด้วยการเพิ่มความหนาของผนัง ให้มีความแข็งแรงเพิ่มขึ้นได้ และพัฒนาการสร้างบ้านดินด้วยดินก้อน

2.วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อส่งเสริมการใช้วัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่าย มาใช้ในการก่อสร้าง และช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

2.2 เพื่อลดการใช้การใช้ไม้ขนาดใหญ่เพื่อนำมาก่อสร้างที่อยู่อาศัย เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และได้ที่พักอาศัยในรูปแบบที่เรียบง่ายตามธรรมชาติ

2.3 เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อินดีกับการทำงานที่ใช้แรง ใช้จินตนาการ ใช้กระบวนการกลุ่มและฝึกความรับผิดชอบ

3. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 การสร้างบ้านดินด้วยโครงไม้

3.2 การสร้างบ้านดินด้วยดินก้อน

ขั้นตอนในการทำบ้านดิน

ก. การเตรียมวัสดุ รวมถึงการปั้นก้อนดินสำหรับก่อ

ข. การขึ้นรูปหรือการก่อผนังบ้านดิน

ค. การฉาบหรือตกแต่ง

คู่มือการเข้าค่ายวิถีชีวิต

ข้อปฏิบัติสำหรับผู้เข้าอบรม และ กำหนดการ

ณ ศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรม อานันท์นันทน์ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

๑. วัฒนธรรมของค่าย

การเข้าค่ายเป็นการฝึกใช้ชีวิตที่มีวิถีชีวิตอีกแบบหนึ่ง มีวัฒนธรรมสืบต่อกันมา ดังนี้

- ๑.๑ ปลดอบายมุข และสิ่งเสพติดทุกชนิด
- ๑.๒ ดำเนินชีวิตตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง พยายามพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด
- ๑.๓ มีระบบสาธารณสุขโลกิ สมาชิกทุกคนทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน กินอยู่ร่วมกันในกองกลาง เป็นครอบครัวเดียวกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งเจ็บ พึ่งตายกันตามอัธยาศัย
- ๑.๔ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมตามทฤษฎี "มรรคมีองค์ ๘" ของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยว หรือสถานที่พักผ่อนชั่วคราว
- ๑.๕ สมาชิกถือศีล ๕ เป็นอย่างต่ำ และไม่มีการนำเนื้อสัตว์เข้ามารับประทานในค่าย
- ๑.๖ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่กำลังพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็น "อิสรเสรีภาพ ภราดรภาพ สันติภาพ สมรรถภาพ บูรณภาพ" เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

๒. หลักปฏิบัติคนเมื่ออยู่ในค่าย (ห้าห้าม ตามต้อง)

- ๒.๑ ห้ามฆ่าสัตว์ และรังแกสัตว์ทุกชนิด
- ๒.๒ ห้ามนำอาหารเนื้อสัตว์ทุกชนิดเข้ามาในชุมชน
- ๒.๓ ห้ามเสพหรือนำสิ่งเสพติดทุกชนิดเข้ามา เช่น บุหรี่ เหล้า หมากพลู กาแฟ ฯลฯ
- ๒.๔ ห้ามพูดจาหยาบค้าย หรือแสดงพฤติกรรมส่อไปในทางลามก อนาจาร
- ๒.๕ ต้องช่วยกันรักษาความสะอาดบริเวณ อาคารสถานที่ ห้องน้ำและห้องส้วม
- ๒.๖ ต้องแยกขยะและทิ้งในภาชนะที่ทางชุมชนจัดให้
- ๒.๗ ต้องแต่งตัวสุภาพ ผู้หญิงไม่ควรนุ่งกางเกงขาสั้น กระโปรงสั้น หรือเสื้อผ้าที่รัดรูป

๓. การเตรียมตัวของผู้เข้ารับการอบรม

- ๓.๑ ผู้เข้ารับการอบรม ต้องมาฝึกฝนใจตัวเอง ฝึกความเคยชินของตัวเอง ฝึกการตั้งตนอยู่บนความลำบาก เพื่อกุศลธรรมจะได้เจริญยิ่ง
- ๓.๒ ที่พักสำหรับผู้เข้ารับการอบรม จะจัดให้พักแยกกันเป็นฝ่ายหญิงและชาย ไม่ปะปนกัน
- ๓.๓ ไม่ควรนำของมีค่าไปด้วย
- ๓.๔ ควรเตรียมเสื้อผ้าที่เรียบง่าย เช่น ชุดพื้นเมือง ผู้หญิงควรเตรียมผ้าถุงไปด้วย
- ๓.๕ ให้เตรียมเครื่องนอนอย่างง่าย เช่น มุ้ง กอกล เสื่อ ผ้าห่ม ไปด้วย

กำหนดการงานอบรมหลักสูตร "เยาวชนคนสร้างชาติ" ระยะเวลา 5 วัน 4 คืน

วันที่ 1

10.00 - 10.30 น.	ลงทะเบียน	ฝ่ายต้อนรับ
10.30 - 12.00 น.	แนะนำวิถีชีวิตชาวค่าย	ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรม
12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน	ทีมแม่ครัววังสวัตติ
13.00 - 13.30 น.	พิธีเปิดงานให้โอวาทผู้เข้าอบรม	ประธาน / ฝ่ายต้อนรับ
13.30 - 15.30 น.	กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ / แบ่งกลุ่มย่อย	พี่เลี้ยงประจำกลุ่ม / วิทยากรนันทนาการ
15.30 - 17.00 น.	เข้าที่พัก / พัฒนาที่พัก / พักผ่อน	
17.00 - 17.45 น.	รับประทานอาหาร	ทีมแม่ครัววังสวัตติ
17.45 - 18.00 น.	กิจกรรมเตรียมความพร้อม	ผู้นำหรือผู้รับใช้แต่ละกลุ่ม
18.00 - 19.00 น.	แนะนำกลุ่ม ชื่อสมาชิก คติธรรม รหัส	ผู้รับใช้และสมาชิกแต่ละกลุ่ม
19.00 - 20.00 น.	กิจกรรมนันทนาการสร้างสรรค์	พี่เลี้ยง / วิทยากรนันทนาการ
20.00 - 20.30 น.	ประชุมกลุ่มย่อยสรุปงานก่อนนอน	สมณะ/พี่เลี้ยง ประจำกลุ่ม

วันที่ 2 และ 3

04.00 - 04.30 น.	ตื่นนอน/เตรียมเข้าศาลา	ผู้รับใช้กลุ่ม / พี่เลี้ยง
04.30 - 06.00 น.	สวดมนต์ทำวัตรเช้า ฟังธรรมะ	สมณะ / วิทยากรพิเศษ
06.00 - 07.00 น.	บริหารกาย / ปลุกสำนึก	วิทยากรพิเศษ
07.00 - 08.00 น.	พักผ่อน / รับประทานอาหารเสริม	ทีมแม่ครัววังสวัตติ
08.00 - 10.00 น.	เรียนรู้ตามฐานงาน	วิทยากรประจำฐานงานต่าง ๆ
10.00 - 11.00 น.	รับประทานอาหาร	ทีมแม่ครัววังสวัตติ
11.00 - 12.00 น.	รักษาวินัยธรรมไทย	การกิน การดื่ม น้ำ การพับเสื้อ มุ้ง ผ้าห่ม
12.00 - 12.30 น.	กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์หรือ 5 ส.	เน้นการพัฒนาบ้านที่พัก ห้องสุขา โรงครัว หอประชุม
12.30 - 13.00 น.	นันทนาการสร้างสรรค์	พี่เลี้ยง / วิทยากรนันทนาการ
13.00 - 15.00 น.	เรียนรู้ตามฐานงาน	วิทยากรประจำฐานงานต่าง ๆ
15.00 - 17.00 น.	ทำธุระส่วนตัว / พักผ่อนตามอัธยาศัย	
17.00 - 18.00 น.	รับประทานอาหาร	ทีมแม่ครัววังสวัตติ
18.00 - 18.30 น.	นันทนาการ/เตรียมความพร้อม	พี่เลี้ยง / วิทยากรนันทนาการ
18.30 - 20.00 น.	ปฏิบัติกรชุด "สุขใจที่ใจไม่หา"(วันที่ 2)และ "คนสร้างชาติ" (วันที่ 3)	ปฏิบัติกรรับเชิญ
20.00 - 20.30 น.	ประชุมกลุ่มสรุปงานประจำวัน	สมณะ/พี่เลี้ยงประจำกลุ่ม

- ฐานผลิตข้าวกล้อง มีการสีข้าว ฝัดข้าว กระเทยข้าว
- ฐานสมุนไพร มีการศึกษาค้นไม้สมุนไพร แปรรูปสมุนไพรรูปแบบต่าง ๆ
- ฐานน้ำยาอเนกประสงค์ มีการทำน้ำยาชำระล้างต่าง ๆ
- ฐานอาหารและการแปรรูปอาหาร ทำอาหารมังสวิวัติ ขนม น้ำผลไม้และสมุนไพร
- ฐานสุขภาพ มีการนวด ประคบ อบ ออกกำลังกาย
- ฐานวิชาชีพ มีการเพาะเห็ด หัตถกรรมไม้ไผ่ กระดาษ ดินปั้น
- ฐานอนุรักษ์พลังงาน มีการบรรยาย สาธิต และเกมเกี่ยวกับพลังงาน (เชิญหน่วยงานภายนอกมาร่วมเป็นวิทยากร)

2. สัมภาษณ์ปฏิบัติกร หมายถึงสัมภาษณ์ผู้ที่ผ่านการปฏิบัติจริงและมีประสบการณ์เป็นแนวทางตัวอย่าง ให้แง่คิดมุมมองที่หลากหลายอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรม

3. กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เป็นการเรียนรู้คุณค่าและปัญหาที่เกิดกับทรัพยากรป่าไม้ ในการเดินทางอาจมีฐานผจญภัย ขึ้นเขา ลงห้วย เข้าถ้ำ และฝึกประกอบอาหารในธรรมชาติป่าเขา

4. กำหนดการและรายการต่าง ๆ อาจมีการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

คู่มือการเรียนรู้กิจกรรมไร้สารพิษ

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมทักษะในการผลิตอาหารพืชผักผลไม้ที่ปลอดภัยไร้สารพิษ และในขณะเดียวกันก็ช่วยฟื้นฟูบำรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินได้อีกด้วย

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาความหมาย ความสำคัญของการทำกิจกรรมที่เป็นอาชีพพื้นฐานของมนุษยชาติ
2. ศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดจากการเกษตรเคมี ทั้งที่มีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม
3. ศึกษาถึงความจำเป็นและทักษะกระบวนการในการทำกิจกรรมไร้สารพิษ ซึ่งมีเนื้อหา

ย่อย ๆ ได้แก่

- การทำหัวเชื้อจุลินทรีย์ หรือหัวเชื้อดินระเบิด
- การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ
- การทำน้ำหมักชีวภาพเพื่อเสริมการเจริญเติบโต
- การทำน้ำสมุนไพรไล่แมลง
- การปลูกและดูแลรักษา
- การเก็บเกี่ยว แปรรูปเพื่อการบริโภคและจำหน่าย

คำชี้แจง เนื้อหาต่อไปนี้เป็นกรรรวมจากผู้มีประสบการณ์ในการทำสิกรรมไร้สารพิษ จากภูมิภาคต่าง ๆ อาจแตกต่างกันบ้างตามภูมิสังคม ขอให้ศึกษาพิจารณาเลือกนำไปประยุกต์ใช้ได้ ตามความเหมาะสม

การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ 1:1:1:1 (หนึ่งลูกเดียว)

ส่วนผสม

หน้าดินที่เกิดจากการหมักหมม ของใบไม้ในเวลาหลายปี แกลบดำ พืชตระกูลถั่ว รำละเอียด ละอองข้าว อย่างละหนึ่งส่วน

วิธีทำ

๑. นำวัสดุทั้งหมด มาคลุกเคล้าให้เข้ากัน
๒. ผสมน้ำที่ผสมด้วยจุลินทรีย์ ประมาณ ๔ ส่วน ลงในกองวัสดุ พอใช้มือปั้นได้เป็นก้อน
๓. เสร็จแล้วคลุมด้วยฟางหรือกระสอบป่าน
๔. ประมาณ ๕ ชั่วโมง เอามือล้วงเข้าไปในกองปุ๋ย ถ้าหากมีความร้อนมาก ให้กลับกองปุ๋ย ทันที

กลีกรรรมธรรมชาติ สูตร ปุ๋ยรเดียวก็เขียวได้

วิธีทำ

1. ขุดหลุมกว้าง 30-50 เซนติเมตร
2. ใช้ปุ๋ยหมักจุลินทรีย์
3. ผสมดินที่ขุดออกกับปุ๋ยหมักโดยใช้อัตราส่วน 3 ต่อ 1
4. คลุกเคล้าดินเพื่อปรับโครงสร้างให้ดินเป็นเนื้อเดียวกัน
5. ใช้จุลินทรีย์ 2 ช้อน ผสมกับน้ำ 1 บัว รคน้ำจุลินทรีย์ไว้ในหลุม
6. คลุมด้วยฟางหรือใบไม้
7. แหวกฟาง หยอดเมล็ดพืชผักลงไป
8. รอปุ๋ยรเดียว.....ก็เขียวได้

วิธีทำจุลินทรีย์ (หัวเชื้อดินระเบิด)

ไปเก็บเอาตัวอย่างดินได้กอไผ่ ในถ้ำหรือใต้ต้นกำมปู หรือดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุด หนึ่ง กระตะมัง คลุกด้วย รำ หนึ่งกระตะมัง น้ำตามทรายแดง สองช้อนโต๊ะ พร้มด้วยน้ำให้พอดี ทดลองใส่กำมือ เมื่อกำมือ ก็เป็นก้อน ไม่แตก เมื่อแบมือออก และน้ำไม่ไหลออกมาตามร่องนิ้วมือ

ห่อด้วยผ้าฝ้าย หรือกระดาม ไปวาง ไว้ใต้ต้นกำมปู ในถ้ำหรือใต้กอไผ่ ที่ขุดดิน มาในตอนแรก จุลินทรีย์จะมารุมกินรำและน้ำตาล ๒-๓ คืน ดินจะเป็นก้อนแข็งติดกันเลย

วิธีขยายหัวเชื้อดินระเบิดและการนำไปใช้

นำน้ำตาลทรายแดง หนึ่งกิโล มาละลายน้ำ ๒๐ ลิตร เอาก้อนดินหัวระเบิด เลี้ยงเชื้อในน้ำ ๑ ก้อน กรองออกมา เอาน้ำจุลินทรีย์มาผสมน้ำ ๑ : ๑๐๐๐ นำข้าวตากมาแช่น้ำจุลินทรีย์ เมื่อพองดีแล้วก็นำไป หว่าน ในนาช่วยเพิ่มปุ๋ยให้ข้าวออกงามดี หรือนำไปรดโคนต้นไม้กินยอด คอก ผล ได้ทุกชนิด

ลักษณะนิสัยจุลินทรีย์ประเภทนี้ไม่ชอบแสงแดด จึงไม่ควรปล่อยให้พื้นผิวดินเปล่าเปลือย ควรหา เศษอินทรีย์วัตถุที่มีในท้องถิ่น ปกคลุมดินรอบโคนต้นไม้ผักไว้เสมอ จะช่วยลดการระเหยของน้ำ และเมื่อ อินทรีย์วัตถุเหล่านั้นย่อยสลายก็จะเป็นธาตุอาหารให้กับต้นไม้ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

การทำนาไร้สารพิษ

โดยใช้ปุ๋ยหมักและจุลินทรีย์ในพื้นที่

1. ช่วงมกราคมถึงเก็บเกี่ยวข้าวแล้วเริ่มฉีดจุลินทรีย์เพื่อช่วยย่อยสลายฟางให้เป็นปุ๋ย
2. แล้วจึงไถกลบคอกฟางหมักทิ้งไว้
3. ช่วงพฤษภาคม-มิถุนายน หว่านปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ในนาที่มีดินสมบูรณ์แล้วใช้ปุ๋ยเพียง 50-100 กก. ต่อ 1 ไร่ ถ้ายังไม่สมบูรณ์ใช้ปุ๋ย 150-200 กก.ต่อ 1 ไร่
4. แล้วฉีดพ่นด้วยน้ำหมักจุลินทรีย์
5. ไถกลบอีกครั้งแล้วปล่อยทิ้งไว้จนฝนตก
6. ช่วงคานา มิถุนายน-กรกฎาคม เริ่มถอนกล้าเตรียมพร้อมปักดำ
7. หากจะปักดำให้ได้ผลดีควรใช้ต้นกล้าประมาณ 2-3 ต้น
8. ช่วงข้าวแตกกอ เดือนสิงหาคม ต้นข้าวมีอายุประมาณ 1 เดือน
9. ช่วงตุลาคมข้าวใบแหลมเหยียดตรง
10. ต้นข้าวอุดมสมบูรณ์มากขึ้น
11. ช่วงข้าวออกรวงตุลาคม ช่วงนี้ควรไขน้ำออกจากนาได้แล้ว
12. ชาวนาเริ่มเห็นผลผลิตไร้สารพิษแล้ว
13. ช่วงรวงข้าวกึ่งโค้ง ตุลาคม-พฤศจิกายน
14. รวงข้าวสมบูรณ์เต็มที่ ตุลาคม-พฤศจิกายน
15. แม้รวงข้าวจะสุกบ้างแล้วแต่ใบข้าวยังมีสีเขียวสดอยู่
16. ช่วงเก็บเกี่ยว พฤศจิกายน-ธันวาคม นาไร้สารพิษจะให้ผลผลิตมากมายโดยดูจากฟองข้าว

น้ำหมักชีวภาพ

(Enzyme Ionic Plasma)

(เรียก สารสกัดชีวภาพ น้ำหมัก หรือ จุลินทรีย์)

คือ ของเหลวสีน้ำตาลที่มีทั้งจุลินทรีย์และสารอินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อการ

เพาะปลูก สามารถใช้ได้ทั่วทุกครัวเรือน นำผลไม้หรือพืชผักและเศษอาหาร มาหมักกับน้ำตาลทรายแดง น้ำตาลอ้อย หรือกากน้ำตาล หมัก 15 วัน - 3 เดือน (ยิ่งนานยิ่งดี) ก็จะได้ น้ำหมักที่มีจุลินทรีย์ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในวิถีประจำวัน เช่น การเกษตร ทำปุ๋ย รดน้ำต้นไม้ ชำระล้าง คราบสกปรก ซักผ้า ล้างห้องน้ำ คัดกลิ่นเหม็นในห้องน้ำ โถส้วม ท่อระบายน้ำ

วิธีทำ มี 2 แบบ

1. น้ำหมักชีวภาพสูตรน้ำ

วัสดุ	1. ผลไม้เปลือกหหรือเศษผลไม้	3	ก.ก.
	2. น้ำตาลทรายแดง	1	ก.ก.
	3. น้ำสะอาด	8-10	ลิตร
วิธีทำ	1. ใส่ น้ำตาลและน้ำลงไปในถัง คนให้ละลาย		
	2. หั่นผลไม้ใส่ลงในถัง อย่าใส่จนเต็ม เหลือที่ไว้ประมาณ 1 ส่วน		
	3. ปิดฝาให้สนิท หมัก 3 เดือน (ซักผ้า รดน้ำต้นไม้ ล้างห้องน้ำ ฯลฯ) (ถ้ามีหัวเชื้อเก่าใส่ก็ยิ่งเป็นเร็วขึ้น)		

สูตรหมักซัก (ประจำคิควาย)

วัสดุ	1. ประจำคิควาย	2	ก.ก.
	2. น้ำตาลอ้อย	1	ก.ก.
	3. น้ำสะอาด	10	ลิตร
วิธีทำ	1. ใส่ น้ำตาลและน้ำลงไปในถัง คนให้ละลาย		
	2. ใส่ ประจำคิควาย อย่าใส่จนเต็ม เหลือที่ไว้ประมาณ 1 ส่วน		
	3. ปิดฝาให้สนิท หมัก 3 เดือน (ซักผ้า ล้างห้องน้ำ)		

สูตรมะนาว หรือผลไม้รสเปรี้ยว เช่นมะกรูด มะเฟือง เป็นต้น

วัสดุ	1. มะนาว	3	ก.ก.
	2. น้ำตาลอ้อย	1	ก.ก.
	3. น้ำสะอาด	8	ลิตร

วิธีทำ 1. ใส่น้ำตาลและน้ำองไปในถัง คนให้ละลาย

2. หั่นมะนาวตามขวาง หรือเป็นแว่น
3. ใส่มะนาว ไม่ควรใส่จนเต็ม เหลือไว้ประมาณ 1 ส่วน ปิดฝาให้สนิท หมัก 3 เดือน เอน้ำไปดื่มได้ ภาคทำปุ๋ย ทำจืดจางก่อน (ซักผ้า ล้างจาน ผสมน้ำยาที่มีอยู่ 1 ต่อ 8)

ทุกสูตรมีประโยชน์ดังนี้

1. ซักผ้า ล้างห้องน้ำ ล้างรถ เช็ดกระจก
2. ผสมน้ำรดต้นไม้
3. ทำปุ๋ย ใช้ในการเกษตร
4. ใช้ใส่แผลฟกช้ำ
5. ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

วิธีใช้ ใช้น้ำหมัก 20 ซีซี (3 ช้อนโต๊ะ) : น้ำ 1 ลิตร แช่ผ้า 20-30 นาที ซักขยี้ล้างออกด้วยน้ำสะอาด

ถ้ารดน้ำต้นไม้ น้ำหมัก : น้ำ = 1 : 500

ภาคเอาไปทำปุ๋ย หมักไว้ใส่ต้นไม้

วิธีขยาย น้ำหมัก 1 ส่วน น้ำตาล 1 ส่วน น้ำ 10 ส่วน ถ้าเก็บไว้นานเท่าไรยังมีประสิทธิภาพมากเท่านั้น

ข้อควรระวัง

ปิดฝาภาชนะเพื่อป้องกันแมลงต่าง ๆ เพราะจะทำให้เกิดหนอน แต่ถึงมีหนอนก็นำมาใช้ได้ (ถ้าใส่หัวเชื้อเก่าลงไป 1 ลิตร จะทำปฏิกิริยาเร็วขึ้น)

*** เก็บไว้ในที่ร่ม อย่าให้ถูกแสงแดด หรือ ถูกฝน ***

2. สูตรแห้ง

วัสดุ ผักหรือผลไม้ 2 - 3 ก.ก. ค่อน้ำตาลทรายแดง 1 ก.ก.

วิธีทำ หั่นผักหรือผลไม้ เป็นชิ้น ชิ้นละประมาณ 2 ซม. แบ่งเคล้ากับน้ำตาลทรายแดง (น้ำอ้อย) ให้เข้า กันดี ใส่ภาชนะที่เตรียมไว้ เติมน้ำ 1 ใน 3 ของภาชนะ ปิดฝาให้สนิท ทิ้งไว้ 10 - 15 วัน จะมีน้ำออกมา นำน้ำหมักมาขายในอัตราส่วน น้ำหมัก : น้ำตาลทรายแดง : น้ำ 1:1:8 หมักไว้อีก 7 - 15 วัน ก็นำมาใช้ได้ หรือจะเติมน้ำ 8 ลิตร ค่อน้ำตาลทรายแดง 1 ก.ก. ใส่ในถังก็ได้ หมักต่อ 7 - 15 วัน

(ถ้าจะทำเป็นปุ๋ย ไม่ต้องขยาย เอามาผสมกับน้ำ 1 ต่อ 1,000 รดต้นไม้ได้เลย)

อนึ่ง พืชที่จะนำมาหมักแบบแห้งนี้ หากเก็บเกี่ยวก่อนพระอาทิตย์ขึ้น จะเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุด และไม่ต้องล้าง ถ้าเปียกฝนให้ผึ่งในที่ร่มให้หมาดก่อน ถ้าเปียกน้ำค้างไม่เป็นไร)
วิธีขยาย น้ำหมัก 1 ส่วน น้ำตาล 1 ส่วน น้ำ 10 ส่วน หมักไว้ 1 เดือน

น้ำหมักชีวภาพ สูตรปรุงแต่ง

วัสดุ	1. น้ำหมักชีวภาพ(ยี่ห้อเป็นปียิ่งดี)	20	ลิตร
	2. น้ำค้าง	10	ลิตร
	3. N 70	1	ก.ก.
	4. เกลือ	500	กรัม

ต้องการกลิ่นก็เอาน้ำหมักมะกรูดหรือของหอมใส่

ถ้าไม่มี N 70 จะใช้น้ำยาซักผ้าหรือแชมพูก็ได้

- วิธีทำ**
1. คน N 70 กับเกลือให้เข้ากัน เติมน้ำค้างคนไปเรื่อย ๆ
 2. เติมน้ำหมัก คนต่ออีกประมาณ N 70 อาจละลายไม่หมดก็ไม่เป็นไร ทิ้งไว้ 1 คืน ก็ใช้ได้ (ถ้าต้องการฟองมากก็เพิ่ม N 70)

ประโยชน์ 1. ซักผ้า 2. ล้างห้องน้ำ

วิธีใช้ น้ำหมัก 3 ผา : น้ำ 1 ชัน แช่ผ้า 10 - 15 นาที ล้างออกด้วยน้ำสะอาด

สูตร ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพรดต้นไม้

วัสดุ	กล้วยสุก	1	ก.ก.
	มะละกอสุก	1	ก.ก.
	ฟักทอง	1	ก.ก.
	น้ำตาลทรายแดง 1	ก.ก.	

- วิธีทำ**
1. หั่นกล้วย มะละกอ ฟักทอง เป็นชิ้น ขาวประมาณชิ้นละ 2 ซม.
 2. เกล้ากับน้ำตาลทรายแดง(หรือน้ำอ้อย) ให้เข้ากัน เทใส่ภาชนะที่เตรียมไว้ให้เหลือภาชนะที่ว่าง 1 ใน 3 ของภาชนะ
 3. หมักทิ้งไว้ 10 - 15 วัน ก็เอาน้ำมาใช้ผสมน้ำรดต้นไม้

วิธีใช้

รดต้นไม้ อัตราส่วน น้ำหมัก 1 ส่วนผสมน้ำ 1,000 ส่วน รดเช้า เย็น

- หากที่เหลือเอาไปทำปุ๋ย แต่ต้องใส่น้ำหรือผสมกับคิบ ทำให้เจือจางก่อน อย่าใส่โดยตรง ต้นไม้จะตาย

- หรือจะเติมน้ำตาลทรายแดง(น้ำอ้อย) 1 ก.ก.ต่อน้ำ 8 ลิตร หมักต่ออีก 15 วัน เอามาใช้ซักผ้า ล้างห้องน้ำได้
- น้ำหมักชีวภาพถ้าหมักจากพืชชนิดใด ถ้าเอาไปรดตัวของมันเอง จะให้ผลผลิตมากเป็นหลายเท่า เช่น ถ้าหมักจากมะเขือเทศ ก็เอาน้ำหมักมะเขือเทศไปรดต้นมะเขือเทศ ลูกมะเขือเทศจะดกมาก

น้ำหวานหมัก (สูตร มร.ธาน คิวโซ)

1. ช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการเก็บเกี่ยวพืช คือ ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น ไม่ต้องล้าง เพราะไม่ต้องการให้จุลินทรีย์บนใบถูกระล้างเป็ยกฝน ฝักรวมให้หมด เป็ยกน้ำค้างไม่เป็นไร เพราะน้ำค้างเป็นส่วนหนึ่งของพืช มีธาตุอาหารของพืชบางส่วน
2. ตัดพืชเป็นท่อนๆ ขาว 3 - 5 ซม. สำหรับหยวก ขอยโคนให้เป็นแฉกๆ กว้างราว 2 ซม. สับขวงอีกครั้ง ให้ยาว 1 - 2 ซม.
3. ใช้น้ำตาลทรายแดงในอัตราส่วนครึ่งหนึ่งของน้ำหนักพืชสด
4. ถ้ามีเกลือสินเธาว์(ไม่ใช่เกลือจากทะเล) ใช้เกลือผสมน้ำตาลในสัดส่วนเดิม คือมีน้ำหนักเท่ากับครึ่งหนึ่งของน้ำหนักพืช ควรใช้เกลือน้อยกว่าน้ำตาล เกลือสินเธาว์มีธาตุอาหารสำหรับพืชมาก
5. เอาพืชแห้งแล้วครึ่งหนึ่งใส่ถัง โรยน้ำตาลทรายแดงลงไป ไม่ต้องมากนัก คลุกเคล้าน้ำตาลเข้ากับพืชอย่างเบามือ กอบพืชใส่ไห
6. พืชที่เหลือใส่ในอ่าง โรยน้ำตาลมากหน่อย คลุกเคล้าเบาๆ เติมน้ำตาลจนหมด เหลือน้ำตาลส่วนสุดท้ายปิดหน้าไห หมัก 2 ชม.
7. ถอยกอบพืชที่เคล้าน้ำตาลหมักเติมลงในไห กดพืชให้แน่นด้วยปลายนิ้ว ใส่ น้ำตาลที่เหลือ ปิดหน้าพืชให้ทึบ ทิ้งไว้ 3 ชม.
8. ใน 3 ชั่วโมง พืชจะยุบตัว ให้เอาถุงพลาสติกใส่น้ำ ผูกปากให้แน่น วางทับ เป็นน้ำหนักอีก ทิ้งไว้ 1 คืน
9. เอาถุงน้ำออก เอากระดาษสะอาดปิดปากไห ห้ามใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ ผ้าก็ไม่ดี เพราะไม่อาจึงดึงได้ ผ้าข่อย จุลินทรีย์จะฟักตัว
10. วางไหในที่ร่ม อย่าให้ถูกฝน พืชส่วนใหญ่ใช้เวลาหมัก 8 - 10 วัน

ข้อมูลในหนังสือเล่มนี้ ได้มาจากแหล่งต่างๆ เช่น จาก ดร.รสสุคนธ์ พุ่มพันธุ์วงศ์

มร.ธาน คิวโซ และจากประสบการณ์ที่ทดลองทำเอง
ขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่ให้ความรู้เป็นวิทยาทานแก่คนทั่วไป

การเพาะและปลูกผักหวานป่า

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเพาะและขยายพืชผักหวานป่า ซึ่งจะใช้เป็นอาหารและจำหน่ายเป็นรายได้เสริมในครัวเรือน

วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ เมล็ดผักหวานป่า กระบะเพาะใส่แกลบเผาหรือทราย

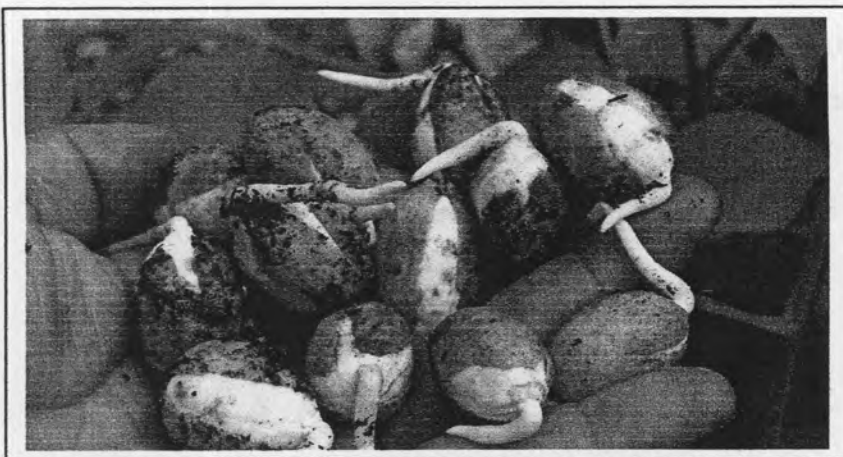
วิธีการเพาะและปลูกผักหวานป่า

1. เมล็ดผักหวานป่า คล้ายมะปราง จะแก่จัดประมาณเดือนพฤษภาคม (ช่วงวันวิสาขบูชา)

2. นำเมล็ดมาขัดเอาเปลือกและเนื้อออกให้หมด แต่เนื่องจากมีพิษอ่อน ๆ จึงไม่ควรสัมผัสโดยตรง
3. ล้างด้วยน้ำสะอาดอีกครั้ง
4. นำมาเพาะในกระบะทราย หรือแกลบดำ
5. ประมาณ 5 วันขึ้นไป จะมีรากงอกเหมือนถั่วงอก
6. ขุดหลุมใส่ปุ๋ยคอก ผสมทราย แกลบ กับดิน หรืออาจใช้วิธีไม่ต้องขุดหลุมก็ได้
7. เจาะรูนำด้วยเหล็กเส้นขนาด 4 หุน ลึกประมาณ 20-50 ซม.
8. นำเมล็ดที่งอกแล้วมาวางบนหลุม ให้รากแทงเข้าไปในรูที่เจาะนำไว้แล้ว
9. กลบด้วยแกลบหรือเศษใบไม้เพื่อช่วยรักษาความชื้น ถ้าฝนไม่ตกอาจรดน้ำสัปดาห์ละ

ครั้ง

10. โดยธรรมชาติผักหวานป่าจะไม่ชอบน้ำแข็ง ในช่วง 2-3 ปีจะโตทางรากมากกว่า แต่หลังจากปีที่ 3 แล้วจะโตขึ้นลำต้น สามารถเก็บยอดมารับประทานได้ ยิ่งเก็บก็ยิ่งแตกยอดใหม่

คู่มือการเรียนรู้เรื่อง สมุนไพร

วัตถุประสงค์ เพื่อให้รู้จักพืชสมุนไพร ลักษณะทางพฤกษศาสตร์สรรพคุณทางยาและวิธีนำมาใช้
แนวทางการจัดกิจกรรม วิทยากรนำเดินชมสวนสมุนไพร ดูตัวอย่างต้นพืช หรือดูสมุดภาพ แล้ว
 สนทนาถึงประสบการณ์การใช้สมุนไพร ก่อนที่จะเรียนรู้จากเอกสารหรือวิทยากร

พืชสมุนไพรใกล้ตัวที่ควรรู้จัก

กระเจียบ ส้มพอเหมาะ, ส้มเต็งเตี้ย Jamaican Sorrel} Rosella

สรรพคุณ ใบ รสเปรี้ยว รับประทานแก้เสมหะ ทำให้โลหิตไหลเวียนดี ช่วยย่อยอาหาร ขับ
 ปัสสาวะ ตำพอกฝี ต้มชะล้างบาดแผล กลีบเลี้ยง (ดอกกระเจียบ) ขับปัสสาวะ แก้
 เสมหะ ขับน้ำดี ลดไข้ แก้ไอ ขับนิ่วในไต นิ่วในกระเพาะปัสสาวะ แก้กระหายน้ำ
 ขับเมือกมันให้ลงสู่ทวารหนัก เมล็ด ขับเหงื่อ ลดไขมันในเลือด บำรุงโลหิต บำรุงธาตุ
 ขับน้ำดี ขับปัสสาวะ แก้อาการเดินปัสสาวะอักเสบ เป็นยาระบาย ผล แก้อ่อนเพลีย
 บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ ลดไขมันในโลหิต แก้กระหายน้ำ รักษาแผลในกระเพาะอาหาร

กระโดน กระโดนไทย, กระโดนดอกขาว, สะตอบ้าน, Wild Tamarind

สรรพคุณ ดอก รสมัน บำรุงตับ แก้เกล็ดกระดี่ขึ้นตา ราก ขับลม ขับระดูขาว เป็นยาอายุวัฒนะ

กระท้อน มะดัน, หมากต้อง, สะโต

สรรพคุณ ใบ ขับเหงื่อ ต้มอาบแก้ไข้ เปลือกต้น รักษาโรคผิวหนัง เปลือกลูก สมานแผล
 ราก แก้ท้องร่วง แก้บิดมูกเลือด ดับพิษร้อนถอนพิษไข้ แก้ไข้รากสาด

กล้วย Banana

สรรพคุณ ขาง สมานแผล ห้ามเลือด ผลดิบ รสฝาด ทั้งเปลือกหั่นตากแห้ง บดเป็นผงชงกับน้ำ
 ร้อน หรือปั่นเป็นลูกกลอน รับประทานรักษาแผลในกระเพาะอาหาร แก้ท้องเสียเรื้อรัง ผง
 กล้วยดิบใช้โรยแผลเรื้อรัง แผลเน่าเปื่อย แผลติดเชื้อต่าง ๆ ผลสุก ระบายอุจจาระ บำรุง
 กำลัง บำรุงร่างกาย รักษาแผลในกระเพาะอาหาร หัวปลี แก้โรคกระเพาะอาหาร ถ้าได้
 แก้โรคโลหิตจาง ลดน้ำตาลในเลือด รักษาโรคเบาหวาน น้ำคั้นหัวปลีแก้ถ่ายเป็นมูกเลือด
 ใบ ปิ้งไฟปิดแผลไฟไหม้ ต้มอาบแก้เม็ดผดผื่นคัน ราก ต้มดื่มแก้ไข้ ร้อนในกระหาย
 น้ำ แก้ไข้ท้องเสีย แก้บิด สมานแผลภายใน

กลอย

สรรพคุณ หัว รสเมาเบื่อ ใช้แก้เถาตานในท้อง หุงเป็นน้ำมันใส่แผลกัดฝี กัดหนอง

คำเตือน หัวมีสารพิษชนิดละลายน้ำได้ ก่อนนำมารับประทานต้องทำลายพิษเสียก่อน

กวาวเครือ

สรรพคุณ หัว รสเมาเบื่อ บำรุงเนื้อหนังให้เต่งตึง บำรุงสุขภาพให้สมบูรณ์ เป็นยาอายุวัฒนะ
เปลือกเถา รสเมาเบื่อ แก้พิษงู

กะเม็งคัมภี

สรรพคุณ ทั้งต้น รสขมเย็น แก้ลมให้กระจาย แก้จุกเสียดแน่นเพื่อ ห้ามเลือด บำรุงโลหิต แก้
โลหิตจาง แก้ไอเป็นเลือด รักษาโรคตับ-ไต แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก่ริดสีดวงทวาร
ดอกเป็นยาระงับปวดเฉพาะที่เช่น แก้ข้อมแมลงกัดพิษ

ก้ามปู จามจุรี , ฉำฉา, ก้ามกราม

สรรพคุณ ใบ รสเย็นเมา ทำให้เย็น ดับพิษ แก้ปวดแสบปวดร้อน เมล็ด รสฝาดเมา แก้โรค
ผิวหนัง กลากเกลื้อน เรื้อน แก้เชื้อตาอักเสบ เปลือกต้น รสฝาด สมานแผลในปาก
คอ แก้เหงือกบวม แก้ปวดฟัน แก่ริดสีดวงทวารหนัก แก้ท้องร่วง แก้โลหิตตกใน

แก้ว

สรรพคุณ ใบ รสเผ็ดร้อนขม ขับโลหิตระดูสตรี บำรุงธาตุ แก้จุกเสียดแน่นท้อง ขับผายลม
ราก รสเผ็ดขมสุขุม แก้ปวดเอว แก้ผื่นคันที่เกิดจากความชื้น แก้ฝีฝักบัวเต้านม ฝีมดลูก
แก้พิษสัตว์กัดต่อย

ขนุน บะหนุน, หมากมี, Jack Fruit Tree

สรรพคุณ ใบ รสฝาด ใช้ขับโรยแผลมีหนองเรื้อรัง

แก่น, ราก รสหวานชุ่มขม(สุขุม) บำรุงโลหิต แก้กามโรค ขับพยาธิ ระงับประสาท แก้
โรคลมชัก คัมคัมแก้ท้องเสีย ทาแก้โรคผิวหนัง

ยาง รสฝาด แก้อักเสบบวม แผลมีหนองเรื้อรัง แก้ค่อมน้ำเหลืองอักเสบ

เนื้อหุ้มเมล็ดสุก รสหวานหอม บำรุงกำลัง ชูหัวใจให้สดชื่น เป็นระบายอ่อนๆ

เนื้อในเมล็ด รสมัน บำรุงน้ำมัน ขับน้ำมัน บำรุงกำลัง ค้องคัมหรือเผาให้สุกก่อน
รับประทาน เป็นอาหารที่มีแป้งมาก

ขันทองพญาบาท ลูกหิน, ขนุนคง, กระดุก, บะลูกเหลื่อม, ขันทอง

สรรพคุณ เปลือกต้น รสเมาเบื่อ แก้ลมเป็นพิษ แก้ประคง แก้พิษในกระดุก น้ำพยาธิ แก้โรคเรื้อน
มะเร็ง คุชทะราด กลากเกลื้อน โรคผิวหนังทุกชนิด แก้กามโรค แก้โรคตับพิการ ทำ

ให้ฟันทน ถ่าน้ำเหลือง เนื้อไม้ รสเมาเบื่อ แก้ลมพิษ แก้ไข้ แก้กาฬโรคราก รสเมา
เบื่อร้อน แก้ลม แก้ประคง แก้พิษในกระดูก แก้โรคผิวหนัง รักษา น้ำเหลืองเสีย

ข่า GalanGal

สรรพคุณ ใบ รสเผ็ดร้อนขม นำพวยาริ กลากเกลื่อน ดมอาบแก้ปวดเมื่อยตามข้อ

ดอก รสเผ็ดร้อน แก้กลากเกลื้อน ผล รสเผ็ดร้อนฉุน ช่วยย่อยอาหาร แก้ปวดท้อง แก้
คลื่นเหียนอาเจียน ท้องอืดเฟ้อ แก้บิดมีตัวและไม่มีตัว หน่อ รสเผ็ดร้อนหวาน แก้ลม
แน่นหน้าอก บำรุงไฟธาตุ เหง้า รสเผ็ดร้อนขม แก้ปวดท้อง จุกเสียดแน่น ขับลม
ให้กระจาย แก้ฟกบวม แก้พิษ แก้บิด แก้ตกโลหิต แก้ลมป่วง แก้กลากเกลื้อน ขับ
น้ำคาวปลา ขับรก แก้ก้นนิบาดหน้าเพลิง ดันแก้ รสเผ็ดร้อนข่า ตำผสมน้ำมัน
มะพร้าว ทาแก้ปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อ ตามข้อ แก้ตะคริว

ขิง *Zingiber officinale* Rose. ZINGIBERACEAE

สรรพคุณ เหง้า ใช้ปรุงรสอาหาร รสเผ็ดร้อน ขับลม แก้ท้องอืดจุกเสียดแน่นเพื่อ คลื่นไส้อาเจียน
แก้หอบไอ ขับเสมหะ แก้บิด เหง้าสดตำคั้นน้ำผสมมะนาวและเกลือ จิบแก้ไอ ละลาย
เสมหะ ดอก กินเป็นผักสด รสเผ็ดร้อน แก้โรคประสาท ช่วยย่อยอาหาร แก้ปัสสาวะขัด

ขี้เหล็ก Siamese Cassia , ThaiCopper Pod, Capsod Tree

Cassia Siamea Britt. LEGUMINOSAE (CAESALPINOIDEAE)

สรรพคุณ ใบอ่อนใช้ปรุงอาหาร รสขม ถ่านพรรดิก ถ่านกระษัย ถ่านพิษไข้ พิษเสมหะ ขับปัสสาวะ
แก้ระดูขาว แก้นิ่ว บำรุงโลหิต แก้นอนไม่หลับ

ดอก ใช้ปรุงอาหาร รสขม แก้โรคประสาท แก้นอนไม่หลับ แก้หืด แก้กึ่งแค เป็นยาระบาย

คุณ ราชพฤกษ์, ขัยพฤกษ์, ลมแล้ง, ลักเกลือ, ลักเคย

สรรพคุณ ใบ รสเมา ระบายท้อง นำพวยาริผิวหนัง นำเชื้อโรคทั้งปวง พอกแก้ปวดข้อ แก้อัมพาต ดม
คัมแก้เส้นพิการ โรคเกี่ยวกับสมอง ดอก รสขมเปรี้ยว ดมคัมแก้ไข้ ระบายท้อง แก้
พรรดิก แก้แผลเรื้อรัง ช่วยหล่อลื่นในลำไส้ รักษาโรคกระเพาะอาหาร
ราก รสเมา แก้กลากเกลื้อน นำเชื้อคุดทะราด ระบายพิษไข้ ถ่านสิ่งโสโครกออกจาก
ร่างกาย แก้อาการเซื่องซึมหนักศีรษะ ใช้ได้กับเด็กและสตรีมีครรภ์ แก่น รสเมา ขับ
พวยาริไล่เดือน เนื้อในฝัก รสหวานเย็น ถ่านเสมหะ แก้พรรดิก ระบายพิษไข้ เป็นยา
ระบายไม่ปวดมวนหรือไข้ท้อง แก้ไข้มาลาเรีย แก้บิด ถ่านพวยาริ แก้กานขโมย ใช้พอก
แก้ปวดข้อ ฝักและเมล็ด รสเฝื่อนเมา ทำให้อาเจียน ทำให้แท้งลูก ขับรกที่ค้าง
เปลือกคั้น รสฝาดเมา แก้ท้องร่วง

เจตมุดเพื่องขาว ปิดปิวขาว, White Leadwort,

สรรพคุณ ทั้งคั้น รสร้อน แก้ลมในกองเสมหะ ช่วยย่อยอาหาร ขับผายลม ขับระดู ขับโลหิต
อันมีพิษ แก้กิดสีดวง แก้กวม แก้กุดทะราด บำรุงธาตุ บำรุงโลหิต แก้ปวดท้อง แก้
ท้องเสีย

ขบ1 Shoe Flower

สรรพคุณ ราก คำพอกดับพิษฝี พิษอักเสบฟกบวม ระบายนุจาระ คั้นคั้นขับน้ำย่อย เจริญอาหาร
ลดไข้ ขับระดู ดอก รสหวานเย็น คำพอกหรือทาบำรุงเส้นผม ใช้เป็นอาหารได้

ชะอม ผักหละ, ผักขา

สรรพคุณ ราก รสร้อนเผื่อน แก้ท้องขึ้นอืดเพื่อ ขับลมในลำไส้ แก้ปวดเสียวในท้อง

ขุมเหล็กเทศ ลับมีนหลวง, Golden Bush, Ringworm Bush

สรรพคุณ ใบ รสเย็นเบื่อ บดผสมกระเทียม หรือน้ำปูนใสทาแก้กลากเกลื้อน ขงคิมเป็นยาระบาย
ดอก รสเย็น เป็นยาระบาย ฝัก รสเย็นเบื่อ เป็นยาระบาย ขับพยาธิตัวคืด พยาธิ
ไส้เดือน คั้น ราก ใบ แก้กษัยเส้น บำรุงหัวใจให้ปรกติ แก้ท้องผูก ขับปัสสาวะ

ข้าวพุด ผักบุ้ง, ผักแฉ, ผักอีเล็ด

สรรพคุณ ทั้งคั้น รสเผ็ดร้อน ขับเสมหะ ช่วยย่อยอาหาร ขับลมในลำไส้ บำรุงธาตุ เจริญอาหาร

ตะขบไทย มะเกว้นควาย, Manila Cherry

สรรพคุณ ใบ รสฝาดเย็น ช่วยขับเหงื่อ ลูก รสหวานเย็นหอม บำรุงกำลัง ทำให้ชุ่มชื่นใจ
เนื้อไม้ รสฝาด แก้ท้องร่วง บิด มูกเลือด ราก รสฝาด กล่อมเสมหะและอาเจียน

ตะไคร้หอม ตะไคร้แดง, จะไคใบมะกรูด, Sarah Grass, Citonella Grass

สรรพคุณ ทั้งคั้น รสปร่าร้อนขม แก้กิดสีดวงในปาก ขับโลหิต ทำให้ลมคลุกบิบบัว ทำให้แห้ง ขับ
ลมในลำไส้ แก้แน่นเพื่อ ทำยาไล่แมลง ไต้ยุง มีน้ำมันหอมระเหย ใช้เป็นเครื่องหอมได้

ตะแบก กะแบก, เปือย, ป๊วย, ตะแบกใหญ่, เปลือยขาว, เปลือยน้ำ, อ้าย

สรรพคุณ เปลือกคั้น รสฝาด แก้บิดมูกเลือด แก้ลงแดง

คำฉิ่ง ผักแคบ

สรรพคุณ ใบ เถาราก รสเย็น คับพิษร้อนถอนพิษไข้ คับพิษฝี ถอนพิษคำแยะ แก้ก้น ใช้น้ำจากเถา
หยอดตา แก่ตาฝ้าฟาง ตาแดง ตาขี้ แก่โรคเบาหวาน ขงกับน้ำคั้นแก้วงเวียนศีรษะ

นมนาง นมสาว, ตานนม

สรรพคุณ เปลือก รสฝาดมันเผื่อน บำรุงน้ำนม แก้ไข้หัว แก่ร้อนใน เนื้อไม้และราก แก้ไข้หัว
พวกเหือด หัด ตุกไส คำแดง ไข่พิษ คับพิษร้อน แก้กิดขึ้นเหียนอาเจียน แก้ปวดเอว

ทองพันชั่ง *Rhinacanthus nasutus* Kurz. ACANTHACEAE

สรรพคุณ ใบ รสเมาเบื่อ ดับพิษไข้ รักษาโรคผิวหนัง แก้ริดสีดวงทวาร แก้ไอเป็นเลือด น้ำ
พวยริ กลากเกลื่อน แก้มะเร็ง

ราก รสเมาเบื่อ ดับรับประทันแก้พิษไข้ โรคมะเร็ง เรื้อน วัณโรค โรคผิวหนัง แก้
ผมหงอกเนื่องจากเชื้อรา ดับสระผมแก้ผมหงอก ผมหงอก เป็นรังแค

คำเตือน ห้ามใช้กับผู้ป่วยโรคโลหิตจาง โรคหัวใจ โรคหืด ความดันโลหิตต่ำ มะเร็งในเม็ด
โลหิต

บุก หัวบุก, กะแท่ง, หัววัน, Stanley's Water-tub

สรรพคุณ หัวบุก รสเบื่อคัน กัดเอาน้ำ กัดเสมหะ แก้เลือดจับเป็นก้อน หุงกับน้ำมันใส่บาดแผล
กัดฝี นิยมนำมาทำเป็นอาหารสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน ผู้ป่วยระหว่างพักฟื้น เป็น
อาหารดูดสารพิษ ลดไขมันในเลือด

บอระเพ็ด จุ่งจาลิง, เครือเขาสอ

สรรพคุณ เป็นยาขมช่วยเจริญอาหาร เป็นยาอายุวัฒนะ

ประดู่

สรรพคุณ ใบ รสฝาด ผสมน้ำอุ่นสระผม พอกฝีให้สุกเร็ว พอกบาดแผล แก้ผดผื่นคัน

เปลือกต้น รสฝาดจัด สมานบาดแผล ดับคิมแก้ท้องเสีย แก่น แก้ฤดูทระริด แก้เสมหะ
โลหิตและกำเือง แก้ไข้ บำรุงโลหิต แก้โลหิตจาง บำรุงกำลัง แก้พิษเมาเบื่อ แก้ผื่นคัน
แก้เลือดลมข่าน แก้ปัสสาวะพิการ ปุ่มประดู่ เฝาควนวันรมหัวริดสีดวงให้ฝ่อแห้ง ดับ
คิมบำรุงโลหิต ดอก แก้ไอ วิงเวียนศีรษะ ทำให้หูตาสว่าง ลดอาการอักเสบแน่น
หน้าอก แก้เมาค้าง ดับร้อนผ่อนกระหาย ราก ทำให้อาเจียน ดอนพิษยาเบื่อเมา

เป้าน้อย

สรรพคุณ ใบ รสร้อน ดับคิมบำรุงธาตุ แก้ก้นตามตัว แก้ท้องเสีย รักษาโรคกระเพาะอาหาร

เปลือกต้น รสร้อน ดับคิมช่วยย่อยอาหาร แก้ท้องเสีย

แก่น รสร้อน ดับคิมขับโลหิต แก้ไข้ใน บำรุงโลหิต

เป้าใหญ่, เป้าหลวง

สรรพคุณ ใบ รสร้อน บำรุงธาตุ แก้ก้นตามตัว แก้ลมจุกเสียด บำรุงกำลัง แก้กระหาย แก้เสมหะ

และลม เปลือก, กระพี้ รสร้อน ช่วยย่อยอาหาร แก้เลือดร้อน เนื้อไม้ แก้ริดสีดวง

ถ้าไส้ และริดสีดวงทวารหนัก ราก แก่น้ำเหลืองเสีย แก้โรคผิวหนังผื่นคัน แก้โรค

เรื้อน มะเร็ง ฤดูทระริด กระเจาลม ทำน้ำเหลืองให้แห้ง

ผักกาดนา

สรรพคุณ ทั้ง กระตังพืช ขับพืชร้อน ขับพืชใช้หัว เช่น เหือด หัด สุกใส ค้าแดง และขับเหงื่อ

ผักกาดน้ำ, หนุ่ยเอ็นบีค Plantain

สรรพคุณ ทั้งคั้น รสหวานเย็น ขับปัสสาวะ แก้นิ่ว แก้อั้วร้ว แก้กามโรค แก่ทางเดินปัสสาวะ
อีกเสบ คับพืชร้อน พืชฝักแก้อท้องร่วง แก่ปัสสาวะเป็นเลือด ปัสสาวะขุ่น ค้าพอกแผลที่
หายยาก แก่ขอบตาเป็นเมือกบวม

ผักถูล *Dilplazium esculentum* SW. POLYPODIACEAE

สรรพคุณ ใบอ่อน ประุงอาหารหรือเป็นผักสด รสเย็น แก่ไข้ตัวร้อน แก่พิษอีกเสบ

ผักคราดหัวแหวน ผักเผ็ด, ผักคราด Para Cress, Sport Flower, Tooth Plant

สรรพคุณ ทั้งคั้น รสเผ็ดเย็นเบื่อเล็กน้อย แก่พิษตานซาง แก่ริดสีดวง แก่ผอมเหลืองในเด็ก แก่บิด
แก่เลือดออกตามไรฟัน แก่ปวดฟัน รักษาแผลในปากกคอ แก่ลิ้นเป็นอันพาต คั้นคั้นแก่
ปวดท้องหลังคลอด แก่ชอกช้ำภายในทรวงอก เจ็บปวดสีข้าง ค้าพอกแก่พิษปวดบวม

ผักหวานบ้าน

สรรพคุณ ใบและคั้น รสหวานเย็น ใช้น้ำยางหยอดตาแก่อีกเสบ รักษาแผลในจมูก
ราก รสเย็น ระงับความร้อน ถอนพิษไข้ซ้ำ แก่โรคทางทุม

ผักหวานป่า

สรรพคุณ ราก รสเย็น ระงับพิษ แก่พืชร้อนกระสับกระส่าย แก่น้ำค้ำพิการ แก่เชื่อมมัว

ฝิ่นคั้น หนุ่มนานยืนคั้น, ทิงเจอร์, Coral Plant

สรรพคุณ ใบ รสเมาเป็นยาถ่ายอย่างแรง นำหิดเหาและพยาธิผิวหนัง เปลือกคั้น รสขมร้อนฝาด
เมา แก่ลมและโลหิต แก่ปวดเส้นเอ็น ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก่ท้องร่วง แก่บิดปวดเบ่ง
ลงแดง แก่อาเจียน ขาง รสเมาเบื่อ ทำให้คลื่นไส้อาเจียน ใส่น้ำผลสด

พริกขี้หนู พริกขี้หนู, พริกแดง, Capsicum, Cayenne Pepper

สรรพคุณ ผล รสเผ็ดร้อน แก่ลมจุกเสียด แก่ท้องขึ้นอืดเฟ้อ ขับผาขลม เจริญอาหาร คองสุรา
หรือบดผสมวาสลิน ใช้น้ำอาวนวคแก่เกล็ดขี้ดขอก ฟกค้ำค้ำเขียว แก่ปวดตามข้อ ทำให้
การไหลเวียนของเลือดดีขึ้น

พุดขาว ผักดาวทอง

สรรพคุณ ทั้งคั้น รสเผ็ดคาว แก่กามโรค ไข้ซ้อ แก่โรคผิวหนัง น้ำเหลืองเสีย ทำให้แผลแห้ง นำ
เชื้อโรคทางเดินปัสสาวะ ขับปัสสาวะ ทาภายนอกให้เลือดมาเลี้ยงผิวหนัง

เพชรธัญชาติ *Cissus quadrangularis* Linn. VITIDACEAE

สรรพคุณ เถา รสร้อนขมคัน รักษาโรคริดสีดวงทวาร แก้โรคลักปิดลักเปิด แก้ประจำเดือนไม่ปกติ แก้กระดูกแตกหัก ช้ำ ข้น ขับลมในลำไส้

คำเตือน เวลารับประทาน ถ้าด้วยยาถูกลำคอโดยตรง จะคันมาก

แพ่งพวย ,Madagascar Periwinkle, Vinca, Pinkie-pinkie

สรรพคุณ ทั้งต้น รสเย็น ดมคื่นแก้โรคเบาหวาน ลดความดันโลหิต บำรุงหัวใจ แก้มะเร็งในเม็ดเลือดของเด็ก แก้มะเร็งต่าง ๆ แก่ท้องผูกเรื้อรัง

โพล วานไฟ, ปูเล

สรรพคุณ ใบ แก่กรั่นเนื้อกรั่นตัว แก้ปวดเมื่อย คอก รสขื่น แก้ไข้ใน กระจายเลือดที่เป็นลิ่มเป็นก้อน ทำลายเลือดเสีย ขับระดู เหง้า รสฝาดขื่นเย็น ขับระดู แก้เหน็บชา แก้ปวดท้อง แก้บิดมูกเลือด ขับลม แก้ท้องเสีย แก้ลำไส้อักเสบ ขับเลือดร้าย แก่กระดูกขา แก่อาเจียน แก้ปวดฟัน แก่อาเจียนเป็นโลหิต แก้เด็กเป็นไข้สูง แก้เกล็ดขี้ดออก ขี้เท้า แผลง แก้โรคผิวหนัง แก้ฝี ทาเคลือบแผลป้องกันการติดเชื้อ ดูดหนอง สมานแผล แก้ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เป็นยาชาเฉพาะที่

ฟ้าทะลายโจร The Creat, Creyat Root, Halviva, Kariyat, Kreat

สรรพคุณ ทั้งต้น แก้ไข้ แก้หวัด แก่ต่อมทอนซิลอักเสบ แก้ปอดอักเสบ แก้บิด แก่ท้องเดิน ใบ บดผสมน้ำมันพืชทาแผลน้ำร้อนลวก ไฟไหม้ เคี้ยวกลืนน้ำแก้คออักเสบ เจ็บคอ

คำเตือน ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกินไป ผู้ที่มีความดันต่ำ เป็นโรคหัวใจ ไม่ควรใช้

มะกรูด Leech Lime, Kaffir Lime, Porcupine orange

สรรพคุณ ใบ แก้ไอ แก่อาเจียนเป็นโลหิต แก้ไข้ใน ดับกลิ่นคาว ลูก กัดเสมหะในคอ แก่น้ำลายเหนียว กัดเถาตานในท้อง แก่กระดูกเสีย ขับลมในลำไส้ บึงไฟให้สุกผ่าครึ่งลูก เอาลูกฟอกสระผม ทำให้ผมดกดำเป็นเงางาม นิมสลวย แก่คันศีรษะ แก่รังแค

มะค่าคิตวาย ปะค่าคิตวาย, บะซัก, Soap Nut Tree

สรรพคุณ ลูก รสขม ดับพิษต่าง ๆ สุมเป็นถ่านปรุงยาแก้พิษร้อน พิษไข้ พิษขาง ดมเอาน้ำชะโลมผมแก้คันตุ แก่เชื้อรา แก่รังแค แต่ไม่ควรทิ้งไว้นานเกินไป ระวังอย่าให้เข้าตา จะทำให้แสบตา ในทางการเกษตรใช้เป็นสารไล่แมลงและเป็นสารช่วยจับใบ

มะกล่ำต้น มะกล่ำตาช้าง, ผักอีหล้า, Sandal Wood Tree

สรรพคุณ ใบ รสฝาดเย็น ดมคื่นแก้ปวดข้อ แก้ลมเข้าข้อ แก้บิด ท้องร่วง สมานแผล บำรุงกำลัง

เมล็ด แก้วริดสีดวงทวารหนัก บดป็นเป็นลูกกลอนกินแก้จุกเสียด แก้วหนองใน ขับพยาธิ ไล่เดือน พยาธิเส้นด้าย บดเป็นผงโรยแผลฝีหนอง ดับพิษบาดแผล เนื้อไม้ ฝนกับน้ำทา ขมิบ แก้ปวดศีรษะ ดัมหรือฝ่นคัมแก้อาเจียน ราก กัดเสมหะในคอ แก้วหืดไอ แก้ว เลียงแหบแห้ง แก้วสะอึก แก้วลมในท้อง แก้วร้อนใน แก้วอาเจียน ถอนพิษฝี

มะเกลือ Ebony

สรรพคุณ ผล รสขื่นฝาดเย็นเบื่อผัด ขับพยาธิในลำไส้ ถ่ายดานขาว ถ่ายกระษัย ใช้ลูกสดใหม่ไม่ซ้ำ ตำคั้นเอาน้ำ ผสมน้ำกะทิสดคั้นทันที ห้ามเก็บไว้จะเกิดพิษ จำนวนลูกให้เอาเท่าอายุแต่ ไม่เกิน 25 ลูก เอาดีเกลือฝรั่ง 10 กรัมละลายน้ำสุก 1 แก้ว ดื่มตามหลัง 30 นาที เปลือกคั้น รสฝาดเมา เป็นยากันบูด แก้วกระษัย ขับพยาธิ แก้วพิษตานขาว ราก รสเมาเบื่อ ฝนกับน้ำข้าวข้าวคั้นแก้อาเจียน แก้วเป็นลมหน้ามืด แก้วกระษัย แก้ว ริดสีดวงทวาร แก้วพิษตานขาว ขับพยาธิ

มะขามป้อม

สรรพคุณ ใบ รสฝาดขม ดัมอาบแก้ไข้ ลูกอ่อน บำรุงเนื้อหนังให้บริบูรณ์ กัดเสมหะในคอ แก้ว พรโรคี แก้วพยาธิ ลูกแก่แก้ไข้เจือลม แก้ไอ แก้วเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ ลดไข้ ขับ ปัสสาวะ ระบายท้อง บำรุงหัวใจ ฟอกโลหิต แก้วลม แก้วลักปิดลักเปิด มีวิตามินซี มากกว่าน้ำส้มคั้นถึง 20 เท่า เปลือกคั้น สมานแผล ราก ดัมคัมแก้ไข้ แก้วพิษไข้ พิษโลหิต ทำให้เส้นยึด แก้วมะเร็งGRAMช้าง เป็นยาเย็น ฟอกโลหิต ทำให้อาเจียน

มะเขือพวง มะแค้วงกุลดา

สรรพคุณ ลูก ช่วยย่อยอาหาร ขับปัสสาวะ ตำคั้นเอาน้ำผสมเกลือ จิบหรืออมแก้ไอ

มะเฟือง

สรรพคุณ ใบ รสจืดมันเย็น ดัมคัมดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ ขับปัสสาวะ บดทาหรือพอกแก้เม็ดผด ผื่นคัน บวม แผลมีหนอง ห้ามเลือด แก้ปวด ถอนพิษแมงมุม แก้วพิษงู ผล รสเปรี้ยวหวานเย็น แก้ไอ แก้ไข้ ระงับพิษร้อน ถอนพิษผื่นคันแดง แก้วคอแห้ง กระหายน้ำ อาเจียน เลือดออกตามไรฟัน บิด ขับน้ำตา ลดอาการอักเสบ บวม อาเจียน เป็นโลหิต ดัมคัมขับเสมหะ ขับปัสสาวะ แก้วม้ามโตเนื่องจากไข้ป่า ผสมสารส้มคัมขับ นิ้ว แก้วหนองใน (ไม่ควรทานประจำหรือมากเกินไป สตรีมีท้องอาจแห้งได้) เปลือกคั้น แก้ไข้ท้องเสีย ดับพิษแผลปวดแสบปวดร้อน ราก ดัมคัมแก้ปวดศีรษะ ปวด ข้อ ปวดกล้ามเนื้อ ดับพิษร้อน แก้ไข้ แก้ปวดแสบกระเพาะอาหาร จุกแน่นหน้าอก

มะละกอ มะก้วยเค็ด บักหุ่ง

สรรพคุณ – ดับ แก้มุตกิต ขับระดูขาว คอก ขับประจำเดือน ลดไข้ ราก ช่วยขับปัสสาวะ
เมล็ดอ่อน แก้กกลากเกลื้อน ขาง ช่วยแก้แผลรักษาคาปลาและหูด นำพวย

ไมยราบ หญ้าจิยอบ, หญ้าระงับพิษ, Sensitive Plant

สรรพคุณ – ทั้งต้น รสขมเย็นเล็กน้อย ดับคั้งแก้ไข้ นอนไม่หลับ ตานขโมย ตาบวม กระเพาะ
อาหารและลำไส้อักเสบ หัด ผื่นคันตามตัว แผลฝี บำรุงน้ำนม ขับน้ำนม ขับปัสสาวะ
แก้กระษัย ไตพิการ ทางเดินปัสสาวะอักเสบ แก้ระดูขาว

ยอบ้าน, มะตาเสือ

สรรพคุณ ราก เป็นยาระบาย ใบ บำรุงธาตุ แก้ไข้ นำหาปวดข้อ ท้องร่วง เหวือกบวม
ผล รสเผ็ดร้อน ช่วยขับลม บำรุงธาตุ เจริญอาหาร ขับโลหิตระดูสตรี ฟอกเลือด แก้
คลื่นเหียนอาเจียน ผลสุกขับผายลมในลำไส้

รางจืด หนามแน, Babble's Bill Leaf.

สรรพคุณ ใบ ราก เถา ตาคั้นหรือเอารากฝนกับน้ำหรือคั้นเอาน้ำยาต้มถอนพิษ แก้ไข้ ถอนพิษยา
เบื่อเมา แก้ก้อนในกระหายน้ำ แก้ประจำเดือนไม่ปกติ แก้ปวดหู ตำพอกแก้ปวดบวม

ลำไย Longan

สรรพคุณ เปลือกคั้น แก้เสมหะ แก้ลมป่วง แก้ลมจุกเสียด ผล ช่วยการไหลเวียนของโลหิต ลด
อาการแขนขาปวดเมื่อยและชา ปรับธาตุในช่วงเปลี่ยนฤดูกาล ทำให้ร่างกายอบอุ่น
รักษาอาการไอและหอบ ไม่ปวดหลัง ไม่เป็นโรคเหน็บชาและไม่ปวดกระดูก รักษา
โรคเบาหวาน (ใช้เฉพาะเมล็ดร่วมกับ เมล็ดมะเฟือง เมล็ดส้ม เมล็ดลิ้นจี่ เมล็ดมะระ
เมล็ดมะละกอ) ราก ดับกับน้ำตาลกรวดดื่ม แก้เสมหะและลม กระจายเลือดที่
คั่งเป็นลิ่มเป็นก้อนเนื่องจากชอกช้ำ

ว่านหางจระเข้ *Aloe baebadensis* Mill. LILIACEAE

สรรพคุณ ใบ รสเย็น ใช้ฉีกจากใบล้างน้ำสะอาด ทาหรือผ่านบาง ๆ ปิดหรือทาแผลไฟไหม้ น้ำ
ร้อนลวก คับพิษร้อน ทาผิวป้องกันและรักษาอาการไหม้จากแสงแดดหรือรังสี ทาผิว
รักษาผิวหนังและขจัดรอยแผลเป็น รับประทานรักษาโรคกระเพาะอาหาร บำรุง
ร่างกาย แก้ก้อนใน ลดพิษร้ายในร่างกาย

สนทะเล Beefwood, Ironwood, Queensland Swamp Oak

สรรพคุณ ใบ ชงดื่มขับปัสสาวะ แก้ปวดท้อง จุกเสียด เปลือกคั้น ดับคั้งแก้บิด ร้องร่วง ใช้มาก
ทำให้มดลูกรัดตัว ขับระดู สมานแผล ดับอาบแก้เหน็บชา

สมอไทย บะนะ, Chebulic Myrobalans, Myrobalan Wood

สรรพคุณ ลูกแก่ รสฝาดเปรี้ยวขม แก้ไข้เพื่อเสมหะ แก่น้ำดี ถ่ายอุจจาระ รู้ถ่ายรู้ปิด แก้ลมป่วง แก้พิษร้อนภายใน แก้ลมจุกเสียด ถ่ายพิษไข้ คุมธาตุ แก้ไอเจ็บคอ ขับน้ำเหลืองเสีย แก้เสมหะเป็นพิษ บำรุงร่างกาย แก้นอนสะดุ้งผวา คองกับน้ำมันูร คั้นแก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ตามข้อ แก้อ่อนเพลีย แห้งบดเป็นผงโรยแผลเรื้อรัง เปลือกคั้น รสฝาดเมา คั้นคั้นบำรุงหัวใจ ขับน้ำเหลืองเสีย ขับปัสสาวะ

เสลดพังพอนตัวเมีย พญาปล้องทอง, พญาขอ, ผักมันไก่, ลิ่นมังกร

สรรพคุณ ใบ ใบรสจืดเย็น ตำกับดินประสิวเล็กน้อย ผสมสุรา คั้นเอาน้ำดื่ม เอากากพอก แก้พิษงู พิษแมลงสัตว์กัดต่อย ในกรณีงูเห่าพิษเข้าตา ให้รีบตำยาผสมน้ำสะอาดล้างตา เอากากพอกตาและให้กินด้วย ช่วยไม่ให้ตาบอดก่อนนำไปพบแพทย์ แก้ริบ งูสวัด แก้บิด ถอนพิษไข้ ใช้ใบคองสุราอาผสมดินสอพองทาแก้สิ่ว แก้เม็ดผดผื่นคัน

สะเดา สะเลียม, กะเคา, Holy Tree

สรรพคุณ ใบ แก้โรคผิวหนัง น้ำเหลืองเสีย พูทอง บำรุงธาตุ ช่วยย่อยอาหาร ไล่แมลงศัตรูพืช ดอก แก้พิษโลหิต พิษกำเฒ่า ริดสีดวง เป็นเม็คคันในลำคอ ผลอ่อน แก้ลมใจสัน เจริญอาหาร ฆ่าพยาธิ แก้ริดสีดวง แก้ปัสสาวะพิการ ผลแก่ บำรุงหัวใจ ฆ่าแมลง เปลือกคั้น แก้บิดมูกเลือด ท้องร่วง แก้ไข้ แก้กระษัย เนื้อไม้ แก้คลื่นเหียนอาเจียน แก้ไข้จับสั่น บำรุงน้ำดี แก้คลื่นเพ้อ บำรุงโลหิต บำรุงไฟธาตุ

สัก Teak

สรรพคุณ ใบ แก้เบาหวาน แก้พิษเสมหะและโลหิต ระดูไม่ปกติ คั้นอมแก้เจ็บคอ เปลือกคั้น สมานแผล เนื้อไม้ ฆ่าพยาธิผิวหนัง ขับพยาธิ บำรุงโลหิต แก้ไอ ขับลม ขับปัสสาวะ แก้อ่อนเพลีย แก้ไข้

สาบเสือ หญ้าเมืองวาย, หญ้าคงร้าง

สรรพคุณ ใบ ขยี้บิบน้ำใส่แผลสด หรือตำพอกแผล ห้ามเลือด ทั้งต้น ทำเป็นยาฆ่าแมลง

หญ้าปักกิ่ง

สรรพคุณ ใบ, ต้น รสจืดเย็น คั้นคั้นแก้เจ็บคอ รักษาเมะเร็งในที่ต่าง ๆ ได้ในระดับหนึ่ง เช่นใน ลำคอ ในตับ ในมดลูก ถ้าใส่ และเมะเร็งในเม็ดเลือด เป็นต้น

หญ้าแผ่นดินเย็น

สรรพคุณ ใช้ใบตำกับเกลือทาบริเวณที่ปวด

หญ้าติ๊กแมว

สรรพคุณ ราก คั้นน้ำดื่ม บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง

หญ้าหนวดแมว พืชพุ่ม Java Tea

สรรพคุณ ใบ รสจืด คั้นดื่ม แก้กระษัย ไตพิการ ขับปัสสาวะ ขับนิ่ว แก้หนองใน ลดน้ำตาลในเลือด ลดความดันเลือด

คำเตือน ในกึ่งหรือใบแก่ มีสารที่มีฤทธิ์บีบหัวใจ ผู้เป็นโรคหัวใจควรระวัง ควรเลือกเก็บแต่ใบอ่อน จะปลอดภัยที่สุด

หนุมานประสานกาย

สรรพคุณ ใบ รสหอมเผ็ดปราชญ์ชาวเผ่าเล็กน้อย ตำผสมสุราหรือคั้นกับน้ำ รับประทานแก้ไอ แก้เจ็บคอ แก้ปอดและหลอดลมอักเสบ แก้หอบหืดเพราะแพ้อากาศ แก้จ้ำใน แก้เส้นเลือดฝอยในสมองแตก แก้อาเจียนเป็นเลือด ตำพอกแผลสด ช่วยห้ามเลือด สมานแผล แก้อักเสบบวม กระจายเลือดที่ล้นค้าง คั้นดื่มรักษาโรคกระเพาะอาหาร

หมี่เทมิน

สรรพคุณ เปลือกต้น คั้นดื่มแก้บิด แก้ปวดมดลูก แก้เจ็บปวดตามกล้ามเนื้อ ฟันทาแก้ผื่นคัน แสบร้อน คลายเส้นเอ็น ใบ นำมาขยี้กับน้ำใช้สระผม ทำให้ผมดกดำเป็นเงางาม

อัญชัน เอื้องจัน, Butterfly Pea

สรรพคุณ เมล็ด เป็นยาระบายท้อง ราก ขับปัสสาวะพิการ ระบายท้อง ฟันทอดตา แก้อาเจียน ทาฟาง ทำยาสีฟัน ทำให้ฟันทน แก้ปวดฟัน ดอก กินเป็นผักสด หรือประกอบอาหาร คั้นกับน้ำทำน้ำยาสระผม ช่วยให้ผมดกดำเป็นเงางาม ลดอาการผมหงอกก่อนวัย

คู่มือการทำอาหารมังสวิรัต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของอาหารที่มีความสำคัญต่อสุขภาพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความหมายของอาหารมังสวิรัตที่ส่งเสริมคุณธรรมด้านความเมตตา
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เรื่องหลักการทำอาหารมังสวิรัต และสามารถประกอบอาหารได้
4. เพื่อฝึกทักษะการทำงาน โดยอาศัยกระบวนการกลุ่มในการแบ่งความรับผิดชอบและแก้ปัญหาต่าง ๆ

แนวทางการจัดกิจกรรม

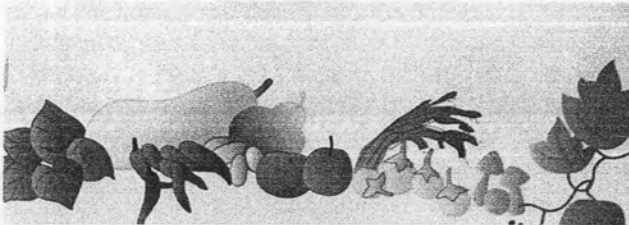
1. สนทนาถึงประสบการณ์ในเรื่องอาหาร สถานการณ์ในปัจจุบัน และผลที่เกิดกับสุขภาพ
2. อธิบายถึงความหมายของการกินอาหารมังสวิรัตที่สัมพันธ์กับหลักปฏิบัติทาง

พระพุทธศาสนา

3. อธิบายและสาธิตการประกอบอาหารมังสวิรัต ที่แตกต่างจากอาหารเนื้อสัตว์
4. ให้ผู้เรียนประชุมหารือเลือกรายการอาหาร โดยพิจารณาถึงวัตถุดิบที่มีในขณะนั้น
5. ให้แบ่งความรับผิดชอบในการประกอบอาหารโดยคำนึงถึงปริมาณที่เหมาะสมกับผู้ที่จะรับประทาน

จะรับประทาน

6. ให้มีปฏิบัติการ 5 ส. หลังการทำงาน หรือเรียกว่า “เก็บหาง” ให้เรียบร้อย

เมนูเด็ดเคล็ดไม่ลับ จากร้านลองพิสูจน์ มช.

มังสวิรัต : อาหารสุขภาพ

ข้าวผัดทรงเครื่อง

เครื่องปรุง ข้าวกล้อง เต้าหู้ แครอท ข้าวโพด ถั่วฝักยาว หัวหอม หอมหัวใหญ่ ซีอิ๊วขาว ซอส เกลือ น้ำตาล ไข่ไก่
(สำหรับท่านที่ทานไข่)

วิธีทำ

- ข้าวกล้องหุงให้สุกก่อนประมาณ 1 ชั่วโมง
- หั่นเต้าหู้แบบลูกเต๋า แครอท ข้าวโพด ถั่วฝัก ยาวหั่นเป็นท่อนเล็ก ๆ ลวกน้ำร้อนให้สุก
- ตั้งกระทะทอดไข่ใส่หอมหัวใหญ่ แล้วเอาเครื่องปรุงพร้อมข้าวลงผัด ปรุงรสด้วยเกลือ ป่น ซีอิ๊วขาวและน้ำตาล ให้ได้รสตามชอบใจ

คั่วเหานม

เครื่องปรุง โปรตีนหมูตับ กระเทียม หัวหอม พริกชี้หนู ต้นหอม หอมหัวใหญ่ ซีอิ๊วขาว เกลือ

วิธีทำ

- นำโปรตีนต้มให้สุก บีบน้ำออก พักไว้
- โขลกกระเทียม หัวหอม นำไปผสมกับโปรตีน เติมน้ำเกลือ ซีอิ๊วขาว ซอส หมักไว้ 2 คืน
- นำมาผัดใส่หอมหัวใหญ่ ต้นหอม (ในกรณีท่านที่ทานไข่ ให้ใส่ไข่ลงผัดด้วย)

ยำทะเล

เครื่องปรุง ปลาหมึก หอย กุ้ง (เจ) เห็ดหอม หอมหัวใหญ่ พริกชี้หนู มะนาว แครอท ใบคื่นฉ่าย สะระแหน่ ซีอิ๊วขาว เกลือ

วิธีทำ

- หั่นปลาหมึก หอย กุ้ง ลวกน้ำร้อนให้สุก
- หั่นเห็ดหอม ลวกน้ำร้อนให้สุก
- หั่นหอมหัวใหญ่ พริกชี้หนู แครอท ใบคื่นฉ่าย สะระแหน่
- นำทุกอย่างผสมกันแล้วเติมมะนาว ซีอิ๊วขาว เกลือ ชิมรสตามชอบ

ยำขนุน

(ตำบะหนุน หรือ ขุนบกหนึ่)

เครื่องปรุง ขนุน มะเขือเทศ น้ำพริกแกง เห็ดนางฟ้า ไบมะกรุค ต้นหอม ผักชี กระเทียม หัวหอม พริกแห้ง ชีอิ้วขาว ซ้อส เกลือ

วิธีทำ

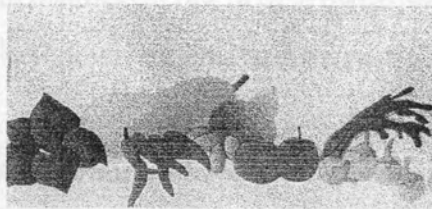
- ปอกขนุนต้มให้สุก โขลกให้ละเอียด
- เห็ดนางฟ้าสับละเอียด
- น้ำพริกแกงผัดน้ำมันให้หอม เอามะเขือเทศลงผัดพร้อมกับขนุน เติมไบมะกรุค ซ้อส ชีอิ้วขาว เกลือป่น ชิมรสตามชอบ
- กระเทียม หัวหอม พริกทอดกรอบ โรยหน้าพร้อมกับผักชีต้นหอม

น้ำพริกอ่อง

เครื่องปรุง เค้าหู้ แป้งหมี่กิ้น เห็ดนางฟ้า มะเขือเทศ ต้นหอม ผักชี พริกแห้ง หัวหอม กระเทียม ชีอิ้วขาว เกลือ

วิธีทำ

- เค้าหู้บี้ให้ละเอียด ผสมแป้งหมี่กิ้น พักไว้
- เห็ดนางฟ้า โขลกให้ละเอียด
- ต้มเค้าหู้ให้สุก ตักขึ้น พักไว้
- โขลกพริกแห้ง หัวหอม กระเทียม แล้วผัดในน้ำมันให้หอม
- หั่นมะเขือเทศผัดตามลงไปแล้วใส่เห็ดนางฟ้า เค้าหู้ เติมเกลือ ชีอิ้วขาว ชิมรสตามชอบ

น้ำพริกงาดำ

เครื่องปรุง งาดำ พริกขี้หนูสด กระเทียม ตะไคร้ เกลือป่น ซ้อส

วิธีทำ งาคั่วให้หอม โขลกละเอียด แล้วใส่พริกขี้หนู กระเทียม โขลกรวมกันให้ละเอียด เติมเกลือชนิดหนึ่ง ปูรงรสด้วยซ้อส แล้วชิมรสตามชอบ

น้ำพริกเห็ดนางฟ้านางรม

เครื่องปรุง พริก หอม กระเทียม ตะไคร้ มะเขือเทศ เห็ดนางฟ้าหรือนางรม

วิธีทำ

- เอาพริก กระเทียม หัวหอม โขลกละเอียด
- มะเขือเทศ หั่นเป็นชิ้น
- ตั้งกะทะน้ำมัน เอาน้ำพริกผัดไฟอ่อน ๆ ให้หอม เอาเต้าเจี้ยวใส่
- เอาเห็ดลงผัดพร้อมกับใส่มะเขือเทศ
- ทับตะไคร้หั่นเป็นท่อนใส่
- ปรุงรสด้วยซีอิ๊วขาวหรือซีอิ๊ส ชิมรสตามชอบ

กั้วโฮะ (กั้วแค)

เครื่องปรุง หน่อไม้ดอง ผักแกงแค (ผักหลาย ๆ อย่าง) เครื่องแกงฮังเล เห็ด เต้าหู้ โปรตีนเกษตร

วุ้นเส้น ใบมะกรูด โหระพา ข่า ตะไคร้ พริกแห้ง หัวหอม กระเทียม กะทิ ซีอิ๊วขาว

วิธีทำ

- ตำนํ้าพริกเครื่องแกงด้วยข่า ตะไคร้ พริกแห้ง หัวหอม กระเทียม
- เอาเครื่องแกงกั้วในน้ำมันให้หอม เติมหะทิลงไป เอาเครื่องแกงฮังเลลงผัด ใส่หน่อไม้คองลงผัด ใส่เห็ด เต้าหู้ โปรตีนเกษตร ผัดให้เข้ากัน
- ใส่ผักแกงแค ใบมะกรูด โหระพาและวุ้นเส้น
- ปรุงรสตามชอบ

น้ำพริกหนุ่ม

เครื่องปรุง พริกชี้ฟ้าเม็ดใหญ่ กระเทียม ซีอิ๊วขาว ซีอิ๊ส

วิธีทำ

- นำพริกมาย่างไฟให้สุก แกะเปลือกออก
- โขลกกระเทียมให้ละเอียด ใส่พริกลงไปโขลกต่อ
- ปรุงรสด้วยซีอิ๊วขาวและซีอิ๊ส ชิมรสตามชอบ

ไก่ผัดฮ่อ

เครื่องปรุง ขาเห็ดหอมหรือเห็ดแชมปิญอง ถั่วลิสง ฝอยแช่เย็น วุ้นเส้น หอมหัวใหญ่ มะเขือเทศ พริกแห้ง กระเทียม ซีอิ้วขาว ซอส น้ำตาล

- วิธีทำ
- นำขาเห็ดทุบทอด
 - ถั่วลิสงคั่วให้หอม
 - วุ้นเส้นแช่น้ำ หั่น
 - พริกแห้งทอด
 - ทุบกระเทียมผัดน้ำมันให้หอม ใส่หอมหัวใหญ่ลงผัด ใส่ขาเห็ด ฝอยแช่เย็น และวุ้นเส้น
 - ปรุงรสด้วยซีอิ้วขาว ซอสและน้ำตาล รสตามชอบ

ทอดมันสมุนไพร

เครื่องปรุง ถั่วเหลือง ข้าวโพดหรือเผือก น้ำพริกแกง ใบมะกรูด โหระพา กระชาย กระเทียม น้ำตาล เกลือ ซีอิ้วขาว แป้งข้าวเจ้าและแป้งหมี่

- วิธีทำ
- นำถั่วมาบดละเอียด ผสมด้วยน้ำพริกแกงและแป้งทั้งสองอย่าง อย่างละเท่ากัน เติมน้ำตาล เกลือ ซีอิ้วขาว น้ำตาล ผสมให้เข้ากัน
 - ใส่ใบมะกรูดหั่นฝอย ใบโหระพา คลุกเคล้าให้เข้ากัน นำไปทอดน้ำมันไฟปานกลาง
- วิธีทาน้ำจิ้ม คั้นน้ำตาลกับน้ำมะขาม ใส่เกลือป่น เติมน้ำมะนาวให้มีรสเปรี้ยว หวานและเผ็ดนิดๆ

น้ำพริกข่า

เครื่องปรุง พริกแห้งเม็ดใหญ่ กระเทียม ข่า (ค่อนข้างแก่) เกลือป่น ซอส

- วิธีทำ
- พริกย่างไฟให้กรอบ
 - ข่าย่างไฟให้สุกแล้วหั่นบางๆ
 - โขลกพริก ข่า กระเทียมให้ละเอียด เติมน้ำตาลป่นนิดหน่อย ปรุงรสด้วยซอส จิมน้ำตามชอบ

สุกียากี้

เครื่องปรุง

- หมูยอเจ, เห็ดเป่าฮื้อ, เห็ดฟาง, เห็ดหูหนู แทนเนื้อ
- ผักกาดขาว ½ กก., ผักบุ้งจีน, ขึ้นฉ่าย, ต้นหอม อย่างละ 2 จีค
- รุนเส้นแห้งน้ำ 1 จีค

น้ำจิ้ม

เต้าหู้ 4 ก้อน	พริกขี้หนูดำ 1 ช้อนโต๊ะ
มะนาวผลใหญ่ 3 ผล	น้ำตาลทราย 2 ช้อนโต๊ะ
กระเทียมคอง 2 หัว	ขอศกฺุเขาทอง 3 ช้อนโต๊ะ
งาคั่วดำ 1-2 ช้อนโต๊ะ	

วิธีทำ

ตำกระเทียมคองจนละเอียด ใส่เต้าหู้ดำ พริกขี้หนูดำบุบๆ บีบมะนาว น้ำตาลทรายใส่ ชิม

รสจัด 3 รส

น้ำซุปล

ต้มเห็ดฟาง, ผัก, กะหล่ำปลี, หัวไชเท้า, ถั่วเหลือง เคี่ยวจนน้ำหวานออก ใส่ซีอิ้ว

น้ำพริกหนุ่ม

เครื่องปรุง			
หอมแดง	5		หัว
กระเทียม	12		กลีบ
พริกขี้ฟ้าว่อน	10		เม็ด
มะเจือเทศสีดา	10		ลูก
น้ำมะขามเปียก	½		ถ้วย
ซีอิ้วขาว	1		ช้อนโต๊ะ
น้ำมะนาว	1		ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. ล้างหอม กระเทียม พริกหนุ่ม และ มะเจือเทศสีดา ให้สะอาดแล้วอบหรือคั่วจนสุก
2. นำทุกอย่างมาโขลกรวมกันพอแหลก เติมซีอิ้วขาว น้ำมะนาวและ น้ำมะขามเปียกคัม
สุก ปรุงรสด้วยซีอิ้วขาวตามชอบ

ก้วยเตี่ยวตุตรเรียนง่าย

เครื่องปรุง	เต้าหู้แข็ง	1	แผ่น
	เห็ดหูหนู	1	ขีด
	เห็ดฟาง	2	ขีด
	ถั่วงอก	1 ½	กก.
	กระเทียมโขลก	2	หัว
	ต้นหอม ผักชี อย่างละ 1 ต้น รากผักชีกระเทียมพริกไทยโขลกรวมกัน ½ ช้อนโต๊ะ		
	เส้นก้วยเตี่ยวเส้นใหญ่	3	ขีด หรือเส้นอื่นๆตามชอบ
	ซีอิ๊วขาว, ซีอิ๊วดำ		

วิธีทำ

1. หั่นเต้าหู้เป็นชิ้นพอคำตามชอบ นำไปทอดพอไม่ให้เต้าหู้เละก็ใช้ได้
2. กระเทียมที่โขลกไว้ 2 หัว นำมาเจียวพอเหลือง ตักขึ้นครึ่งหนึ่ง ส่วนที่เหลือเอาน้ำมันออกจนเกือบหมด นำเต้าหู้ลงผัดใส่ผงพะโล้นิดหน่อย ใส่เห็ดฟางลงไปผัดนิดหน่อย ปรุงรสด้วยซอส ซีอิ๊วขาว ซีอิ๊วดำนิดหน่อย แล้วใส่น้ำพอท่วม ใส่น้ำปิดฝาประมาณ 5 นาที คอยเปิดดูระวังอย่าให้น้ำแห้ง ถ้าน้ำแห้งเติมน้ำได้
3. ต้มหม้อใส่น้ำ 3-4 แก้ว พอเดือดใส่รากผักชี กระเทียม พริกไทย ใส่เห็ดฟางที่เหลือลงไป พอเดือดปรุงรสด้วยซอส ซีอิ๊วขาว เกลือ น้ำตาลกรวดเล็กน้อย (ถ้าไม่มีใช้น้ำตาลทรายแทนก็ได้) ชิมรสให้พอดีถ้าจะทานเดี๋ยวนั้น พอเห็ดฟางสุกใส่เห็ดหูหนูลงไป พอเห็ดหูหนูสุกก็ใส่เส้น (ถ้าเป็นเส้นใหญ่ต้องยีให้เส้นแตกออกจากกันก่อน) ตามด้วยถั่วงอก แล้วยกลงจากเตาเลย ใส่เต้าหู้ที่ปรุงไว้แล้ว โรยด้วยกระเทียมเจียว และ ต้นหอม ผักชีหั่นฝอย
4. เครื่องปรุงจะมี ซีอิ๊วขาว น้ำตาลทราย พริกป่น และ น้ำส้มสายชู (หรือมะนาวก็ได้)

ลาบมังสวิรัต

ส่วนประกอบ	เห็ดฟาง	2	ขีด
	เห็ดนางฟ้า	1	ขีด
	เห็ดหูหนู	1	ขีด
	โปรตีนหมูสับเจ	1	ขีด
	น้ำมันพืช	2	ช้อนแกง
	น้ำเปล่า	2	แก้ว

เกลือ	½	ซ็อนซา
ซีอิ๊วขาว	3	ซ็อน ไค้ะ
หอมแดง	10	หัว
ต้นหอม	5	ต้น
หอมเป(ผักชีฝรั่ง)	1	ต้น
สะระแหน่	10	ยอด
ข้าวคั่ว	3	ซ็อน ไค้ะ
พริกป่น	1	ซ็อน ไค้ะ
พริกสด	5	เม็ด
มะนาว	2	ลูก

วิธีทำ

1. ต้มเห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า เห็ดหูหนู ที่ล้างแล้วให้เด็ด ใส่โปรตีนเกษตร ต้มจนน้ำงวดแห้ง
2. ผักเห็ดและ โปรตีนเกษตรด้วยน้ำมันพืชแล้วปล่อยให้เย็น
3. ปั่นรวมโดยใส่เกลือ ซีอิ๊วขาว มะนาว พริกป่น หอมแดง เติง้าให้เข้ากัน ลองชิมรสดูก่อน
4. ใส่พริกสดหั่นฝอย ต้นหอมซอย สะระแหน่ หอมเป และ ข้าวคั่ว เป็นอันเสร็จ จึงตักใส่จาน โรยหน้าด้วยสะระแหน่ กินกับข้าวเหนียวร้อนๆและผักสดต่างๆ

ยำวุ้นเส้น

ส่วนผสม	โปรตีน, วุ้นเส้น
	มะเขือเทศ
	มะนาว, ซีอิ๊วขาว, น้ำตาล
	พริกสด, กะหล่ำปลี
	หอมแดง, หอมใหญ่
	ผักชี, ต้นหอม, แครอท

วิธีทำ

1. นำเห็ดไปลวก (เห็ดฟาง หรือ เห็ดนางฟ้า)
2. ลวกวุ้นเส้น
3. นำทุกอย่างมารวมกัน
4. ปั่นรวมให้เรียบร้อย

ผักกาดดองเค็ม

ส่วนประกอบ

ผักกาดเขียว, เกลือทะเลชนิดเม็ด, น้ำสะอาด

วิธีทำ

1. ล้างผักให้สะอาด
2. นำไปตากแดดให้หมาดๆ
3. นำไปเรียงในโถง ให้หัวผักชนกับ โถงโดยรอบ 2 ชั้น
4. โรยเกลือ 1 กำมือหรือ 1 ชีด ทุกๆ 2 ชั้น
5. ชั้นสุดท้ายโรยเกลือ 2 ชีด ใส่ น้ำสะอาดลงในโถงให้ท่วมผัก แล้วขัดด้วยไม้ไผ่กันผัก
ลอยตัว
6. ทิ้งไว้ในร่ม ปิดฝา หมักนาน 2-3 เดือน จึงนำออกมารับประทาน

ผักกาดเขียวดองเปรี้ยว

ส่วนประกอบ

ผักกาด	10	กิโลกรัม
น้ำสะอาด	1.5	ปี๊บ
เกลือ	1	กิโลกรัม
น้ำตาลปี๊บ	300	กรัม

วิธีทำ

1. ล้างผักให้สะอาด ถ้าไม่ใช่ผักไร้สารพิษให้แช่ในน้ำเกลือ
 2. ผึ่งให้แห้งแล้วเรียงผักในคุ่ม
 3. ต้มน้ำเกลือให้เดือด ทิ้งไว้ให้พออุ่นๆ จึงเทลงคุ่ม
ใส่น้ำตาลปี๊บ 300 กรัมตรงกลางคุ่ม
 4. พอรุ่งเช้าคั้นแย่งขี้ขาวเจ้า (แย่ง 300 กรัม+น้ำ 1 กิโลกรัม)ให้สุกพออุ่นๆ เทลงในคุ่ม
 5. กดผักให้จมน้ำแล้วใช้ไม้ขัด หรือใช้ถุงพลาสติกใส่น้ำเกลือเต็มๆทับบนผัก เพื่อไม่ให้
ผักลอยตัว
 6. ทิ้งไว้ 3 วันก็สามารถนำมารับประทานได้ ไม่ควรให้เกิน 15 วัน เพราะรสชาติจะ
เปลี่ยน
- *** ต้องให้น้ำเกลือท่วมผักอยู่เสมอ

การเพาะถั่วงอก

อุปกรณ์

1. ถังพลาสติกดำขนาด 8 แกลลอน พร้อมฝาปิดเจาะรูเล็ก ๆ ด้วยเข็มเย็บกระสอบ (ถัง 1 แกลลอน = 12 รู, ถัง 8 แกลลอน = 96 รู)
2. โถงน้ำขนาด 200 ลิตร ใส่น้ำทิ้งไว้ 3 วัน รองนุ่น
3. ถัวยาวคัดสะอาด 1.5 กก.
4. สถานที่ร่มเย็นพอสมควร

วิธีการ

1. ถัวยาวนำมาล้างชาวูลูเอาเชื้อออกเบา ๆ สัก 3 ครั้ง
2. แช่ถัวยาว อัตราส่วน ถั่ว 1 ส่วน ค่อน้ำ 2 ส่วนทิ้งไว้ 7-8 ชั่วโมง
3. เทถั่วใส่ถังที่เตรียมไว้ ปิดฝาให้สนิท
4. ยกถังวางบนอิฐบล็อกให้สูงกว่าพื้น 3-4 นิ้ว
5. รดน้ำทุก 3 ชั่วโมง เว้นตอนนอน (ผสมจุลินทรีย์ 1 ช้อนโต๊ะ ค่อน้ำ 10 ลิตร)
6. ทุกครั้งที่รดน้ำ ถ้าใช้ฝักบัวจะดีมาก หรือใช้ฝ้ามือรองขณะรดน้ำ เพื่อมิให้น้ำกระแทกถั่วงอกแรงเกินไปเพราะจะทำให้ช้ำได้ (รดจนกว่าน้ำที่ไหลออกมาเย็น)
7. รดน้ำประมาณ 3 วันครึ่ง (หรือ 84 ชั่วโมง โดยประมาณ) ก็จะได้ถั่วงอกที่อ้วนสมบูรณ์ กรอบ อร่อย รับประทานได้ทันที
8. ก่อนนำถั่วงอกไปใช้ ให้งดน้ำ 8 ชั่วโมง

เต้าหูแผ่น

ส่วนประกอบ

1. ถั่วเหลืองเม็ด หรือซีก 1 กก.
2. น้ำคั้นเกลือครึ่งแก้ว หรือคั้นเกลือผง 5 ชต. หรือน้ำมะขามเปียก 1 ชิต น้ำมะนาว 5 ลูก น้ำส้มสายชู 2 แก้ว เลือกใช้อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วแต่จะหาได้สะดวก

วิธีทำ

1. แช่ถั่วเหลือง 6-8 ชั่วโมง
2. โม่และกรองเอาน้ำนมถั่วเหลืองให้ได้ 1 หม้อ เบอร์ 32

3. ดมให้สุกด้วยไฟปานกลาง และต้องคนกันหม้อด้วยตะหลิวหรือไม้พายตลอด เพื่อให้แป้งตกตะกอน ซึ่งจะไหม้ติดกันหม้อ ใช้เวลาประมาณ 30 นาที จนกว่าจะเดือดหรือฟู ระวังอย่าให้ล้นหม้อ ให้รีบพอนไฟ เมื่อจะฟูหรือเติมน้ำลงไปครึ่งขัน เพื่อลดอุณหภูมิ

4. เคี่ยวด้วยไฟอ่อนต่อไปอีกประมาณ 5 นาที ยกออกจากเตา แล้วเติมน้ำลงไป 1 ขัน เพื่อลดอุณหภูมิลงให้เหลือประมาณ 75 – 80 องศาเซลเซียส

5. ใช้พายคนเข้าหาตัวเอง เพื่อให้หน้านมถั่วเหลืองหนวนขึ้นลง (เหมือนล้อยรถยนต์วิ่ง) แล้วค่อย ๆ เทน้ำคิกเลือ (ถ้าเป็นคิกเลือผงให้ละลายน้ำ มะขามให้ใส่น้ำ บีบคั้นแล้วกรองเอาน้ำ น้ำมะนาวให้ผ่าบีบเอาน้ำ หรือใช้น้ำส้มสายชู) ค่อย ๆ เทผสมลงไป จนกว่าหน้านมถั่วเหลืองจะแยกตะกอนออกจากน้ำ แล้วใช้ผ้าขาวบางกรองน้ำออก ใช้ของหนักประมาณ 30 กก. ทับไว้ประมาณ 5 นาที (เปิดผ้าออกก็จะได้เต้าหู้แผ่นสีขาว ตามต้องการ)

ชื่อสมะม่วง

ส่วนประกอบ

เนื้อมะม่วงบดละเอียด	200	กรัม
พริกชี้ฟ้าแดงคอง	200	กรัม
น้ำตาลทราย	250	กรัม
เกลือ	50	กรัม
กระเทียมคอง	40	กรัม
น้ำส้มสายชูกลั่น 5%	260	กรัม

วิธีทำ

1. เลือกมะม่วงสุกเหลืองทั้งลูก
2. ล้างน้ำให้สะอาด ลวกในน้ำเดือด 10 นาที
3. แยกเนื้อมะม่วงออกจากเปลือกและเมล็ด
4. นำไปตีปั่นด้วยเครื่องตีปั่นไฟฟ้า
5. กรองผ่านตะแกรง จะได้เนื้อมะม่วงบดละเอียด

การเตรียมพริกชี้ฟ้าแดงคองและกระเทียมคอง

1. เลือกพริกชี้ฟ้าสุกแดงทั้งเม็ด ตัดก้านทิ้ง
2. แกะเปลือกกระเทียม

3. นำพริกและกระเทียม
4. นำไปนึ่ง 5 นาที ด้วยไอน้ำเดือด
5. คองพริกและกระเทียม แยกกันในขวดปากกว้าง ด้วยน้ำส้มสายชู นาน 20 วัน

ขั้นตอนการเตรียมซอสมะม่วง

1. ตีปั่นกระเทียมคอง พริกชี้ฟ้าแดงคอง เกลือ น้ำตาล และน้ำส้มสายชูด้วยเครื่องตีปั่นไฟฟ้า
2. กรองแยกกากผ่านตะแกรง
3. ผสมเนื้อมะม่วงบดละเอียด กับส่วนผสมในข้อ 2 เข้าด้วยกัน
4. ต้มที่อุณหภูมิ 85 องศาเซลเซียส นาน 15 นาที
5. บรรจุร้อนในขวดแก้ว ที่ลวกฆ่าเชื้อแล้ว
6. เก็บในอุณหภูมิห้อง พร้อมบริโภคเป็นเครื่องจิ้ม

มะม่วงคองไร้สารพิษ

ส่วนประกอบ

มะม่วงแก้วดิบ ล้างสะอาด 10 กก.

เกลือ 1 กก. น้ำสะอาด (ยกเว้นน้ำฝน) 9 กก.

น้ำฝนมีความเป็นกรด อาจทำให้มะม่วงเน่าเสียเร็ว

วิธีทำ

ต้มน้ำเกลือ พักทิ้งไว้ให้เย็น

ถ้าต้องการให้เนื้อมะม่วงแข็ง ให้แช่มะม่วงในน้ำปูนใสก่อน ประมาณ 1 ชม. แล้วผึ่ง

ให้สะเด็ดน้ำ บรรจุลงในถังพลาสติกก่อนปิดฝาแล้วมัดด้วยไม้ไผ่กั้นมะม่วงลอยป้องกันเชื้อจุลินทรีย์ ซึ่งอาจทำให้มะม่วงเน่าเสียหายได้เก็บไว้ตั้งแต่ 3 สัปดาห์ จนถึง 1 ปี

หมายเหตุ : ภาชนะในการคอง ใช้ถังพลาสติกจะดีกว่าโอ่ง ไห หรือภาชนะอื่น ๆ

เนื่องจากภาชนะอื่นมีจุลินทรีย์ อาจทำมะม่วงเสียหายได้

น้ำเต้าหู้ หรือนมถั่วเหลือง

ส่วนประกอบ

1. ถั่วเหลืองชนิดเมล็ด 1.2 กก.
2. น้ำตาลทราย 6 ช้อน
3. น้ำสะอาด 11.5 ลิตร
4. เกลือ 1.5 ช้อนชา (ไม่พูน)
5. ใบเตย 10-12 ใบ

วิธีทำ

1. เลือกเมล็ดถั่วที่เสียออก ล้างถั่ว ๒ ครั้ง ก่อนแช่ แช่ถั่วประมาณ 7-8 ชั่วโมง (ไม่ควรแช่เกิน 9 ชั่วโมง เวลาทำบางทีนมจะเสีย) เลือกเมล็ดที่เสียออกอีก ล้างถั่วให้สะอาดอีกครั้ง

2. นำถั่วไปโม่หรือปั่นให้ละเอียด ถ้าน้ำสะอาดที่ใช้ประกอบการโม่หรือการปั่นเหลืองให้เทในถั่วให้หมด คนน้ำกับถั่วให้เข้ากัน กรองเอาแต่น้ำนมไปต้ม ระหว่างต้มไม่ต้องคน (ถ้าคนจะไหม้) พอนมเดือด ใส่น้ำตาล ใบเตย เกลือ คนให้เข้ากัน พอนมขุ่นหลังเดือดแล้ว ให้ต้มต่อประมาณ 7 นาที ก็สุกยกลงได้ (ตอนนมขุ่น ให้ตักฟองออกบ้างแล้วต้มต่อ 7 นาที) การคน คนเท่าที่จำเป็น ตอนเดือดจกจะล้นหม้อ ถ้าใช้หม้อเบอร์ 45 ในการทำนม 2 กก. จะพอดี (อัตราส่วนที่ให้มานี้เรียกว่าทำนม 1 กก. แม้จะใช้ถั่ว 1.2 กก.) ภาชนะที่จะใช้ต้มนม ตอนสุกแล้ว ต้องแห้ง สะอาด ไม่เช่นนั้นนมจะเสียง่าย ผักกรองใช้ผ้าดิบก็ได้ สูตรนี้หลังจากทำจะไว้ได้ประมาณ 12-13 ชั่วโมง โดยไม่ต้อง ใส่อะไร

คู่มือการเพาะเห็ดด้วยวัสดุผสม

จุดประสงค์

1. ศึกษาขั้นตอนการเพาะเห็ด และสามารถเพาะเห็ดด้วยวัสดุผสมได้ทุกขั้นตอน

วัสดุ, อุปกรณ์

1. ขี้เลื่อยไม้เนื้ออ่อน ไม้ยางพารา, ไม้ฉำฉา	100	กิโลกรัม
2. รำละเอียด	5	กิโลกรัม
3. ยิปซัม	1	กิโลกรัม
4. ดิบเกลือ	0.2	กิโลกรัม
5. ปูนขาว	1	กิโลกรัม
6. แป้งข้าวเจ้า, แป้งข้าวเหนียว, น้ำตาลทราย	1	กิโลกรัม

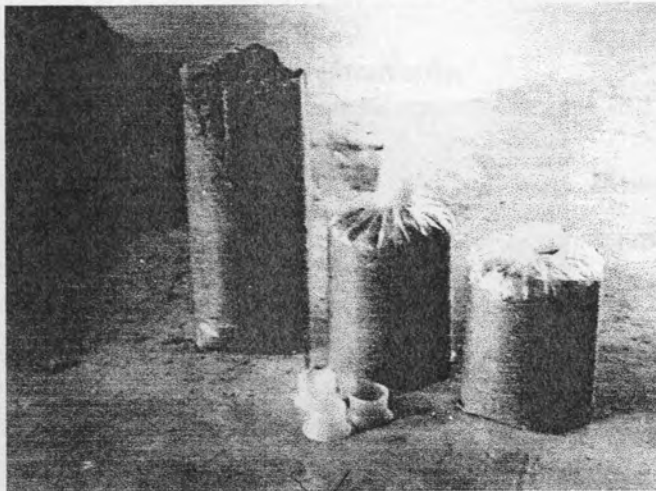
**** ข้อ 6 ใช้เป็นอาหารเสริมไม่ใส่ก็ได้****

ขั้นตอนการเพาะเห็ด

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมก้อนเชื้อเห็ด

1. ชั่งตวงวัสดุทุกชนิดตามอัตราส่วน
2. ร่อนขี้เลื่อย เอาเศษสิ่งแปลกปลอมต่าง ๆ ออก
3. ผสมขี้เลื่อยกับส่วนผสมอื่น ๆ จนเข้ากันดี
4. พรมน้ำให้ขี้เลื่อยเปียกประมาณ 60% (สังเกตโดยนำขี้เลื่อยบีบแล้วแบมือออกขี้เลื่อยจะเป็น

ก้อนแล้วแตกออกเป็น 2-3 เส้นแสดงว่าความชื้นเหมาะสมดี)

5. บรรจุลงในถุงอัดให้แน่น 1 ถุง จะต้องมีย่านักประมาณ 900 กรัม สูงประมาณ 20 เซนติเมตร

6. ใส่กอลวดพับปากลงใช้ยางรัด รัดให้กระชับดี

7. ม้วนสำลีเป็นก้อนพอเหมาะ ปิดก้อนเชื้อเพื่อกันเชื้อโรคเข้าและปิดด้วยกระดาษอีกชั้น

ขั้นที่ 2 นึ่งฆ่าเชื้อโรคต่าง ๆ

1. เตาที่ใช้นึ่งฆ่าเชื้อมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิต เตาที่นิยมใช้เรียกว่าเตาตุ๊กทุ่ง โดยจะใช้พื้น-แกลบ เป็นเชื้อเพลิง ใช้ถึงน้ำมันขนาด 200 ลิตร เป็นถังนึ่งโดยเจาะรูให้อิอน้ำระบายออกได้ 1-2 รู จะต้องรองรอบ ๆ ถังด้วยกระสอบป่านเพื่อกันลุดงก่อนเชื้อเห็ดใหม่

2. เรียงก้อนเชื้อจนเต็มถัง

3. ปิดถังให้สนิท ข้อควรระวังไม่ให้มีจุดรั่ว ที่อื่นนอกจากรูที่เจาะไว้ ถ้ามีจุดรั่วมากจะทำให้ อุณหภูมิไม่ถึงจุดที่สามารถทำลายเชื้อโรคต่าง ได้

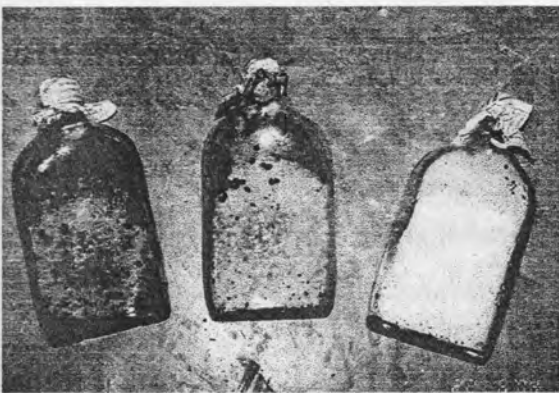
4. นึ่งก้อนเชื้อโดยเริ่มจับเวลาขณะไอน้ำพุ่ง ออกจากรูที่เจาะไว้อย่างสม่ำเสมอใช้เวลา 2 ชั่วโมง โดยพยายามรักษาระดับให้อิอน้ำพุ่งแรง สม่ำเสมอตลอด 2 ชั่วโมง

5. หลังจากครบกำหนดเวลาแล้วจะต้องพักถังนึ่ง โดยไม่เปิดฝาเพราะขณะนั้นถังจะร้อนมาก อาจต้องพักทิ้งไว้ถึง 3-4 ชั่วโมง จึงจะสามารถเปิดถังได้

6. เมื่อสามารถเปิดถังนึ่ง ได้ นำก้อนเชื้อเห็ดที่ผ่านการนึ่งทำลายเชื้อโรคแล้วไปวางพักใน บริเวณที่ต้องเป็นสถานที่มืดชิดจากลม ฝุ่นละออง หรือแมลงต่าง ๆ เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นจะนำเชื้อ โรคมาปนเปื้อนก้อนเชื้อที่ผ่านการนึ่งแล้ว ควรเป็นห้องที่สามารถปิดมิดชิดได้ นำมาเรียงให้ลักษณะ เป็นแถวติดกันประมาณ 4-5 ก้อนแล้วเว้นช่องว่างเพื่อ สามารถเดินได้สะดวกเพื่อเตรียมสู่ขั้นตอนการ เติมหักเชื้อเห็ด ค่อยไป

ขั้นที่ 3 การเติมหักเชื้อเห็ดลงก้อนเชื้อเห็ด

1. หักเชื้อเห็ดมีลักษณะเป็นราสีขาว ๆ เติมนอยู่บนอาหารคือเมล็ดธัญพืชต่าง ๆ เช่น เมล็ด ข้าวฟ่าง ข้าวเปลือก เมล็ดนุ่น เมล็ดข้าวโพด ในขวดที่ปลอดเชื้ออื่น ๆ ปน

2. เขย่าขวดหักเชื้อ เพื่อให้เมล็ดธัญพืช ภายใต้วงแตกกระจายตัวดี

3. ก่อนเปิดขวด เพื่อจะถ่ายเทหักเชื้อ

ต้องเช็ดรอบ ๆ ขวดด้วยน้ำยาทำลายเชื้อโรคและลนปากขวดด้วยไฟเพื่อป้องกันเชื้อโรคปนเปื้อนขณะทำการเติมหัวเชื้อ

4. ถ่ายเทหัวเชื้อลงสู่ก้อนเชื้อโดยต้องระมัดระวังอย่างมากเรื่องความสะอาด และความรวดเร็วในการเปิด-ปิดก้อนเชื้อ

5. หลังจากปิดจุดสำลีแล้ว ต้องเขย่าก้อนเชื้อ เพื่อให้หัวเชื้อเห็ดกระจายตัว

ขั้นที่ 4 พักก้อนเชื้อเห็ด

1. การพักก้อนเชื้อเห็ดหลังจากการเติมหัวเชื้อแล้ว เพื่อรอเวลาให้เชื้อเห็ดเดินเต็มก้อนซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 1 เดือน

2. การพักต้องระมัดระวังเรื่องสัตว์ต่าง ๆ ที่สามารถรบกวน เช่น หนู-แมลงสาบ

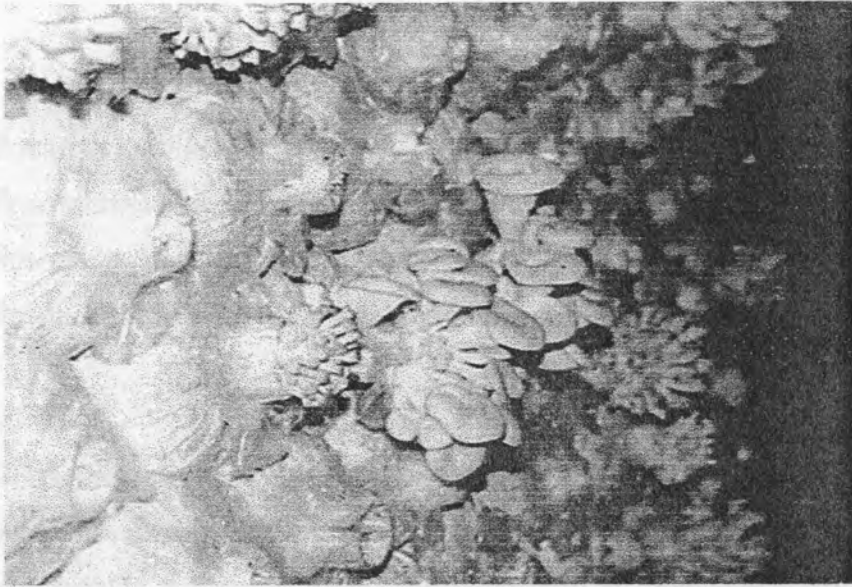
3. การระบายอากาศต้องดี เพราะในระหว่างที่เชื้อเดินไปจะเกิดความร้อนขึ้นถ้าก้อนเชื้อเรียงติดกันแน่นเกินไปจะทำให้อุณหภูมิสูงขึ้น จะส่งผลให้เชื้อเห็ดเดินช้าลง

ขั้นที่ 5 การสร้างดอกเห็ด

1. หลังจากเชื้อเห็ดเดินเต็มก้อนแล้ว ซึ่งอาจใช้เวลามากน้อยกว่า 1 เดือน ขึ้นอยู่กับอุณหภูมิของสถานที่ แต่เราสามารถสังเกตได้ด้วยตา คือเชื้อสีขาวเดินทั่วทั้งถุงก้อนเชื้อ

2. การสร้างดอกเห็ด สามารถเปิดก้อนได้หลายวิธี เช่น ใช้มีดกรีดข้าง ๆ ถุง หรือแกะถุงพลาสติกออกหมดให้เหลือเฉพาะก้อนเชื้อ แต่วิธีที่นิยมกันมากคือ การเปิดปากถุงแล้ววางเรียงซ้อนกันขึ้นไป เพราะสะดวกมากสำหรับการดูแลเรื่องความชื้น ความสะอาด และประหยัดพื้นที่

3. ทุกกรณีที่เปิดก่อนเชื้อจะต้องอยู่ในโรงเรือนที่สามารถควบคุมความชื้นและแสงสว่างได้ เพราะดอกเห็ดที่จะออกต้องอาศัยความชื้นสูง และสภาพแสงที่ค่อนข้างสลัวเพราะเห็ดต้องการความชื้นสูงแต่แสงปริมาณน้อย

4. หลังจากการเก็บดอกเห็ดแต่ละครั้งต้องสำรวจว่ามีฐานเห็ดติดอยู่หรือไม่ ถ้ามีฐานเห็ดหรือก้านเห็ดตกค้างหลงเหลืออยู่ต้องเก็บออกให้หมดก่อนการออกดอกครั้งต่อไป เพราะฐานเห็ดที่เหลือจะเป็นอาหารของศัตรูเห็ด เช่น แมลง เชื้อราและอื่น ๆ

คู่มือการเรียนรู้งาน ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ

จุดประสงค์

1. ศึกษาพื้นฐานการย้อมสีจากธรรมชาติ
2. ศึกษาชนิดของพืชที่สามารถย้อมสีธรรมชาติได้
3. ศึกษาและทดลองย้อมสีคราม (ย้อมเย็น)
4. ศึกษาและทดลองย้อมสีจากใบขนุน (ย้อมร้อน)

วิธีจัดกิจกรรม

ขั้นเตรียม ศึกษาชนิดของพืชที่สามารถย้อมสีธรรมชาติได้

1. พืชทุกชนิด เริ่มจากหญ้าไปจนกระทั่งทุกส่วนของต้นไม้ใหญ่ สามารถนำมาย้อมสีธรรมชาติได้ทั้งสิ้น ซึ่งแต่ละชนิดแต่ละส่วนของพืชจะให้สีต่างกันออกไป อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับความแก่อ่อนสดแห้ง ช่วงเวลา เดือน และฤดูกาลที่เก็บพืชบางชนิดให้สีติดเส้นใยไม่เท่ากัน

ในการเลือกพืช หรือต้นไม้มาใช้ในการย้อมสีธรรมชาติ ควรคำนึงถึงความยั่งยืน เป็นพืชที่ขึ้นอยู่ทั่วไป หรือหาได้จากหัวไร่ปลายนา ไม่ควรใช้ไม้ที่มาจากป่าถ้าเป็นไม้ยืนต้นควรเลือกใช้จากใบคอก ผล จะดีกว่าการใช้ แก่น หรือราก เพราะจะไปโค่นหรือขุดทำลายต้นไม้ต้นนั้น ส่วนการใช้เปลือกให้ตากแดดแห้งแล้วและใช้ดินเปียกมาทาแผลที่ตากไว้ ครบ 1 ปี กระพี้จะสร้างเปลือกขึ้นมาแทนที่ สามารถตากด้านที่เหลื่อเอาไปใช้ได้อีก

การเลือกพืชที่ให้สีติดผ้าดีมีข้อสังเกตง่าย ๆ คือถ้าเป็นใบหรือดอก ให้เด็ดมาขยี้ที่มือ ถ้าติดมือดีเลือกนำไปทดลองย้อมได้ ถ้าเป็นผลหรือเปลือกให้ลองใช้มีดถากดู ถ้ายางถูกอากาศแล้วเปลี่ยนสีให้นำไปทดลองย้อมได้เช่นกัน แก่นและรากส่วนใหญ่จะให้สีตามที่เห็นอยู่แล้ว

2. สารประกอบในการย้อม พืชแต่ละชนิดที่นำมาย้อมใช้เส้นใยธรรมชาติ มีการดัดสีและคงทนต่อการซักหรือแสงไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางชีวเคมี ภายในของพืชและเส้นใยที่นำมาใช้ย้อม จึงมีการใช้สารประกอบอื่น ๆ เพื่อมาเป็นตัวช่วยในการที่จะให้เส้นใย ดูดซึมสีทนทานต่อแสงและการซักดูเพิ่มขึ้น ซึ่งใช้มอร์แดนท์เป็นตัวช่วยดัดสี และเปลี่ยนสีให้เข้ม-จางและใช้แทนนินเป็นตัวดูดซับสี

ตัวดัดสีหรือมอร์แดนท์ (Mordant) มีทั้งชนิดที่ได้จากธรรมชาติ และสารเคมีต่าง ๆ ชนิดที่ได้จากธรรมชาติ ที่เป็นค่าเช่น ปูนขาว และน้ำค่าขี้เถ้าพืช ได้จากส่วนต่าง ๆ ของกล้วย ต้นผักขม เปลือกของผลนุ่น กากมะพร้าวเป็นต้น โดยเลือกพืชชนิดใดชนิดหนึ่งที่ยังสด ๆ นำมาล้างแคะให้แห้ง จากนั้น

เผาให้เป็นขี้เถ้า นำขี้เถ้าใส่กระป๋องที่เจาะรูเล็ก ๆ ใส่ขี้เถ้าจนเกือบเต็ม กดให้แน่น เติมน้ำให้พอดีกับขี้เถ้า แขนวกระป๋องทิ้งไว้ รongเอาแต่น้ำด่างไปใช้งาน ชนิดที่เป็นกรด ได้จากพืชที่มีรสเปรี้ยว เช่น มะนาว น้ำใบ, ผักส้มป่อย น้ำมะขามเปรี้ยว ปัจจุบันได้มีการทำน้ำหมักชีวภาพจากพืช ผลไม้สามารถนำมาใช้ได้ดีเช่นกัน

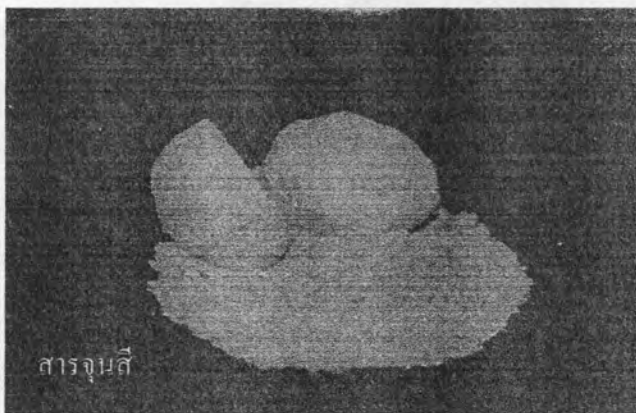
ชนิดที่เป็นสารเคมีที่ใช้กันแพร่หลายได้แก่ เกลือแกง (ช่วยให้สีติดง่าย สารส้ม จับยี่ดติดสีและสีสดขึ้น) เหล็กหรือโคลนได้จากสารที่มีน้ำจับตลอดปี (สีเข้มขึ้น) จุนสี (ช่วยให้ติดสีและเข้มขึ้นเล็กน้อยใช้เฉพาะสีเขียว)

ตัวดูดสีติดหรือแทนนิน(tannin) สารแทนนิน จะมียอยู่ในส่วนผสมต่าง ๆ ของพืชที่มีสีฝาด, ขม เช่น ลูกหมาก เปลือกผลมังคุด เปลือกคันเพกา เปลือกคันสีเสียด เปลือกผลทับทิม ใบยูคา ลูกมะเกลือ เป็นต้น

ก่อนทำการย้อมด้วยสีธรรมชาติมักจะย้อมรองพื้นด้วยสารแทนนินก่อนเพื่อช่วยให้เส้นใยของผ้าดูดซับสีอื่นได้เพิ่มขึ้น

สารประกอบในการย้อมผ้าทั้งที่มาจากธรรมชาติและชนิดที่เป็นสารเคมี สำหรับคุณสมบัติที่เป็นกรดจะใช้ได้ดีกับเส้นใยที่มาจากสัตว์ และสำหรับคุณสมบัติที่เป็นด่างจะใช้ได้ดีกับเส้นใยที่มาจากพืช เช่น ฝ้าย ลินิน ป่าน การใช้สารประกอบในการย้อมผ้ามี 3 วิธีคือ

- การใช้ก่อนย้อมสี คือนำเส้นใยไปชุบสารประกอบช่วยย้อมก่อนนำผ้าไปย้อมสีธรรมชาติ
- การใช้พร้อมย้อมสี เป็นการใส่สารประกอบช่วยย้อมลงไปพร้อมกับการย้อมสีธรรมชาติ
- การใช้หลังการย้อมสี เป็นการนำผ้าลงไปย้อมสีก่อนจึงนำไปชุบน้ำสารประกอบช่วยย้อม

สารจุนสี

ต้นขนุน

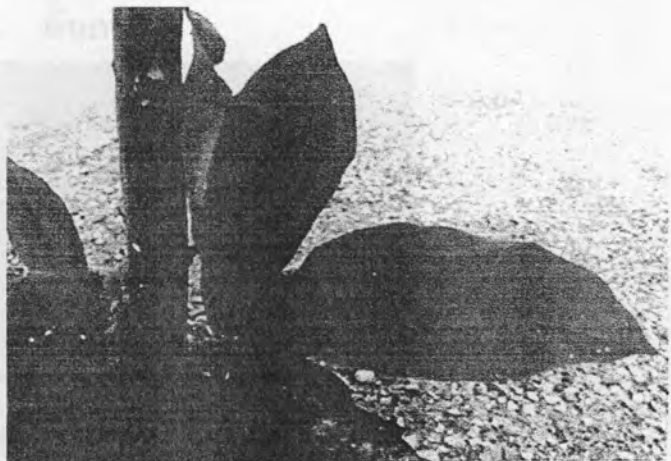
ต้นขนุนเป็นไม้ผลเมืองร้อนโตเร็วสูงประมาณ 18-20 เมตร ใบหนา หยาบเรียว ยาว 4-7 นิ้ว ดอกออกตามต้น และกิ่งจำนวนมาก ก้านดอกยาว ผลใหญ่ กลมหรือกลมยาวมีหนามแหลมสั้นรอบผล สีเขียวแกมเหลือง เนื้อเป็นขวงมีเมล็ดอยู่ภายในเกิดบนแกนกลางของผล เนื้อในนิยมรับประทาน

ต้นขนุนปลูกได้โดยทั่วไป แต่ถ้าหากมีอากาศชื้นผลจะตก ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด ส่วนที่ให้สี แก่นและรากให้สีน้ำตาลแกมเหลือง ใบและเปลือกต้น ให้สีเหลืองแกมน้ำตาล

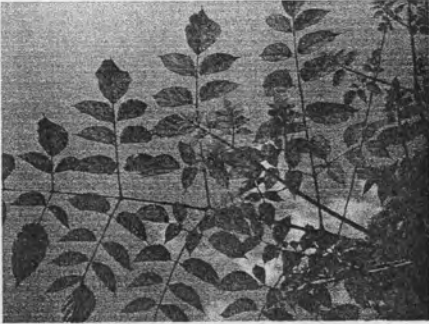
ต้นทุกวาง

ต้นทุกวาง เป็นต้นไม้ขนาดกลาง สูงประมาณ 10-15 เมตร เนื้อไม้สีน้ำตาลหรือแดง กิ่งแตกเรียงเวียนรอบลำต้นและแผ่กว้างในที่ราบ ใบเป็นใบเดี่ยวใหญ่ ออกเรียงเวียนสลับกันจะหนาแน่นตรงปลายกิ่ง ดอกสีขาวออกเป็นช่อตามง่ามใบ ช่อดอกยาว 8-12 ซม. กลีบรองกลีบดอกเชื่อมติดกัน ตอนล่างเป็นท่อยาว 2-4 ซม. ผลสีแดง เหลือง หรือเขียว รูปรี ก่อนข้างแบนทางด้านข้าง กว้าง 2-5 ซม. ยาว 3-7 ซม. เปลือกผลมีเส้นใย

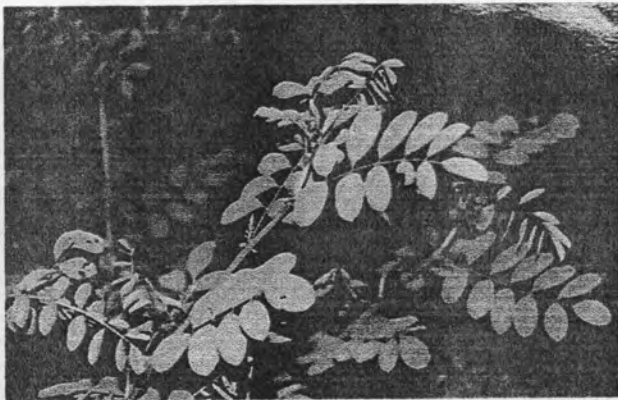
เป็นต้นไม้ชายฝั่งทะเลนิยมปลูกเป็นไม้ประดับ หรือเกิดขึ้นตามป่าที่พบทั่วไป ส่วนที่ให้สี ใบ, แก่น ให้สีเขียวเข้ม

ต้นลิ้นฟ้า (เพกา)

ต้นลิ้นฟ้าหรือปะลิดไม้ เป็นไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดกลาง สูงประมาณ 10-20 เมตร เปลือกเรียบลำต้นและ กิ่งก้านมีรูระบายอากาศ กระจายทั่วใบ ใบประกอบแบบขนนก 2-4 ชั้น มีใบเดี่ยว ๆ ที่ปลายด้านเรียบตรงข้ามชิดกันเป็นกระจุกที่ปลายกิ่งใบย่อยรูปไข่ขนาดกว้าง 3-9 ซม. ผลเป็นฝักแบนยาว คล้ายรูปดาบห้อยระย้า อยู่เหนือเรือนยอด เมล็ดแบนมีปีกบานใสจำนวนมาก ชอบขึ้นในที่โล่งบริเวณชายป่าดิบหรือตามรือกสวนไร่นาทั่วไป ขยายพันธุ์โดยเมล็ด ส่วนที่ให้สี เปลือก ให้สีกา

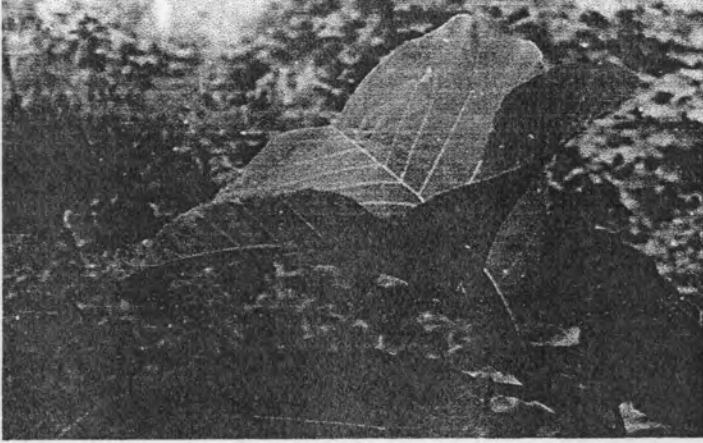
ต้นคราม

ต้นคราม เป็นพืชตระกูลเดียวกับต้นห้อม ใบเล็กกลม ดอกคล้ายดอกถั่ว สีม่วง มีฝักเล็ก ๆ ยาวประมาณ 1 นิ้ว มีเมล็ดภายในคล้ายถั่วเขียว เกิดขึ้นทั่วไป ทั้งทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือบางพื้นที่ การขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด

ส่วนที่ให้สี ต้นและใบ ให้สีน้ำเงิน

ต้นสัก

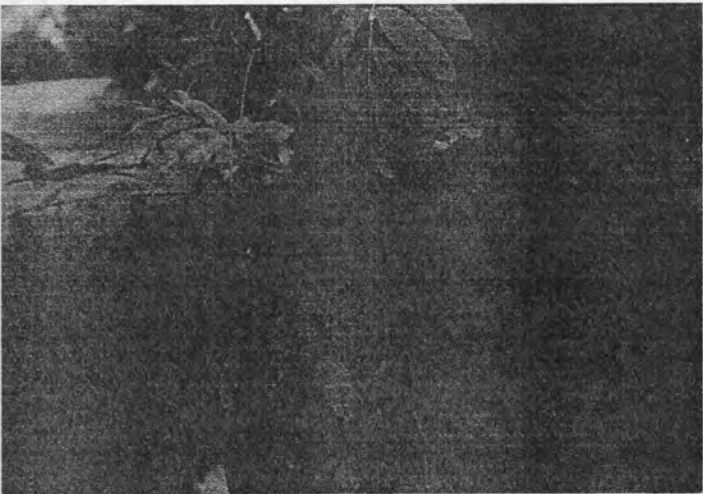
ต้นสัก เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูงตั้งแต่ 20 เมตรขึ้นไป ลำต้นสูงตรง เรือนยอดเป็นพุ่มทรงกลม ใบเดี่ยวใหญ่มาก ดอกขนาดเล็กสีขาวนวล ออกเป็นช่อใหญ่กระจายตามปลายกิ่ง ผลแห้งกลม สั้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 ซม. เปลือกแข็ง ภายในมีเมล็ด 2-3 เมล็ด

ต้นสักเป็นไม้มีค่าของไทย มีหลายชนิด เช่น ต้นสักทอง สักธรรมดา แต่ที่มีค่ามากจะเป็นไม้สักทอง ปลูกมากทางเหนือ การปลูกทำได้ทั้งการเพาะเมล็ดและตอนกิ่ง

สรรพคุณทางยา เนื้อไม้และใบ แก้เบาหวาน ปัสสาวะพิการ ไตพิการ ขับลมในลำไส้ เปลือกใช้เป็นยาราคู

การทำสี ไซ้ใบจะได้สีแดง แก่นให้สีกาลิ

ต้นจืดเหล็ก

ต้นจืดเหล็ก เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางใบเป็นใบรวมประกอบ ด้วยใบย่อยประมาณ 10 คู่ ใบรียาว ปลายใบมนหยักเว้าเข้าหาเส้นกลางใบเล็ก โคนใบกลมสีเขียว ได้ใบซีกกว่าด้านบนและมีขนเล็กน้อย ดอกเป็นช่อสีเหลือง ฝักหนาแบน

ปลูกได้ทั่วไป โดยใช้เมล็ดหรือตอนกิ่งก็ได้

ส่วนที่ให้สี ใบ ให้สีเหลือง

ขั้นตอนการ ย้อมสี แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การย้อมเย็น และการย้อมร้อน

อุปกรณ์ที่ใช้ในการย้อม

1. เส้นด้ายฝ้าย, ผ้าฝ้าย 100%
2. วัสดุให้สีจากธรรมชาติ (เนื้อครามสำหรับย้อมเย็น, ใบขนุนสำหรับการย้อมร้อน)
3. ภาชนะสำหรับย้อม
4. สารช่วยติดสี (จุนสี, สารส้ม, น้ำสนิม)
5. ตัวอย่างพืชที่สามารถให้สีได้

การย้อมคราม(ย้อมเย็น)

1. เตรียมน้ำย้อมคราม

1.1 ผสมสีครามโดยใช้สูตรดังนี้

- 1) น้ำจุลินทรีย์ 1 ลิตร
- 2) น้ำตาล,กากน้ำตาล 1/2 กก.
- 3) เนื้อคราม 5 ก.ก
- 4) น้ำค้าง 10 ลิตร

1.2 ผสมรวมกัน คนวันละ 2-3 ครั้ง จนกระทั่งน้ำครามเปลี่ยนจากสีน้ำเงินเป็นสีเขียวปนเหลือง

2. ย้อมคราม

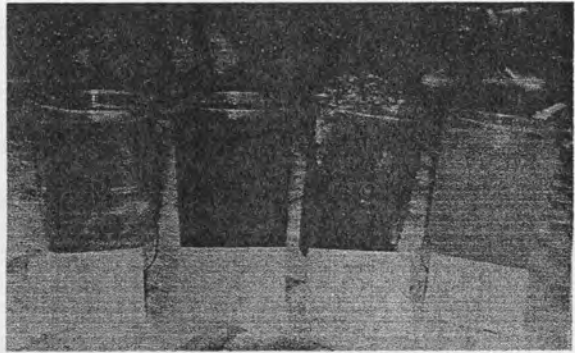
2.1 นำผ้าหรือเส้นด้ายฝ้ายที่ผ่านการแยกไขมันเรียบรื้อแล้ว ชุบน้ำบิดให้หมาดจุ่มลงในน้ำสีขยำ พลิกไปมาให้ผ้าสีซึมเข้าไปในผืนผ้ามากที่สุด ข้อควรระวัง ขณะย้อมระวังผ้าโดนอากาศจะทำให้ผ้ามีรอยด่าง

2.2 เมื่อขยำผ้า พลิกไปมาคาดว่าผ้าสีซึมโดยทั่วแล้ว บิดให้น้ำสีออกไปมากที่สุด แล้วนำผ้าไปผึ่งลม ตากให้ทุกส่วน โดนอากาศทั่วถึง

2.3 การย้อมอาจต้องทำซ้ำอีกครั้ง หลังจากผ้าแห้งแล้ว ดูสีผ้ายังไม่เข้มตามต้องการสามารถย้อมทับโดยไม่ต้องล้างน้ำ ย้อมไปจนกว่าสีจะเข้มตามต้องการ จากการย้อมครั้งแรกแล้วจนกระทั่งจะย้อมทับครั้งต่อไป จะต้องทิ้งให้น้ำย้อมหมักตัวประมาณ 24 ชั่วโมง หรือจนน้ำย้อมเปลี่ยนไปมาเป็นสีเหลืองปนเขียว จึงจะย้อมครั้งต่อไปได้

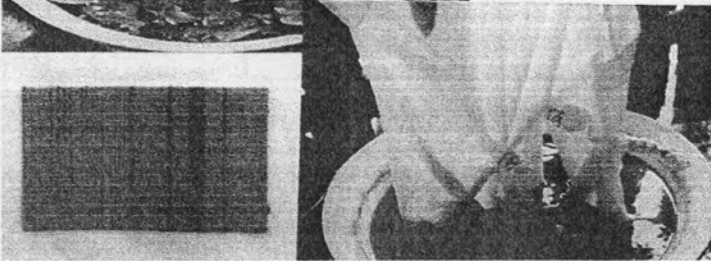
2.4 เมื่อได้สีผ้าตามความต้องการแล้ว นำผ้าไปล้างในน้ำสารส้มแช่ทิ้งไว้ประมาณ 3-5 นาที นำผ้าตากโดยยังไม่ต้องล้างน้ำเปล่า

2.5 หลังจากผ้าแห้งดีแล้ว นำผ้าไปล้างน้ำเปล่า หลาย ๆ น้ำจนกระทั่งน้ำใส

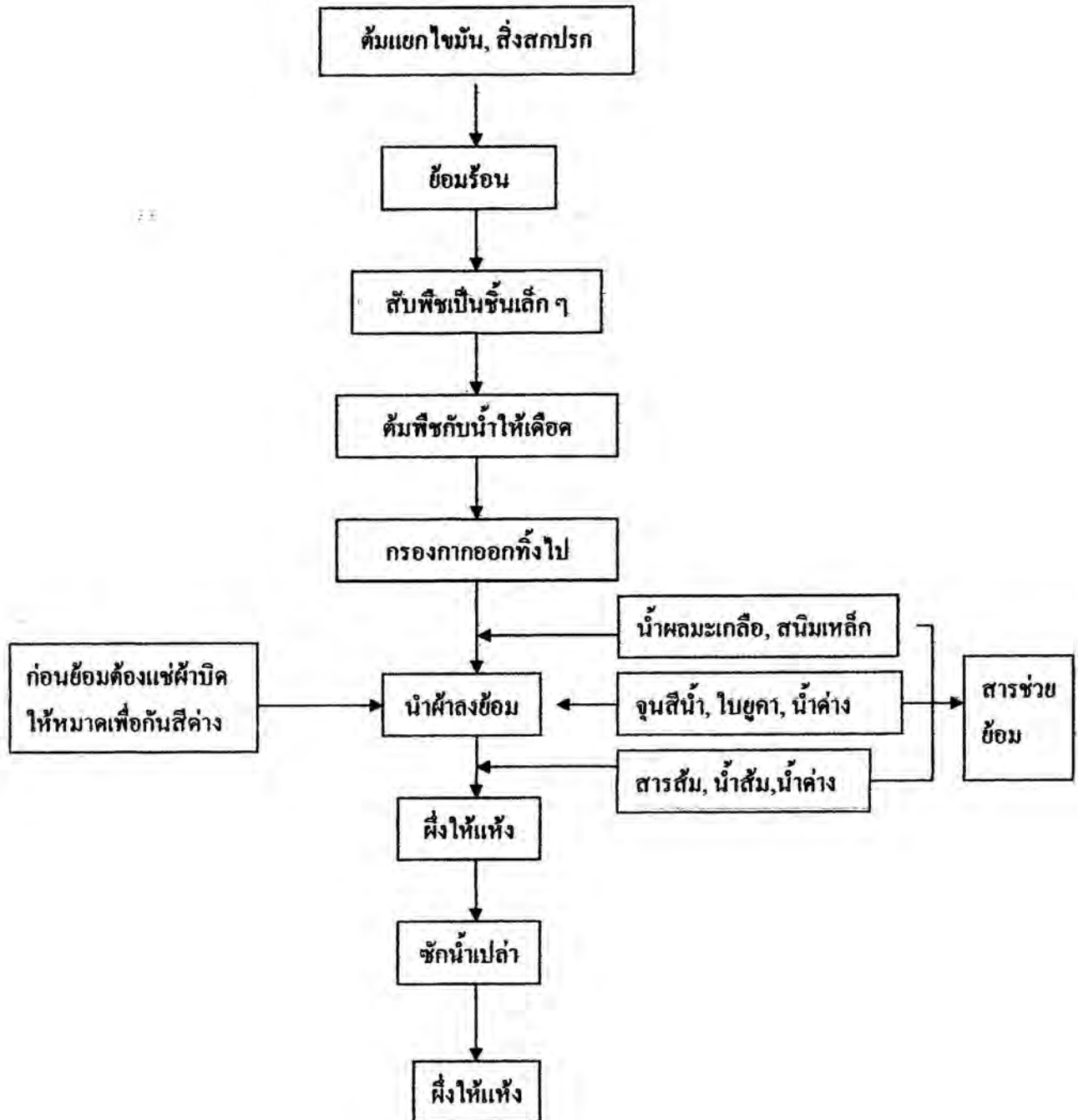

การย้อมใบขนุน (ย้อมร้อน) มีขั้นตอนดังนี้

- 1 ใช้ใบขนุนที่ไม่แก่-อ่อนเกินไป
- 2 สับพอละเอียด
- 3 นำใบขนุนไปต้มกับน้ำเปล่าให้เดือดประมาณ 1 ชั่วโมง
- 4 กรองกากใบขนุนออกเหลือเฉพาะน้ำสี
- 5 เดิมจนสีลงในน้ำสี จนให้ละลาย
- 6 นำผ้าที่ผ่านกระบวนการแยกไขมันจับสิ่งสกปรกต่าง ๆ ออก แล้วแช่ลงในน้ำสี รักษาอุณหภูมิให้อุ่นจัด ๆ หมั่นพลิกผ้ากลับไปมาเพื่อกันสีค่าง แช่นาน ๆ จะทำให้สีติดทนขึ้น
- 7 นำผ้าที่ย้อมสีติดดีแล้วขึ้นจากน้ำสี บิดให้หมาด ผึ่งลมให้แห้งโดยไม่ต้องล้างน้ำเปล่า
- 8 ล้างสีส่วนเกินออกจากผ้าด้วยน้ำเปล่า ๆ ถ้าผ้าสีซีดจางสามารถย้อมทับในขั้นตอน 6 ได้ใหม่ ถ้าสีมีปริมาณน้อยสามารถทำใหม่ในขั้นตอน 1 ได้ การย้อมทับหลาย ครั้งจะทำให้สีติดทนขึ้น

แผนภูมิแสดงการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ

คู่มือการสร้างบ้านดินด้วยดินก้อน

1. แนวคิด

การสร้างบ้านดินที่ต้องการความแข็งแรงทนทาน มักเลือกใช้วิธีการทำดินก้อน ก่อนแล้วจึงนำมาก่อตามรูปทรงที่ต้องการ นอกจากจะทำให้อาคารที่สร้างมีความมั่นคงแล้ว ยังสามารถประหยัดการใช้ไม้ โดยไม่จำเป็นต้องมีไม้เสาและโครงผนัง เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้เป็นอย่างดี ประกอบกับบ้านดินประเภทนี้จะช่วยรักษาอุณหภูมิภายในให้เปลี่ยนแปลงน้อย หมายความว่า เมื่อข้างนอกร้อนในตอนกลางวัน ภายในจะเย็นกว่า และถ้าข้างนอกเย็นในตอนกลางคืน ข้างในจะอบอุ่น ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับการออกแบบและวัสดุที่ใช้ทำหลังคาด้วย

2. จุดประสงค์

- 2.1 เพื่อส่งเสริมการใช้วัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่าย มาใช้ในการก่อสร้าง และช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
- 2.2 เพื่อลดการใช้การใช้ไม้ขนาดใหญ่เพื่อนำมาก่อสร้างที่อยู่อาศัย เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และได้ที่พักอาศัยในรูปแบบที่เรียบง่ายตามธรรมชาติ
- 2.3 เพื่อฝึกทักษะการก่อสร้างบ้านดินที่มีขั้นตอนที่สลับซับซ้อนมากขึ้น
- 2.4 เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยให้ยึดติดกับการทำงานที่ใช้แรง ใช้จินตนาการ ใช้กระบวนการกลุ่มและฝึกความรับผิดชอบ

3. ขั้นตอนการทำบ้านดินด้วยดินก้อน

- 3.1 ขั้นตอนเตรียมดินก้อน
 - 3.1.1 ดินเหนียวผสมกับเกลบ โดยหมักกับน้ำให้สามารถย่ำจนให้นิ่มและเข้ากันได้ (อาจจะหมักน้ำไว้ก่อน 1 คืน)
 - 3.1.2 นำดินที่นวดแล้วมาอัดใส่แบบพิมพ์ ให้ได้ขนาดตามที่ต้องการ (ที่นิยมส่วนมากจะกว้าง 6 นิ้ว ยาว 12 นิ้ว หนา 4 นิ้ว)
 - 3.1.3 ตากให้แห้ง โดยการพลิกตะแคงในวันที่ 4-5 ประมาณ 7 วันขึ้นไป ก็สามารถนำไปใช้งานได้ หากจะเก็บไว้ก่อนควรให้อยู่ในที่ร่ม เพื่อไม่ให้ถูกฝน
- 3.2 ขั้นตอนการก่อสร้าง
 - 3.2.1 การทำรากฐานให้แข็งแรงและพ้นจากความเสี่ยงของน้ำ ซึ่งสามารถทำได้โดยการทำคานปูนซีเมนต์ หรือวิธีที่ง่ายที่สุดก็คือการขุดร่องน้ำตามแนวชายคา กันไม่ให้ น้ำไหลเข้า ถึงฐานบ้านดิน

3.2.2 ก่อผนังตามรูปทรงที่กำหนด โดยใช้ดินเหนียวผสมแกลบเป็นตัวเชื่อม

ระหว่างก้อน อาจจะไม่ต้องมีเสาเลข ยกเว้นกรณีที่เป็นผนังอาคารขนาดใหญ่ ควรก่อผนังให้เป็นแนวเสาข้ามไปในตัวด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า รูปทรงโค้งหรือกลมจะทำให้ผนังมีความมั่นคงดีกว่ารูปทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก แต่การก่อสร้างให้ได้แนวโค้งหรือกลมได้สัดส่วนนั้น อาจทำได้ยาก ต้องอาศัยผู้ชำนาญเป็นพิเศษ

3.2.3 ในกรณีที่จะทำโครงหลังคาทับบนผนังดินก่อ ควรฝังท่อนไม้หรือฝักเหล็ก (สำหรับโครงเหล็ก) ไว้ในเนื้อดิน เพื่อจะได้เชื่อมต่อระหว่างตัวบ้านดินกับหลังคาให้ยึดติดกันได้ดีมากขึ้น

หากต้องการก่อผนังขึ้นไปจนเป็น โคมหลังคา ก็สามารถทำได้โดยการลดขนาดลงเรื่อย ๆ จนถึงยอดสุด (คล้ายกับเตาเผาถ่าน)

3.2.4 การฉาบผนังจะช่วยปรับผิวให้เรียบเสมอกัน (ปรกติก้อนดินก่อจะหนาบางไม่เท่ากัน ต้องอาศัยการฉาบปรับผิว ยกเว้นแต่ต้องการโชว์ความเป็นธรรมชาติอย่างนั้น) และการฉาบชั้นสุดท้าย เป็นการฉาบผิวไม่ให้ดินเหนียวกะเทาะออกมาเป็นเนื้อผ้าขาวของ หรือเวลาเราสัมผัส โดยการผสมทรายกับแป้งเปียกฉาบทา อาจจะผสมผงดินสีต่าง ๆ ลงไปด้วยก็จะได้ผนังสีตามที่เราต้องการ

การเตรียมดินก่อน

ขนาดดินผสมกับแกลบ
อัดดินลงในแบบพิมพ์
ตากไว้ให้แห้ง
พลิกก้อนดินให้แห้งทั่วทั้งก้อน

การสร้างบ้านด้วยดินก้อน

1

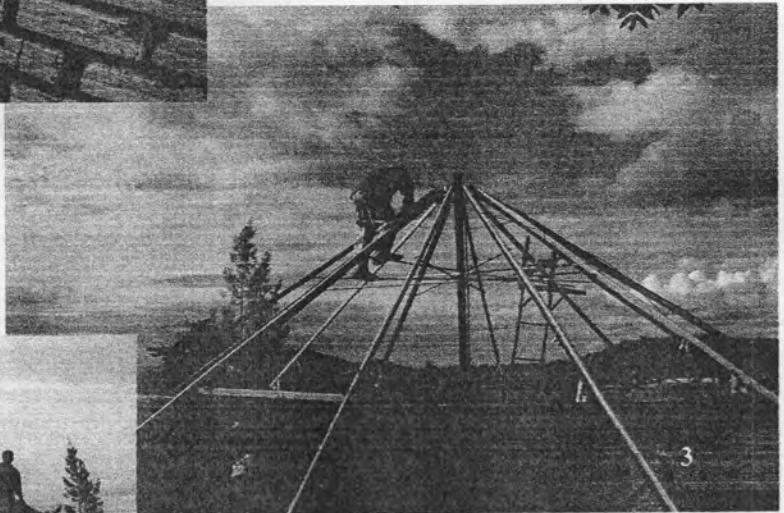
2

1.วางฐานรากให้มั่นคง (ควรวกฐานให้พ้นจากระดับน้ำท่วมถึง)

2.ก่อดินก้อนเชื่อมด้วยดินเหนียวผสมน้ำ คุ้ระดับอย่าให้เอนเอียง

3.เมื่อได้ความสูงพอสมควร ก็ทำโครงหลังคาต่อจากผนังโดยไม่ต้องมีเสา

4.มุงหลังคา ใส่ประตูหน้าต่าง

3

4

คู่มือการเรียนรู้เรื่องคุณธรรม

วัตถุประสงค์ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้อยู่ในลักษณะนิสัย จนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะสอดแทรกสาระด้านคุณธรรมไว้ในกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะการบูรณาการการเรียนรู้ ดังมีหลักธรรมและการประยุกต์ใช้ ดังนี้ คือ

ไตรสิกขา ๓

ความหมาย หลักการเรียนรู้ หรือ การศึกษา ๓ อย่าง ได้แก่

๑. ศีล คือหลักการควบคุมตนเอง ขัดเกลาตน
๒. สมาธิ คือความตั้งมั่น ความมั่นคงในอารมณ์
๓. ปัญญา คือการรอบรู้ รู้จริง รู้ลึกและรู้กว้าง

การนำไปใช้ เป็นการสรุปรวบยอด หรือหลักการใหญ่ในการเรียนรู้ ให้เห็นความเชื่อมสัมพันธ์ของหลักธรรมที่สำคัญ อันได้แก่ ศีล ที่เป็นตัวปฏิบัติ โดยมี ปัญญา เป็นตัวคอยกำกับควบคุมตรวจสอบ จึงจะเกิด สมาธิ คือความตั้งมั่นแห่งจิต เมื่อจิตใจรู้เท่าทัน ไม่หวั่นไหวไปตามเหตุการณ์ที่แปรเปลี่ยน สติปัญญาก็จะยิ่งละเอียดแน่วไว ขัดเกลาตัวปฏิบัติ(ศีล) ให้สะอาดบริสุทธิ์ยิ่ง ๆ ขึ้น เป็นพลวัตรเช่นนี้เสมอไป

อริยสัจ ๔

ความหมาย หลักความจริงอันประเสริฐสูงสุด ที่มนุษย์ควรใส่ใจศึกษาแล้วนำมาปฏิบัติที่ตนให้เข้าถึงความเป็นจริง อันมี ๔ ประการดังนี้

๑. ทุกข์ คือ สภาพที่เป็นปัญหา ทนได้ยาก
๒. สมุทัย คือ สาเหตุแห่งปัญหาหรือทุกข์นั้น ๆ
๓. นิโรธ คือเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้บรรลุ
๔. มรรค คือวิถีทางที่จะแก้ปัญหาคือดับทุกข์นั้น

การนำไปใช้ เป็นการให้แนวคิดในการดำเนินชีวิต ก่อนที่จะทำกิจกรรมร่วมกันในค่าย ให้เห็นความสำคัญว่าทำไมชีวิตต้องมีการฝึกฝน และฝึกฝนโดยวิธีใด โดยยกประเด็นว่าชีวิตคืออะไร ต้องการอะไร เมื่อทุกชีวิตมีแต่ทุกข์ (ปัญหา) เท่านั้นที่เกิดขึ้น เราก็มีหน้าที่ทำให้ทุกข์นั้นมันหมดไป ต้องหาเหตุ กำหนดเป้าหมายและเลือกเส้นทางชีวิตให้กับตัวเองให้ดี จะได้ไม่หลงวนอยู่ในวัฏสงสาร (การเวียนว่ายอยู่ในวังวนแห่งทุกข์หรือปัญหา) ซ้ำแล้วซ้ำอีก

อิทธิบาท ๔

ความหมาย หลักธรรม ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจกรรมใดๆ ซึ่งมี ๔ ข้อคือ

๑. **ฉันทะ มีใจรัก** คือ พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าพอให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลตอบแทน

๒. **วิริยะ พากเพียรทำ** คือ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดลอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

๓. **จิตตะ เอาจิตฝึกฝน** คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัว อุทิศใจ

๔. **วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน** คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้อง เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

การนำไปใช้ เป็นหลักการสำคัญสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาการดำเนินงาน ก่อนที่จะทำอะไร จะต้องทำความเข้าใจงานให้ดีเสียก่อน จนเกิดใจรักหรือพร้อมที่จะทำ เมื่อทำลงไปแล้วก็ต้องพยายามทำให้ดีที่สุด จิตใจไม่วอกแวก และในขณะเดียวกันก็ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตามงานนั้นตลอดเวลา เป็นหลักการเรียนรู้อย่างนักวิจัย เพื่อพัฒนางานให้ก้าวหน้า

มรवासธรรม ๔

ความหมาย ธรรมสำหรับการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ๔ ประการ ดังนี้

๑. **สัจจะ ความจริง** คือ ดำรงมั่นในสัจจะ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุคจริง ทำจริง จะทำอะไรก็ให้เป็นที่ยึดถือไว้วางใจได้

๒. ทมะ ฝึกตน คือ บังคับควบคุมตนเองได้ รู้จักปรับตัว และแก้ไข ปรับปรุงคนให้ก้าวหน้าดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

๓. จันติ อคทน คือ มุ่งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งอคทน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

๔. จาคะ เสียสละ คือ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลบำเพ็ญประโยชน์ สละโลก ละกิฐิมาณะได้ ร่วมงานกับคนอื่นได้ ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัว หรือเอาแต่ใจตัว

การนำไปใช้ เป็นการเชื่อมโยงให้เห็นว่า การต่อสู้กับปัญหาชีวิต ก็คือการต่อสู้กับกิเลสนั่นเอง ไม่ใช่อยากแก้ปัญหาวชีวิตแต่ไปเพิ่มพูนความโลภ ความโกรธ ความหลง ปัญหาที่ไม่มีทางหมดไปได้ ยกตัวอย่างกิจกรรมต่าง ๆ ในค่าย เราจะต้องเอาจริง ตั้งใจให้มัน งานจะเป็นเครื่องมือให้เราฝึกตน ถือกติ “ฝันไว้ได้กำไร ตามใจขาดทุน” ต้องมีความอดทนต่อผลที่ยังไม่สำเร็จ พยายามต่อไป โดยเห็นประโยชน์สุดท้ายว่าไม่ใช่แค่ตัวเราดีขึ้น เก่งขึ้น แต่ต้องดีและเก่งเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสรรพสิ่งในโลกนี้ด้วย จึงจะได้ชื่อว่ามีมนุษยคุณผู้ประเสริฐ

พละ ๕

ความหมาย กำลัง หรือพลังที่จะขับเคลื่อนสิ่งหนึ่งสิ่งใด ให้ดำเนินไปข้างหน้า มีหลักดังนี้

๑. ศรัทธา คือความเชื่อมั่น หนักแน่น
๒. วิริยะ คือความเพียรพยายาม
๓. สติ คือการระลึกรู้ตัวอยู่เสมอ
๔. สมာธิ คือความตั้งมั่น มีอุดมการณ์ชัดเจน
๕. ปัญญา คือการเรียนรู้ รอบรู้

การนำไปใช้ เป็นการให้หลักการปฏิบัติในการทำงานและพัฒนาจิตใจ ว่าต้องมีความสมดุลกันระหว่างศรัทธากับปัญญา และระหว่างวิริยะกับสมาธิ โดยมีสติเป็นตัวกำกับแกนกลาง ถ้าศรัทธามากโดยไม่มีปัญญา ก็จะเป็นความงมงาย ถ้าปัญญามากไป ก็จะฟุ้งซ่านไม่ทำจริง ถ้าวิริยะ(ขยัน) โดยอ่อนสมาธิ ก็จะทำให้โดยไม่มีความสุข ถ้าสมาธิขาดวิริยะก็จะไม่ก้าวหน้า คุณธรรมทุกอย่างต้องควบคู่ไปด้วยกัน เป็นเอโกธัมโม

สาราณียธรรม ๖

ความหมาย ในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว พึงปฏิบัติตามหลักการอยู่ร่วมกัน ที่เรียกว่า สาราณียธรรม (ธรรม เป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) ๖ ประการ คือ

๑. เมตตาภาวกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา คือแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพ นับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. เมตตาวาจกรรม พูดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ ตั้งสอนหรือ แนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. เมตตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔. สาธารณ โภคิ ได้มาแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ คือ บ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบ แม้เป็นของ เล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยร่วมกัน เป็นของส่วนรวม ไม่ยึดมาเป็นของตน

๕. สีสสามัญญตา ประพฤติสุจริตคิงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่ น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖. ทิฐูสามัญญตา ปรึบความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความ เห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักสำคัญ ยึดถืออุดมคติหลักแห่งความคิงาม หรือจุดหมายสูงสุด อันเดียวกัน

การนำไปใช้ ปรึบความเห็นหรือความเข้าใจตั้งแต่แรก (ปฐมนิเทศ) ให้เป็นหลักการอยู่ร่วมกันใน ค่าย ไม่ว่าใครจะมาจากไหน เพศ วัย ฐานะ การศีกษา หรือแม้แต่ศาสนาใด ๆ ก็แล้วแต่ ทุกคน จะมาเป็นพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน ช่วยกันทำ ช่วยกันกิน ช่วยกันใช้และที่สำคัญคือช่วยกันในการเรียนรู้ ด้วยความปรารถนาให้ทุกคนเจริญในธรรม ใครที่ยังมีทิฐิมานะหรือพฤติกรรมที่แปลก แยกอยู่ ก็ช่วยกันปรึบด้วยเมตตา ไม่ใช่จะให้ทุกคนต้องเหมือนกันในทันทีทันใด แต่ให้เข้าใจและ ขอมรับกันได้ ใช้จุดเด่นจุดคิที่แต่ละคนมี ให้เกิดประโยชน์เป็นส่วนรวมให้ได้

อปรีหานิยธรรม ๗

ความหมาย หลักการร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อมเสีย นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยส่วนเดียว ที่เรียกว่า อปรีหานิยธรรม ๗ ประการ คือ

๑. หมั่นประชุมกันอย่างเนืองนิตย์ พบปะหารือกิจการงาน (ที่พึงรับผิดชอบตามระดับของตน) โดยสม่ำเสมอ

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจกรรมทั้งหลายที่พึงทำร่วมกัน

๓. ไม่ถืออำนาจใครต่อความสะดวกสบาย ไม่บัญญัติ ข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ อันมิได้ตกลงร่วมกัน และไม่เหยียบย่ำล้มล้างสิ่งที่ตกลงวางบัญญัติกันไว้ ให้ยึดถือปฏิบัติมันอยู่ในบทบัญญัติใหญ่ที่วางเป็นธรรมเนียม

๔. ท่านผู้ใดเป็นผู้ใหญ่มีประสบการณ์ยาวนาน ให้เกียรติเคารพนับถือ ท่านเหล่านั้นมองเห็นความสำคัญแห่งถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันพึงรับฟัง

๕. ให้เกียรติและคุ้มครองกุลสตรี และเด็ก มิให้มีการข่มเหงรังแก

๖. เคารพยึดมั่นต่อสถาบัน อันเป็นเครื่องเตือนความจำ เราให้ทำดี และเป็นที่รวมใจของหมู่ชน ไม่ละเลย

๗. มีปรกติเชื่อเชิดผู้มีศีลที่ยังไม่มา ขอให้มา ผู้ที่มาแล้ว มีการบำรุงดูแลให้อยู่เป็นสุข

การนำไปใช้ เป็นหลักสำคัญในการประชุมเพื่อความเจริญก้าวหน้าในกิจกรรมการงานต่าง ๆ ให้ทำอย่างเนืองนิตย์หรือบ่อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยปรกติเมื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ จบลง จะให้มีการประชุมสรุปงาน เรียกว่า “เก็บงาน” หรือ “เก็บหาง” ความสำคัญของการประชุมคือ ต้องพร้อมเพรียงกัน เคารพกติกา เคารพผู้เป็นประธาน ให้ข้อมูลที่เป็นจริงและยอมรับคำตำหนิหรือชี้แนะได้ ไม่ถือโทษโกรธเคือง เพราะทุกคนก็หวังให้เกิดสิ่งดี ๆ ทั้งนั้น เพื่อนำพาองค์กรหรือสถาบันไปให้ถึงเป้าหมาย โดยที่ทุกคนก็มีความสุข รวมถึงคนที่จะเข้ามาใหม่ด้วย

มรรค ๘

ความหมาย ทางสายเอก หรือสัมมาอริยมรรค หมายถึงทางอันประเสริฐ มีวิธีปฏิบัติ ดังนี้

๑. สัมมาทิฐิ **ความเห็นชอบ** หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจ ในหลักหรือแนวทางที่ถูกตรง และเหมาะสม บางครั้งเรียกว่า “ความเชื่อ” คือไม่เชื่อแบบงมงาย แต่จะเชื่อตามสติปัญญาที่ตนได้พัฒนาไปตามลำดับ มีเหตุมีผลและหลักคิดเป็นของตนเอง

๒. สัมมาสังกัปปะ **ความคิดชอบ** หมายถึง การคิดการปรุงแต่งจิตตามความเชื่อหรือความเห็นที่ถูกตรง ไม่คิดออกนอกกลุ่มนอกทาง เพราะถ้าคิดอย่างไรก็จะส่งผลต่อการพูดและการกระทำให้เป็นไปตามด้วย

๓. สัมมาวาจา **คำพูดชอบ** หมายถึง การควบคุมการพูด การสื่อความหมาย (อาจรวมถึง การเขียน การวาดหรือทำทาง) ให้เป็นไปอย่างถูกตรง และเหมาะสมกับกาลเทศะ

๔. สัมมากัมมันตะ **การกระทำชอบ** หมายถึง กรรมกริยาแสดงออกมาอย่างถูกตรง เกื้อกูลประโยชน์ไม่ทำให้เกิดโทษเกิดภัยแก่ตัวเองและผู้อื่น

๕. สัมมาอาชีวะ **อาชีพชอบ** หมายถึง การประกอบกิจการงานอันเป็นส่วนใหญ่ในชีวิต ที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่เป็นไปเพื่อเอารัดเอาเปรียบหรือเบียดเบียนผู้อื่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม

๖. สัมมาวายามะ **ความเพียรชอบ** เป็นหลักธรรมสนับสนุนทั้งการคิด การพูด การกระทำ และอาชีพให้พัฒนาไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม

๗. สัมมาสติ **ระลึกรู้ชอบ** เป็นหลักปฏิบัติเพื่อควบคุม ทั้งการคิด การพูด การกระทำ ให้อยู่ในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา

๘. สัมมาสมาธิ **ตั้งมั่นชอบ** หมายถึง การปฏิบัติตามมรรคทั้ง 7 องค์ อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอจนเป็นคนตั้งมั่นในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม แต่ไม่ได้หมายความว่า จะตั้งอยู่อย่างเดิม แต่จะเป็นพลวัตรหรือการหมุนเวียนการปฏิบัติซัดสาด มรรค 7 องค์จนเจริญขึ้น ตั้งมั่นสูงขึ้น จนถึงจุดหมายสูงสุดของการเป็นยอดมนุษย์ คือ พ้นจากกิเลสตัณหา มีสติปัญญาและทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

การนำไปใช้ เป็นหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติโดยตรง ไม่ว่าจะอยู่ในภาวะใด อาชีพหรือการงานใด ๆ ก็ต้องยึดหลักสัมมาอริยมรรคไว้เสมอ เพราะเป็นเส้นทางสู่ชีวิตที่ประเสริฐดั่งม (โลกุตตระ) ซึ่งจะเป็นคนละทางกับเส้นทางกับเส้นทางโลกียะ ดังนั้นในกิจกรรมค่ายทั้งหมด จะเริ่มต้นด้วยการสร้างความเข้าใจร่วมกัน แล้วหลังจากนั้นก็ลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะให้ความสำคัญทั้งการกระทำ การพูด แม้ในความคิด เพื่อปรับให้เข้าสู่สัมาซึ่งขึ้น เมื่อมีความตั้งมั่นแห่งจิตใจ ก็จะเป็นภูมิคุ้มกันในชีวิตไม่ให้ตกไปในทางผิด

วรรณะ ๕

ความหมาย วรรณะหรือวรรณัง เป็นคุณธรรมของมนุษย์พัฒนาหรือเรียกง่าย ๆ ว่า คนมีชั้น มีระดับ มีหลักปฏิบัติ ๕ ประการ ได้แก่

๑. สุภโร เตื่อง่าย หมายถึง การกินการอยู่ไม่เรื่องมาก อยู่ง่ายกินง่าย ยังชีพด้วยปัจจัย 4 ที่จำเป็นและมีคุณค่า ไม่สนองความอยากด้วยสิ่งมอมเมา ที่ปรุงแต่งด้วย รูป รส กลิ่น สี หรือเสียง
๒. สุโปสะ บำรุงง่าย หมายถึง การรับการอบรมแนะนำง่าย มีจิตใจเปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น อยู่ในกรอบกติกา หรือวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมที่ตนอยู่
๓. อับปิจจะ มัคน้อย หมายถึง ยินดีในความมีน้อย ลดการใช้การจ่าย หรือไม่เพิ่มภาระให้กันตนเองและผู้อื่นโดยไม่จำเป็น
๔. สันตุฎฐิ สันโดษ หมายถึง การมีใจพอหรือมีความพอใจในสิ่งที่ตนมี พอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ ไม่น้อยเนื้อต่ำใจหรืออิจฉาริษยาคนที่เขามีทรัพย์สินเงินทอง
๕. สันเลอะ ขัดเกลาตน หมายถึง การฝึกตน ขัดเกลาด้วยการปฏิบัติแบบ "ฝึกไว้ได้กำไร ตามใจขาดทุน" ทั้งเรื่องการกินการอยู่ การทำงานรวมถึงการพัฒนาความคิดและจิตใจด้วย
๖. ชุตะ มีศีลเคร่ง หมายถึง การเคร่งครัดปฏิบัติศีลตามฐานะ ได้แก่ ศีล 5 ศีล 8 หรือข้อวัตรปฏิบัติอื่นที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมตนเอง
๗. ปสาทิกะ มีอาการน่าเลื่อมใส หมายถึง การมีพฤติกรรมหรือกิจกรรมการงานที่เหมาะสม เป็นที่น่าเชื่อถือหรือเคารพเลื่อมใสแก่บุคคลทั่วไป
๘. อับปิยะ ไม่สะสม หมายถึง การเป็นคนใจกล้าพอที่จะไม่สะสมทรัพย์สมบัติใด ๆ ไว้เพื่อตนโดยไม่จำเป็น แต่มีคุณธรรมและคุณภาพเพียงพอที่จะดำรงการงานให้เลี้ยงตัวให้อยู่ได้เพื่อทำประโยชน์ต่อ เรียกว่าเป็นคน กล้าจน
๙. วิริยาลัมภะ ยอดขยัน มีความเพียรในกุศลธรรม หมายถึง เป็นผู้ขวนขวายในการทำประโยชน์ทั้งต่อตนเอง(ลดละกิเลส) และประโยชน์ผู้อื่น ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ไม่หยุดอยู่ในกุศลธรรม

การนำไปใช้ เป็นหลักธรรมที่ใช้กำกับหรือเป็นดัชนีชี้วัดว่า เป็นการปฏิบัติที่ไม่ผิด กิจกรรมในการอบรมทั้งหมดจะบูรณาการหลักธรรมนี้ไว้เสมอ ผู้มีปัญญาจะรู้ได้ทันทีว่าการลดละขัดเกลาตนเป็นคุณลักษณะของบัณฑิต ไม่ใช่เรื่องน่าอาย หากแต่ช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ยิ่งเมื่อนำไปปฏิบัติต่อเนื่อง ก็จะทำให้เป็นคนที่มีค่า มีประโยชน์ต่อสังคมโลก ลดการสิ้นเปลือง ลดปัญหาทุกอย่าง "แม้จะจนเงิน แต่..ไม่จนน้ำใจ"

กุศลกรรมบท ๑๐

ความหมาย แนวทางพื้นฐานที่สุด ที่ควรปฏิบัติไปสู่ความประเสริฐดั่งาม ๑๐ ประการคือ

• ทางกาย ๓

๑. ละเว้นการฆ่าสัตว์ การสังหาร การบีบคั้นเบียดเบียน; มีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูล สงเคราะห์

๒. ละเว้นการแข่งชิงถักขโมย และเอารัดเอาเปรียบ; เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน

๓. ละเว้นการประพฤติดล่่วงละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่น; ไม่ข่มเหงจิตใจ หรือ ทำลายลบหลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน

• ทางวาจา ๔

๔. ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง; กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ใดๆ

๕. ละเว้นการพูดส่อเสียด บุบง สร้างความแตกแยก; พูดแต่คำที่สมานและส่งเสริมสามัคคี

๖. ละเว้นการพูดคำหยาบ สกปรกเสียดหา; พูดแต่คำสุภาพนุ่มนวลชวนฟัง

๗. ละเว้นการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ; พูดแต่ความจริง มีเหตุมีผล มีสาระประโยชน์ ถูกกาลเทศะ

• ทางใจ ๓

๘. ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้; คิดให้ คิดเสียสละ ทำใจแผ่แผ่กว้างขวาง

๙. ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย; ตั้งความปรารถนาดี แม้ไม่ดริจิด มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน

๑๐. มีความเห็นถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักธรรมว่า ทำสิ่งดีมีผลดี ทำสิ่งชั่วมีผลชั่ว; รู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมชาติของโลกและชีวิต มองเห็นความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

การนำไปใช้ เป็นหลักปฏิบัติตนในคำข หรือเป็นศีลเบื้องต้นที่ครอบคลุมถึงการประพฤติทางกาย วาจาแม้ในจิตใจ ไม่ปฏิบัติหรือไม่ละเมิดในสิ่งที่ต้องห้าม แต่จะฝึกหัดกระทำในสิ่งที่ควร ฝึกจนให้เป็นนิสัยซึ่งจะคิดตัวเราไปเป็น “ทรัพย์ภายใน” ที่มีค่ายิ่งกว่าทรัพย์ใดๆ

หมายเหตุ

เนื้อหาหลัก ถัดมาจากหนังสือ ธรรมบุญชีวิต ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ปี ๒๕๔๐

แบบสอบถามหลังการอบรม
เรื่อง การอบรมค่ายวิถีชีวิต หลักสูตรเยาวชนคนสร้างชาติ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีจุดประสงค์ เพื่อให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในการเข้าค่ายอบรมที่ผ่านมา
2. ประเด็นในการตอบ ให้ท่านแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ในประเด็นต่อไปนี้
 - 2.1 ท่านได้ประโยชน์อะไรบ้างจากการอบรม
 - 2.2 ท่านประทับใจสิ่งใดหรือกิจกรรมใดมากเป็นพิเศษ เพราะอะไร
 - 2.3 ท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

แบบคิดตามประเมินผลระยะต่อเนื่อง

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีจุดประสงค์ เพื่อให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นหลังจากผ่านค่ายอบรมมาแล้ว

2. ประเด็นในการตอบ ให้ท่านแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ในประเด็นต่อไปนี้

- 2.1 ท่านมีความรู้สึกรู้สึอย่างไรต่อการอบรมที่ผ่านมา
- 2.2 ท่านได้นำประสบการณ์ใดไปใช้ในชีวิตประจำวัน แล้วเกิดผลอย่างไร
- 2.3 ท่านคิดว่ามีสิ่งใดหรือกิจกรรมใดที่อยากเรียนรู้เพิ่มเติม
- 2.4 ท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

เพลงประกอบการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

คำร้องโดย อ.สุเมธ พรหมรักษา ทำนองเพลงไทยลูกทุ่งของคนนิยมทั่วไป

เพลงแค่ฝ่าเท้า (ทำนอง ยายากเต็ดคอกฟ้า)

มองแค่ฝ่าเท้า ก็รู้ว่าเราต่างกัน บัญชา
สวรรค์บันดาลให้มาพบเจอ จากคนเคยรวยแต่งตัว
สวยสังคมเลิศเลอ คิดอยู่เสมอจะไปให้สุดขอบฟ้า

เมื่อได้มาพบกับคนกล้าจนจริงใจ แต่มี
จุดหมายช่วยคนด้วยความเมตตา อดทนทำงาน
สร้างฝันเป็นจริงขึ้นมา เอื้อมเต็ดคอกฟ้าลงมาแนบ
ใจชาวดิน

เหงื่อรินที่หยด ไม่หยุดสร้างสรร จิตใจมุ่งมั่น
ฝ่าฟันเพื่อการทำกิน ล้มเปลี่ยนแต่น้อย แบ่งปันนั้น
เป็นอาภินันท์ ถึงต่ำเพียงดิน จิตใจสูงส่งเทียมฟ้า

มองแค่ฝ่าเท้า ก็รู้ว่าเราห่างไกล แต่นานแค่ไหน
จิตใจยึดมั่นศรัทธา จะเดินตามทางเส้นนี้ไม่มีอ่อนล้า ฝ่า
ดินที่หนา คือค่าของความเป็นคน

เพลงอบรมได้อะไร (ทำนอง ขอคนรู้ใจ)

อบรมคราวนี้ มากมีความรู้มาให้ ถ้ามว่า
เหนื่อยไหม มีน้ำสมุนไพรคอยทำ กับแก้มืออาหาร
หวานคาวไม่มีปัญหา กินเจถ้ารู้คุณค่า จะดีกว่า
หน้าตาสดใส

เหนื่อยกายเล็กน้อย เมื่อตอนลงแรงงาน
หนัก พอถึงที่พัก หลับตาดีสามตื่นใหม่ มาฟังคำ
สอน เติมความเบิกบานหัวใจ โยคะก็คงทำให้
ร่างกายฟื้นจากความล้า

นี่กลับบ้านไป จะเอาไปใช้ทันที หมักจุลิน
ทรีย์ของดีต้องโฆษณา เลิกปุ๋ยเคมี หลอกกันหลาย
ปีผ่านมา วันนี้ฟังคนดีกว่า เชิญชวนกันมาร่วมใจ
กลับบ้านเย็นนี้ ไม่มีอีกแล้ววงเหล้า ชีวิต
ไร้เขลา ไม่มีทิศทางก้าวไป ขอตอบคำถามว่า วันนี้เรา
ทำเพื่อใคร ตัวเองครอบครัวคนใกล้ แล้วจึงแผ่ให้สังคม

เพลงยาใจคนจริง (ทำนอง ยาใจคนจน)

ทำงานชุมชนต้องทนเหนื่อยโง่ง งานนี้ไม่มีเงิน
ทอง มารองรับความลำบาก ในแต่ละวัน เรานั้นต้อง
ทำงานหนัก ถ้าไม่มีใจรัก ใครหนอจะทนอยู่ได้

ปัญหามากมายพาใจอ่อนล้า แต่คนที่มีความ
แก้ปัญหาที่มาจากใจ จึงอยากให้น้อง ช่วยมองด้วยความ
เข้าใจ อุปสรรคจะมีเท่าใด ขอใจเราพร้อมยอมพลี

ลำบากยากเข็ญ เข้าเียนช่วยกันสร้างสรร บุก
เบิกแนวทางกสิกรรมไร้สารเคมี อยู่กินกันไป จริงใจและ
สามัคคี เพียงพอ พอเพียงเท่านั้น สุขที่ได้สมดังใจ

ทำงานชุมชนต้องทนเหนื่อยโง่ง อย่าแค้น
สายตากมอง อย่าหมองเมื่อยามแพ้พ่าย อย่าเพิ่งด่วน
ลา เมื่อเจอปัญหาใดใด มีธรรมนำทางยิ่งใหญ่ เป็นยา
ชุบใจคนจริง

เพลงศิลปินนักสู้ (ทำนองเพลงศิลปินหน้าตู้)

ทุกวันทุกวี่ไม่มีใครมอง จิตใจหม่นหมองเปรียบ
ไปดังไร้ชีวิต หาเช้ากินค่ำ ตรากตรำไปทุกที่ สุขที่เคยมี
พลาคหวังไม่สมดังใจ

ทุกคืนทุกค่ำร่ำแต่สุรา กลบเกลื่อนปัญหา
เข้าคลับเข้าบาร์เที่ยวไป อยากสวดยอยากหล่อ แต่งเติม
ส่งเสริมร่างกาย เกิดอันตรายเพราะใจไม่รู้จักพอ

ความจริงใจว่าไม่รู้ คุณครูก็สอนประจำ ไม่เคย
กระทำตามคำแนะนำ รู้สึกถึงความทุกข์ยาก ลำบากก็ยัง
สู้ต่อ จะทนไม่ท้อไปไหน

วันนี้นักสู้หาตัวให้เจอ อยู่ในตัวเธอ อย่าปล่อย
อย่าเห็นห่างใจ ถ้ามันไม่สู้ คงรู้จะเกิดอะไร สุดแสน
เสียดาย ก่อนตายทำดีเกิดเทอญ

เพลงจนเงินไม่จนใจ

(ทำนองรู้ว่าเขาหลอก)

รักชั้นเลิศคือการเสียสละ แม้เราจะแสนจน
น้ำใจนั้นยังมีเข้มข้นถึงจะจนยากไร

รักทั้งโลกมีแต่ให้ไม่หมดนั่นคือ หยกน้ำใจ
โลก โกรธ หลง ลดลงให้ได้หยุดหลงไหลน้ำเงิน

เป็นบันได เป็นเรือจ้าง เป็นหนทางให้เดิน
ขอรับหน้าที่ให้ได้ดีเพิลิน ไม่มีเงินไม่ว่า

รักดีมากแต่จ่งทั้งชั่วเกิด แสนประเสริฐ
เหลือคณา ถึงจนนั้น ก็ภูมิใจว่า เราเกิดมาทำดี

เพลงปลอบใจคนดี

(ทำนองเพลงเหนื่อยไหมคนดี)

เหนื่อยไหมคนดี มีศีลเป็นแกน ครองตน
บนความขาดแคลน ยากแค้นไม่เคยจะท้อ เราเริ่ม
จากศูนย์ ลงทุนด้วยความไม่พอ ความหวังเกี่ยวพัว
เกี่ยวก่อ ประคองกันสู้เรื่อยมา

บนเส้นทางเดินขาดเขินประจำ คลื่นลมชีวิต
กระหน่ำ อาจทำให้ใจอ่อนล้า บางครั้งบางคราวตัว
เราก็สร้างปัญหา ทำให้เรามีน้ำตา ต้องทนสู้มาเสมอ

สติกำกับตรวจปรับบททวนถวนถี่
พากเพียรหมั่นทำความดี ชาตินี้คงไม่หวังก่อ เคย
อยู่กับเหล้า มอมเมาแต่สิ่งปรวนแปรอ เลิกละอบาย
หวยเบอร์ คำเธอก็เริ่มมีหวัง

ต้องขอขอบคุณพี่น้องมีใจ ก่อนนี้พลั้ง
พลาดผิดไป ครัวธาอย่าได้เลือนลาง ยัมเกิดคนดี
วันนี้เริ่มมองเห็นทาง จับมือลุกเดินเคียงข้าง เราจะ
สร้างโลกนี้ด้วยกัน

เพลงปริญญาจริงใจ

(ทำนองเพลงปริญญาใจ)

ยอมรับว่าค่ายฝึกใจให้เกิดปัญญา ชีวิตที่ผ่าน
พันมา เพราะการศึกษามีน้อย ขาดผู้นำทาง วทวนเป็น
คนเลื่อนลอย โชคดีวันนี้ที่คอยได้มาให้โอกาสใจ

ยิ่งพบยิ่งใกล้ ฝึกใจให้เป็นคนดี ก็เลสหซ้ำชีวิต
แต่ยังไม่ยอมเอาไว้ เป็นผู้เคยท้อบอขอยอมแพ้หัวนไหว
จะฝึกเฝ้าดูแลใจ ฝึกเป็นผู้ให้ขึ้นมา

บูชาท่านสมณะด้วยใจ พุทจริงเชื่อใจได้ทุกเวลา
เป็นโอกาสทองพี่น้องมาเห็นคุณค่า ขอบคุณพี่เลี้ยง
เมตตา ช่วยมาให้กำลังใจ

อยู่ครบจบค่าย เหมือนใจได้ปริญญา ขอยูยยืน
ชีวา ด้วยความศรัทธาคงไว้ ยกมือประนมกัมกราบ
ธรรมะกลางใจ สัญญาจะไม่เปลี่ยนไป จริงใจไม่ตรีบลิ้ม
(ฉันจึงยิ้มได้วันนี้)

เพลงเติมแรงใจ

(ทำนองเพลงหัวใจก็ชยอ)

ป มีธรรมะไว้สาระคงไปโปรด ใจนั้นมีคบอด
ทุกข์ตรมระทมเรื่อยมา ป ฟังคำสอน ก่อนนั้นหลงโลก
มายา บุหรีหวยเบอร์สุรา ได้มากก็แสนดีใจ

อยากมีธรรมะ ต้องลดละต้องรู้ปลดปล่อย
ฝึกฝนบ่อยๆ สู้ทนกิเลสภายใน หากมีติดหนา ต้องล้าง
ให้จิตจางคลาย ชาตินี้เอาดีให้ได้ สอนใจให้มีพลัง

วันนี้เรามา ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สัจจะ
ธรรมะมีอยู่ ขอให้สู้สักครั้ง อยากบอกใจว่า เจอะปัญหา
มาคุยกันบ้าง ให้ใจมีหวัง ให้ชีวิตมีแรงใจ

อยู่อีกไม่นาน จากกันแล้วขอสัญญาว่า
อย่าลืมศีลห้า ละเว้นบาปและอบาย ทำงานสร้างสรร
ทุกวันติดต่อกันใจ ชีวิตก่อนที่จะสาย ขอให้ใจได้ธรรม
ล้ำค่า

เพลงเป็นโสดสบาย

(ทำนองเพลงเป็นโสดทำไม)

เป็นโสดสดใส จิตใจไม่เศร้าเหงาทรวง ไม่
คิดจะหาคู่ควง ให้ข้าทรวงหัวใจว่างเปล่า ก็เลส
ต้นหา ชักพาชีวิตหมองเศร้า เป็นโสดสร้างสรรไม
เบา พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ

เป็นโสดสบาย ภายใจไม่ค่อยร้อนรน
ศึกษาธรรมะได้ตน ให้เป็นคนมีคุณยิ่งใหญ่ สร้าง
บุญกุศลที่ควรสั่งสมขิดใกล้ หน้าหนาวก็อบอุ่นใจ
อดทนได้ไม่มีปัญหา (ดนตรี)

เป็นโสดสุขใส จิตใจสำเร็จสำราญ สุขศรี
อยู่ทุกวี่วัน สายสัมพันธ์สังคมล้ำค่า เจ็บป่วยจาบัลย์
ป้อนน้ำข้าวกันเห็นหน้า มีญาติพี่น้องนำพา ได้ชื่อ
ว่ารักศาสนาชูเชิด

เป็นโสดไม่อาย คายไปเจออะยมพะบาล
ท่านรู้ว่าไม่แต่งงาน ยมพะบาลท่านว่าประเสริฐ
เกิดมา สร้างสรร ถิ่นวันเป็นบุญล้ำเลิศ เกิดมาไม่
เสียชาติเกิดเป็นโสดเกิดคุณหนุนคุณสาว

เพลงที่มีแต่ให้

(ทำนองเพลงที่มีแต่ให้)

ที่ตรงนั้นนั่นมีแต่ให้ เชื่อบ้างไหมไม่เคย
ตระหนี่ อยากได้อะไรหาให้ทันที หากเป็นสิ่งที่ดี
ยินดีจะมอบให้คุณ

ยิ่งกว่านี้ก็ยิ่งจะให้ อย่าสงสัยหรือทำเคือง
ขุน ฝันได้กำไร แม้ตามใจขาดทุน ก็เลสต้นหาสิ้น
สูญ สร้างบุญนิยมให้เห็น

ธรรมล้ำค่าก็ได้น้ำใจ จริงหัวใจหลอกใคร
ไม่เป็น สร้างโลกสดใส ให้ห่างไกลทุกข์ยากลำบาก
พันเวรกรรมของเราที่เฝ้ารวี

โลกวันนี้ต้องการคนให้ อยู่แห่งไหนให้ได้
ทุกที่ ให้ความจริงใจให้ความรักและเอื้ออาทร ให้
ได้มากอย่างนี้ สังคมก็จะสุขสันต์

เพลงเกษตรอินทรีย์

(ทำนองเพลงรักเก่าที่บ้านเกิด)

แผ่นดินน้ำฟ้าที่เคยอาศัย ทำกินกันไปอยู่ตาม
ประสา ใครเชื่อว่าจนก็คนเหมือนกัน ถึงแม้ทุกวันทำงาน
ไร่นา ไม่ต้องพึ่งพา บรรดาสารสิ่งอื่นใด

อยู่มาไม่นานบ้านเมืองเปลี่ยนแปลง ราคาของ
แพงจะทำโดน อาหารการกินใช้เงินทุกวัน สิ่งสารพันซื้อ
กันทั่วไป จึงต้องเปลี่ยนใจ เป้าหมายนั่นคือเงินตรา

เมื่อมาทำสวนเกษตรเคมี หนี้สินทวีน้ำตานอง
หน้า ถูกमारสังคมหลอกขายทั้งปุ๋ยและยา อยากจะ
แก้ปัญหาก็ขึ้นคานด้วยจุลินทรีย์

เกษตรอินทรีย์นี้ดีหนักหนา เชิญชวนกันมาเลิก
สารเคมี อาศัยแนวทางพอเพียงขึ้นา เอาแสงพระธรรม
ส่องนำชีวิ จึงได้โชคดี ชาตินี้ขอโมทนา

เพลงค่ายสังฆธรรมชีวิต

(ทำนองเพลงสาวร้าง)

มาถึงศีลห้า อบายมุขไม่เอา จะเลิกดื่มเหล้าจะเข้า
วัดฟังธรรม มาฝึกมาฝนแม้เป็นคนด้อยต่ำ กระต่างกระ
ต่ำแต่คุณธรรมสูงส่ง ก็เลสร้ายทำลายลดลง ศีลธรรม
นำส่งคงได้พบนิพพาน

ขยันซื้อสัตย์ ประหยัดพร้อมคุณธรรม
สะอาดประจำหากมีเหลือเจือจาน มาเกิดพี่น้องสร้างกุศล
บุญทาน ้วยวันผันผ่านเราไม่รู้วันตาย สมบัติที่มีแม้
เสื้อผ้าพันกาย เอาไปไม่ได้ ผากไว้คือคุณธรรม

คนที่บ้านกำลังเฝ้ารอ ทั้งแม่และพ่อคอยเฝ้า
รอใจบุญหนุนนำ ไม่ห่วงไม่หาเมื่อเรามาค่ายสังฆธรรมฯ
ข้ายังเข้าใจแล้วว่าแต่วันนี้ไปหน้าเราจะได้เป็นคนดี

*ท้องฟ้าสว่างยามรุ่งอรุณทัย เราเริ่มวันใหม่
จวบจนฟ้าราตรี ช่วยกันไปด้วยน้ำใจไมตรี ร้อยวันพันปี
สัมพันธ์มีอยู่เสมอ จากวันนี้คงได้มีวันพบเจอ น้ำใจฉัน
เอื่อยยามกล่าวคำอำลา

เพลงแรงใจให้กัน (ทำนองเพลงแรงใจรายวัน)

จะอดหรืออ้อมเราจะยืมให้กัน ต่างให้คำยืนยัน
ตั้งแต่วันนี้ไปจนวันตาย เพียงสี่ห้าวันอยู่
ด้วยกันเพื่อนฝูงมากมาย (อโศกเชิษฐา) ต่างก็
เต็มแรงใจขอให้จำไว้นานนาน

จิตใจไม่หวั่นยามเรานั้นจากไกล ห่างก็
เพียงร่างกายแต่จิตใจมันหมายสัมพันธ์ บนหนทาง
ไกล จะแค่ไหนก็ไม่แปรผัน ขอให้เรายึดมั่น
ทุกวันยืนยันสัญญา

บ่ได้พบหน้า ก็ขอให้ไต่ยินเสียง บ่ได้มา
นั่งเคียง ขอเพียงให้ช่วยโทรมา ปลุกผักไร่สาร น้ำ
หมักน้ำตาลถ้ามีปัญหา บุรีห้วยเบอร์สุรา ให้รีบ
ปรึกษาทันที

จะอดหรืออ้อม เราจะยืมเบิกบาน ด้วยน้ำ
ใจสัมพันธ์ จะแบ่งปันประสานไมตรี คอยเสริมใจกัน
สร้างทุกวันด้วยคุณความดี ให้รู้เมืองไทยยังมี คนดี
ดีสร้างสรรสังคม

เพลงเหงื่อไหลมาก น้ำตาไหลน้อย

(ทำนองมอเตอริไซด์ฮ้าง)

ฝึกเป็นผู้น้อย ฝึกไปกำน้อย บ่ต้องอาย ถอด
เก็บเตียวไปคืนเปล่าเราไม่แคร์ หนุ่มสาวคนโก้ ไร
แฟชั่นบ่หันมาแล อี่ป้ออี่แม่ห่วงเจ้ากู่เจ้าแลงๆ

พ่อตาสองข้าง พ่อหูสองข้างปากแก้มคัง ใต้สี
เกรอะกรัง แดงตัวผมหัวแดง หนุ่มสาวคนโก้ไร้วความ
บ้ำราคนแพง อีสาวแก้มแดงสาขูไปกับเขา อีสาวแก้มแดง
สาขูเคียวไปกับเขา

เขามีรถมาขี่ คนคือย่ำลิ้มปิ่นเมืองเฮา เขามีเงิน
มาอวด จะเจ็บปวดถ้าทำหุมา ถึงเงินร้อยเงินหมื่นก็ไม่เอา
ทั้งตัวเราด้วยสองขาจะพาเดิน

เหงื่อไหลหยดย้อย น้ำตาไหลน้อยบ่ต้องครม ได้มา
อบรมรู้ทุกข์ สุขเหลือเกิน ได้เป็นนายฮ้อย ได้เป็นนาย
ห้างหมบ่เมิน จะไปคืนเงินสหกรณ์หม่อนลคลง

เพลง บัญชีติดลบ ชีวิตติดหล่ม

(ทำนองเพลงกระเป๋าแบนแฟนทิ้ง)

ชีวิตผ่านมามาดวงชะตาไม่น่าตกต่ำ แต่
เข้ายันคำ ตรากตรำชุ่มฉ่ำเหงื่อไหล เมื่อมีเงินตรา ชื่อ
หาเอามาสุขใจ แต่แล้วทุกข์ครองหมองโหม ไซ้เป็นไป
ได้หรือนี่

เหตุผลไม่มีเห็นทิวีสังคมออกข่าว มีทั้งเบียร์
เหล้าอมเมารสปรุกกลิ่นสี สนุกสนานไม่นานพอเงินไม่มี
สุดท้ายก็กลายเป็นหนี้ สิ้นดีไม่มีราคา

อยากจะรวย ชื่อห่วยไม่รู้จักพอ อนาคต
เริ่มหักงอเพราะรอแต่โชคชะตา เพื่อนกินมีมากเพื่อน
ตายก็พลอยจากลา เปรียบไปก็คล้ายปัญหา นาวาที่รอ
วันล่ม

ความหวังยังมี มาติดบัญชีให้ตีเสียใหม่
มาเสริมรายได้ จ่ายน้อย ค่อย ๆ สะสม ประหยัดขยัน
สร้างสรรชีวิตีรรมย์ สร้างตัวพร้อมเพื่อสังคม บุญนิยม
ให้คนจริงใจ

อธิบายความหมายคำยาก-คำเมืองเหนือ เพลงเหงื่อไหลมาก
เหงื่อไหลมาก น้ำตาไหลน้อย หมายถึง ขยันมากจะเสียใ
น้อย

ฝึกเป็นผู้น้อย หมายถึง ฝึกอดละอดตามานะ

ฝึกไปกำน้อย “ ฝึกไปทีละน้อย

ถอดเก็บเตียวไป “ ถอดครองเท้าเดินไป

อี่ป้ออี่แม่ “ คุณพ่อ คุณแม่

กู่เจ้าแลง “ หูกเข้าเขิน

พ่อ “ ดู

ปิ่นเมืองเฮา “ พื้นบ้านพื้นเมืองเรา

ได้เป็นนายฮ้อย “ ได้เป็นคนมีฐานะ มีเงินทอง

หมบ่เมิน “ อีกไม่นาน

เพลงไมใช่เกมคนจน

(ทำนองเพลงเป็นคำตอบสุดท้าย)

คนต่างชั้นชอบ หัวงำตอบสุดท้าย มีค
หน้าศาลาข ทั้งจิตใจไหวหวั่น หลงความเป็นอยู่
ด้วยไม่รู้เท่าทัน อยากรวยด้วยกันทั้งนั้น รอวันโชค
คงจะช่วย

ไม่อยากจะเชื่อ สื่อที่โฆษณา สังคมมาหาพา
ให้เราเจ็บป่วย ไม่มียาแก้ โรคภูมิแพ้ความรวย ผู้คน
แต่งตัวสวยๆ แต่ไม่รวยน้ำใจ

เราทุกคนต้องมาเล่นเกม คำถามเต็มๆ เรา
จะรู้ได้ไหม พวกเขาเศรษฐี เรานี้ไม่มีอะไร มีแต่
เสียเปรียบรำไป คงจะไม่จบสิ้น

ต้องบอก “ไม่ชอบ” เป็นคำตอบสุดท้าย
เพื่อความเป็นไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ไม่รวยก็สุข ไม่ทุกข์พอมีพอกิน ให้เกมคนรวยจบ
สิ้นไม่ยากได้อินคำตอบสุดท้าย

15 ก.พ. 48

เพลงวันนี้ยังมีค่าย

(ทำนองเพลงวันที่มีค่าย)

ค่ายเอ๊ย มีไว้เฝ้าหยัง เราได้มานั่งกินนอน
นากัน บ่มีกะได้อบายมุขนั้น เราก็สุขสันต์เป็น
เพื่อนร่วมทาง

ถ้าหากให้เราฝึกฝน มานะอดทน มาเดิน
เสียงข้าง ขึ้นเขาลงห้วยช่วยคนที่หลัง ปัญหาทุก
อย่าง ก็สิ้นความหมาย

อยากจะมีค่ายคือเก่า หมู่เราจะไม่ไหวหวั่น
อยากให้มีคนร่วมฝันเป็นแรงใจ อักเพื่อนพี่น้องทุกคน
ก็คงจะลืมกันบ่ได้ ทรายที่ทุกกลมหายใจคิดฮอดแต่
ค่ายนั้น

ด้วยความหวังยังอยู่วันนี้ อยากให้เฮามีจิตใจ
สัมพันธ์ คงบ่เคียดคาย จูคไฟสร้างฝัน
เพราะว่าเฮานั้น ฮักมันบ่มีเสื่อมคลาย

16 ก.พ. 48

เพลง “อน” มหัศจรรย์

(ทำนองเพลงความจนวัดใจ)

ขอบคุณความรวย ที่ช่วยให้เจอความจริง ได้เงินทองของ
ทุกสิ่ง อันที่จริงเป็นภาพมายา เมื่อตอนได้ดี เพื่อนก็มี
หลายคนทิ้งพา แต่พอความจนเข้ามา แม้มากก็หลบหนีหาย

บอกกันตรงตรง พระพุทธองค์ชี้ว่า โลกอบายทางสาย
ต่ำ สังกรรมชีวิตเป็นไป อยู่ในโลกกว้างต้องระวังโลกหลง
งมงาย โชคดีไม่มีโดยง่ายต้องได้ด้วยภูมิปัญญา

ถึงยามขาดแคลนชีวิตเขวนบนเส้นด้าย ทางเลือก
สุดท้ายจะไม่ให้ซ้ำอุรา จดจำที่เจ็บ เพราะอยากรวยจึงต้อง
โศกา ตอนนี้มีที่ปรึกษา นำพา จงอย่าสับสน

ขอบคุณความจนที่ช่วยให้คนจริงใจ ขออย่างเดียวคือ
ขอให้เราคนไทยเข้าใจความจน ชัดเกล้าที่ใจให้ชีวิตมีการพึ่ง
ตน สุดท้ายจะได้หลุดพ้น “จน” อย่างเลิศประเสริฐคุณเอย

1 มี.ค. 48

เพลงคิดฮอดทางเกวียนสายเก่า

(ทำนองเพลงคิดฮอดคอกบ่ได้)

คำถามสุดฮิต เศรษฐกิจเป็นจิงโค เกษณามปุ๋ยา
ดาขาย คำตอบง่าย ๆ “อย่าไปเชื่อเขา” แต่คิดไปถึงว่าวัน
หนึ่งสิโดนกับเรา พบทุกข์ชะทมกรรมเศร้า เพราะเชื่อคำเขา
เป็นจ้าวหัวใจ

ออกแบบมาให้ ชื้อหาง่าย ถูกใจชายหญิง เป็น
หนี่งรู้ความจริงไม่อาจหยุดนิ่งหาทางแก้ไข ต้องเลิกคบหา
โฆษณาสินค้าเหลวไหล หากคบแล้วจบบ่ได้ จะเศร้าใจ
หลายใจมีน้ำตา ๆ

เกิดปัญญา เชื่อเถิดหนาเรายังมีสิทธิ์ รวยเขาเรา
ช่วยสนิท คือเศรษฐกิจอนิจจา หักใจลาบต้องห่วงหาสังคัม
เมื่อนอก บ่อยากไห้ใครโดนหลอก แค้คำเขาบอกว่า
“พัฒนา” ทางออกงามงาม แม้ถูกประณามว่าเป็นคนบ้า
ต้องแก้ปัญหา กิเลสมันหนาดองเอาออก ต้องเร่งศึกษา
กิเลสคณหา คือ “ทางรอด”

คำถามนำคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีไหม กิดทวน
คำถามยามใครอยู่แก่ใจก็เหมือนไฟช็อต ทางรวยของเขา
เราขอติพิธี้แค่เดินทางรอด ในหลวงทรงเตือนตลอด ให้คิด
ฮอดทางเกวียนสายเก่า ๆ

3 มี.ค. 48

เพลงธรรมคุ้มครองใจ

(ทำนอง เพลงพี่ชายชั่วคราว)

ยามจนเหนื่อยใจไม่รู้เรื่องราว หันทางเหล่า
ยามเศร้าเหมือนหมดทางไป ห่วงวัดห่างวา ปัญหาจึง
รุมเร้าใจ เจ็บซ้ำเติมจนเป็นไข้ หาใครคูใจไม่มี

อยากเป็นคนดี พี่น้องภูมิใจ หวังเป็นผู้ใหญ่อยู่
ใกล้อุ่นใจทุกที จึงได้วางแผนเริ่มต้นสร้างคนดีที่
อยู่มาจนถึงวันนี้ ได้ที่พักพิงหัวใจ

เคยข้มเงินใช้ เป็นหนี้จนน้ำตาหยด ใช้คืนให้
หมด ออกออดนอมกินไป รู้ดีว่าทำเช่นนี้ไม่มีอนาคต
ลำบากก่อนจะสบาย รับรองไม่ช้าไม่นาน

ช่วยตัวพึ่งคนฝึกฝนทำเอา ลบรอยความเศร้าที่
เคยมีมาตำราญ เมื่อใจเข้มแข็ง ร่างกายมีภูมิ
ด้านทาน จะทุกข์ก็ไม่ไหวหวั่น ให้ธรรมนั้นช่วย
คุ้มครองใจ

28 ก.พ.48

เพลงเหงื่อแทนเงิน

(ทำนองเพลง กินข้าวหรือยัง)

งานหนักอย่าท้อ แต่ขอมุ่งมั่นสู้ไฟ เหนื่อยออกหลาย
หลายร่างกายก็ได้ซ่อมเสริม หัวใจกล้าแกร่งยิ่งมีแรงมาก
ขึ้นกว่าเดิม สารสุขก็พูนพอกเพิ่ม ส่งเสริมช่วยเติมแรงใจ

งานหนักสร้างสรรค์ เรานั้นช่วยกันสานต่อ ไม่ต้อง
ร้องขอไม่รอจะเหนื่อยแค่ไหน สู้งานนานเน้นเหงื่อแทน
เงินทำแล้วภูมิใจ สุขภาพพลานามัย สิ่งที่ได้สุขใจเหลือเกิน

ใช้เหงื่อแทนเงิน ให้กลายเป็นสิ่งแทนใจ ความสุขมา
จับเหงื่อให้จิตใจได้ความเพลิดเพลิน ยามเหนื่อยหลับ
นอนพักผ่อนเพียงพอให้พร้อมเผชิญ เพียงแต่อย่าทำงาน
เกิน ทำจนเพลินจนเกินกำลัง

งานหนักสร้างไทย รู้ไหมคนไทยเป็นหนี้ ลำบากอีหลี
ชาติหนึ่งยังพอมีหวัง พระราชดำรัสตรัส “พอเพียง” พี่น้อง
จงฟัง อย่าให้ที่คืนว่าง ๆ ช่วยกันสร้างพื้นที่ทำกิน

5 ก.ย.47

เพลงลิขิตชีวิตพอเพียง

(ทำนองเพลงพรหมลิขิต)

อยากร่ำรวยเงินไวไว จะทำได้นกเมื่อใจมัน
รัก คิเลวไม่รู้ เห็นเขาทำกันส่วนมาก สุดท้ายลำบาก
ดีจากจะทำยังไ

เจ็บแล้วก็ต้องจำ อย่าให้เจ็บซ้ำ ซ้ำเป็น
รอยแผลร้าย ขอเตือนเพื่อนพ้อง พี่น้องที่ยังฝันใฝ่
อีกซักทีไร เป็นเหยื่อของเมืองมายา

ฟ้าดินคงไม่ลงโทษซ้ำ จะขอรับกรรมต่อไป
ตั้งใจฟันฝ่า สร้างตัวพึ่งคน สร้างสรรค์ชุมชนขึ้นมา
ไม่นานหรอกหนาดึงสิ่งที่เหมาะสมปลายทาง

เจ็บก็ไม่ยอมท้อใจ เหน็ดเหนื่อยแค่ไหน ก็
จะไม่ร่ำร้าง พี่นาคขึ้นมา ฟ้าและฝนช่วยบ้าง
ลิขิตเส้นทาง “เศรษฐกิจพอเพียง”

2 ก.ย. 47

เพลงงานต่ำ คุณธรรมสูง

(ทำนองเพลงแค่แคร์รับเชิญ)

งานต่ำเพียงใด ทำได้แม้ใครเขาเมิน งานหนักก็
พร้อมเผชิญ ไม่มีเงินก็ยังมั่งคั่ง เชิญชวนหนุ่มสาวที่เคย
ผ่านการศึกษา จะได้รู้ชีวิตมีค่าตรงไหน

สู้งานสร้างคน หวังให้ชุมชนเข้มแข็ง เหน็ด
เหนื่อยที่ต้องใช้แรง แสวงหามาจนได้ ไม่เคยสับสนว่า
ทนทำไปทำไม แม้ไม่มีใครเข้าใจอยู่ในวันนี้

ช่วยงานสังคม รู้ดีภูมิใจทุกครั้ง เห็นความดี
บ้างเมื่อมานั่งทบทวนถ้วนถี่ เราเพียงหนึ่งคน เริ่มต้น
กระทำความดี เกิดผลทันที โลกนี้ยังพอมีหวัง

“คนเก่ง” ใครใคร ก็ได้เป็นเกียรติทุกที เราต้อง
ส่งเสริม “คนดี” ให้เขามีกำลังใจบ้าง ไม่มีชื่อเสียงขอเพียง
ปิดทองข้างหลัง มีเพื่อนร่วมทางช่วยกันสร้างสรรค์สังคม

11 ม.ค.48

เพลงทำดีไม่มีรอ

(ทำนองเพลงคิด ร.วิชาลิ้ม)

อยากเป็นคนดี จะมีโรงเรียนที่ไหน สอนจิต
ทำใจให้คลายความทุกข์สันทิ เกิดมาชาติหนึ่งอย่ากรู้
ค่าของชีวิต เรียนแล้วยังจำฝังจิต ไม่ใช่ปิดเทอมทิ้งไป
น้ำตาที่ไหล เกิดจากหัวใจโง่เขลา กลุ่มหลง
มัวเมาทุเบาเลยเชื่อคนง่าย โลกมันแปรเปลี่ยน
บทเรียนไม่ทันสมัย ถึงบทต้องตัดสินใจ หัวใจกลับ
ไม่แข็งพอ

ความสวยความหล่อหลอกล่อกันสารพัด
สุดท้ายเป็นทาสศัลยกรรม น้ำตาคลอ ส่วนวิชาพุทธ
วิถีไทยสอนให้เพียงพอ ก็ปี พ.ศ.ก็ยังใช้ได้ไทยเรา

วิธีแก้ไขไม่ต้องไปเรียนที่ไหน ภูมิปัญญา
ไทย จิตใจจะไม่ซึมเศร้า ต้องมาเริ่มต้นพึ่งตนไม่ต้อง
รอเขา ใครหนอจะมาช่วยเรา ก็คงสอนตัวเราเอง

22 ส.ค. 47

เพลงภูมิสังคม

(ทำนองเพลงรักแท้แค่พี่ชาย)

เพื่อนแท้ไหนแก่กว่าคิดถึง จิตใจคำนึงอดีตที่
เคยหวานชื่น เคยเรียนร่วมชั้น สัมพันธไม้มิเป็นอื่น
ภูมิสังคมยังขึ้น อย่าฝืนคืนคำสัญญา

ให้คิดว่าเราจะต้องจริงใจ เลิกหลงมกมายใน
สิ่งที่เปี่ยมมาฯ สิ่งมีค่าล้ำน้อมนำพระราชปรีชา ได้ดี
มีโอกาสมาสรรพทาทั้งวันและคืน

ยืนยันทายสัมพันธรั้วนี้ที่หนึ่ง ทุกคน
ซาบซึ่งประหนึ่งหลับฝันแล้วตื่น ถ้าปากแค่ไหน
น้ำใจแบ่งปันคนอื่น เพื่อแผ่ความรักยังยืน ด้วยรู้จัก
ว่า "พอ"

ที่แท้มีแค่สามห่วงมันหมาย อีกสองเงื่อนไข
หัวใจชีวิตเพียงพอ ไม่รวยอย่างเขาเราสุขก็ดีแล้วหนอ
สู้ไปอย่าได้รีรอ ขอให้รวยด้วยความดีงาม

12 มี.ค. 48

เพลงสถานฝันบ้านดิน

(ทำนองเพลงเด็กคอยใจดี)

ค่ายของฉัน (ค่ายสถานฝัน) อยู่บนเขาบนคอย เด็ก
น้อยน้อย หนุ่มหนุ่ม สาวสาว ค่ายของเราตื่นกันแต่เช้า
ลูกนั่งข้าวอาหาล้วดั่งไฟ

เพื่อนของฉันนั้นมีน้ำใจ ปลุกผักไว้กินเองเสมอ
ด้วยจริงจังจริงใจนะเออ อยากชวนเธอมาเข้าค่ายด้วยกัน
(สร้อย) ฉันเอาตัวนำมาฝาก อยากให้เธอได้กิน
ถั่วมีวิตามิน ไม่ต้องกินของแพง

ฉันเอาข้าวกล้องมาฝาก อยากให้เธอแข็งแรง ข้าวกล้องมี
ทั้งขาวและแดง มีแสงเพราะกินข้าวกล้อง ลา...

ค่ายของหนูดูเหมือนยากจน แต่ทุกคนหน้าตา
สดใส สามัคคีและมีวินัย อนุรักษ์ไว้แบบไทล้านนา

ค่ายของฉันนั้นทำบ้านดิน ย่ำด้วยดินสนุกหนัก
หนาช่วยกันทำไม่เคยอ่อนล้า อยากชวนมาสร้างบ้าน
ด้วยกัน (สร้อย)

28 ค.ค. 47

เพลงเบาใจฟ้า หรือ 3 ห่วง 2 เงื่อนใจ

(ทำนองเพลงเคาใจฟ้า)

ห่วงเหลือเกิน ประเมินใจฟ้า ไม่รู้ว่าปวงประชา
จะอยู่สุขดีหรือไม่ สังคมเงินตราทุกคนวิ่งหาแต่ผลกำไร
แทบไม่เห็นความเป็นไปได้ ใครใครก็ค้นหุรง

ห่วงสามอันสำคัญดังนี้ เหตุผล คนเราต้องมี ไป
ไหนเหมือนคนเคียงช้าง อีกหนึ่งข้อนี้ รู้จักประมาณ
ในทางสายกลาง ส่วนข้อสามจำเป็นต้องสร้าง ภูมิคุ้มกัน
ด้วยความศรัทธา

โลกวันข้างหน้า กลับมาสำนักฟ้าดิน ออมไว้ไม่
มีหนี้สิน ทำกินอยู่ตามประสา พึงคนได้ก่อนค่อยคิดการ
เรื่องพัฒนา จะเอาชีวิตฟันฝ่า ให้ฟ้าเห็นความตั้งใจ

ห่วงสายไขไม่คลายจากฟ้า เงื่อนใจ ความรู้ ตามมา
คุณธรรม นั้นมีหรือไม่ เข้าใจความพอ ไม่ร่ำไม่หวัง
สร้างสรรค์ชาติไทย ไม่มีที่อดกลางทางไป ฟ้าคงเบาใจ
สักวัน

2 มี.ค. 48

ภาคผนวก ข

- รายชื่อและความคิดเห็นผู้เข้าอบรมค่ายวิถีชีวิต รุ่นที่ 1-8
- ประมวลความคิดเห็นงานสัมมนาพร้อมรุ่น

รายชื่อผู้เข้าอบรมค่ายวิถีชีวิต หลักสูตรเยาวชนคนสร้างชาติ รุ่นที่ 1
ที่ศูนย์ฝึกอบรมสถานฝึกปั้นบุญ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน 21-25 เมษายน 2547

ที่	ชื่อ-สกุล	เลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	รหัส	โทรศัพท์	ชื่อเล่น
1	นางสาวร่มฉัตร นาวะระ	296	1	เวียง	พร้าว	เชียงใหม่	50190	053-889805	นุ่น
2	นางสาวนิตยา ดันติวา	91	3	ทุ่งหลวง	พร้าว	เชียงใหม่	50190	06-1827076	ไอ้
3	เด็กหญิงสุภาพร โสวะ	14	9	แม่แวน	พร้าว	เชียงใหม่	50190	053-939589	อาย
4	นางสาวนุชนาด สิทธิพร	242	5	บ้านโป่ง	พร้าว	เชียงใหม่	50190	053-474644	หวาน
5	นางสาวนิตยา ยิ่งเจริญ	176	7	สันทราย	พร้าว	เชียงใหม่	50190	07-1877747	แต
6	นางสาวสิริวิภา ศรีรัตน์	164	3	เวียง	พร้าว	เชียงใหม่	50190	053-889473	นุ้ม
7	นางสาวสุธาสิณี คำไชย	107	1	น้ำแพร่	พร้าว	เชียงใหม่	50190	06-1927784	แดง
8	นางสาวเปรมวดี หลวงมณี	165	6	โหล่งขอด	พร้าว	เชียงใหม่	50190	05-1457652	เคียร์
9	น.ส.แพทรรณ จันทร์พิทักษ์	186	5	โหล่งขอด	พร้าว	เชียงใหม่	50190	053-348041	โม
10	นางสาวสุจิตรา ใจลึก	176	7	เขื่อนผาก	พร้าว	เชียงใหม่	50190		เมย์
11	เด็กชายอัครา เป็งกันยะ	24	1	บ้านหลวง	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-826151	โน้
12	เด็กชายธิดิตศักดิ์ สมนัดใจ		1	บ้านหลวง	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		ลิก
13	เด็กหญิงฐานะมาศ นามวงศ์	111/1	8	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-826693	แต
14	เด็กหญิงเบญจมาศ บุญทา	166	1	บ้านหลวง	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	06-1872536	อัญ
15	เด็กหญิงปิยะพร เมฆสุรินทร์	4	1	บ้านหลวง	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		
16	เด็กหญิงจารุพัทธ์ ระวังเมือง	43	1	บ้านหลวง	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-362 43	ใหม่
17	เด็กชายกิตติพันธ์ แสงแก้ว	113	1	บ้านหลวง	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	01-5367648	ไกด์
18	เด็กชายณัฐดนัย ระวังเมือง	43	1	บ้านหลวง	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-362263	มค
19	เด็กชายธนชัย เมฆสุรินทร์	4	1	บ้านหลวง	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		
20	ค.ญ.ธมลวรรณ จันทรสूरย์	57	12	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260	06-1984890	กล้วย
21	เด็กหญิงรัตนดา เชนบุญมาก	382	1	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260	053-704063	ขวัญ
22	เด็กหญิงฐิตาพร ยาวิลาศ	181	6	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260	06-1893518	แป้ง
23	เด็กหญิงพนิดา ปวงใจแก้ว	162/3	10	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260	053-704304	นัม
24	เด็กหญิงวรพร สุริยวงค์	244	10	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260	053-789498	หญา
25	เด็กหญิงศิริพร เชื้อนล้อม	67	11	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260	053-704467	หญิง
26	เด็กหญิงกรรสลก ศรีคำชาติ	169	1	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260		
27	เด็กหญิงเพชรลัดดา บุญสง่า	234	1	ป่าจั่ว	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57170		
28	เด็กหญิงกนกวรรณ ศรีคำชาติ	169	1	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260	09-4411654	แอม
29	ค.ญ.อัจฉราภรณ์ เชื้อนล้อม	344	1	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260		
30	เด็กหญิงธัญวรัตน์ สุนะ	613	1	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260	053-789011	
31	เด็กหญิงจินดา วงศรี	18/1	10	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260	06-1979465	ป๊อ

ที่	ชื่อ-สกุล	เลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	รหัส	โทรศัพท์	ชื่อเล่น
32	ค.ญ.จิตภา หอจตุรพิตร	476	1	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260	053-789089	อิว
33	เด็กชายธีรชัย สองปอน	1/1	6	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260		สด
34	เด็กชายอุทัย เกาะกะพี	117	6	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260		เคน
35	เด็กชายบัณฑิต ชัยบุตร	1/4	6	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260	053-789573	
36	เด็กชายอนุชา ผู้ดี	144	10	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260		เปี
37	เด็กหญิงหุติมา สายชนด์	233/23		ป่าไผ่	สันทราย	เชียงใหม่	50210	01-9610373	กวาง
38	เด็กหญิงณัฐดา ทาลัดชัย	244/1	10	โป่งผา	แม่สาย	เชียงราย			เนย
39	ค.ญ.จรรยาภรณ์ วงศ์จันทร์มา	29	3	ทุ่งข้าวพวง	เชียงดาว	เชียงใหม่	50170	06-1791114	แบม
40	เด็กชายธวัชชัย ต่างกิติ	235	10	แม่เจดีย์	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	57260	053-704251	
41	เด็กหญิงโมทนา คลีไพบ	4/1	5	ไทรย้อย	เด่นชัย	แพร่	54110	09-8531244	
42	ค.ญ.ปริญญาวรรณ บรรณบดี	4/1	5	ไทรย้อย	เด่นชัย	แพร่	54110	09-8531244	ออม
43	เด็กชายปิยะบุตร บรรณบดี	59	3	วัดหลวง	โพธิ์ชัย	หนองคาย		042-405127	มาส
44	เด็กชายศานิก คลีไพบ	4/1	5	ไทรย้อย	เด่นชัย	แพร่	54110	09-8531244	ว่าน
45	เด็กหญิงจิราภรณ์ กันทะลอม	39	9	หนองล่อง	เวียงหนองล่อง	ลำพูน	51120		จอย
46	นางสาวกรณิกา หมู่แมร์ม	125/1	9	หนองล่อง	เวียงหนองล่อง	ลำพูน	51120	01-0331847	ปรีน
47	นางสาวปาริชาติ โป่งค้าย	244	8	สบเตี๊ยะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		ฝน
48	เด็กหญิงนันทนา ฃยอย	108/1	8	สบเตี๊ยะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		ปอ
49	เด็กชายสวัสดิ์ ฃยอย	108/1	8	สบเตี๊ยะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		ก๊อปป
50	ค.ช.สุรพงษ์ เจริญชำนาญการ	27	8	สบเตี๊ยะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		น้อย
51	เด็กชายปิยพงษ์ สิทธิสอน	138/3	2	คอยแก้ว	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	06-1366413	ยะ
52	นายวินัย ชัยอภัย	131/1	2	คอยแก้ว	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		เจมส์
53	อุบล ปานมอย	9/8	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		ไบต์
54	รุจิราวัลย์ คิวงค์	122	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		ส้ม
55	อิจราพร เสิมนาง	69/1	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		แต
56	รุ่งทิวา เหล็กคม	76	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		แคท
57	จุฑาพร สองโยง	41/1	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		
58	พรทิพย์ หนองปิ่นคำ	109/1	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130	053-693242	บาส
59	ณัฐคนัย ทาลัดชัย	244/1	10	โป่งผา	แม่สาย	เชียงราย	57130	053-647131	เน็ต
60	อภิชาติ ทาลัดชัย	33/1	8	โป่งผา	แม่สาย	เชียงราย	57130		
61	ภูริภัค โนจา	19/1	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		ภู
62	กิตติศักดิ์ สุริยะ	116	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		เอ็ม
63	สุรพล พรหมพันธ์	6/1	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130	06-1936625	
64	ศดาวุฒิ บุญม	48	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130	06-1936623	
65	เด็กชายคณิเชษฐ์ อะธิปา	48	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		

ที่	ชื่อ-สกุล	เลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	รหัส	โทรศัพท์	ชื่อเล่น
66	เด็กหญิงปวีณา ชาติศรี	188/1	2	ป่าไผ่	สันทราย	เชียงใหม่			หมวย
67	เด็กหญิงพิชชา จินาวงค์	188/2	2	ป่าไผ่	สันทราย	เชียงใหม่		05-0298131	น้ำ
68	ค.ญ.เฉลิมพร ปราณิทรัพย์	67	9	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-821440	เอ็ง
69	เด็กหญิงอัญชรัตน์ ปินใจ	15	9	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-342079	
70	เด็กหญิงอังคณา ชมภูศรี	13/1	9	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		แอ้ม
71	เด็กหญิงชวรินทร์ โสภา	384	9	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	09-9554101	
72	นายกฤษฎาพงษ์ มงคลเทพ	18/1	9	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-342079	
73	เด็กชายมงคล อุตะมะโน	420	9	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-826038	เอ๋
74	เด็กชายนพดล โนจา	420	9	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-826038	
75	นายเมฆฉายน้ำ ผาสุคดี	66	5	พระประโทน	เมือง	นครปฐม	71000	034-258470	เจน
76	เด็กชายสุรศักดิ์ สารอิน	131	1	บ้านหลวง	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	01-7848519	ท๊อป
77	นายณฤเบศร์ ชุมแสง	66	5	พระประโทน	เมือง	นครปฐม	71000	034-258470	
78	นายอิทธิพงศ์ จักรกระโทก	66	5	พระประโทน	เมือง	นครปฐม	71000	034-258470	
79	นายสันติ เกตรา	135	5	กระแซง	กันทรลักษ์	ศรีสะเกษ	31000		
80	นายพุทธชาติ ภูโสม	66	5	พระประโทน	เมือง	นครปฐม	71000	034-258470	
81	นายพิศณุพร พงศ์ดา	66	5	พระประโทน	เมือง	นครปฐม	71000	034-258470	นู
82	เด็กหญิงวราภรณ์ มหาชาโน	73	1	บ้านหลวง	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	06-1934556	มิน
83	เด็กหญิงชนกนาถ เลิศจันทร์		2	สามเดี๋ย	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		แป้ง
84	เด็กชายสันติ ไชยสวัสดิ์	137	11	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-826426	กอล์ฟ
85	เด็กชายหิรัญ ไชยใหม่	47	11	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	01-2565479	กัน
86	เด็กชายพันธกานต์ หัวสุรินทร์	63/2	9	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-362266	แต้ม
87	เด็กชายอำพล ชมภูศรี	122	9	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		เค
88	เด็กหญิงชลนิ เชื้อจิตร	180/1	2	คอยแก้ว	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		นี
89	เด็กหญิงนฤตยา ปัญญาณี	346	2	คอยแก้ว	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	07-1750536	
90	เด็กหญิงหยาดพิรุณ ใหม่โพธิ์	172	2	คอยแก้ว	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		ฝน
91	เด็กชายมงคล ปิ่นแปง	75	1	บ้านแปะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		หนึ่ง
92	นายธีระวัฒน์ คีระเนือง	148	2	คอยแก้ว	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		
93	เด็กหญิงจิรนนท์ นันตาบุญ	181/1	2	คอยแก้ว	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		
94	เด็กหญิงชลธิดา โปรพันธ์	208	2	คอยแก้ว	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		
95	เด็กหญิงภาณุมาศ มหาชาโน	151	2	คอยแก้ว	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		

เก็บตก...จากบันทึกความในใจ

“...ผมได้ชุดโคลนอย่างเต็มกำลั
งใจ ผมได้รู้จักเพื่อนใหม่และผมได้ฝึกคน
ให้อดทน แข็งแกร่ง เข้มแข็งมากขึ้น
อยากให้มีเกมมากขึ้นและมีพี่เลี้ยงมากๆ
ถ้าผมกลับบ้านแล้วผมจะลองกินอาหารเจ
และจะไม่กินข้าวให้เหลือ...”

ค.ช.มงคล อุดมะโน (เอ๋)

โรงเรียนจอมทอง

“ได้เรียนรู้หลายๆ อย่างเช่น สร้างบ้านดิน ย้อมผ้า เพาะเห็ดและทำหัวเชื้อจุลินทรีย์ วิชาที่
ชอบมากๆ ก็คือ สร้างบ้านดิน ถ้าเป็นไปได้อยากมาอีกหลายๆ ครั้ง อยากบอกว่าที่นี่เป็นที่ๆ ดีที่สุด
ทำให้หนูมีความรู้มากขึ้น...”

ค.ญ.ชนกนาถ เลิศจันทร์ (แป้ง)

โรงเรียนไตรัฐวิทยา (79) อ.จอมทอง

“..ตอนมาใหม่ๆ ก็ไม่รู้จักใครนอกจากพวกเดียวกัน มีความประทับใจกับพี่เลี้ยงมากๆ
เป็นกันเองสุดๆ ในการเดินทางไกลก็สนุกมาก เราไม่มีภาระทำอาหารเราจะทำอะไรถึงจะได้
กินข้าว ซ้อนจะอย่างไรให้ได้ซ้อน ในการเดินทางเป็นครั้งแรกที่ผมลองครองเท้าเดินทางไกล
เจ็บเท้าอยู่เหมือนกันแต่ก็สนุกดี ได้ทำอะไรที่เราไม่เคยทำ ได้เห็นในสิ่งที่เราไม่เคยเห็น...”

นาย กฤษณาพงษ์ มงคลเทพ (เฟ้ด)

โรงเรียนจอมทอง

“ความรู้สึกที่ประทับใจคือ สมจริง ได้ความรู้มากมาย เช่น การทำอาหาร เดินป่าสนุก
มากๆ พี่ๆ ใจดี ได้กินอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ครุสุเมธใจดีมากเลย ได้ความสุขสนุกสนาน ตั้งแต่
เข้าค่ายมาก็ไม่รู้ว่ามีค่ายแบบนี้ด้วย สนุกมากค่ะ...”

ค.ญ.สุวรรณ โสภา (นิม)

วิทยาลัยนาฏศิลป์ เชียงใหม่

“ภูมิใจที่ได้มาศึกษาฐานงานต่าง ๆ เช่น ทำบ้านดิน ทำน้ำยาอเนกประสงค์ ทำปุ๋ยหมัก ย้อมผ้าสีธรรมชาติ เพาะเห็ด จะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปประกอบอาชีพได้ ได้ฝึกความอดทน ได้เดินป่า ทำอาหารในป่า ได้เพื่อนใหม่ พี่ใหม่ ได้ช่วยเหลือกัน ได้ทำงานเป็นกลุ่มฝึกความร่วมมือกัน..”

รัตนา เศรษฐมามาก (ขวัญ)

ร.ร.อนุบาลแม่ชะจาน จ.เชียงราย

“..หนูประทับใจการย้อมสีผ้า และการเดินป่าสนุกมากค่ะ และการลาทิน แม้ได้ครึ่งทาง แต่ก็มีความสำเร็จครึ่งหนึ่งเหมือนกัน และอาหารที่ชอบมากที่สุดคือ ผักผัก ฟักทอง หนูเป็นคนไม่เคยจากแม่ แต่ครั้งนี้เป็นการจากเป็นครั้งแรก และชอบเล่นเกมทุกเกม”

ค.ญ.พิชญา จินาวงศ์

โรงเรียนดาราวิทยาลัย จ.เชียงใหม่

“...อาจารย์ทุกคนเป็นคนดี มีแนวคิด แนวทาง และวิธีการฝึกสอนที่แตกต่างไปจากที่ผมเคยพบเห็นมา ดังนั้นค่ายนี้จึงมีจุดเด่นตรงนี้ และผมก็ได้เพื่อนๆ หลายคนด้วยกัน

ข้อปรับปรุง – ควรฝึกสอนตามวิธีที่นี้ เช่น ไม่ใส่รองเท้า เพราะผมอยากทำตามพี่นุ๋บ้าง มันแปลกดี ควรปรับปรุงข้อนี้ด้วยครับ

นาย ภูริภักดิ์ โนจา (ภู)

จาก แม่ฮ่องสอน

“..ประทับใจพี่ๆ ที่ทำให้พวกเราสนุกสนาน และที่ผมชอบมากที่สุดคือทำหัวเชื้อดินระเบิด การมาเข้าค่ายนี้ทำให้ผมได้รู้หลายๆ อย่างที่ไม่เคยรู้อีก่อน เช่น หุงข้าวได้ดิน ปั้นบ้านดิน เพาะเห็ดเป็นต้น ค่ายนี้เป็นที่ๆ สร้างคนให้เป็นคนดี เพราะฉะนั้นผมจึงอยากมาเข้าค่ายที่นี้ให้บ่อยที่สุดเท่าที่มีโอกาส..”

ค.ช.ณัฐดนัย ทาลัดชัย

(เน็ต)

จาก อ. แม่สาย

จ. เชียงราย

“..ค่ายในครั้งนี้นี้ก็มีอะไรมากมายที่แตกต่างจากหลายๆ ค่ายที่เคยผ่านมา ได้รับความรู้ในหลายๆ ด้านที่เคยมองข้าม ได้รับการฝึกฝนจิตใจ ในโอกาสหน้าถ้ามีโอกาส ก็คงจะมาร่วมกิจกรรมกับค่ายนี้ใหม่”

แคท, โบ๊ต, แพร, อาร์ม, โอ, บาง

บ้านเมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

“รู้สึกดีใจที่ได้มาร่วมค่ายกับพี่ๆ และเพื่อนๆ และพี่เขาหาเกมหลายอย่างที่ผมไม่เคยเล่น แต่จะต้องเล่นเกมที่พี่ๆ จัดให้และเดินป่าพี่เขาก็ช่วยเราทำอาหาร...”

ค.ช.สุรพงศ์ เจริญชำนาญการ (น้อย)

โรงเรียนไพร่หลวงวิทยา (79) จาก อ.จอมทอง

“...ค่ายนี้สอนให้หนูได้รู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ความสามัคคี ความรัก ความเอาใจใส่กัน และได้เดินป่ากับพี่ๆ เพื่อนๆ อย่างมีความสุข ได้รู้จักการทำอาหารในป่า การหุงข้าวในกระบอกไม้ไผ่ หลายๆ วิธี การทำบ้านดินร่วมกัน และอื่นๆ อีกมากมาย...”

ค.ญ.นันทนา ฌ ยอย (น้องปอ)

ร.ร. ไทรบุรีวิทยา 79 อ.จอมทอง

“..ค่ายในครั้งนี้นี้ไม่เหมือนการเข้าค่ายทุกครั้งที่เคยผ่านมา เพราะทำให้หลายๆ คนประทับใจมาก เพราะได้ปฏิบัติของจริง ลองทำจริง โดยเฉพาะการเดินป่าเราไม่รู้ว่าจะข้างหน้าจะเกิดอะไร เพราะทุกอย่างเกิดขึ้นเองโดยไม่มีการจัดฉาก แม้ว่าเราอาจได้เรียนมาในภาคทฤษฎีแต่เราคงไม่รู้ว่าความรู้สึกนั้นมันเหนียวแน่นแค่ไหน

ในค่ายเล็กๆ แห่งนี้ดูเหมือนว่าจะไม่มีอะไรแต่พอได้เข้ามาแล้ว เหมือนว่าไม่อยากกลับไปที่บ้าน เพราะที่นี่มีการฝึกชีวิต ฝึกความรู้มากมาย ได้เพื่อนใหม่ ถึงจะอยู่ด้วยกันเพียง 5 วัน เราก็รู้สึกผูกพันกันเพราะได้ทำกิจกรรมด้วยกัน ถ้าหากมาด้วยกันที่อยู่อื่นๆ ได้ที่ปรึกษาที่ดี และได้รู้ว่าค่ายแห่งนี้มีมากกว่าค่ายที่หรูหรา อยู่แล้วสุขใจกว่าค่ายอื่นๆ..”

ค.ญ.ชุตินา สายยนต์ (กวาง)

โรงเรียนพระหฤทัย จ.เชียงใหม่

“..หนูมีความรู้ดีกว่าดีใจมากที่หนูได้มาที่นี่ เพราะว่าหนูไปทีอื่นไม่เหมือนที่นี่เลย แต่ที่นี่สนุกมาก หนูดีใจที่พี่มาสอนหนู หนูชอบพี่ทุกคน แต่บางทีพี่จะดุบ้างแต่ไม่เป็นไรละ หนูอยากให้มีแบบนี้อีก และจะเป็นความทรงจำอย่างดี กิจกรรมที่ชอบคือ ทำบ้านดิน และเพลงที่พี่สอนค่ะ และรักครูทุกคนค่ะ..”

ค.ญ.เพชรลัดดา บุญสง่า

โรงเรียนป่างิ้ววิทยา

“...ผมมาในค่ายครั้งนี้ ได้ทั้งความรู้ มีสาระในเรื่องต่างๆ ได้รู้จักความอดทน อดกลั้น และได้เล่นเกมสนุกๆ ที่พี่ๆ จัดมาให้สนุกสนานมาก..”

ค.ช.กิตติพันธ์ แสงแก้ว (ไกร์)

โรงเรียนจอมทอง

“...ข้าพเจ้าได้มาสัมผัสกับธรรมชาติ สัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้าน ความเป็นอยู่ เจ้าบ้านที่นี่ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี น้องน้อย น้องกอล์ฟ ปรีณส์ ฝน เป็นผู้ถ่ายทอดวิถีชีวิตของชุมชนสถานพื้นๆ อาจารย์สุเมธ อาจารย์ทัศนบุรณ ผู้เป็นเสาหลักของที่นี่ ได้ให้ความรู้ในเรื่องการปั้นบ้านดิน การใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย แต่มีความสุข อยู่กับธรรมชาติ และที่สำคัญคือเป็นผู้ที่มีน้ำใจจะปลูกฝังและสร้างนิสัยของเยาวชนให้เป็นคนดี...”

น.ส.สุจิตตรา ใจลึก (เมย์)

โรงเรียนพริ้ว วิทยาคม

จ.เชียงใหม่

“...จากที่จะได้มาเป็นน้องค่าย อยู่ดีๆ พวกเราก็กลายมาเป็นพี่เลี้ยง ข้าพเจ้าตื่นเต้นมาก เพราะไม่เคยทำอะไรแบบนี้มาก่อนเลย และที่ข้าพเจ้าประทับใจมากที่สุด ก็คงจะเป็นการเข้าฐานทุกฐาน ที่มีกิจกรรมดีๆ ให้พวกเราทำ ทำบ้านดินเออ ย้อมสีผ้าเออ ข้าพเจ้ารู้สึกว่ามันเป็นอะไรที่น่าค้นหา และถ้ามีโอกาสข้าพเจ้าก็อยากจะทำอีก สิ่งประทับใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ การได้รับฟังความทุกข์ของเพื่อนๆ ในกลุ่มคนซึ่งมันก็ทำให้ข้าพเจ้ารู้ว่า ยังมีคนที่มีความทุกข์กว่าข้าพเจ้าอีก

มาก แล้วทำไมข้าพเจ้าต้องไปทุกข์กับปัญหาที่เกิดขึ้นเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิต การเดินป่าก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้ข้าพเจ้ารักค่ายนี้มากขึ้น ยอมรับเลยว่าเหนื่อยและลำบาก

ตอนนี้จะกลับบ้านแล้วรู้สึกคิดถึงที่นี่มากๆ เลย ต่างกับตอนที่มาถึงครั้งแรกกลับ คิดถึงน้องๆ ทุกคนมากๆ พวกเขาเป็นเด็กดี รักน้องๆ ทุกๆ คน และอยากเจอกันอีก และที่ขาดไม่ได้ รักอาจารย์ทั้ง 2 เหมือนพ่อ กับแม่เลย คำพูดทุกคำของอาจารย์ที่พรีำสอน ถูกศิษย์คนนี้จะจดจำเอาไว้ตลอดไป จะเก็บเอาประสบการณ์ที่ได้จากค่ายนี้ ไปใช้ในชีวิตให้มากที่สุด ถ้ามีโอกาสจะได้กลับมาเข้าค่ายอีก..”

สิริวิภา ศรีรัตน์ (โอ)

โรงเรียนพร้า่ววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“ตอนที่ดิฉันมาถึงที่นี่ ดิฉันรู้สึกท้อแท้มาก เห็นมีเพียงแต่เด็กน้อยตัวเล็กๆ ชื่อ ปอ อยู่ ที่โต๊ะลงทะเบียน แต่พอเย็นๆ คล้อยมาก็เริ่มมีเพื่อนๆ ทบอยกันมา ก็ช่วยอาจารย์ทำงานจนไม่รู้เลยว่ากลายเป็นพี่เลี้ยงไป แทบไม่รู้ตัวเลย แล้วก็ค่อยๆ รู้สึกผูกพันกับที่นี่มากขึ้นเรื่อย ๆ อยากทำสิ่งต่างๆ ให้กับที่นี่ อยากจะกลับมาอีกครั้งหนึ่ง แล้ววันนั้นก็เป็นจริงตอนที่อาจารย์ที่สุพรรณมาคุยกับพวกเราในคืนหนึ่ง พวกหนูก็ตั้งใจมาก และเริ่มรู้สึกมีความหวังเพิ่มขึ้น ตอนกลางคืนดาวที่นี่สวยมาก ชอบค่ะ แม้ว่าตอนเช้าอากาศค่อนข้างร้อนก็ตาม แต่เห็นความพยายามของอาจารย์ หนูรู้สึกว่าเราก็ต้องพยายามเหมือนอาจารย์บ้าง หนูอยากที่จะทำ และความฝันของหนูอาจจะเป็นจริงสักวันหนึ่งก็ว่าได้ถ้าหนูมีโอกาส วันนี้หนูทำให้ที่นี่เพียงเท่านี้ก่อน ครึ่งหน้าโอกาสหน้า หนูจะกลับมาอีกกลับมาที่นี่ กลับมาครั้งนี้...”

ร่มฉัตร นาวาระ (นุ่น)

โรงเรียนพร้า่ววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“..วันแรกตอนที่มาถึงความรู้สึกในตอนนั้นคิดเพียงแต่ว่า “อยากกลับบ้านมากๆ” แต่พอวันต่อมาก็เริ่มปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่างๆ ได้เพื่อนใหม่ พร้อมกับประสบการณ์ต่างๆ มากมาย สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยไม่ต้องพึ่งใคร..”

น.ส.เปรมวดี หลวงมณี (เคียร์)

โรงเรียนพร้า่ววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...การที่เราได้ใช้ชีวิตแบบที่เราไม่เคยใช้ ชีวิตที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ได้ทำอาหารเอง ทำบ้านดิน ใช้ชีวิตอยู่กับน้องๆ ที่น่ารัก และเชื่อฟัง ให้ความร่วมมือในทุกด้าน และประทับใจอาจารย์ที่ให้ความรู้กับเรา พยายามที่จะทำให้เราได้ความรู้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และน้องๆ ที่มาพูดว่าไม่อยากให้พวกพี่ๆ กลับ เป็นสิ่งที่ประทับใจมาก..”

นิตยา กันติวา (โอ)

โรงเรียนพร้าววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“..การมาที่ค่ายทำให้รู้สึกสามารถตัดความรู้สึก หรือความต้องการบางอย่างออกไปได้ มันทำให้รู้สึกสนุกกับการได้อยู่กับน้องๆ แม้บางคนจะคือ ได้ประสบการณ์ใหม่ ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้สึกที่ไม่เคยได้รับจากห้องเรียน สำหรับค่ายนี้ เป็นค่ายที่แตกต่างไปจากค่ายอื่นๆ ที่เคยได้เรียนมา แค่นี้ก็สนุก แล้วทำให้รู้จักการใช้ชีวิตมากขึ้น...”

สุดาสินี คำไชย (นิก)

โรงเรียนพร้าววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“..สิ่งที่ประทับใจคือ ความสามัคคีในหมู่สีเมื่อครั้งที่อยู่ในป่า และตอนที่สร้างบ้านดิน และตอนลากหินก้อนใหญ่ เราดึงร่วมกันจนมือแดงไปหมด สิ่งที่ได้รับจากค่ายนี้คือ ได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆ ได้ฝึกความอดทนในการเดินป่า ได้รู้จักมิตรที่แท้จริง สิ่งทีกลัวคือ ตอนกลับจากการเดินป่า ทางมันช่างวิบากมาก เกือบทุกคนที่ลื่นล้ม...”

ค.ญ.สุภาพร โสวะ

โรงเรียนพร้าววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...เป็นค่ายที่เสริมสร้างให้เราเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ ถึงแม้ว่าจะเหนื่อยบ้างในบางครั้ง แต่ก็สนุกมาก ได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์หลายๆ อย่างที่เราไม่รู้ ต้องยอมรับว่าการเรียนทฤษฎีในหนังสือเรียนอย่างเดียว มันก็ไม่ได้ช่วยเท่ากับการเรียนรู้จากการที่เราได้ลงมือทำเอง เช่น การเรียนรู้ชีวิตในป่า ซึ่งบางครั้งเราก็ไม่เข้าใจ เคยเห็นแต่ไม่เคยทำ หลายประสบการณ์ที่ได้มาทำให้เราได้พบตัวเองมากขึ้น...”

น.ส.นุชนาถ สิริทิพร (หวาน)

โรงเรียนพร้าววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...ประทับใจน้อง ๆ ร่วมค่ายมากเลยในความร่วมมือทุกอย่าง ถึงแม้ว่าจะคือไปหน่อยชอบการสร้างบ้านดิน เพราะว่าได้ลุยโคลน และการเดินป่า ทำอาหารในป่า และเห็นต้นผักหวานป่าครั้งแรกในชีวิต อยากจะมากอีกหลาย ๆ ครั้ง...”

แพรพรรณ จันทร์พิทักษ์ (โม)

ร.ร.พร้าววิทยาคม

“...เวลา 4 คืน 5 วัน ความรู้ทั้งหมด หนูจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนความรู้ที่ได้มากที่สุดคือ การเดินป่าและการหุงข้าวโดยใช้กระบอกลมไฟ...”

พนิดา ปวงใจแก้ว (นัม)

ร.ร.อนุบาลแม่ชะจาน อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

“ผมรู้ดีกว่า ผมอยากอยู่ที่นี้ต่อไป ผมว่าที่นี่สนุกดี ผมชอบร้องเพลงแจวและผมจะมากอีก”

ค.ช.บัณฑิต ชัยบุตร

“...ได้ความรู้ ได้เดินป่า ลากก้อนหิน ปั้นบ้านดิน ได้รู้จักเพื่อนมากขึ้น มีที่ปรึกษา มีเพื่อนที่ดี เพียง 5 วันเป็นเวลาอันน้อยนิด...”

ค.ญ.ณัฐธิดา ทาลัยชัย (เนย)

ร.ร.ครูราษฎรวิทยา อ.แม่สาย จ.เชียงราย

“สิ่งที่ได้เงินเป็นเพื่อนใหม่ มีทั้งพี่ทั้งน้อง และมีความสามัคคีกันดี ผมอยากมาค่ายนี้อีก”

ค.ช.อุทัย เกาะกะพี (เคน)

ร.ร.อนุบาลแม่ชะจาน อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

“...ได้พบเพื่อนและได้เล่นเกมด้วยกันที่ประทับใจมากที่สุดคือ การได้ไปเดินคอยและทำอาหารบนคอย ได้รู้ถึงการดำรงชีพของคนอยู่ป่า...”

ค.ช.อัครา เป็งกันยะ
ร.ร.โกวิทธารง จ.เชียงใหม่

“ได้ความรู้และสาระมากมาย ได้รู้จักเพื่อน ๆ พี่ ๆ ต่างบ้านต่างโรงเรียน ได้เล่นสนุก ๆ ฝึกความอดทนในการเดินป่าและเรื่องอาหารการกิน..”

ค.ญ. จารุพัทธ์ ระวังเมือง (ใหม่)
ร.ร.จอมทอง จ.เชียงใหม่

“...ความรู้ในค่ายนี้ทำให้พวกเราชาวค่ายได้รู้ถึงแก่นสารของความรู้ที่แท้จริง ไม่ใช่เรียนแต่ทฤษฎีอีกอย่างหนึ่งที่ประทับใจในค่ายนี้ คือการใช้ชีวิตในป่า ได้ใช้ของป่าทำอาหารฝึกเราให้มีความอดทนในความจน ดังนั้นการมาค่ายครั้งนี้จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อตนเองที่จะนำประสบการณ์ไปปฏิบัติ..”

น.ส.เฉลิมพร ปราณิทรัพย์ (เอียงเอย)
โรงเรียนจอมทอง

รายชื่อผู้เข้าอบรมค่ายวิถีชีวิต หลักสูตรเยาวชนคนสร้างชาติ รุ่นที่ 2
ที่ศูนย์ฝึกอบรมสถานพื้นบ้านบุญ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน 1-5 กรกฎาคม 2547

ที่	ชื่อ-สกุล	เลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	รหัส	โทรศัพท์	ชื่อเล่น
1	น.ส.นิตยาภรณ์ วงศ์อาษา	82	12	บ้านโสัง	บ้านโสัง	ลำพูน	51130	05-0386150	
2	น.ส.จุฑารัตน์ ทะสุใจ	13/4	3	บ้านโสัง	บ้านโสัง	ลำพูน	51130	06-1954939	
3	น.ส.วิจิตรา วารินทร์สุข	62	12	แม่ต๋น	ลี้	ลำพูน	51110	053-509155	
4	น.ส.เบญจมาศ ไชยกันทา	95/1	3	บ้านโสัง	บ้านโสัง	ลำพูน	51130	053-981244	
5	น.ส.สุพรรณิ ท้าวยศ	181	10	ศรีวิชัย	ลี้	ลำพูน	51110	06-1800395	
6	น.ส.จิราภรณ์ ชัยวงศ์	89	6	บ้านโสัง	บ้านโสัง	ลำพูน	51130	053-550499	
7	น.ส.กฤติยา อินทะนัค	7	3	บ้านโสัง	บ้านโสัง	ลำพูน	51130		
8	น.ส.กาญจนา บังคมตร	136	6	บ้านโสัง	บ้านโสัง	ลำพูน	51130	09-5596351	
9	น.ส.แวววรรณ มุลย่อง	8	10	ป่าพญ	บ้านโสัง	ลำพูน	51130	06-6573398	
10	นายพิษณุ เชื้อแก้ว	24	14	บ้านโสัง	บ้านโสัง	ลำพูน	51130		
11	น.ส.พิศสุภาภรณ์ สุขสัน	194	5	บ้านโสัง	บ้านโสัง	ลำพูน	51130	06-1989545	
12	น.ส.กรณิศา หมู่มะริม	125	9	หนองล่อง	เวียงหนองล่อง	ลำพูน	51120	01-0331847	ปรีนัท
13	น.ส.ชลธิชา เปี้ยพันธ์	100	3	ก้อ	ลี้	ลำพูน	51110	05-0360569	
14	น.ส.สุกัญญา สุภานาม	75	10	ศรีวิชัย	ลี้	ลำพูน	51110	07-1734193	
15	ค.ช.สุรพงษ์	27	8	สบเตี๊ยะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		น้อย
16	ค.ญ.ชนากานท์ ปันทะฐา	110	11	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120	07-1875032	เน็ต
17	ค.ช.ฉัฐพล กันทะวงศ์	91/1	6	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		อ้วน
18	ค.ช.ฉัฐพล สิงห์แก้ว	54	11	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		โจโจ้
19	ค.ญ.แอน คำอันแก้ว	9	11	น้ำคืบ	ป่าซาง	ลำพูน	51120	06-1955409	แอน
20	ค.ญ.เบญจวรรณ สารศรี	66	6	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		ฝน
21	ค.ญ.อัจฉราพรรณ แก้วแสง	70/1	6	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		ก๊อฟ
22	ค.ญ.วิภากรัตน์ สุริยะวงศ์	82/1	6	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		อู๋
23	ค.ญ.ลลิตา วิญญาเจือก	23	11	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		เน็ต
24	ค.ญ.นัฐพร ไชยเสน	124/1	6	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		แคท
25	ค.ญ.หทัยชนก เนตรสว่าง	171	11	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		ฝ้าย
26	ค.ญ.พัทธภา ดุ้ยวงศ์	246	11	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		แนท
27	ค.ญ.ศุภนิตา ปาสวัสดิ์	145	6	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		อิม
28	ค.ญ.ดวงพร แก้วผัด	13	2	ท่าแม่ต๋น	แม่ทา	ลำพูน	51170		
29	ค.ช.สุรพงษ์ สุขเมืองชัย	162	4	ท่าแม่ต๋น	แม่ทา	ลำพูน	51170		พล
30	นายสุเทพ พงษ์รัตน์	29	6	นิคมพัฒนา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140		แอ็ค
31	นายณัฐวุฒิ คำเหล็ก	3/1	6	หนองกุดา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	09-5628521	นิว

ที่	ชื่อ-สกุล	เลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	รหัส	โทรศัพท์	ชื่อเล่น
32	น.ส.จุฑาพร ชาวสวน	4/4	26	บางระกำ	บางระกำ	พิษณุโลก	65140		นู
33	นายพูนศักดิ์ ว่างใจ	2	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		
34	ค.ช.คัมภีร์ ทุเออะ	68	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		
35	นายวัฒนา คงสุพานิชย์	10/1	7	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		
36	นายอุทิศ พรหมเทพ	9	2	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		
37	ค.ช.สุรชาติ สุภาภาส	259	11	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120	01-0332086	ไอ
38	ค.ช.กิตติกร สุคำต๋น	11	11	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120	01-0281102	
39	ค.ช.วรวิมล ไสทูน		11	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120		
40	ค.ช.ขจรเกียรติ ขายน้อย	186	11	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120	07-1390069	
41	ค.ช.เอกรินทร์ ใจสมบัติ	5/3	6	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120		
42	ค.ช.วีรวิมล บัวตุม	126	11	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120		
43	ค.ช.ณัฐชา สุขา		11	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120	01-8825977	
44	ค.ญ.เบญจวรรณ หวันมา	134	4	ท่าแม่ลอบ	แม่ทา	ลำพูน	51170		
45	ค.ช.พรหมลิขิต มูลรังมี	125	1	ท่าแม่ลอบ	แม่ทา	ลำพูน	51170		
46	น.ส.รัชนิภา น้อยโง๊ะ	31/1	11	หนองกุดา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140		
47	น.ส.เจนจิรา เขยอ้า	33/2	11	หนองกุดา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	06-1010613	
48	น.ส.พจมาน ตั้งขัง	143	16	หนองกุดา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	07-8447461	
49	น.ส.อจจรา สระภักดี		16	บึงกอก	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	07-1964366	
50	นายประสิทธิ์ สุขะนวล	91	6	เขื่อนผาก	พร้าว	เชียงใหม่	50190		
51	นายสันติ ทะพงศ์	42	1	น้ำแพร่	พร้าว	เชียงใหม่	50190		
52	นายวฤพงษ์ ประมูลสินทรัพย์	236	4	เวียง	พร้าว	เชียงใหม่	50190		
53	นายพงษ์ธัมม์ อุทรานะ	13	2	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		
54	น.ส.อรุโณทัย กลัยา	112	1	เมืองแปง	ป่าข	แม่ฮ่องสอน	58130		เมย์
55	ค.ญ.กิตติ มณีกัน	21	11	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120		
56	ค.ญ.จริยา คีตา	132	6	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120		
57	ค.ญ.เขวาลักษณ์ คำศรี	1/14	6	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120		ผู้ย
58	ค.ญ.พรรณนิดา คำศรี	272	6	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120		
59	ค.ญ.สมเพ็ญ ทองคำ	209	6	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120		
60	ค.ญ.เนริฐรา จินดาหลวง	181	6	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120		แห่มม
61	ค.ญ.ชัตติศา แสงเคื่อน	976	6	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120		ไอซ์
62	ค.ญ.จะอุ ไสทูน	13	11	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120		จะอุ
63	ค.ญ.แสงนวล ไสทูน	13	11	นครเจดีย์	ป่าขาง	ลำพูน	51120		นวล
64	นายดวงสิทธิ์ อยู่คุ้ม	32/1	11	หนองกุดา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140		
65	นายพิษณุ สิงห์รัตน์		10	พันเสา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140		

ที่	ชื่อ-สกุล	เลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	รหัส	โทรศัพท์	ชื่อเล่น
66	นายศึกษา เอมดี	120/1	18	หนองกุดา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140		
67	นายนิรันดร์ จันทร์ศิริ		1	เขื่อนผาก	พริ้ว	เชียงใหม่	50190		
68	นายพศล ทะนันชัย	31	2	น้ำแพร่	พริ้ว	เชียงใหม่	50190		
69	นายภาคิน เมืองเงิน	29	10	เขื่อนผาก	พริ้ว	เชียงใหม่	50190		หนุ่ม
70	นายพนรัตน์ มณีเหล็ก	42	5	แม่แวน	พริ้ว	เชียงใหม่	50190		อ้อย
71	ค.อ.พรหมิกา คิวงค์	18/1	2	เมืองแปง	ปาย	แม่ฮ่องสอน	58130		นุ้ย
72	น.ส.งามพิศ ทอนนุ	102	1	เมืองแปง	ปาย	แม่ฮ่องสอน	58130		
73	ค.ช.เกรียงไกร พรหมศรี	13	11	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		คำ
74	ค.ช.สุริยัน ธรรฤทธิ์	7	11	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		กาย
75	ค.ช.มนตรี สารศรี	69	6	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		
76	ค.ช.นฤเบศ ก้อนคำ	33/2	6	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		
77	ค.ช.วัชรินทร์ บังคมเนตร	124	6	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		วัช
78	ค.ช.วุฒิกิจ ใจแก้ว	242	11	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120	07-1824687	บิก
79	ค.ช.สุระเดช จิงทอง	75/1	11	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		โจ
80	ค.อ.ปรานอม ใจยา		2	ท่าแม่ลอบ	แม่ทา	ลำพูน	51170		แป้ง
81	ค.ช.อดิศักดิ์ นุก่อง	65	6	ท่าแม่ลอบ	แม่ทา	ลำพูน	51170		เนะกี
82	นายวัชร มหาวรรณ	360	6	โฮ่งขอด	พริ้ว	เชียงใหม่	50190		หนาน
83	นายจิราโรจน์ สิทธิ	133	8	โฮ่งขอด	พริ้ว	เชียงใหม่	50190	01-0298004	อัม
84	ค.อ.ปริยานันท์ คงชุม	5	1	เมืองแปง	ปาย	แม่ฮ่องสอน	58130		
85	น.ส.อังคณา แซ่หัน	45	5	เมืองแปง	ปาย	แม่ฮ่องสอน	58130		
86	ค.อ.อัคริพร คำของ	7	4	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		
87	ค.อ.บุษบา จันทร์ใจ	8	10	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		
88	ค.อ.จงกลณี งามหมู่	7	10	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		
89	ค.อ.จันทร์ คงเกียง	9	10	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120	06-1873579	
90	ค.อ.เบญจวรรณ ภิธรรมา	8	4	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		
91	ค.ช.คำแก้ว ออลอพัน	14/1	10	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		คำ
92	ค.ช.วสันต์ จันทิมา	34/1	10	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		เอี่ยม
93	ค.ช.อ่อง ยาคำอิน	61/1	10	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		อ่อง
94	ค.ช.ปิยะณัฐ โพธิ์พฤกษ์	18/4	4	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		ณัฐ
95	ค.ช.วรวิมล ใจมาวิราช	17/1	4	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		วิมล
96	ค.ช.จิรวรรณ จอมชนะศึก	45	10	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		คัน
97	ค.ช.วิกรมสรค์ จงเจดณดี	39	10	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		กร
98	ค.ช.เกียรติศักดิ์ ศรีอริยะโน	23	10	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		หนึ่ง
99	ค.ช.วรวิมล นุ่นขวง	197	4	นครเจดีย์	ป่าซาง	ลำพูน	51120		ราม

[illegible]

บันทึกความคิดเห็นของเยาวชนค่ายรุ่นที่ 2

1-5 กรกฎาคม 2547

ขอขอบรับว่าวันที่มาในวันแรกรู้สึกที่ไม่สนุกอะไร แต่พออยู่ๆ ไปก็รู้สึกที่สนุกและมีความรู้มากขึ้นมาก เป็นสิ่งที่ดี และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เป็นคนดีมีคุณค่าต่อสังคม และยังได้รู้จักเพื่อนๆ น้องๆ ใหม่ๆ อีกมากมาย

นิรันดร์ จันทรศิริ (โต้ง) โรงเรียนพร้าววิทยาคม

สิ่งที่ประทับใจมากที่สุดก็คือ อยากที่จะรู้จักรุ่นพี่รุ่นแรกที่มาเข้าค่าย และได้รับความสนุกสนานในการเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มพี่ๆ อ.พร้าว และที่สนุกมากคือ การได้เดินป่า เทียวถ้ำ และการแสดงของแต่ละกลุ่ม

น.ส.กฤติยา อินทะนัต ร.ร.ธีรภานต์บ้านไธสง

การทำอาหารเองทำให้รู้จักทุกคนในกลุ่มมากขึ้น รวมทั้งกลุ่มข้างเคียงที่รุ่นวายุหีบของกันไปมา อาจดูน่าเวียนหัวสำหรับใครหลายๆ คน แต่จริงๆ แล้วมีบรรยากาศที่ก่อกำเนิด สายใยเล็กๆ กำลังถักทอรอยใจเราที่เคยแตกต่าง เชื่อมเส้นขนานหลายๆ เส้นให้กลายเป็นเชือกเส้นเดียวที่ห้วงกับปลายเชือกเชื่อมกันเข้าเป็นวงกลม

อีกทั้งความรู้ที่ได้มานั้นมันหาไม่ได้ในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ ที่มีแต่โต๊ะกับกระดานดำ แต่ห้องเรียนที่สัมผัสในวันนี้ มันมีพื้นที่ห้องคือแผ่นดิน เพดานก็คือแผ่นฟ้า ดอกไม้กับต้นหญ้า คือเพื่อนร่วมห้อง มีขุนเขาโอบล้อมเป็นผนังห้อง และครั้งนี้พี่น้องเรากำลังยิ้มและหัวเราะมาร่วมกัน แห่ความรู้สึกต่างๆ มาใช้ชีวิตร่วมกันในค่าย มาเติมช่องว่างให้กลับเต็ม ครั้งหนึ่งในชีวิตนี้เราตั้งใจที่ได้สานฝัน และหวังอีกว่าต่อไปเราจะมาพบกันอีก มาร่วมสืบสานความฝันอันยิ่งใหญ่ ในห้องเรียนชีวิตภายใต้ฟ้าสีคราม

น.ส.พิศสุภาวงศ์ สุขสัน (เปรี้ยว) ร.ร.ธีรภานต์บ้านไธสง

ค่ายนี้เป็นค่ายที่ให้ความรู้ สอนให้เราอดทน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และยังมีเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ จากโรงเรียนอื่นมาร่วมด้วย และคุณครูยังพาไปเที่ยวถ้ำเอราวัณด้วย มันเป็นถ้ำที่สวยงามมาก มีหินย้อยหลายๆ ชนิดแล้วเจ้าหน้าที่ที่นั่นก็ให้ความร่วมมือดีมาก

ค.ญ.ดวงพร แก้วพัค ร.ร.บ้านปางแม่ลอบ จ.ลำพูน

ค่ายนี้มีการกินอาหารมังสวิรัต ซึ่งตัวของผมไม่เคยได้กินมาก่อน และการออกกฏาบริหาร เป็นท่าที่รวมมาจากหลายๆคน หลายๆถิ่นมารวมกัน ทำให้รู้จักท่าใหม่ๆ และชอบที่สุดคือการทำ บ้านดิน ซึ่งได้ลงมือก่อสร้างด้วยตัวเอง และที่ชอบที่สุดคือการทำสมุนไพรด้วยตัวเอง

ฉวีรุฒิ คำเหล็ก ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

ทางด้านกิจกรรมต่างๆ ก่อนค้างคืออยู่แล้ว ด้านนันทนาการอยากให้มีมากกว่านี้ เพราะตอนที่ มีกิจกรรมทำร่วมกันเด็กในกลุ่มมันเบื่อ ไม่ฟังกันบ้าง ที่สำคัญตอนกินข้าว พูดนานมาก เด็กเขา ก็ไม่ฟังพูดอะไรไปก็คงไม่รับรู้หรอก เพราะเด็กหิว

ภาทิน เมืองเงิน ร.ร.พร้าววิทยาคม (สี่สั้ม)

วันแรกผมรู้สึกว่าคุณต้องไม่ผ่านการฝึกอบรมแน่ วันต่อมาผมเริ่มมั่นใจในตัวเองจากการ ตั้งสอนของครู ผมประทับใจเรื่องการเดินป่าและการไปถ้ำ การทำปุ๋ยและการทำน้ำหมัก

ค.ชวสันต์ จันทิมา (ป.5) ร.ร.บ้านน้ำย้อย

ตอนแรกที่ครูบอกว่าจะได้มาเข้าค่ายก็ดีใจมาก พอมาถึงก็รู้ว่าจะได้กินเจ แต่ก็เริ่มปรับตัว พยายามกินผักได้และได้ความรู้หลายอย่างซึ่งเราไม่เคยรู้มาก่อนเลย และทำให้เราได้กล้าแสดงออก กล้าถามในสิ่งที่เราสงสัยจริงๆ คนก็ใจดีมากและเข้าใจความรู้สึกของพวกเรา ท่านสมณะก็ได้ให้ ความรู้ทางพุทธศาสนา ฉันทิใจมากที่ได้ฝึกความอดทน ความสามัคคี ฯลฯ

ค.ญ.ชนากานต์ ปันตะจา (เน็ค) ป.6 ร.ร.บ้านห้วยไฟ

ตอนแรกคิดว่าตัวเองอาจทนอยู่ไม่ได้เพราะไม่ค่อยคุ้นเคยกับอะไรแบบนี้ แต่พอได้มาอยู่ เข้าจริงๆ และตัวเองก็เป็นผู้นำมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลและเป็นห่วงน้องๆ ขอมรับเลยว่ามันไม่ใช่เรื่อง ง่ายๆ ที่เราจะมาดูแลใครคนหนึ่งที่เราไม่เคยรู้จัก แต่มันก็สร้างความภูมิใจให้เรามากเมื่อเรา สามารถดูแลและทำให้น้องๆ ฟ้ามีความสุขได้

แหววรรณ มุลย่อง ร.ร.ธีรภานท์บ้านไธสง

ผมลำบากใจอยู่อย่างหนึ่งคือฟังสำเนียงของชาวเหนือไม่ค่อยรู้เรื่อง แต่พออยู่ไปนานๆ ก็ เริ่มเข้าใจบ้าง ทำให้ได้พบเพื่อนใหม่ ทำให้ได้เรียนเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับธรรมชาติ ถ้าเป็นไปได้ อยากอยู่ต่อ เพื่อที่จะได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ได้มากกว่านี้ ยังอยากได้พบกับสิ่งใหม่อยู่เสมอ และ ถ้าเป็นไปได้ผมจะกลับมาอีก เพื่อที่จะมาช่วยเหลืองานทุกคนในค่าย

พิษณุ สิงห์รัตน์ (ธง) ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา

ถ่ายน้ำมันเป็นถ่ายที่มองดูแต่ภายนอกไม่ได้มันต้องดูถึงแก่นสาร เป็นถ่ายที่สามารถสอนคนได้จริงๆ เริ่มตั้งแต่การทานอาหารมังสวิรัต (ไม่ทานเนื้อ) ทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มสี่ วิทยากรทุกคนทำงานเพื่อพวกเราจริงๆ ทุ่มเททุกอย่าง เราอ้อมท่านก็อ้อม เราออกท่านก็ออก กับพวกเรา เราได้ทำงานจริง ได้ทำบุญ น้ำยาอเนกประสงค์ทุกอย่างเปลี่ยนมาก (จากวันแรก) พวกเราไม่ใช่แค่ความเป็นเพื่อนเท่านั้นแต่เราเป็นพี่น้องกันเลย

น.ส.เจนจิรา เชยอำ ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

มีแต่พวกผักและผลไม้ ทำให้ข้าพเจ้าไม่อยากจะกิน ตอนอยู่บ้านเราเคยกินแต่พวกเนื้อ นม ไข่ อยู่ๆจะให้มากินผักที่ไม่ชอบนั้นเป็นอะไรที่โหดมาก... แต่พอข้าพเจ้าได้ทานทุกวันก็ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการผักก็ไม่ได้ยากเย็นอย่างที่คิดเลย อาจารย์และเพื่อนๆ ถ่ายเป็นกันเอง เปรียบเสมือนพ่อแม่พี่น้องกัน ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกเหมือนว่าเป็นบ้านของข้าพเจ้าเอง ในถ่ายนี้ก็ได้ให้ความรู้หลากหลายที่ข้าพเจ้าไม่เคยรู้มาก่อน และเรื่องที่ข้าพเจ้าสนใจมากที่สุดก็คือการสร้างบ้านดิน เพราะเคยเห็นในโทรทัศน์แล้วอยากจะมาทำเป็นบ้านของตัวเอง พอถึงวันสุดท้ายความรู้ก็อยากกลับบ้านก็หาไปไหนก็ไม่รู้ ถ่ายนี้มีอะไรที่ไม่เหมือนกับถ่ายที่ข้าพเจ้าเคยไปก็คือ ถ่ายนี้มีการนำธรรมะมาสอนให้เราได้ฝึกปฏิบัติ ฝึกทำ ฝึกรักษาศีลห้า ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจอย่างลึกซึ้งมาก

วันแรกรู้สึกไม่ค่อยดีเท่าไรหรอก ไม่ค่อยกล้า แต่พออยู่ๆเข้าความรู้สึกก็เปลี่ยนไป เพราะมีสิ่งต่างๆทำให้เราเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนความรู้สึก เปลี่ยนทุกอย่างที่ไม่ดีกลายเป็นดี ถ่ายนี้สอนให้เรามีความอดทน มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีระเบียบ รู้จักเพื่อนใหม่ มีความกล้า แสดงออก กล้าที่จะคิด กล้าที่จะทำ

นพดล ทะนันชัย ร.ร.พร้าววิทยาคม

ก่อนที่จะกินข้าวต้องท่องบทพิจารณาอาหารก่อน และการมาเข้าถ่ายนี้ได้เพื่อนหลายคนมาก ทั้งพี่ๆ น้องๆ มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน เมื่อยามเป็นไข้ก็ดูแลเอาใจใส่กันอย่างดี หนูไม่เคยทำบ้านดินมาก่อน คุณครูและพี่ๆ ก็สอนให้หนูทำเป็นจนได้ การทำบ้านดินนี้สนุกมาก

ค.ญ.จงกลนี งามหนู ร.ร.บ้านน้ำย้อย

ตอนเช้าท่านสมณะจะรออยู่ที่ศาลาอเนกประสงค์เพื่อทำพิธีทำวัตร ทุกคนต้องสู้กับความหนาว พุง และอยากนอนหลับ ถ่ายทำให้สุข อบอุ่น อาหารก็มีประโยชน์ ไร้สารพิษ และปลูกเองด้วย ทำบุญที่ทำมาจากธรรมชาติ ไม่ใช่สารเคมีต่างๆ

ค.ญ.ชนกนาถ เลิศจันทร์ ร.ร.บ้านสามเคี้ยว

ข้อที่ควรปรับปรุง

1. น่าจะมีการปรับปรุงการนอนด้วยนะคะเช่นนอนคึก ตื่นประมาณ 6 โมง อย่างนี้เราจะพักผ่อนเพียงพอ
2. กิจกรรมตามฐานใช้เวลาอย่างรวดเร็ว เพื่อจะได้ความรู้พื้นฐานมากขึ้น
3. บริเวณค่ายควรมีการตกแต่งด้วยธรรมชาติ ปลูกดอกไม้ ปลูกผักเป็นแปลง สดชื่นสวยงาม และยังได้ฝึกไว้รับประทานอีกนะคะ

อรุโณทัย

กัลยา ร.ร.บ้านเมืองแปง จ.แม่ฮ่องสอน

อัครคำพูดของอาจารย์สุเมธ ได้ชื่นใจเลยว่า “ค่ายที่พวกน้องๆ ได้เข้าค่ายกันนี้ถึงแม้มันจะไม่เหมือนกับค่ายอื่นแต่มันก็เป็นค่ายที่สร้างกันมาด้วยน้ำพักน้ำแรงของคนที่รักในค่ายนี้ ถึงแม้การเรียนการสอนของมันจะไม่เหมือนกับในห้องเรียนที่นักเรียนเคยเรียน แต่มันเป็นการสอนที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการฝึกให้นักเรียนปฏิบัติจริง และจะทำให้นักเรียนรู้ถึงคุณค่าของตัวเอง “

- สิ่งที่ได้แก่ เกิดความสามัคคี รู้จักแบ่งปันซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจกัน
- สิ่งที่ต้องปรับปรุงใดแก่ สถานที่เข้าค่าย การรับประทานอาหาร การจัดกิจกรรม

วิจิตร วารินทร์สุข ร.ร.ธีรภานุ บ้านไธสง

เรื่องที่ผมประทับใจคือทำบ้านดิน เพราะผมชอบเล่นดินอยู่แล้ว ทำบ้านดินผมชอบตอนที่ให้เอาอิฐมาต่อแล้วใส่ดิน แล้วก็ใส่หญ้า แล้วค่อยต่ออีกชั้น

ค.ช.มนตรี สารศรี ร.ร.บ้านห้วยไฟ

ผมคิดว่าห้องน้ำไม่เพียงพอ เวลาอาบน้ำพร้อมๆ กันทุกห้อง น้ำจะไหลเบามากทำให้พวกเราต้องเสียเวลาอาบน้ำมาก

รฤพงษ์ ประมูลสินทรัพย์ ร.ร.พร้าววิทยาคม

ข้อเสนอผมนี้ก็อยากจะให้มีไฟฟ้า อำนวยความสะดวกมากกว่านี้ ตกแต่งให้ค่ายน่าอยู่ มีอุปกรณ์ครบมากกว่านี้ แต่กิจกรรมแผนกต่างๆ ผมอยากให้เหมือนเดิม เพราะทำให้ได้ฝึกความอดทน ปฏิบัติจริง จะสอนให้เราจดจำไปตลอด

พูนศักดิ์ ว่างป้อ ร.ร.บ้านเมืองแปง จ.แม่ฮ่องสอน

สิ่งที่ได้รับคือความมีน้ำใจของคนที่นี่ และใคร่ภาษาเหนือ การไม่มาสัตว์หรือเบียดเบียน สัตว์อื่นให้เดือดร้อน ได้รับความรู้การใช้วัตรธรรมชาตินาประยุคค์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ ไม่เปลืองเงิน ทำให้เรามีฐานะและความสุขมากขึ้น

นายสุเทพ พงษ์รัตน์ ม.4 ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

ทานข้าววันแรก คำแรกที่เข้าไปรู้สึกว่าจะไม่อร่อยเหมือนที่บ้าน แต่ก็ทนกินจนหมด พออยู่ หลายๆ วันก็เริ่มชินและรู้สึกว่าร่างกายรู้สึกว่าการทานอาหารประเภทเนื้อ

กิจกรรมการเข้าค่ายมีทั้งทางโลกและทางธรรม แต่ก็ใช้เวลาจะกร่อยเพราะเมื่อพวกพี่ๆ นำ กิจกรรมการเล่นเกมส์ก็รู้สึกสนุกสนานเฮฮา

สุพรรณิ ท้าวศ ม.3 ร.ร.ธีรภานุบ้านไธสง

ค่ายนี้ได้ฝึกและทำจริงและก็ทำให้ร่างกายแข็งแรงและได้ทำเกษตรที่มีความรู้ เราก็จะได้ นำไปทำหรือไปช่วยพ่อแม่ทำงานครับ

คำแก้ว ออลอพัน ร.ร.บ้านน้ำซ้อย จ.ลำพูน

การปั้นปั้นดินเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่ง ซึ่งเวลาทำบ้านดินจะสนุกมาก และอีกอย่างคือทำให้เราไม่ต้องเปลืองเงินซื้ออุปกรณ์มาสร้างบ้านอีก การหมักปุ๋ยชีวภาพก็เป็นอีกอย่างที่ดีค่าใช้จ่าย ในการซื้อปุ๋ยเคมีมาใช้ ทำข้าวกล้อง เป็นการทำสนุกๆ ขาจากสมุนไพร และยังมีอะไรอีกมากมาย สิ่งที่ฉันอยากจะชมคือ ความเอาใจใส่มาก มีความเป็นระเบียบมาก อาหารที่รับประทาน ต้องเป็นอาหารที่ไม่มีส่วนผสมของเนื้อสัตว์ มีแต่ผัก

ค.ญ.เบญจวรรณ สารศรี ป.6 ร.ร.บ้านห้วยไผ่

ตอนที่ไปปลูกป่าเห็นทุกคนทั้งเด็กและพี่เลี้ยงทุกคนช่วยกันโดยไม่บ่นซักคำแค่กลับสนุก กว่าที่คิด แต่พื้นที่ปลูกมันน้อยเกินไป จึงทำให้ทุกคนไม่มีโอกาสทำงานให้ครบทุกอย่าง

ข้อเสนอแนะ - ให้ปรุงอาหารรสชาติๆ น้อย จืดไปครับ

ประสิทธิ์ สุนวล ร.ร.พร้าววิทยาคม

เขาก็ให้ดินดี 4 ทุกวัน เพื่อไปสวดมนต์ในศาลา พอสวดเสร็จก็ไปออกกำลังกาย แล้วเข้าทำ กิจกรรมตามฐาน ทำแบบนี้ทุกวันจนมาถึงวันอาทิตย์ ที่ 4 ดิฉันไปปลูกป่า และได้ไปเที่ยวถ้ำ เอราวัน

ค.ญ.อจรรพวรรณ แก้วแสง ร.ร.บ้านห้วยไผ่

ผมได้สัมผัสวิถีชีวิตที่อยู่ไม่สบาย แต่ถ้าเราอยู่บ้านก็ไม่ได้ความรู้อะไร พอผมได้มาอยู่หลายวันผมก็ได้รู้จักเพื่อนหลายแห่ง และได้ทำกิจกรรมต่างๆ ผมสนุกสนานมาก และได้ทำนุสนธิ์ฝึกจิตใจให้ร่มเย็น ได้เรียนรู้ธรรมะและรู้ถึงความไม่ประมาท และปลอดภัยเราต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขต่างๆ และลดละกิเลส และกินอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์ทำให้ตายเร็ว

อนุพงษ์ คัมภีร์

ทุกคนช่วยกันทำอาหารซึ่งอยู่ที่บ้านก็ไม่ได้ทำ ได้เพื่อนใหม่ น้องใหม่ และพี่ๆ ที่ให้การช่วยเหลือเป็นอย่างดี ฝึกให้ประหยัด อดทน อดออม หลังจากกลับจากค่ายไปก็จะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ และไปเผยแพร่ให้เพื่อนๆ และ น้องๆ ที่อยู่โรงเรียนให้ได้ความรู้เท่ากันฉัน

ข้อเสนอแนะ – ควรจะใช้เวลาเข้าฐานแบบรวดเร็ว เพื่อจะได้ความรู้และประสบการณ์เยอะๆ เหลืออีกหลายอย่างที่ยังไม่ได้ความรู้ และขอเวลาพักผ่อนให้มากกว่านี้

ปริญญ์ กงชุม ร.ร.เมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

ความรู้สึกรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนโชคดีมากที่ถูกคัดเลือกให้มาเข้าค่ายในครั้งนี้ เพราะค่ายนี้ให้อะไรกับฉันมากมาย ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความสนุกสนาน และจิตใจที่ได้มารู้จักพี่ๆ เพื่อนๆ จากโรงเรียนอื่นซึ่งค่ายนี้จะให้เราได้ฝึกความอดทน รู้จักเป็นคนที่มีความสามัคคี และที่สำคัญที่สุดก็คือทำให้เราเป็นตัวของตัวเอง รู้จักตัวเองมากขึ้น นอกจากนี้ก็มีประทับใจสถานที่สงบ และบริเวณที่ร่มรื่น อาหารที่ทำให้สุขภาพแข็งแรง แม้จะไม่ค่อยอร่อยก็ตาม แต่เชื่อว่าถ้าฝึกไปนานๆ อาหารที่เรากินจะเป็นอาหารที่พิเศษที่สุดสำหรับเรา

ประทับใจมากที่สุดก็คงจะเป็นอาจารย์ที่ให้คำสอน บางทีอาจจืดบ้าง แต่ที่ท่านพูดก็เพราะท่านรักและเป็นห่วงพวกเรา ท่านให้คำสอนที่ซึ้งมาก

น.ส.เบญจวรรณ หวันมา ร.ร.บ้านปางแม่ลอย

เราได้เรียนรู้ในหลายๆสิ่งหลายๆอย่าง ทั้งการกินอาหาร การรักษาศีล ค่ายที่นี้มันแปลกจากที่อื่นมากๆ ที่อื่นจะร้อนแรง แต่ที่นี้ไม่เป็นแบบนั้นเลย มันทำให้เรากลับมาเป็นคนอย่างแท้จริง

สันติ ทะพงศ์ ร.ร.พร้าววิทยาคม

มาค่ายที่นี้ครั้งแรกหนูก็ได้ความรู้หลายอย่าง ถ้าหนูกลับไปบ้านหนูจะไปปฏิบัติคนให้เป็นคนดี หนูจะเอาคำที่พี่ๆ ครูหรือผู้ใหญ่ที่ดี เอาคำสั่งสอนไปปฏิบัติที่บ้าน

ค.ญ.บุษบา จันทโรจ ร.ร.บ้านน้ำย้อย

เด็กคนหนึ่ง เกรียดยอยู่ในห้องเรียนทุกวัน ทุกๆวิชา แม้บางครั้งอยากจะถามตัวเอง เหมือนกันว่า “เราต้องเรียนไปทำไม เรียนไปทำอะไรนักหนา” เวลาจบออกมาอย่างดีที่สุดก็สมัครทำงานโรงงานนิคมอุตสาหกรรม ถ้าพูดให้พอเล็งๆปากเล็งๆท้อง พอติเรียนสังคมฯกันอยู่ ก็พอคิดมีอาจารย์มาประกาศว่า “นักเรียนใครอยากที่จะไปเข้าค่ายไหม” ได้ยินคำแรกก็สะดุ้งใจให้เด็กคนนั้น คิด คิดจะไปพักผ่อนร่างกายและสมอง เพราะเมื่อมากที่จะนั่งฟัง นั่งจด จึงไปลงชื่อมาเพื่อเข้าค่าย ตอนแรกก็ไม่ค่อยอยากมาเท่าไรหรอก ตั้ง 5 วัน แต่ก็ยอมลงทุนเพราะคิดว่า “เราควรเปิดโลกทัศน์ใหม่ให้กับตัวเอง ความรู้ไม่ได้มีแค่ในตำราเพียงอย่างเดียว”

พอมาถึงสถานที่นี้ผิความคาดหวังของเด็กคนนี้อย่างจริงๆ...เงิบ ! เดินเที่ยวดูก็มีข้อความเตือนใจข้างเสา พอเด็กเริ่มทยอยมาก็มีแต่เด็กเล็กเด็กประถมคิดอีกว่า “เราจะเข้ากับเด็กได้ไหมเนี่ย” แต่พออยู่ได้ 2-3 วันทำให้เด็กคนนี้อยากไปเลยว่าใครเป็นที่ ใครเป็นน้อง เด็กทุกคนอาจจะชวนไปนิค แต่เด็กก็มีข้อคิดในตัวเอง

พอวันสุดท้ายก็ทำให้เด็กคนนี้อยากอยู่ที่นี่ต่อ ถ้าไม่รู้ว่าจะสถานที่แห่งนี้มีอะไรทำให้เค้าไม่อยากจะกลับบ้าน ไม่อยากที่จะทำงานที่นิคมอุตสาหกรรม อีกต่อไปแต่กลับจะนำความรู้ที่ได้ในค่ายนี้ไปแก้ไขให้กับตนเองต่อไป เพราะการมาเข้าค่ายมันมีอะไรบางอย่างที่ไม่เหมือนในตำราเรียน เด็กคนนี้ก็คือตัวเอง

พิเชษฐ เจริญแก้ว ร.ร.ธีรภานุรักษ์บ้านไธสง

การเข้าค่ายครั้งนี้สิ่งที่ได้มากที่สุดคือประสบการณ์ ความรู้ และ เพื่อน ประสบการณ์จากค่ายนี้มีค่ามาก เพราะการที่ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ ทำให้เราเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเนื้อหา และเข้าใจถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้น การแก้ปัญหาต่างๆด้วยตัวเอง

คำหนึ่งที่ประทับใจมากที่สุดคือ “การเรียนรู้เพื่อความเป็นคน” เป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งกินใจทำให้คิดตามว่า หากการเรียนรู้ไม่สอนให้คนมีคุณธรรม แล้วคนจะเป็นคนดีได้อย่างไร

อยากให้อาจารย์สานต่อกิจกรรมนี้ต่อไปเพื่อที่จะสร้างคนให้เป็นคน สัญญาว่าจะเราจะนำประสบการณ์ ความรู้จากค่ายครั้งนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมให้มากที่สุด

น.ส.กาญจนา บังคมเนตร ร.ร.ธีรภานุรักษ์บ้านไธสง จ.ลำพูน

ตอนที่มาเข้าค่ายวันแรกก็อยากกลับบ้าน แต่วันที่สองก็รู้สึกสนุกมากขึ้นกว่าวันแรกนิดหนึ่ง วันที่สามก็รู้สึกสนุกมากขึ้น วันที่สี่ก็มีความสุขที่ได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ วันที่ห้าวันที่จะกลับบ้านก็รู้สึกไม่อยากกลับบ้าน อยากอยู่ค่ายกับเพื่อนๆ ขึ้นรถก็มีคนร้องไห้หลายคน คิดถึงก็เป็นคนหนึ่ง

ค.ญ.หทัยชนก เนตรสว่าง ร.ร.บ้านห้วยไฟ

รายชื่อผู้รับการอบรม ค่ายเยาวชนคนสร้างชาติ รุ่นที่ 3/2547

ณ ศูนย์ฝึกอบรมสถานฝึกป็นบุญ จ.ลำพูน 22-24 กรกฎาคม 2547

ที่	ชื่อ - สกุล	ชื่อเล่น/โทรศัพท์	โรงเรียน
1	น.ส.กรณิกา หมุ่มเมริม	ปรีนธ์/01-0331847	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
2	น.ส.ปาริชาติ พานเหล็ก	แอ่ว/07-9962196	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
3	นายพิชิต นาพุก	เอก	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
4	น.ส.พัชราพรรณ กันทะ		น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
5	น.ส.สุกัญญา เรือนป้อม		น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
6	น.ส.ศิริมาศ ชัยชม	ต้น/ 053-504307	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
7	น.ส.จิราพร กันธรรม	จิน/095525403	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
8	นายสุรชัย มาบ้านไร่	มอย	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
9	นายวีรยุทธ มาป็นตา		น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
10	นายสันติภาพ ปู่แดง	โจ้	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
11	น.ส.ศศิวิมล คำเชียงแสน	แอม	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
12	นายภมร พุทธวงศ์	กล้า	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
13	นายวัชร ขัดมะโน	06-1809169	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
14	น.ส.อังควรรณ ตันจันทร์	บีม	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
15	น.ส.กฤตติกาณณ์ วิธิ	แนน/07-1742887	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
16	น.ส.จิราพร ใจเงี้ยวคำ	อ้อย	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
17	น.ส.อรพรรณ กันทะดี	เอ็ม/06-6716147	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
18	น.ส.จุฑามาส แก้วฉิม	ปาง	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
19	น.ส.วริญญา อุดวงศ์	09-6372741	น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
20	น.ส.ธีรนันท์ กัณธุลา		น้ำคิบบวิทยาคม จ.ลำพูน
21	น.ส.ยุพิน คู่้นตามเชื้อ		สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่
22	น.ส.นุชจรีพร จิตตาตุ		สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่
23	นายพิศณุ พงษ์คำ		สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่
24	ค.ญ.กาญจนา กาวารี	เฟรน	สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่
25	น.ส.สุพิศรา ชาวแซ่กัท	บี	สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่
26	นายณัฐพร ปิญาญา	ไอซ์	สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่
27	น.ส.พรรณนิศา จันทรเป็ง	ฝัน	สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่
28	นายอดิศักดิ์ กันทะเมืองลี		สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่

ที่	ชื่อ - สกุล	ชื่อเล่น/โทรศัพท์	โรงเรียน
29	นายสมศักดิ์ คำวงษา	07-1842251	สอคพิทยาคม จ.เชียงใหม่
30	น.ส.ปวีณา จินะ		สอคพิทยาคม จ.เชียงใหม่
31	น.ส.รุ่งนภา นະະโค	น้ำฝน	สอคพิทยาคม จ.เชียงใหม่
32	นายทัตพงศ์ บุญธรรม		สอคพิทยาคม จ.เชียงใหม่
33	น.ส.สุพรรณทอง แก้วปิ่น		สอคพิทยาคม จ.เชียงใหม่
34	นายยุทธนา เปี้ยจันดา		สอคพิทยาคม จ.เชียงใหม่
35	น.ส.พีระพัฒน์ เรือนมา	แพท	สอคพิทยาคม จ.เชียงใหม่
36	น.ส.สิริรักษ์ ปิงวัง		สอคพิทยาคม จ.เชียงใหม่
37	น.ส.อังสุมาลี บุญสูง	นาน	สอคพิทยาคม จ.เชียงใหม่
38	น.ส.กิตติยา คำเหล็ก	อุ๊บอ๊บ/053-550092	ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
39	น.ส.สุกัญญา สุภานาม	ตูน/07-1734193	ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
40	น.ส.นงคราญ ไชยเทพ	ปัด/09-9926268	ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
41	น.ส.ลัทธวรรณ จันทร์ทอง	กวาง	ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
42	น.ส.วรัญญา ชมภูวงศ์	ตึก	ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
43	ค.ญ.ดวงกมล สรณคมน์	นัม	ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
44	น.ส.เสาวรส ชมภูเทพ		ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
45	น.ส.แวววรรณ มูลย่อง	ฟาง/06-6573398	ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
46	น.ส.พัชรินทร์ สิทธิโฮ้ง		ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
47	น.ส.เนรัญชลา ไปธาคำ		ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
48	น.ส.ปิยวรรณ เปาสอน		
49	น.ส.สุนิครา ทนน้ำ	เฟิร์น	
50	น.ส.มณีนันท์ หล้าก้อน	หนึ่ง	

เก็บตก “ความในใจชาวค่ายรุ่น 3”

“ประทับใจในความเป็นพี่เป็นน้อง รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ตนเองได้รับสิ่งใหม่ ๆ ที่ดำเนินเข้ามา ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางด้านต่าง ๆ การคบเพื่อน ตลอดจนการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม..”

กรณิกา หมูแมริม (ปรินท์) ร.ร.น้ำคืบวิทยาคม จ.ลำพูน

“..อาหารมื้อแรกมีแค่ผักกับเต้าหู้ ซึ่งข้าพเจ้าก็ไม่ชอบผักเลย วันแรกก็เลยกินไม่อิ่มและกินไม่หมด แต่พอวันที่สองที่สามก็ได้เยอะขึ้น นอกจากนี้ก็มีเรื่องการสร้างบ้านดิน ซึ่งเพิ่งเคยเห็นเป็นครั้งแรกในชีวิตและได้สร้างด้วย ทำให้ข้าพเจ้าประทับใจและหลงใหลในค่ายนี้ จากที่ไม่เคยชอบกินผัก กลับชอบกินผัก และอ.สุเมธก็เป็นคนใจดีมาก พูดยังมีสาระน่าสนใจดี

สุดท้ายขอฝากให้... อาหารอย่าใส่เต้าหู้ทุกคาบ ที่พักอยากให้มีประตูหน้าต่าง เพราะนอนแล้วน่ากลัวววว”

ปาริชาติ พานเหล็ก (แอ๋ว) ร.ร.น้ำคืบวิทยาคม จ.ลำพูน

“ค่ายนี้ทำให้ผมได้มีประสบการณ์ในการสร้างบ้านดินและประโยชน์ของสิ่งแวดล้อม แม้ตอนแรกไม่อยากจะเข้า เพราะจะต้องได้กินมังสวิรัต แต่ก็กินได้ และยังได้รู้จักเพื่อน ๆ พี่ ๆ ในค่ายพร้อมกับเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ”

พิชิต นาพุก (เอก) ร.ร.น้ำคืบวิทยาคม จ.ลำพูน

“รู้สึกประทับใจในการเข้าค่ายนี้มาก โดยเฉพาะตอนที่ทุกคนในค่าย อยู่ร่วมกันเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน ซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่ ๆ ที่ทุกคนต่างเป็นเพื่อนเป็นพี่เป็นน้อง แม้ว่าทุกคนจะต่างโรงเรียนกัน ระยะเวลาการเข้าค่ายนี้จะถือว่าสั้นมาก ๆ คือ 2 คืน 3 วัน แต่ทุกคนก็ได้เรียนรู้นิสัยใจคอ กันจนมีความคุ้นเคย

...อยากให้ ค่ายสานฝันปันบุญ เป็นอย่างนี้ตลอดไป โดยมีจุดประสงค์ของค่าย คือ ใช้ชีวิตอยู่อย่างเพียงพอ พึ่งพาธรรมชาติ และในขณะเดียวกันก็ต้องดูแล อนุรักษ์ รักษาธรรมชาติด้วย อยากให้มีการจัดกิจกรรมค่ายอย่างนี้ทุก ๆ ปี และมีการติดตามกิจกรรมตลอดทั้งในโรงเรียนด้วย”

พัชราพรรณ กันทะ ร.ร.น้ำคืบวิทยาคม จ.ลำพูน

“..ค่ายนี้สอนให้รู้จักช่วยเหลือตนเองและฝึกให้มีความกล้าแสดงออกในด้านต่าง ๆ และสามารถทำงานเป็นกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ ๆ มีความสามัคคีในกลุ่ม และค่ายนี้มีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม...”

สุกัญญา เรือนป้อม ร.ร.น้ำคิบวิทยาคม จ.ลำพูน

“...2 คืน 3 วันที่ผ่านมา ข้าพเจ้าได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ อีกมากมาย ในการใช้ชีวิตตาม ทฤษฎีพออยู่พอกิน ได้เรียนรู้และปฏิบัติตาม ทำให้มีความสำนึก สิ่งที่ข้าพเจ้าเห็นใจและอยากช่วยเหลือมากที่สุดคือ งานเกี่ยวกับป่าไม้ ได้รับรู้ปัญหาและการทำงานของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ข้าพเจ้าดีใจที่สุดที่ได้ปลูกป่า ซึ่งได้ทำเป็นครั้งแรกในชีวิต อยากอยู่ร่วมกับป่า ทำงานช่วยกรมป่าไม้ ถ้ามีโอกาสข้าพเจ้าจะกลับมาร่วมกิจกรรมในรูปแบบนี้อีก...”

สิ่งที่อยากให้ทำในครั้งต่อไป คือ อยากให้จัดรูปแบบให้กระชับมากกว่านี้ อยากศึกษารายละเอียดเรื่องต่าง ๆ มากกว่านี้ และอยากลงพื้นที่ป่าสำรวจธรรมชาติจริง”

ศิริมาศ ชัยชม (ต้น) ร.ร.น้ำคิบวิทยาคม จ.ลำพูน

“ตอนเข้ามาครั้งแรกก็รู้สึกอยากกลับบ้านมาก แต่พอได้มาเจอเพื่อน ๆ เจอพี่มิก น้อย อ.สุเมธ ก็รู้สึกอบอุ่นเหมือนบ้านหลังที่ 2 ได้ทราบถึงการพึ่งตนเอง การสร้างบ้านด้วยดินโดยที่ตนเองไม่เคยสร้างมาก่อน ได้ผจญภัยเที่ยวชมถ้ำ... ถ้ามีการจัดค่ายครั้งต่อไป ก็ขอให้บอกด้วยนะคะ เตรียมพร้อมเสมอ (ผู้ค่ายค่ะ!)

คำแนะนำ.. อยากให้โครงการขยายเวลาทำกิจกรรมให้มากขึ้น 5-7 วัน อาหารขอให้ เป็นอาหารมังสวิรัตินั้นแหละ ดีแล้ว ขอนั่นเค้าหูนะคะ ผักกะหล่ำปลี และผักคะน้าด้วย”

จิราพร กันธรรม (จิน) ร.ร.น้ำคิบวิทยาคม จ.ลำพูน

“ทุกสิ่งทุกอย่างที่หวัง สิ่งที่ได้ยิน ได้ฟัง ความทุกข์ ความยาก เป็นความงามทุกสิ่ง จับใจผมมากเลยทีเดียว ไม่ว่าจะเป็น คน สัตว์ สิ่งของ อยากมาอีกครั้ง...ถ้ามีโอกาส

เวลามีไหม ขอมากอีกหน่อย จำนวนคนเพิ่มขึ้นได้ไหม ทุกสิ่งทุกอย่างพอใจ ขอแค่ 2 สิ่งเท่านั้นแหละครับ”

สุรัช มาบ้านไร่ (มอช) ร.ร.น้ำคิบวิทยาคม จ.ลำพูน

“ความเป็นอยู่ในค่ายนี้ดีมาก อยู่ในธรรมชาติ อากาศดี ได้สร้างบ้านดิน ทำอาหาร ประทับใจครูมาให้ความรู้ ไม่เคยเข้าค่ายที่เป็นธรรมชาติอย่างนี้ การทานอาหารไม่มีเนื้อ กินแต่ผัก ทำให้ร่างกายดี”

สันติภาพ ปุแดง (โจ้) ร.ร.น้ำคิบวิทยาคม จ.ลำพูน

“ค่ายนี้เป็นค่ายแรกที่ทำให้ผมประทับใจเป็นอย่างมาก และไม่อยากจะกลับบ้าน เพราะเป็นที่สงบมาก น่าจะมีเวลามากกว่านี้ ประมาณ 5 วันขึ้นไป สุดท้ายนี้ถ้ามีการจัดค่ายอีกก็โทร.ไปเรียกด้วยนะ 06-1809169”

วชิระ ชัดมะโน ร.ร.นำคิยวิทยาคม จ.ลำพูน

การที่เราอยู่บ้านกับมาอยู่ค่าย แตกต่างกันมาก อยู่บ้านอยากกินอะไรก็กินได้ แต่อยู่ที่ค่ายต้องกินเจ เป็นความรู้สึกที่ไม่อยาก แต่พอเราได้ลองรับประทานและทำความรู้สึกว่า เป็นอีกประสบการณ์หนึ่งที่เรควรจดจำ และทำให้รู้ว่าภายนอกหน้าอนาคตเราต้องเจอกับสิ่งต่าง ๆ มากมายที่เราไม่เคย เป็นค่ายที่สนุก ให้ความรู้ได้มากมายพอที่จะปฏิบัติเองได้ และจะสานต่อโครงการนี้ให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ จะนำกลับไปพัฒนาชุมชนและโรงเรียนค่ะ

ข้อเสนอแนะ ...อยากให้ค่ายนี้จัดตลอดเพราะเป็นค่ายที่ให้ทั้งคุณธรรมและจริยธรรม อยากให้มีต้นไม้เยอะ ๆ จะได้ช่วยกันปลูกและดูแล อยากให้สอนเกี่ยวกับปฎิและการปั่นบ้านดิน อยากให้จัดสัก 4-5 วัน มีเวลาพอที่จะทำอะไรอีกหลายอย่างที่เรายังไม่ได้อสอน...”

ศศิวิมล คำเชียงแสน (แอม) ร.ร.นำคิยวิทยาคม จ.ลำพูน

“...เสียเวลาเวลาน้อย ชอบการปลูกป่ามาก ๆ ค่ะ ทำแล้วสบายใจ ...ในอนาคต อยากให้เพื่อน ๆ เข้ามาสนใจ มาสัมผัสถึงการเรียนรู้ในค่ายนี้ ค่ายสานฝันปั้นบุญมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ข้าพเจ้าประทับใจมาก ๆ ในหลาย ๆ เรื่อง และหวังว่าคนอื่นคงเป็นเหมือนกัน...”

อังควรรณ ดันจันทร์ (บีบี) ร.ร.นำคิยวิทยาคม จ.ลำพูน

“มาค่ายนี้มีความรู้สึกที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ได้พบเพื่อนใหม่ ๆ ได้แลกเปลี่ยนความคิดจากโรงเรียนต่าง ๆ ที่จะนำมาพัฒนาโรงเรียนและชุมชน ได้ฝึกความอดทน กล้าแสดงออก การประสานงานที่เป็นระบบ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในทางที่ถูก รู้จักคุณธรรมและวัฒนธรรม ได้สร้างบ้านดิน ปลูกป่า ทำปุ๋ยชีวภาพ และได้กินอาหารแปลกจากที่อื่น เพราะเป็นอาหารมังสวิรัติ ซึ่งไม่เคยได้กินที่ค่ายไหนมาก่อน”

กฤติกานต์ วิธิ (แนน) ร.ร.นำคิยวิทยาคม จ.ลำพูน

“...คงจะมีบ้านดินเป็นที่พักอาศัยมากขึ้น และก็อยากให้ทำอาหารมังสวิรัตอย่างนี้อีก เพราะเป็นการฝึกนักเรียนไปในตัว ได้ให้นักเรียนรู้จักอดทน และได้ฝึกปฏิบัติจริง ทำให้ได้ประสบการณ์ชีวิตมากขึ้นด้วย”

จิราพร ใจเขียวคำ (อ้อย) ร.ร.นำคิยวิทยาคม จ.ลำพูน

“...อนาคตอยากให้ศูนย์อบรมนี้มีถนนหนทางเข้ามาสะดวกกว่านี้ อยากให้จัดค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีก เพื่อจะได้ปลูกจิตสำนึกให้กับคนรุ่นหลัง หวังว่าอีกไม่นานค่ายนี้คงจะเสร็จสมบูรณ์นะคะ”

นุชจริพร จิตดาตุ ร.ร.สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“เป็นค่ายที่สนุก สอนให้รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ฝึกให้คิดเองและลงมือปฏิบัติจริง ทำงานระบบหมู่ต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สอนให้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สิ่งที่ดีกว่าทำไม่ได้ก็ทำได้ เช่นการอยู่โดยไม่ใช้ไฟฟ้าหลายวัน ส่วนการรับประทานอาหาร มือแรกคิดว่าทานไม่ได้เน่กับการกินมังสวิริติ แต่พอทานหลายมือ ก็รู้สึกว่าการทานได้มากขึ้นและอร่อย ได้รู้จักเพื่อน ๆ หลายคน เป็นกันเอง ครูและพี่ ๆ ใจดี ...”

อรพรรณ กันทะดี (เอ็ม) ร.ร.น้ำคิบวิทยาคม จ.ลำพูน

“...เป็นค่ายที่ไม่เคยไปมาก่อนเลย เป็นครั้งแรก เป็นค่ายที่รู้สึกดี ได้เจอเพื่อนใหม่ สิ่งที่เราไม่เคยทำไม่เคยเป็น ก็ได้มาทำมาเป็นในค่ายนี้ แม้จะเป็นเวลาสั้น ๆ ก็ใจที่ทำอะไรได้มากมาย”

จุฑามาส แก้วฉิม (ป่าง) ร.ร.น้ำคิบวิทยาคม จ.ลำพูน

“จากวันแรกที่ได้มาเข้าค่ายและจนถึงนาทีสุดท้ายที่เราได้จากกัน แม้มันจะเป็นเพียงแค่ระยะเวลาสั้น ๆ เพียงแค่เลี้ยวหนึ่งเท่านั้น แต่ก็มีความหมายมากเหลือเกิน ได้มีเวลาอยู่ร่วมกัน ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ทำกิจกรรมกันอย่างสนุกสนาน ได้ช่วยกันทำอาหาร ทำบ้านดิน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจ

เมื่อมาค่ายนี้ ได้พบเด็กชายตัวเล็ก ๆ คนหนึ่งที่ชื่อ น้อย น้อยน้อยเป็นเด็กอ่านหนังสือง่าย เป็นเด็กดีด้วย ธรรมชาติที่นี่ก็สวยงามมาก เป็นอะไรที่สุขยอคจริง ๆ”

วริญญา อุตวงศ์ ร.ร.น้ำคิบวิทยาคม จ.ลำพูน

“ทำให้ได้ใช้ชีวิตอย่างสงบ อยู่ในที่ที่ไม่ต้องมีเรื่องอันวุ่นวายความสะดวกมากมาย ได้รู้จักการพึ่งตนเอง การเสียสละ การเป็นผู้นำ เป็นคนมีเหตุผล มีความอดทน ได้รู้จักการบริหารเวลา อยู่ในค่ายรู้สึกอบอุ่น เพราะอยู่กันแบบพี่น้อง แบบครอบครัว ที่สำคัญที่สุดคือได้รับความรู้มากมาย ได้รับคำแนะนำที่ดี ทำให้สามารถเปลี่ยนความคิดที่ไม่สมควรออกไปได้ ทำให้เป็นคนมีความคิดดีขึ้น มีความอดทน เป็นคนสงบลงได้ ประทับใจอาจารย์ที่สามารถเปลี่ยนความคิดที่ไม่สมควรหรือไม่ดีออกไป ทำให้เป็นมีความสำนึก และรู้จักรักผืนแผ่นดิน ป่าไม้ ธรรมชาติมากขึ้น”

ธีรนนท์ กัณธุลา ร.ร.น้ำคิบวิทยาคม จ.ลำพูน

“ครั้งแรกและก้าวแรกก็รู้สึกท้อใจ อยากกลับบ้าน(บ้าน)มาก แต่พอได้เห็นเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ก็รู้สึกดีใจเป็นอย่างมาก และพอวันทีนี้รู้สึกได้ว่า อยากมาอีกครั้ง ณ สถานที่นั้นบุญ ... อยากให้มีบ้านดินเยอะ ๆ และมีสมาชิกมากกว่านี้”

ปวีณา จีนา ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...อยากให้คณะกรรมการสอนนักเรียนทำนา ทำไร่ ปลูกพืช ทำปุ๋ยชนิดต่าง ๆ ที่มาจากธรรมชาติ และอยากให้พาเดินป่าใกล้ ๆ จะได้รู้ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบป่า”

สมศักดิ์ คำวงษา ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“ตอนอยู่โรงเรียนคิดว่ามาแล้วก็ต้องอยู่ในเมือง มีขนมขาย มีไฟฟ้าใช้ แต่พอมาถึงเจอถนนเข้ามาก็อยากกลับบ้านมาก พออยู่ไป ๆ ก็รู้สึกสนุกมาก เรื่องอาหารตอนแรกทานไม่ได้ อาเจียนออกมาเลย แต่ทานไปก็ทานได้ คิดว่าอร่อยมาก อยู่บ้านไม่เคยนอนที่แข็ง ๆ ไม่เคยทำขนม ไม่เคยทำกับข้าว แต่พอมาค่ายนี้ได้ลองทำมากมายและสนุกกับการแสดงอีก ยิ่งไม่อยากกลับบ้าน อยากอยู่ที่นี้นาน ๆ และถ้ามีโอกาสจะมาอีกครั้ง”

รุ่งนภา นະวะโต (น้ำฝน) ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“ตอนมาวันแรกอยากกลับบ้านมาก แต่ตอนหลังไม่อยากกลับบ้าน อยากอยู่กับเพื่อน ๆ ใหม่ ๆ ดีใจมากที่ได้เข้ามาค่ายครั้งนี้ เพราะได้รู้จักความอดทน ได้ฝึกทำบ้านดิน ได้หัดกินอาหารที่ต่าง ๆ...”

ทัศพงศ์ บุญธรรม ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...อยู่ไปนาน ๆ รู้สึกว่าสถานที่นี้ช่างเป็นสถานที่ดี ๆ มีอะไรหลาย ๆ อย่าง ให้เราค้นหาและเรียนรู้ มีบรรยากาศที่ดี ดินเข้ามาเจออากาศที่บริสุทธิ์ เจอกับคนที่มีน้ำใจ ทุกคนในค่ายนี้เป็นกันเอง รักกันเหมือนพี่เหมือนน้อง และอาจารย์ทุกคนก็เป็นอาจารย์ที่ไม่เหมือนอาจารย์ในโรงเรียน อาจารย์ชอบสอนสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตทันที ถ้าเป็นไปได้อยากกลับมาที่นี่อีกครั้ง”

ศุภรณทอง แก้วปิ่น ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“.....อยากให้ที่นี่ปลูกผักไว้กินเอง”

อุษรนา เปี้ยจันดา ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“อยากอยู่ที่นี่มากเลย เพราะฉันเป็นคนชอบธรรมชาติมาก อยากอยู่ใกล้ ๆ เพราะมันมีความสุข-สงบ ถึงไม่มีไฟฟ้าก็ตาม แต่ก็ยังมีหิ้งห้อยให้แสงสว่างในยามค่ำคืน ...อยากอยู่มากเลย สำหรับคำคิดชม น่าจะปรับปรุงเรื่องอาหารให้เข้มข้นอีกหน่อยนะ”

กาญจนา กาวารี (เฟรน) ร.ร.สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...ค่ายนี้ควรจะทำอบรมหลาย ๆ วัน อย่างน้อย 5 วัน จะทำให้พวกเราจะมีมิตรภาพที่ดีและสร้างความสามัคคีภายในกลุ่มและได้เรียนรู้ธรรมชาติที่สวยงาม...”

ยุพิน คู่ณคามเชื้อ ร.ร.สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“..ให้ที่นี่เป็นที่ฝึกอบรมจิตใจคนและทำให้คนมีความสามารถช่วยตนเองได้ ไม่ต้องพึ่งคนอื่นมาก ส่วนคำคิดชม... ทำไมต้องกินอาหารที่มีแค่ผัก เพราะคนที่ไม่กินผักก็มี ทำให้เสียสุขภาพ ควรจะมีเนื้อบ้าง เพราะที่มาอบรมที่นี่จะได้มีสุขภาพดี”

สุพัตรา ชาวแซ่คัท ร.ร.สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“ค่ายนี้เป็นค่ายที่ไช้ประทับใจมากที่สุดเท่าที่เคยเข้าค่ายมา และอาจจะมาเข้าค่ายที่นี่อีก ... มาอบรมแบบวิถีชาวบ้าน รู้จักเพื่อนต่างโรงเรียน มีความสามัคคี รู้จักเอาตัวรอด แต่เวลาควรนานกว่านี้อีกนิด”

ฉัฐพร ปัญญา (ไช้) ร.ร.สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“ที่นี่ฝึกฉันได้หลาย ๆ อย่าง อย่างเช่นการทำงานหนัก ความรู้สึกมันบ่งบอกว่า ฉันท้อนะ ฉันอยากกลับบ้าน แต่ความรู้สึกท้อนั้นมันเป็นการฝึกให้ฉันได้รับบทเรียน ที่ไม่ได้เคยได้เรียนในห้องเรียนที่มีแต่หนังสือในห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ ที่ไม่เหมือนค่ายแห่งนี้ อย่างอาหารการกิน ที่บ้านฉันไม่เคยกินอาหารมังสวิรัติ พอมาอยู่ที่นี่ก็รู้สึกชอบ ครั้งแรกที่กินยังสงสัยว่ากินแล้วท้องฉันจะเสียไหมเนี่ยะ แต่พอกินไปๆ ก็อร่อยดีละ”

พรณิดา จันทรเบ้ง (ฝัน) ร.ร.สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...มันเป็นความสุขที่สัมผัสได้ ไม่คิดว่าจะได้กินอาหารเจ แต่ผมทานผักได้ทุกชนิด จึงไม่มีปัญหา คั้นนอนตอนเช้าก็โล่งอกเพราะว่าตอนกลางคืนไม่มีไฟฟ้า มีคไปหมด เริ่มเกิดความสุขที่แท้จริง ทุกอย่างที่นี่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย และเต็มไปด้วยความจริงที่มหัศจรรย์ เป็นความรู้สึกที่อบอุ่น มีทั้งเพื่อน พี่ น้อง พ่อและแม่ ความรู้สึกดีๆ มันอยากมาอีกหลาย ๆ ครั้ง มันเป็นการประทับใจในครั้งแรกที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งจะตรึงใจไว้ตลอดไป”

อดิศักดิ์ กันทะเมืองลี ร.ร.สอศวิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...บัคดี อบอุ่นและน่ารัก เหมือนพี่สาวคนหนึ่ง ไม่อยากจากค่ายนี้ไปเลย ...อีกอย่าง ประทับใจตอนที่กินอาหารเจ จืด ๆ อร่อยดี”

พีระพัฒน์ เรือนมา ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...อยากให้มีเวลา 10 วันขึ้นไป ได้ฝึกความเป็นผู้นำ มีความอดทน ได้เพื่อนใหม่และน้องต่างโรงเรียน ประทับใจน้องในกลุ่มสี่ เพราะน้องน่ารักกันทุกคน เวลามีการแสดงบอกให้ทำอะไรก็ทำตามที่บอก ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี”

สุกัญญา สุภานาม (ตุน) ร.ร.ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน

“...เพราะเราไม่ชอบกินผัก แต่พออยู่นาน ๆ ผักก็กินได้ อร่อยด้วย และมีเพื่อนเยอะคินที่ตองหรือคินสุดท้าย ไม่อยากกลับบ้าน...ก็พขอสัญญาว่าถ้ามีค่ายจัดขึ้นอีก จะมาค่ะ”

สิริรักษ์ ปิงวัง (กีฟ) ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...บางอย่างไม่เคยทำ ก็ทำได้เหมือนคนอื่นทั่วไป ฟังตนเอง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าอยากให้มีค่ายดี ๆ อย่างนี้อีก อยากให้มีค่ายสัญจร ให้มีการออกนอกพื้นที่ที่เป็นแหล่งธรรมชาติมาก ๆ”

อังสุมาลี บุญส่ง (นาน) ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...อยากให้ออกตารางกิจกรรมให้ดีกว่านี้ และอยากให้มีสันทนาการเยอะ ๆ เพื่อจะได้รู้จักและสนิทกันมากขึ้น”

กิตติยา คำเหล็ก (อุ๊อ๊อ) ร.ร.ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน

“...อยากให้มีกิจกรรมเดินป่าด้วยจะดีมาก เพราะหนูอยากเดินป่า อีกอย่างอยากให้มีไฟฟ้าด้วย เพราะตอนกลางคืนจะ ไปห้องน้ำไม่ค่อยสะดวก ค่ายหน้าอย่าลืมชวนเด็กธีรกานต์ด้วยล่ะ”

นงคราญ ไชยเทพ (ปิ๊ด) ร.ร.ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน

“ค่ายนี้แปลกใหม่ไม่เหมือนค่ายอื่น ทำให้เราใกล้ชิดธรรมชาติ เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ เข้าใจมากยิ่งขึ้น ได้ฝึกให้เราฝึก จากคนที่ไม่ชอบกินผัก ก็เป็นคนที่ยินยอมกินผักได้ สอนให้เราเป็นผู้นำ และเป็นผู้นำความรู้ไปพัฒนาชุมชนและโรงเรียน ถ้ามีโอกาสฉันจะมาค่ายนี้ใหม่ เพราะสนุกสนานและได้รู้จักเพื่อนใหม่และอาจารย์ก็ดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ทำให้เกิดความรู้สึกที่อบอุ่นเหมือนกับอยู่บ้านของตนเอง”

ลัทธวรรณ จันทร์ทอง (กวาง) ร.ร.ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน

“...ค่ายนี้คงเป็นค่ายเดียวที่ไม่เหมือนใคร เพิ่งเคยกินอาหารมังสวิรัต ก็ที่นี่ ทำบ้านดินด้วย ฝึกจิตใจตนเองให้ดีขึ้นด้วย ได้รับความรู้ใหม่ ๆ มากมายที่แหวกแนว ตอนนี้อยากบอกว่า ไม่อยากกลับบ้านเลยล่ะ ถ้าจากไปแล้วคงคิดถึงที่นี่แย่เลย ...ว่าง ๆ จะมาเยี่ยมนะค่ะ”

วรัญญา ชมภูวงศ์ (ตึก) ร.ร.ธีรกานต์บ้านไธสง จ.ลำพูน

“...ค่ายนี้ก็เป็นค่ายที่มีประโยชน์และได้ความรู้ หากตั้งใจฟังและตั้งใจร่วมกิจกรรม ก็จะได้ความรู้มาก แต่อยากให้ค่ายมีระเบียบมากกว่านี้และมีกิจกรรมที่สนุกสนานมาก ๆ หน่อย อีกทั้งเวลาจัดค่ายน้อยไป”

พัชรินทร์ สิทธิไธสง ร.ร.ธีรกานต์บ้านไธสง จ.ลำพูน

“...ยอมรับว่าเป็นค่ายที่แปลก เหมือนอย่างที่เราหลาย ๆ คนคิด อาหารมังสวิรัต - ประทับใจมาก ที่ครั้งหนึ่งเราได้มีโอกาสรับประทาน เคยตั้งใจหลายครั้งแล้วแต่ทำไม่ได้ และตั้งใจว่า จะฝึกทานให้ได้ (หลังจากออกค่ายไป) ...”

ปต. ขอบคุณน้องน้อย ที่ช่วยเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต ช่วยให้เราฝึกตั้งใจมากขึ้นเยอะเลย

เสาวรส ชมภูเทพ ร.ร.ธีรกานต์บ้านไธสง จ.ลำพูน

“...อยากให้การจัดค่ายใช้เวลาให้เพิ่มขึ้นกว่านี้ และอยากให้มียุทธศาสตร์ที่เน้นการสร้างสัมพันธไมตรีให้มากกว่านี้ มีการร่วมกิจกรรม โดยไม่ใช่เพียงแค่กลุ่มหรือโรงเรียน ควรรวมสี่”

แหวววรรณ มุลย่อง (ฟาง) ร.ร.ธีรกานต์บ้านไธสง จ.ลำพูน

“มาค่ายนี้ได้เห็นอะไรที่ไม่เคยเห็น ไม่เคยคิดเลยว่าจะมีสถานที่แบบนี้อยู่บนโลกใบนี้ด้วย เป็นอะไรที่มากกว่าความสุขและความสบายใจ จะหาคำอะไรมาแทนความรู้สึกที่มาค่ายนี้ได้ยาก”

เนรัญชลา ไปธาคำ ร.ร.ธีรกานต์บ้านไธสง จ.ลำพูน

“...ชอบทำอะไรตามใจตัวเอง มาที่นี่รู้สึกว่าได้ฝึกอะไรหลาย ๆ อย่างเยอะเลย ถึงแม้จะต้องลำบากบ้างในตอนแรก ต้องอาศัยความอดทนสูงไม่ใช่เล่น แต่ในความลำบากก็มีความสุข มีมิตรภาพและความสำเร็จรออยู่ตรงหน้า ได้ทำอะไรที่ไม่เคยทำ แล้วก็รู้สึกสงบดี...”

(ไม่ลงชื่อ)

“...อยากให้มีการจัดกิจกรรมแบบนี้เรื่อย ๆ ขอเสนอแนะ อยากให้มีรายการอาหาร หลากหลายกว่านี้ และอยากให้นำไฟฟ้ามาใช้บ้าง จะได้สะดวกขึ้นมาหน่อย”

มณีนรีตน์ หล้าก้อน (หนึ่ง)

“...อนาคตอยากให้ค่ายสานฝันฯ มีโครงการที่ขยายใหญ่มากขึ้น มีผู้คนรู้จักมากและให้ความสนใจ ใส่ใจในโครงการ และเป็นค่ายที่มีบรรยากาศของความเป็นกันเองแบบเพื่อน พี่ น้อง เหมือน คนในครอบครัวเดียวกัน แบบนี้ตลอดไป...”

สุมิศรา ทนน้ำ (เฟิร์น)

ที่รพ. พิเศษ/2547

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงรายรพีเลิศวิทยา
179/9 หมู่ 4 ต.ป่าสัก อ.เมือง
จ.ลำพูน 51000

21 สิงหาคม 2547

เรื่อง โครงการทัศนศึกษา ประจำปีการศึกษา 2547 (เข้าค่ายชีวิต)

เรียน หัวหน้ากลุ่มงานแผนงาน

เนื่องจากทางฝ่ายกิจกรรม ได้จัดโครงการทัศนศึกษาขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียน เปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆ ที่หาไม่ได้ในโรงเรียนและที่บ้าน สำหรับปีการศึกษา 2547 ทางโรงเรียนได้จัดโครงการ "เข้าค่ายชีวิตพอเพียง" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การดำรงชีวิตแบบพอเพียง การอยู่อย่างธรรมชาติ การพึ่งพาตนเอง ฝึกความอดทน ความมีน้ำใจ และความสามัคคีภายในหมู่คณะ การทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยหล่อหลอมผ่านกิจกรรมต่างๆ ช่วยกันปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกที่ดี รักและห่วงแหนแผ่นดิน ตามแนวพระราชดำริของในหลวง

ทางโรงเรียนจึงขอความอนุเคราะห์จาก กลุ่มงานแผนงาน ในการจัดค่ายชีวิตในครั้งนี้ ทั้งในด้านสถานที่ วิทยากร และการจัดกิจกรรมต่างๆ ในวันที่ 3-4 กันยายน 2547 (เป็นเวลา 2 วัน 1 คืน) โดยมีนักเรียนชั้น ป.5 - ม.2 จำนวน 66 คน และคณะครูผู้ดูแล 10 ท่าน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการจัดค่ายในครั้งนี้

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย รพีเลิศวิทยา

รายชื่อผู้เข้าอบรมค่ายวิถีชีวิต หลักสูตรเยาวชนคนสร้างชาติ รุ่นที่ 4
ที่ศูนย์ฝึกอบรมสถานฝึกป็นบุญ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน 3-4 กันยายน 2547

ที่	ชื่อ-สกุล	ชั้น	โรงเรียน	โทรศัพท์
1	ค.ช.ปิยะณัฐ โกมาศ	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	
2	ค.ช.พอเชษฐ์ กันทะสัก	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	
3	ค.ช.ชานนท์ ฤณาพรสุจริต	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	
4	ค.ญ.หทัยกานต์ ตันคี	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	
5	ค.ญ.นพวรรณ ไปธาสุ	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053-537122
6	ค.ญ.เมธาวิณี ทศนศุคนธ์	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053-584797
7	ค.ญ.จิตสุภา ธรรมจารี	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	09-7003547
8	ค.ญ.วิญญูกานต์ ศิริชัย	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053-562200
9	ค.ช.ชนภัทร อมรสังข์	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	
10	ค.ช.ปิยฉัตร จันทรสุพรรณ	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	
11	ค.ญ.ขวัญศิริพันธ์ ตั้งชัยวรรณ	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053-508473
12	ค.ญ.สุธาวี งามเมืองคิ่ง	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053-537809
13	ค.ช.จิรวัดน์ ประสิทธิ์วิเศษ	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	
14	ค.ญ.ทวีทรัพย์ ใจใหม่	ป.5	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	06-6033509
15	ค.ช.กฤษณะ พญาชาติ	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	
16	ค.ช.ธนวรรณ ศรีกกอก	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053-555323
17	ค.ช.ธีรภัทร สุทธคูก	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	09-9976972
18	อัจฉริยะ สมอูทัย	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	07-1835761
19	ค.ช.พีระพงษ์ เจริญพร	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053-553874
20	ค.ช.จตุพงษ์ โสทะธง	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053598106
21	ค.ญ.รากรณ์ แสงนพรัตน์	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	
22	ค.ญ.เกวณีน คาปนนานนท์	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	06-7836916
23	ค.ญ.ชา ฤกษ์จิรัฐติกาล	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053-584818
24	ค.ญ.ณัชชา ฤกษ์จิรัฐติกาล	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053-584818
25	ค.ญ.ทัศนีย์ สุริยะ	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	07-1801589
26	ค.ญ.อัจฉรา แสนสัก	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	06-6567268

ที่	ชื่อ-สกุล	ชั้น	โรงเรียน	โทรศัพท์
27	ค.ญ.วรรัตน์ หน่อคำสัก	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053584719
28	ค.ญ.พิมพ์ชนก ศรีสุภา	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053-539388
29	ค.ญ.อัจฉรา ใจดี	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	07-1747642
30	ค.ญ.อุไรวรรณ ปิงแก้ว	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	
31	ค.ญ.เคื่อนเพ็ญ ทองโคตร	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	
32	ค.ญ.จินต์นารี ฟองศรี	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	01-2877560
33	ค.ช.ปิยณัฐ ผิวพ่อง	ม.1	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	053-518467
34	ค.ช.สุรินทร์ แก้วไฟ	ม.2	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	05-0376090
35	ค.ช.สิทธิ์ ไชยลังการ	ม.2	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	
36	ค.ญ.สมฤทัย เนตรแสนศักดิ์	ม.2	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	05-0292523
37	ค.ญ.พรรณชาตน์ อุ่นบ้าน	ม.2	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	07-1808578
38	ค.ญ.ศิรดา ศรีนวลลี	ม.2	สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ราชพิเลศวิทยา จ.ลำพูน	01-4509342

ความประทับใจที่สุด และแย่สุด ของเด็กหญิงเดือนเพ็ญ ทองโคตร

ชั้น ม.1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ราชภัฏพิบูลย์วิทยา จ.ลำพูน

ได้อะไรจากการเข้าค่ายครั้งนี้

การมาค่ายครั้งนี้ได้ความรู้ เช่น การทำอาหาร การสีข้าว การสร้างบ้านดินด้วยมือนักเรียน รู้จักการทำน้ำยาอเนกประสงค์และรู้จักสมุนไพรต่าง ๆ

ได้ความสนุกสนานในการทำงาน เกิดความสามัคคีกัน มีน้ำใจซึ่งกันและกัน เกิดการรักกันมากขึ้น

การเข้าค่ายวิถีชีวิตครั้งนี้ ทำให้เรารู้จักอดทน รู้จักคุณค่าของข้าว ได้เรียนรู้ความเป็นอยู่แบบธรรมชาติ ต้องทำตัวให้เข้ากับธรรมชาติ ต้องช่วยเหลือกันตลอดเวลา

ความประทับใจที่สุด คือ ได้ทำบ้านดินร่วมกับเพื่อน ได้ขนน้ำช่วยเพื่อน ได้ทำอาหารทานกันอย่างอร่อย ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของค่ายชีวิต ได้เรียนรู้เรื่องที่ไม่เคยรู้ เช่น สมุนไพร น้ำยา สีข้าวแบบธรรมชาติ และได้ทานข้าวแบบธรรมชาติเหมือนกัน

แย่สุด ๆ คือ ไม่ได้เดินทางไกลหรือเดินป่า สร้างบ้านดินไม่เสร็จ ทำอาหารไม่อร่อย ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ

อยู่ค่ายวิถีชีวิตได้ดี แต่...อยู่แค่ 1 วัน 1 คืน !!!!

รายชื่อผู้เข้ารับการอบรมเยาวชนคนสร้างชาติ รุ่นที่ 5
ณ ศูนย์ฝึกอบรมสถานฝึกป็นบุญ จ.ลำพูน วันที่ 11 – 15 ตุลาคม 2547

ที่	ชื่อ-สกุล	เลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	รหัส	โทรศัพท์	ชื่อเล่น	โรงเรียน
1	ค.ญ.ชนกนาถ เลิศจันทร์	247	2	สบเตี๊ยะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-826650	แป้ง	บ้านสบเตี๊ยะ
2	นายอมร ทองทิพย์	91/1	2	นิคมพัฒนา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140		มอน	ประชาสงเคราะห์
3	ค.ญ.อุบลวรรณ แก้วสุนัน	244	6	สบเตี๊ยะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	06-1140403	วิว	สุทริวงค์ดำรงวิทย์
4	ค.ญ.ฐานะมาส บรรจง	145	21	บ้านหลวง	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	01-0331790	หลิว	สุทริวงค์ดำรงวิทย์
5	น.ส.ศิริพร กุลลิ่ง	66	9	นิคมพัฒนา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	09-0752391	แอน	ประชาสงเคราะห์
6	นายอนุชิต จำปาเงิน	12	8	บึงกอก	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	06-2037727	ลูกหิ	ประชาสงเคราะห์
7	นายฉิษิต สวัสดิ์	250/2	4	บึงกอก	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	09-2696979	เนก	ประชาสงเคราะห์
8	ค.ช.อนุพงษ์ คัมมัง	107	2	สบเตี๊ยะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-362175	อรัม	โชติฉินวิทยา
9	ค.ช.สมเพชร ลุงเงิน		2	สันป่าเป้า	สันทราย	เชียงใหม่	50210		กร	บ้านป่าก้าง
10	ค.ช.พงษ์ศักดิ์ แสนสามทอง	181	1	สบเตี๊ยะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		แจ๊	บ้านสบเตี๊ยะ
11	นายวันดี สุภาเปี้ย	40	9	ป่าหูล	บ้านโฮ้ง	ลำพูน	51130		หน่อง	
12	ค.ช.อัศนัย ชัยยะ	33	9	ป่าหูล	บ้านโฮ้ง	ลำพูน	51130		ครีม	บ้านโฮ้งวิทยา
13	นายณัฐวุฒิ คำเหล็ก	3/1	6	หนองกุดา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	09-5628521	นิว	ประชาสงเคราะห์
14	ค.ช.พิสุทธิกร กาวีรส	249/2	5	วังผาง	เวียงหนองล่อง	ลำพูน	51120	09-9556992	คึก	ศรีจอมทอง
15	ค.ญ.ชาสมิน กัมส์	188	1	สันป่าเป้า	สันทราย	เชียงใหม่	50210	053-868675	มิน	บ้านป่าก้าง
16	ค.ช.มาร์โค กัมส์	188	1	สันป่าเป้า	สันทราย	เชียงใหม่	50210	053-868675	มาร์ค	บ้านป่าก้าง
17	ค.ญ.ขวัญข้าว ศรีสวัสดิ์	149	1	สันป่าเป้า	สันทราย	เชียงใหม่	50210	053-495983	จ้าวค้อง	คาราวิทาลัย
18	ค.ช.สมรณ ลุงเงิน		1	สันป่าเป้า	สันทราย	เชียงใหม่	50210		ลาว	บ้านป่าก้าง
19	ค.ช.คำรองฤทธิ์ อุดตมา	77/1	2	สันป่าเป้า	สันทราย	เชียงใหม่	50210		นุก	บ้านป่าก้าง
20	ค.ญ.กัณยาณี ศรีรัตน์	223/1	6	ช่วงเป้า	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	07-1722612	ผ้าย	สุทริวงค์ดำรงวิทย์
21	ค.ญ.ทิวาพร นาคบุรี	263	11	บ้านหลวง	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	07-1326423	ป๊อ	สุทริวงค์ดำรงวิทย์
22	น.ส.ไกริกา ศรีสุข	198/1	17	หนองกุดา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	07-8390075	อ๊ว	ประชาสงเคราะห์
23	น.ส.มววรรณ มูลบ่อง	8	10	ป่าหูล	บ้านโฮ้ง	ลำพูน	51130	06-6573398	ฟาง	ธีรภานท์บ้านโฮ้ง
24	ค.ช.คมสันต์ กองสี	43	11	หนองกุดา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140			ประชาสงเคราะห์
25	นายอภิชาติ กล้ากอดสุข	33/1	11	หนองกุดา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	01-0382628	คั้น	ประชาสงเคราะห์
26	น.ส.จุฑาพร ขาวสวน	75/4	2	บึงกอก	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	07-2049437	บง	ประชาสงเคราะห์
27	น.ส.เบญญา เขียวหวาน	96/1	2	บ้านโฮ้ง	บ้านโฮ้ง	ลำพูน	51130	06-7314901	เบญ	ธีรภานท์บ้านโฮ้ง
28	น.ส.เจนจิรา เซอ่อ	33/2	11	หนองกุดา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	06-1010613	เจน	ประชาสงเคราะห์
29	น.ส.อุทุมพร บุญดี	179	11	บึงกอก	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	01-7274755	อู๋	ประชาสงเคราะห์
30	น.ส.พัชรี เรืองฤทธิ์	189	3	นิคมพัฒนา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	04-8126531	บุ๋มบ๋ม	ประชาสงเคราะห์
31	นายดวงสิทธิ์ อยู่คุ้ม	32/1	11	หนองกุดา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	01-0467384	ไมค์	ประชาสงเคราะห์
32	ค.ญ.จิราภรณ์ ชาติ	107		สบเตี๊ยะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		อช	บ้านสบเตี๊ยะ

ที่	ชื่อ-สกุล	เลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	รหัส	โทรศัพท์	ชื่อเล่น	โรงเรียน
33	ค.ญ.รัตนภรณ์ ตาปิ่น	94	7	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	09-9542518	อิม	สุทริวงศ์ดำรงวิทย์
34	ค.ญ.ตุ๊กตัญญา กันทะ	20	8	ช่วงเปา	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	06-1804325	อิง	สุทริวงศ์ดำรงวิทย์
35	ค.ญ.ทิพวรรณ สมคำดี	32	2	บ้านแปะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	07-1827959	อิง	ศรีจอมทอง
36	น.ส.ปาริชาติ ปิงค้อย			สบเตี๊ยะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		ฝน	ว.อ.चितจอมทอง
37	นายสุเทพ พงษ์รัตน์	29	6	นิคมพัฒนา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	06-9358357	แอ็ค	ประชาสงเคราะห์
38	นายพิษณุ สิงห์รัตน์	35/1	10	หันสา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140		ธง	ประชาสงเคราะห์
39	ค.ช.นิวัติ เทพสิงห์แก้ว	46	9	ป่าทูล	บ้านไธสง	อำนาจ	51130		คิง	ธีรภานท์บ้านไธสง
40	ค.ช.ศรีบุญ ฐา	38	9	ป่าทูล	บ้านไธสง	อำนาจ	51130		บิน	ธีรภานท์บ้านไธสง
41	ค.ญ.จันทกานต์ เครือแสง			สันป่าเปา	สันทราย	เชียงใหม่	50210		จันทร	บ้านป่าก้าง
42	ค.ญ.ศรีนวล ดุงคอง			สันป่าเปา	สันทราย	เชียงใหม่	50210		ศรีนวล	บ้านป่าก้าง
43	น.ส.นิตยา อังเจริญ	176	7	สันทราย	พร้าว	เชียงใหม่	50190	07-1877749	แค	พร้าววิทยาคม
44	น.ส.สุจิตรา ใจเล็ก	176	7	เขื่อนผาก	พร้าว	เชียงใหม่	50190	01-1797963	แมร์	พร้าววิทยาคม
45	น.ส.แพรวพรรณ จันทร์พิทักษ์	186	5	โหล่งขอด	พร้าว	เชียงใหม่	50190	053-348041	เบล, โน	พร้าววิทยาคม
46	ค.ช.ขวัญตะวัน ศรีสวัสดิ์	149	1	สันป่าเปา	สันทราย	เชียงใหม่	51210	053-495983	ข้าวกล้า	ดราวิทาลัย
47	ค.ญ.กฤษณา ศรีสวัสดิ์		6	สันคันทรง	เมือง	อำนาจ	51000		จันทอม	บ้านสันมะนะ
49	ค.ญ.อัมพวรรณ สุริยะ	241	2	สบเตี๊ยะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-342058	อิม	
50	ค.ญ.ทิพย์ ปัญญาทิพนธ์		1	สันป่าเปา	สันทราย	เชียงใหม่	50210		ทิพย์	บ้านป่าก้าง
51	ค.ญ.จันทร์หอม ดุงผู้		2	สันป่าเปา	สันทราย	เชียงใหม่	50210		ปิ	บ้านป่าก้าง
52	นายเฉลิมชัย อินค๊ะยศ	60/1	2	คอกแก้ว	จอมทอง	เชียงใหม่	50160	053-429897	ไก่อ	

บันทึกความคิดเห็นชาวค่ายรุ่นที่ 5 11-15 ต.ค.47

“มีคนเคยพูดไว้ว่าเด็ก ๆ มักจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และเก็บสะสมไว้เป็นประสบการณ์ ...การเรียนรู้ของเด็ก ๆ ถ้าเราพูดเป็นคำพูด เขาจะทำความเข้าใจได้ยาก หรือบางครั้งอาจเกิดการเข้าใจผิดตีความหมายไปคนละอย่าง แต่เด็ก ๆ จะจำภาพและเหตุการณ์ว่าเขาได้เคยทำ ได้สัมผัส เคยเห็นด้วยตาของตัวเองและมีคนชี้แนะเพิ่มเติมในสิ่งที่ถูกต้อง ตามแนวทางที่ควรจะเป็น เขาจะจำสิ่งเหล่านั้นได้ดี และนำไปใช้ในอนาคตของเขาได้ เมื่อถึงเวลาที่เขาควรจะต้องทำ เขาก็จะทำได้ คิฉันเชื่อมั่นในแนวทางของค่าย ทั้งแนวคิด แนวปฏิบัติของค่าย ว่าน่าจะเป็นแนวทางเลือกอีกแนวทางหนึ่ง ที่จะแนะนำเด็ก ๆ และเยาวชนของชาติไม่หลงทางและเดินทางผิด จนทำให้เสียเวลาและเสียโอกาสในการเรียนรู้ การมีชีวิตที่มีความสุขหรือแนวทางชีวิตที่ควรจะเป็น เพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์มนุษย์ที่ลดการเบียดเบียนและการเห็นแก่ตัว

ขอขอบพระคุณจากใจสำหรับอาจารย์ตุเมธ อาจารย์ทัศนบุรณ ที่ได้เสียสละอย่างสุดที่จะบรรยาย ในการทำงานเพื่อให้เกิดสิ่งนี้ขึ้นมา ซึ่งถือว่าเป็นโอกาสอันดีสำหรับเด็ก ๆ และเยาวชนที่ได้เข้ามาเรียนรู้และปฏิบัติสัมผัสร่วมกัน รวมถึงคิฉันและลูก ๆ ด้วย(ค.ญ.ยาสมินและค.ช.มาร์โค)”

ลาวัล เบี้ยไรสง บ้านสันป่าเป้า อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

“...มีโอกาสนำนักเรียนมาอบรมรุ่นนี้เป็นรุ่นที่ 2 ซึ่งรุ่นแรกเดือน ก.ค.ที่ผ่านมา มีความประทับใจหลาย ๆ อย่างเช่น การให้ข้อคิด การให้ทำงานร่วมกัน การให้แสดงออก การฝึกผู้นำและการเป็นผู้ตาม ซึ่งทำให้นักเรียนได้ค้นพบตัวเอง และสามารถนำแนวทางไปใช้ในการดำเนินชีวิตในวันข้างหน้าได้ อนาคตของเยาวชนยังเป็นทางเดินที่ยาวไกล การหาประสบการณ์ชีวิตใหม่ ๆ นี้ ในโรงเรียนบางครั้งยังขาด แต่ที่ค่ายนี้มีโอกาสให้เด็กได้ฝึกประสบการณ์ตรง นักเรียนที่มาขอบอกว่าโชคดีมากที่มีโอกาสแบบนี้ ข้าพเจ้าหวังว่าค่ายนี้ยังคงจะดำเนินการต่อไป เพื่อเป็นพลังให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ต่อไปตราบนานเท่านาน ก็ยังคงมีอยู่ตลอดไป”

นายทนง เถกิงศรี อาจารย์โรงเรียนประชาสงเคราะห์วิทยา อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก

“หนูดีใจมากที่ได้มาค่ายนี้ หนูได้มา 3 ครั้งแล้ว หนูประทับใจที่หนูได้รู้จักเพื่อนใหม่มากมาย และยังได้รู้จักพี่เลี้ยงที่น่ารักอีกด้วย ได้เล่นเกมส์ใหม่ แล้วยังชอบเดินป่าและไปเที่ยวถ้ำ หนูชอบเรียกพี่เลี้ยงที่มาจากพิษณุโลกว่า ลุง ตา หรือปู่ พี่เขาพูดแต่ภาษาไทยกลางแล้วก็ฟังภาษาเหนือไม่รู้เรื่องด้วย ถ้ามีค่ายที่นี้อีก หนูจะมาทุกครั้งเลยจ้า”

คำขวัญประจำใจ “คนนั้นก็ต้องมีความคิด ชีวิตก็มีความหมาย อนาคตก็ควรทำแต่ความดี”

ค.ย.ชนกนาถ เลิศจันทร์ (แป้ง) ป.5 ร.ร.บ้านสบเคี้ยว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

“เมื่อผมมาถึงค่าย ผมเหนื่อยกับการเดินทางมาก เพราะระยะทางไกลมาก สิ่งที่ผมประทับใจคือ การที่ได้มาอยู่ร่วมกันเหมือนพี่เหมือนน้อง และได้ความรู้ใหม่ ๆ ที่ผมยังไม่มีและรู้เพิ่มเติม สำหรับที่ผมชอบคือการเดินทางในป่า ที่นี้ไม่เหมือนที่พิษณุโลก เพราะที่บ้านของผมไม่ค่อยมีป่า ถ้าจะไปป่าต้องไปที่ภูเขา...ค่ายนี้ให้ความรู้แก่ผมมาก และยังได้เพื่อนใหม่อีกด้วยครับ”

นายอมร ทองพิมพ์ ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

“...ได้มาหาประสบการณ์ ได้เพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ มากมาย ได้รับความรู้หลายเรื่อง ผิดหัดทำอะไรหลาย ๆ อย่าง จากที่เราไม่เคยทำและไม่เคยรู้ ได้มาลองทำและรู้โดยตัวเราเองค่ะ”

ศ.ญ.อุบลวรรณ แก้วสุนัน (วิว) ม.3 ร.ร.สุทธีวงศ์ดำรงวิทย์ อ.จอมทอง

“...นี่ก็ว่าค่ายนี้น่าเบื่อ เพราะตอนที่มาวันแรกก็รู้สึกเฉย ๆ นี่ก็ว่าเป็นค่ายธรรมดาทั่วไป พอได้มานั่งอบรมทุกเช้า กลางวัน เย็น ก็ได้เข้าใจถึงความหมายที่อาจารย์ได้สอนนั้น ความคิดของคนเราไม่เหมือนกัน บางคนก็อาจคิดว่าค่ายนี้น่าเบื่อ มาแล้วไม่ได้อะไร น่ารำคาญ กับข้าวไม่ถูกปาก กินแต่ผัก ไม่มีเนื้อนมไข่

ถึงตอนนี้ก็ได้รู้สึกแล้วว่าค่ายนี้ดี มีประโยชน์ สอนให้เราเป็นคนอย่างไร โดยการสอนที่เต็มไปด้วยความเต็มใจสอนของอาจารย์ทุกท่าน รู้สึกได้ถึงความห่วงใยที่อาจารย์ทุกท่านมีให้ รู้ถึงความหมาย ... ถ้าถามว่า ความหมายมันคืออะไร เข้าใจยังงี้ ก็ไม่รู้จะพูดหรือเขียนยังงี้ เพราะมันบรรยายไม่เป็น”

เค็ทหญิงฐานะมาส บรรจง (หลิวิ) ร.ร.สุทธีวงศ์ดำรงวิทย์ อ.จอมทอง

“...ก็แปลกใจเหมือนกันว่า ทำไมไม่กินเนื้อสัตว์ แต่ได้มาอยู่ 5 วัน ก็ได้รู้ว่าเพราะเหตุอะไร และเรายังได้ความรู้มากมาย เช่น การเพาะเห็ด การทำปุ๋ย การเดินทาง การทำการบ้าน การทำอาหารคอนเข้าป่า ก็จะได้รู้ถึงความเป็นธรรมชาติ เหมือนกับเราไม่เคยทำมาก่อนและก็ได้ทำ และคิดนั้นคิดว่าน่าจะนำความรู้เหล่านั้นไปพัฒนาชุมชนหรือพัฒนาตัวเองได้”

น.ส.ศิริพร กุณิสัง (แอน) ม.4 ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

“...กินข้าวก็ไม่ชอบนิค ๆ แต่พอรู้คุณค่าของข้าวก็ต้องแล้วก็ชอบ มีความสุขกับการทำงานหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะทำกับข้าวกับลูก ๆ สว.(สุทธีวงศ์ดำรงวิทย์) ...มาถึงวันสุดท้าย ไม่อยากให้ค่ายนี้ทำการปิดลง เพราะผมคิดว่าผมเองคิดถึงเพื่อน ๆ ทุกคนในค่ายรุ่นนี้ ผมชอบวิธีสอนของอ.สุเมธและ อ.ทศบุรณ์ มาก เพราะสอนแต่ละครั้งก็สนุกมาก”

นายอนุภูต จำปาเงิน (ลูกหมี) ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

“...พอรับประทานอาหารกลางวัน ผมก็มีความสุขอยากกลับบ้าน เพราะอาหารที่นี่ไม่เหมือนกับที่บ้านของผม มันกินผิด ๆ คอ ไม่อร่อย...แต่ประมาณ 2-3 วันผมก็ชินกับอาหารที่นี่ และผมก็รู้ว่าอาหารที่นี่มีประโยชน์... และสิ่งสำคัญที่สุดคือ ได้รู้ว่าการที่เราไม่ฆ่าสัตว์มาเป็นอาหารคือการให้ชีวิต ...”

นายลิขิต สวัสดิ์ (เบล) ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

“สิ่งที่ประทับใจคือความเป็นอยู่ของพี่น้องชาวค่าย ... ผมดูจากพี่ฟางแล้ว พี่ฟางเขาเป็นคนมีน้ำใจและรู้จักช่วยเหลือพี่ ๆ น้อง ๆ และรู้จักให้น้องมีความรู้...”

ค.ช.สมเพชร ร.ร.บ้านป่าแก้ง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

“ได้ความรู้เรื่องการเพาะเห็ด การย้อมผ้าด้วยน้ำคราม การเข้าป่า การระวังงูเห่า การทำบ้านดิน การกินเจ รู้สึกสนุก มีความรู้ ได้ความประทับใจ ได้รู้ความเมตตา ได้รู้ว่ากินอาหารให้หมด เพราะข้าวมีประโยชน์”

ค.ช.พงษ์ศักดิ์ แสนสามก่อง (แจ๊บ) ป.5 ร.ร.บ้านสบเคี้ยว อ.จอมทอง

“...การเข้าค่ายครั้งนี้เป็นความรู้สึกที่ดีมาก ๆ ในสิ่งที่เราไม่เคยอดทน อดกลั้น มันทำให้เราเข้าใจในสิ่งนั้น เพราะเรามาเข้าค่ายเป็นหมู่คณะและได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นกัน ...”

นายวสันต์ สุภาเปี้ย (หน่อง) บ้านห้วยกองเดาะ อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน

“ตื่นเต้นมากที่จะได้มาเป็นพี่เลี้ยง และเมื่อได้เข้ามาถึงค่าย ก็รู้สึกเหมือนได้กลับบ้านเก่าของตัวเอง เพราะเมื่อมาแล้วรู้สึกมีความสุขมาก ๆ และมีความประทับใจน้อง ๆ โดยเฉพาะแจ๊บ รู้สึกว่าฉันไม่คันมือเหลือเกิน

ขอเสนอแนะ ในวันสุดท้ายของการอบรม อยากให้ปิดไฟประมาณ 22.30-23.00 น. เพื่อทุกคนจะได้ร่ำลากันลึกซึ้งมากกว่านี้ ที่พักรับให้มีมากกว่านี้ ห้องน้ำชายควรมีไฟตลอดทางเดิน เพราะเวลาไปน้กล้วมาก สึกกล้วยแล้วกล้วยมากกว่า ทางเข้าค่ายก็ควรปรับให้มีสภาพดีกว่านี้ และทำให้ค่ายเป็นที่รู้จักกับคนมาก ๆ นะครับ...”

ฉัฐวุฒิ คำเหล็ก ม.4 ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

“...น้องและพี่ ๆ จะได้เรียนนอกห้องเรียน เป็นการเรียนแบบใหม่ เรียนกับครูและเพื่อน ได้มีความรู้แบบใหม่และจะมีการพัฒนาการให้ดี ...จะรักค่ายนี้ตลอดไป..”

ค.ช.พิศุทธิกร กาวิรส (ตุ๊ก) ร.ร.ชุมชนศรีจอมทอง จ.เชียงใหม่

“...วันที่สองเริ่มรู้จักเพื่อนมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กพิษณุโลก ค่ายนี้ทำให้เรามีความรู้มากขึ้น ได้ประสบการณ์ชีวิต ที่เลี้ยงนิสัยดี ใจดี น่ารักทุกคน ทำให้รู้จักตนเองมากขึ้น ได้ไปร่วมสร้าง บ้านดิน เดินป่า เพื่อน ๆ น้อง ๆ น่ารักกันทุกคน ได้เรียนรู้การสร้างควมสามัคคีในกลุ่ม ได้เรียนรู้ การเพาะเห็ด และสุดท้ายนี้ อาจารย์ในค่ายก็ใจดีทุกคน”

น.ส.เบญญา เขียวหวาน (เบญญา) ร.ร.ธีรภานท์บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน

“...ค่ายนี้เป็นครั้งที่ 2 แล้ว แต่ก็ยังทำใจเรื่องอาหารไม่ได้ แต่พอวันที่ 2 กินไปถึง 2 งาน แล้วมันยังไม่อิ่มเลย ส่วนความรู้ที่ได้ในค่ายครั้งนี้ มากกว่าครั้งแรกคือ ได้เพาะเห็ดด้วยตนเอง ได้ รู้จักยาสมุนไพร และรู้ว่าจะทำอย่างไรถึงจะไม่ถูกงูกัด ได้รู้เรื่องบ้านดินเพิ่มเติมจากคราวที่แล้ว และ ยังได้ย้อมผ้าเช็ดหน้ากับที่หมึกด้วย เป็นอะไรที่ประทับใจมากที่สุด...”

น.ส.จุฑาพร ชาวสวน ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

“...ผมมีความรู้ดีกว่าค่ายนี้เหมือนบ้านของผมจริง ๆ อาจารย์เปรียบเหมือนแม่ของผม และ ความประทับใจของผมคือ กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำและได้ทำกิจกรรมกับเพื่อน ๆ ...”

นายอภิชาติ กล้ากอสข ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

“...ที่ไม่อยากกลับบ้านเพราะว่ามีเพื่อน ๆ และคุณครูที่ใจดี ที่เรามาอยู่ในค่ายนี้ ครูสอนให้ เราเป็นคนดีในสังคม สอนไม่ให้ผิดศีล 5 และครูก็สอนอีกว่า เมื่อเห็นงูหรือสัตว์อื่นไม่ควรฆ่ามัน”

ด.ช.คมสันต์ กองสี ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

“...อย่างแรกเลยต้องบอกว่า แจ๊บ เป็นคนที่เจนนประทับใจมากที่สุด น้องเขาเป็นคนดีมากๆ แต่ก็ยังเป็นอีกประสบการณ์หนึ่งที่ทำให้ความรู้ ความอดทนอยู่ในตัวเราโดยไม่รู้ตัว ค่ายนี้เป็นค่ายที่ แปลก ไม่มีแสงสีเสียงใด ๆ แต่ก็ไม่รู้ว่าจะผูกพันกับค่ายนี้ได้อย่างไร คงเป็นเพราะการที่คนใน ค่ายทุกคนไม่ได้ใส่หน้ากากเข้าหากัน เปิดใจกัน ทำให้ทุกคนในค่ายกล้าที่จะทำ จะพูดอย่างที่ตน รู้สึก เป็นธรรมชาติดีมาก อากาศดีสุด ๆ เป็นอีกภาพหนึ่งของค่ายในปัจจุบันที่หาได้ยากค่ะ”

น.ส.เจนจิรา เชยอ่ำ ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

“...ส่วนความรู้ที่ได้ คือ รู้จักเพื่อนต่างแดน ทำบ้านดินด้วยวิธีใหม่ ย้อมผ้าออกแบบลาย ใหม่ ๆ สวย ๆ ด้วยตัวเราเอง เพาะเห็ด การเดินป่า ทำอาหารในป่า รู้จักการพึ่งพิงธรรมชาติ อยากให้พาเด็ก ๆ เดินป่าและค้างคืนในป่า จะสนุกกว่านี้”

นายดวงสิทธิ์ อยู่คุ้ม ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

“ฉันชอบมาเข้าค่ายและฉันชอบทำบ้านดิน ฉันตั้งใจที่ได้ร่วมกิจกรรมและได้เพาะเห็ดคะ และหนูได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และตอนเช้าได้ทำวัดคะ”

เด็กหญิงจิราภรณ์ ยาศี (อายุ) ๗.1 บ้านสบเคี้ยว อ.จอมทอง

“ความรู้ในค่ายนี้ ได้ทำบ้านดิน ย้อมผ้า เพาะเห็ด เดินป่า ได้ความรู้และฝึกตัวเอง ได้ ทำอาหาร ได้พบเพื่อนใหม่ ได้มาฟังคุณครูพูดสิ่งที่ดี ๆ ได้มาเจอพี่ที่น่ารักและสอนอีกด้วย ได้ ไปขนดิน ขนทราย ฝึกทำงานและฝึกความอดทน”

ค.ญ.ศรินวล ลุงทอง ร.ร.บ้านป่าแก้ง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

“...ตอนยุ่งก็ ยิ้มก็แอบฆ่าขบ เพราะมันทนไม่ได้จริง ๆ ขงมันเยอะเกิน บางทีก็ไม่อยาก กินอาหารเพราะไม่ชอบกินผัก และอาหารมีรสชาติจืดมาก แต่ตอนนี้ก็กินได้เพราะว่าชินไปแล้ว ตอนนี้ใกล้จะกลับบ้าน ก็อยากจะอยู่ต่อ เพราะได้เพื่อนใหม่มากมาย และแต่ละคนล้วนแล้วนิสัยดี มาก ๆ โดยเฉพาะพี่เลี้ยงทุก ๆ คน

ค่ายสอนให้เด็ก ๆ ทุกคนเป็นคนดี มีน้ำใจ มีความเสียสละสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ฝึก ให้เป็นคนใจเย็น ไม่ฆ่าสัตว์ อดทน และให้เราใช้ชีวิตต่อไปไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค”

เด็กหญิงรัตนภรณ์ คาป็น ม.2 ร.ร.สุทธีวงศ์ดำรงวิทย์ อ.จอมทอง

“ตอนแรกยังไม่ค่อยอยากมาสักเท่าไร แต่เมื่อได้มาถึงค่ายนี้มีสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายที่อิง คัดไม่ถึง ทำให้อิงรู้จักเพื่อนใหม่ ได้ความรู้และประสบการณ์ใหม่ ...ถึงอาจารย์ไม่สบายในวันที่ ไปเดินป่า แต่ก็ไปกับพวกเรา ทำให้อิงซาบซึ้งถึงน้ำใจอาจารย์เป็นอย่างมาก และมีหลายอย่าง ที่ ค่ายอื่นไม่เหมือน นั่นคือ ความรู้สึกที่จริงใจ คำพูดที่ดีและการงานในค่าย ถ้ามีโอกาสอิงจะมาอีก”

เด็กหญิงสุกัญญา กันทะ (อิง) ม.2 ร.ร.สุทธีวงศ์ดำรงวิทย์ อ.จอมทอง

“...ความรู้ดีที่ได้ไปเข้าค่าย ได้ไปฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรม ได้เป็นเด็กที่กล้าหาญ อยากจะให้มีเด็กเยอะ ๆ มาฝึกอบรม และอยากให้ค่ายพัฒนาทางด้านที่อยู่อาศัย”

ค.ญ.ทิพวรรณ สมคำดี (อิง) ร.ร.ชุมชนศรีจอมทอง จ.เชียงใหม่

“...ได้เรียนรู้การใช้ชีวิตแบบชาวเหนือ ...รู้จักการเป็นผู้นำมากขึ้น ฝึกให้มีความเข้มแข็ง รู้ รักสามัคคีภายในกลุ่ม การดูแลน้อง มีความชำนาญในการเดินป่า มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ พอเพียง รู้จักประวัติหลาย ๆ คน ว่าเขาลำบากแค่ไหนและความสุขที่แท้จริงคืออะไร”

นายสุเทพ พงษ์รัตน์ ร.ร.ประชาสงเคราะห์วิทยา จ.พิษณุโลก

“สิ่งที่ประทับใจคือ ความเป็นกันเองของน้อง ๆ การพยายามปรับตัวให้เข้ากันอย่างตั้งใจ แม้บางครั้งอาจมีบางเรื่องที่ยังไม่เข้าใจกัน อาจจะมีบางคนที่ยังมีอคติกับฝ่ายตรงข้ามอยู่บ้างก็ตาม การสร้างความสนุกสนาน โดยการใช้ภาษาของแต่ละท้องถิ่นมาเป็นสื่อ และเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ภาษาและประสบการณ์กันไปในตัวด้วย...”

นิตยา ยิ่งเจริญ ม.5 ร.ร.พร้าววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“นับเป็นครั้งที่ 3 แล้วที่มาค่ายนี้ สำหรับความรู้สึกและบรรยากาศก็คงไม่เหมือนกันเลยสักครั้ง เพราะแต่ละค่ายที่เกิดขึ้นชาวค่ายทุกคนได้นำประสบการณ์ของตนเอง มาเสนอให้ทุกคนในค่าย ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ขึ้น ...เมื่อกลับออกไปแล้วรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงในตัวเองได้ไม่มากนักน้อย

เราจะนำประสบการณ์หรือเรื่องราวของตนเองมาเปิดเผย ณ ที่นี้ แต่บางคนการสลายพฤติกรรมที่เคยชินของคนก็เป็นไปได้ยาก คือไม่ยอมเปิดเผยตัวเอง ไม่ยอมรับในสิ่งที่ผู้ใหญ่คอยให้ ก็เป็นที่น่าเสียดาย คราวต่อไป ทุกคนน่าจะเปิดใจและยอมรับประสบการณ์ดี ๆ ร่วมกันให้มากขึ้นกว่านี้”

น.ส.สุจิตรา ใจลึก (เมย์) ร.ร.พร้าววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...เป็นครั้งที่ 4 แล้วที่ได้มีส่วนร่วมกิจกรรมในค่าย ซึ่งการเข้าค่ายในแต่ละครั้งนั้น น้อง ๆ ก็จะไม่เหมือนกัน ทั้งคือ ทั้งชน แต่ก็ต้องช่วยกันปราบจนอยู่หมัดนั้นแหละ ซึ่งค่ายนี้ตัวสแบประจำค่ายก็คือ “นายเจ๊บ” ซึ่งก็เขี้ยวน่าดูเลย

ถึงแม้การเข้าค่ายจะจบลงวันนี้แล้ว แต่สำหรับพี่ ๆ แล้ว น้อง ๆ ชาวค่ายทุกคน ก็ยังคงอยู่ในความทรงจำของพี่ตลอดไป ถ้ามีโอกาสเราก็คงจะได้เจอกันอีก”

แพทพรรณ จันทรพิทักษ์ (Moji) ร.ร.พร้าววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“วันแรกวันที่สองดิฉันอยากกลับบ้าน เกือบร้องไห้ แต่ดิฉันคิดว่าพวกเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ เขาอยู่ได้ เราก็ต้องทำได้อย่างเขา เราต้องมีความอดทนเป็นอย่างสูง ค่ายครั้งนี้สามารถสอนดิฉันและเปลี่ยนแปลงข้อบกพร่องต่าง ๆ ของดิฉัน เช่น ให้มีความรู้ใน การเดินป่า การสร้างบ้านดิน การเพาะเห็ด การทำปุ๋ย และอื่น ๆ อีกมากมาย และยังฝึกให้ฉันเป็นคนอดทนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก...”

ทิวพร นาคบุรี (ปุย) ม.3 ร.ร.สุทิววงศ์ดำรงวิทย อ.จอมทอง

“..ได้เพาะเห็ด ทำบ้านดิน ฝัดข้าว โม่ข้าว เดินป่า ไปเอาไม้ไผ่ สิ่งที่ชอบที่สุดคือ ย้อมผ้า”

ด.ญ.จันทกานต์ เครือแสง (จันทร์) บ้านป่าแก้ง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

“ตอนแรกมาค่ายนี้ก็ไม่ค่อยสนุกเท่าไร แต่เข้าวันที่ 2 ก็เริ่มสนุกบ้าง ได้ทำอาหาร เล่นเกม เดินป่า สร้างบ้านดิน ปลุกเห็ด ก็เริ่มสนุกและไม่อยากกลับบ้าน และได้กินอาหารเจด้วย นอกจากนี้ยังได้เพื่อน ๆ มากมายจากพิษณุโลก ป่าแก้งและอื่น ๆ และมีพี่เลี้ยงใหม่ที่ใจดีและเข้าใจ พวกเราอีกด้วย ครูสุนทร ครูทัศนพรณ์ให้ความรู้เยอะแยะ เช่น ถ้าเราถูกงูกัด ให้ใช้รางจืดมาเป็นยา”

ค.ญ.กัลยาณี ศรีรัตน์ (ฝ่าย) ม.3 ร.ร.สุทธีวงศ์ดำรงวิทย์ จ.เชียงใหม่

“เวลาอยู่ค่ายสนุกมาก แต่มาวันแรกอาจไม่คุ้นเคยกับเพื่อน ๆ ก็เลยไม่สนุก มาวันที่สองก็สนุกเพราะเริ่มคุ้นเคยกับทุกคน อาจารย์ก็สอนสนุก พี่เลี้ยงก็ดี ได้เล่นเกมหลายเกม แต่ที่ไม่ค่อยสนุกก็คือนอนตึก ตื่นเช้า แต่ผมก็ได้ฝึกการตื่นเช้า และผมก็ยังได้เพาะเห็ดและทำบ้านดิน ผมอาจจะไปทำบ้านดินที่บ้านเล่น ถ้าครั้งหน้าก็อาจจะมาอีก”

ค.ช.สมรธ ดุงเงิน (ลาว) โรงเรียนบ้านป่าแก้ง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

“ความรู้สึกในการมาร่วมเข้าค่ายในครั้งนี้ ช่วยให้ผมมีความรู้สึกละเลยตัวเอง ตอนอยู่ในค่ายได้รู้จักการช่วยเหลือตนเองและก็ได้ช่วยงาน ร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรมในค่าย ทำให้เราได้ความรู้มากขึ้น และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน”

ค.ช.คำรงค์ฤทธิ์ อุดตมา (นุก) โรงเรียนบ้านป่าแก้ง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

“มาค่ายนี้เป็นครั้งที่ 3 แล้ว ตอนมาค่ายนี้ครั้งแรกก็ไม่ได้อยากมา แต่พอได้มาก็รู้สึกดีและมีความสุขจนต้องกลับมาค่ายนี้อีกครั้ง

ค่ายรอบ 3 ที่มานี้ ตอนแรกก็รู้สึกว่ามันไม่สนุกเท่าไร คงเพราะฟางตั้งความหวังไว้กับค่ายมากเกินไป แต่พอได้อยู่นาน ๆ ไปก็รู้ว่า แต่ละค่ายที่มานั้นก็มีความแปลกแตกต่างกันไป และมีเสน่ห์ เป็นความประทับใจที่คิดว่าทุกคนจะไม่มีวันลืม”

เมื่อวันเวลาได้เลยผ่าน
สายสัมพันธ์กลับแน่นหนาไม่ยอมขาด
แม้จะจากไปไกลใจผูกพัน
รอสักวันจะหวนกลับคืนมา
กลับมายังพื้นที่แห่งความสุข
อาจดูทุกข์ แต่ใจเราสุขสันต์
แม้จะผ่านไปอีกกี่คืนวัน
ยังคงมัน ความผูกพัน มันตราตรึง

แหวววรรณ มุลย่อง
(ฟาง)
ร.ร.ธีรภานุ บ้านโอง
จ.ลำพูน

รายชื่อผู้เข้ารับการอบรมเยาวชนคนสร้างชาติ รุ่นที่ 6
ณ ศูนย์ฝึกอบรมสถานฝึกปั้นบุญ จ.ลำพูน วันที่ 18-22 ตุลาคม 2547

ที่	ชื่อ-สกุล	เลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	รหัส	โทรศัพท์	ชื่อเล่น	โรงเรียน
1	นายอินจันทร์ นันจิตติก	61/1	1	ป่าสัก	เมือง	ลำพูน	51000		จัน	
2	ค.ช.นวกูณ ใจเมือง	80	1	ป่าสัก	เมือง	ลำพูน	51000		หนูย	จักรคำคณาทร
3	ค.ช.เกษมสันต์ อุตระลัก	7/1	1	ป่าสัก	เมือง	ลำพูน	51000		เบล	สวนบุญใหญ่ปดัมภ์
4	ค.ญ.จรวทพร พิงคะตัน	61/1	1	ป่าสัก	เมือง	ลำพูน	51000		ออย	
5	ค.ญ.อภิรติ เสนตัก	42	1	ป่าสัก	เมือง	ลำพูน	51000		แป้ม	
6	ค.ญ.กมลรัตน์ มานะตัก	26/3	1	ป่าสัก	เมือง	ลำพูน	51000		หลิง	
7	ค.ญ.กมลพร เสนตัก	47	1	ป่าสัก	เมือง	ลำพูน	51000		มล	
8	ค.ญ.วัฒนา มานะตัก	26/1	1	ป่าสัก	เมือง	ลำพูน	51000		คัม	
9	ค.ญ.อิจจรา ดันกลาง	100	1	ป่าสัก	เมือง	ลำพูน	51000		คาล	วัดสันป่าสัก
10	ค.ญ.ธิดิรัตน์ พิงคะตัน	42/1	1	ป่าสัก	เมือง	ลำพูน	51000		ก๊ก	รพีวิทยวิทยา
11	ค.ช.พงษ์ศักดิ์ แสนสามทอง	181	1	สามเคียะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		แจ๊บ	บ้านสามเคียะ
12	ค.ช.อนุพงษ์ คีระมิ่ง	107	2	สามเคียะ	จอมทอง	เชียงใหม่	50160		อาร์ม	โขยจินะวิทยา
13	น.ส.พิระพัฒน์ เรือนมา	109/1	10	หางดง	ฮอด	เชียงใหม่	50240	01-2874071	แพทตี้	ฮอดพิทยาคม
14	ค.ช.อดิศักดิ์ กันทะเมืองลี	67/1	6	หางดง	ฮอด	เชียงใหม่	50240		ค้อย	ฮอดพิทยาคม
15	น.ส.มณีนันท์ หล้าก้อน	97	6	นาคอเรือ	ฮอด	เชียงใหม่	50240		หนึ่ง	ฮอดพิทยาคม
16	น.ส.จันทิมา คำมูลใจ	54	1	บ้านคา	ฮอด	เชียงใหม่	50240		คึก	ฮอดพิทยาคม
17	น.ส.ประภาพร คันปาลี	18	4	บ้านแอ่น	คอกเต่า	เชียงใหม่	50260		ปิ๋	ฮอดพิทยาคม
18	นายทศพรชัย บุญธรรม	66	1	บ้านแอ่น	คอกเต่า	เชียงใหม่	50260		จ๊อบ	ฮอดพิทยาคม
19	นายสมศักดิ์ คำวงษา	214	1	บ้านแอ่น	คอกเต่า	เชียงใหม่	50260			ฮอดพิทยาคม
20	น.ส.อังคณาธิ บุญสูง	28/2	10	หางดง	ฮอด	เชียงใหม่	50240	09-4343477	นาน	ฮอดพิทยาคม
21	น.ส.ชลธิชา มีอื้น	100	3	ก้อ	ลี่	ลำพูน	51110	05-0360569		ธีรภานท์บ้านไธสง
22	น.ส.อรุษา เชื้อจันทร์	119	2	คะเคียนปม	ทุ่งหัวช้าง	ลำพูน	51160	09-2668271		ธีรภานท์บ้านไธสง
23	ค.ช.อัสนัย ชัยยะ	33	9	ป่าพูล	บ้านไธสง	ลำพูน	51130		ครัม	บ้านไธสงวิทยา
24	นายพิษณุ อังหรัณ	35/1	10	พันเสา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140		ธง	ประชาสงเคราะห์ฯ
25	น.ส.เจนจิรา เสง้อ	33/2	11	หนองกุด	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	06-1010613	เจน	ประชาสงเคราะห์ฯ
26	นายณัฐพล คำเหล็ก	3/1	6	หนองกุด	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	09-5628521	นิว	ประชาสงเคราะห์ฯ
27	นายสุเทพ พงษ์รัตน์	29	6	นิคมพัฒนา	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	06-9358357	แอ็ค	ประชาสงเคราะห์ฯ
28	นายบุญล จ่าปาเงิน	12	8	บึงกอก	บางระกำ	พิษณุโลก	65140	06-2037727	คั่น	ประชาสงเคราะห์ฯ
29	น.ส.แววรรณ มูลอ่อง	8	10	ป่าพูล	บ้านไธสง	ลำพูน	51130	06-6573398	ฟาง	ธีรภานท์บ้านไธสง
30	น.ส.ธัญญลักษณ์ ธรรมสิทธิ์	12	12	ป่าพูล	บ้านไธสง	ลำพูน	51130			ธีรภานท์บ้านไธสง

บันทึกความในใจชาวล่าย รุ่น 6 18-22 ตุลาคม 2547

ความทรงจำและมิตรภาพ

“...เคยมาค่ายครั้งแรกเมื่อเดือนกรกฎาคม (รุ่น 2) รู้สึกว่าที่นี่ท้อกันดารมาก แต่ก็สัมผัสได้ถึงความรักความห่วงใยของพี่น้องในค่าย ความผูกพันเหล่านั้นยังไม่เสื่อมหายไปแม้แต่นิดเดียว

...ถ้ารับสอดคล้องกับชีวิตที่นั่นคุ้นเคยกันคืออยู่แล้วตั้งแต่ค่ายก่อน ส่วนพิษณุโลกนั้น อาจจะชอบกันอยู่บ้าง แต่ต้องทน เพราะเราต้องเห็นส่วนรวมสำคัญกว่า และในวันที่ได้ไปแสดงละครที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (21 ต.ค.) พวกเราก็สนิทกันมากขึ้น

ข้อเสนอนะ ควรจะจัดค่ายทุก ๆ เดือน (ถ้ามีงบประมาณเพียงพอ) “

นายอดิศักดิ์ กันทะเมืองลี ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“จากที่หนูได้มาพักที่ค่าย ได้ฝึกฝนอะไรหลายอย่าง เช่นฝึกความอดทน การรับผิดชอบ และอื่น ๆ อีกมาก หนูมีความรู้สึกว่ายากมาที่นี้อีก ครั้งนี้เป็นครั้งแรก วันแรกที่นั่งรถเข้ามาก็อยากกลับบ้าน วันที่ 2 ก็อยากกลับบ้านอยู่แล้ววันที่ 3 ก็ไม่อยากจะกลับ เพราะได้เรียนรู้ ได้ประสบการณ์”

ค.ญ.อัครรา คั่นกลาง (ตาล) ร.ร.วัดสันป่าสัก อ.เมืองลำพูน

“...พูดกันไปพูดกันมาก็รู้จักกันแบบไม่รู้ตัว และเป็นเพื่อนกันในการอยู่ค่าย ไปไหนก็ไปด้วยกัน ทำงานก็ทำร่วมกัน 2 วันแรกอยากกลับบ้านมาก ๆ แต่ตอนนี้ผมไม่อยากจะกลับ เพราะเรามีความผูกพันซึ่งกันและกัน แต่ก็จำเป็นต้องจากกัน เพราะทุกทุกอย่างอยู่กับเราได้ไม่นาน มาในค่ายทำให้รู้จักกับคำว่า “มิตรภาพ” ผมจะเก็บความทรงจำที่ดีในค่ายนี้ตลอดไป ค่ายนี้สอนให้ถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพราะการฆ่าสัตว์เช่นการคบบุง สัตว์เจ็บปวดมามากน้อยเพียงใด สัตว์มันก็รักชีวิตของมัน...”

ค.ช.เกษมสันต์ อุดรสีก (เบต) ร.ร.ส่วนบุญโญปถัมภ์ จ.ลำพูน

“...ค่ายนี้ไม่เหมือนค่ายอื่น เพราะเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดด้วยตัวเอง (บางอย่าง) ไม่ได้วางแผนมาก่อน ทำกิจกรรมก็มีความสามัคคีดีมาก ช่วยกันไม่เอาเปรียบ อาจารย์มีอะไรหรือมีปัญหาอะไรก็จะประชุมปรึกษากัน ผมได้ความประทับใจคือการทำบ้านดิน การก่อบ้าน เพราะสนุกและไม่มีปัญหาอะไร”

นวกุณ ใจเมือง (หนู่ย) ร.ร.จักรคำคณาทร จ.ลำพูน

“...เรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างด้วยตนเอง เป็นประสบการณ์ชีวิตอย่างหนึ่งที่หาซื้อไม่ได้ อาจารย์สอนธรรมในชีวิต ทำให้ได้รู้จักชีวิตที่แท้จริง...อาจารย์สอนให้ออกทนในสิ่งที่เราทนได้ยาก เวลาอยู่ที่บ้านนอนตื่นสาย ก็มาฝึกการตื่นเช้ากว่าที่เคยทำ สิ่งสุดท้ายอยากบอกว่า ค่ายนี้เป็นเหมือนบ้านหลังที่ 3 ของพวกเรา รู้สึกอบอุ่นและอยากมาอีก”

สมศักดิ์ คำวงษา ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...ไม่เหมือนตรงที่ค่ายอื่นไม่ค่อยลำบากเหมือนค่ายนี้ แต่อยู่ไปเรื่อย ๆ ก็รู้สึกว่าการค่ายนี้เหมือนบ้านหลังที่สอง ...ประทับใจที่สุดคือการเดินป่า เพราะได้ชมธรรมชาติที่สวยงามของป่าไม้ และได้ทำอาหารในป่าด้วย ค่ายนี้สอนให้เรา มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา อยากให้มีค่ายนี้อีกนาน ๆ จะได้สอนคนรุ่นหลังอีกต่อไป...”

ค.ญ.อภิรักษ์ แสนศักดิ์ (แป้ม) เขาวงกตบ้านสันคะยอม อ.เมืองลำพูน

“...เป็นครั้งที่สองที่ได้มาค่ายนี้ มีความอบอุ่นเหมือนบ้านหลังที่สอง รู้สึกดีใจที่ได้มาอีก และถ้ามีโอกาสก็จะมาเรื่อย ๆ นอกจากสนุกแล้วให้ความรู้และประสบการณ์ ทำให้ข้าพเจ้าทำอะไรเป็นหลาย ๆ อย่าง เช่น ทำอาหาร กินอาหารเจ การเดินป่า เดินทางไกล ...”

น.ส.พีระพัฒน์ เรือนมา (แพทตี้) ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...มาเป็นครั้งที่ 4 แล้ว ตอนแรกจะมาในฐานะน้องค่าย แต่ไป ๆ มา ๆ กลายเป็นพี่เลี้ยงไปโดยปริยาย แต่ก็ยังเป็นประสบการณ์ชีวิตที่ดีมาก ได้เจอเพื่อนแท้ที่ดี เกิดมิตรภาพและความอบอุ่น .. ฟางอยากให้อีกค่ายนี้อยู่ตลอดไป และถ้าเป็นไปได้ฟางจะพยายามมาในทุก ๆ รุ่น”

แหวววรรณ มุลย่อง (ฟาง) ร.ร.ธีรภานุ บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน

“...กิจกรรมค่ายสนุกมาก ตอนออกกำลังกายตอนเช้า ตอนทำบ้านดินก็สนุก หนูหวังว่าถ้ามีโอกาสก็จะกลับมาค่ายนี้อีก และสุดท้ายพี่ ๆ ในค่ายน่ารักมาก”

ค.ญ.กมลพร แสนศักดิ์ (มด) เด็กสันคะยอม จ.ลำพูน

“ค่ายนี้เป็นค่ายที่อบอุ่นมาก ๆ เหมือนเป็นครอบครัวเล็ก ๆ อีกครอบครัวหนึ่ง ไม่เหมือนค่ายไหนคือการทำงาน ไม่ได้สบายเหมือนค่ายอื่น ๆ

อาจารย์เป็นคนที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา เด็กที่ทำผิด ท่านก็จะกล่าวตักเตือนสอนไปด้วย ความรู้สึกเหมือนอาจารย์เป็นคนหนึ่งในครอบครัว เป็นพ่อ ลุง หรืออา”

น.ส.จันทิมา คำมูลใจ (ตึก) ร.ร.สอศพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“ได้มาเป็นครั้งที่ 2 ก็ไม่อยากมา พอมาถึงก็ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ประทับใจการเดินป่าและวิ่งออกกำลังกายตอนเช้า ทำให้มีประสบการณ์และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครั้งแรกมาอยู่แค่ 2 วัน ได้ทำกิจกรรมน้อยนิด ครึ่งนี้ได้ทำอะไรอีกมากมาย อยู่นาน ๆ จะรู้สึกเหมือนบ้านหลังที่ 2 สอนให้มีความรับผิดชอบ อดทน เสียสละ และได้รู้จักเพื่อน ๆ อีกมากมาย รู้สึกเหมือนครอบครัวเดียวกันและช่วยเหลือกัน อยากให้อาจารย์สุเมธจัดค่ายไปตลอด”

ค.ญ.ธิดิรัศน์ พิงคะสัน ร.ร.สาธิต ม.ราชภัฏเชียงใหม่ รพีเลิศวิทยา อ.เมือง จ.ลำพูน

สถานฝึกให้เป็นจริง

“...การสถานฝึกค่ายนี้ จะต้องมีการใช้ ผู้รับใช้นั้นคือผู้นำ ค่ายนี้มักจะมีคำที่มีความหมายลึก ค่ายอื่นจะมีความสบาย แต่ค่ายนี้สร้างคนให้ทำงาน สอนการกินผักที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและไม่เป็นเหตุแห่งบาป ได้ฝึกทำบ้านดิน สิ่งที่เราไม่เคยทำแต่พอทำจริง ๆ ก็เกิดความสนุกและมีความสามัคคีกัน จนทำให้เกิดมิตรภาพ ได้มาครั้งแรกพอครั้งต่อมาก็อยากมา เป็นความรู้สึกที่เกิดทุกครั้งที่มาค่าย จึงเปรียบเป็นบ้านหรือโรงเรียนอีกแห่งหนึ่งของเรา เราชักค่ายนี้มาก”

น.ส.อิงสุมาลี บุญสูง (นาน) ร.ร.หอคพิทยาคม จ.เชียงใหม่

ครั้งแรกของควารมทรงจำ...

“...ทางเข้าก็ลำบาก กลางคืนก็ไม่มีไฟฟ้า ข้าวกล้องก็ไม่เคยกิน พออยู่วันที่สองวันที่สามก็เริ่มไม่อยากกลับบ้าน เพราะเริ่มสนุกและคิดว่าการกินเจก็ดีเหมือนกันจะได้ลดน้ำหนักและไม่ทำลายชีวิตสัตว์ด้วย ก็เลยคิดว่ากลับไปบ้านจะฝึกกินเจสักหน่อย

...สิ่งที่ภูมิใจที่สุดคือการทำบ้านดิน ซึ่งไม่เคยเห็นที่ไหน แต่ดินและแกลบก็สามารถเอามาทำบ้านได้ มันแปลกมากจริง ๆ...”

น.ส.ประภาพร คันทะปาลี ร.ร.หอคพิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...ทุกคนที่นั่นน่ารักมาก 2 วันแรกที่ฉันได้กินข้าว รู้สึกอาหารจี๊ดมาก ๆ แต่วันที่ 3 ก็อร่อยดีที่ประทับใจคือการออกกำลังกาย วิ่งไปกลับ (เกือบ) 8 กม. ได้เดินป่า ทำปุ๋ย และที่ ๆ ที่นี้ก็แบ่งขนมให้ฉันและเพื่อน ๆ ชอบพี่พอลล่า พี่ลูกหิ พี่หนึ่ง พี่ฟาง พี่บอลลูน และพี่ดึก ฯลฯ”

เค็กสันคะยอม จ.ลำพูน

“...หนูประทับใจบ้านดินมาก เพราะถ้าปูนแพง ก็นำดินมาทำแทนปูนได้ เดินป่าก็ชอบได้บริหารขา ได้ขับเหงื่อ ทำให้รู้ว่าการทำงานหนักเป็นอย่างไร วันแรกที่หนูเข้ามาก็อยากกลับบ้าน แต่อยู่ไปเรื่อย ๆ ก็สนุกมาก ประทับใจมาก แต่อาหารที่กินนั้นเป็นอะไรไม่เหมือนที่บ้าน แต่ก็อร่อย”

ค.ญ.จรวพร พิงคะสัน (ออย) บ้านสันคะยอม จ.ลำพูน

“...มีคำหนึ่งผมชอบมาก คือ การกินเพื่ออยู่หรืออยู่เพื่อกิน อยู่มา 3-4 วันพวกเราก็ตกกัน ถ้าผมกลับบ้านจะบอกแม่ว่าสนุกมาก ๆ เพื่อนทุกคนก็น่ารัก...เราจะเป็นพี่น้องกันตลอดไป”

ค.ช.วัฒนา มานะศักดิ์ (ต๋ม) บ้านสันตะยอม จ.ลำพูน

“...ได้รู้จักเพื่อนใหม่หลายคน หลายโรงเรียน มีนิสัยใจคอที่ดี ไม่รังเกียจกัน มีความรักใคร่กลมเกลียวกันมาก ทำให้รู้สึกสนุกสนาน มีความรู้เรื่องบ้านดิน การทำน้ายาอเนกประสงค์ การเดินป่าทำให้ผมประทับใจที่สุดและเพื่อนก็มีความสุข...”

ค.ช.อัศนัย ชัยยะ (ครีม) บ้านห้วยกองเดาะ ร.ร.บ้านโสงวิทยา จ.ลำพูน

ความทรงจำดี ๆ ที่ไม่มีวันลืม

“ จากที่เคยเข้าค่ายมา ไม่มีที่ไหนเหมือนค่ายนี้ และนี่ก็คือครั้งที่ 2 มีความรักค่ายนี้มากกว่าเดิม ค่ายก่อนมีนักเรียนระดับเดียวกัน 4 โรงเรียน ธีรภานท์ น้ำดิบ สองแควและสอ แต่ครั้งนี้แปลกไปกว่าเดิม ก็คือมีน้องเล็ก ๆ มาเข้าค่ายด้วย ซึ่งเราจะต้องดูแลและช่วยเหลือเขา จากที่ไม่เคยมีพี่สาวและน้องมาก่อน มาที่นี่เรามีทั้งเพื่อน พี่และน้อง เมื่อมีคนเรียกเราว่า พี่ ทำให้เรารู้สึกแปลก ๆ เป็นความผูกพันที่เรามิให้กัน...มีแต่รอยยิ้มที่สดใส มันเหมือนกับว่าเป็นบ้านใหม่ที่เรากำหนดเองให้มันมีความสุขอบอุ่น

สรุปก็คือ ค่ายนี้ทำให้เราเป็นผู้ใหญ่ ทำให้เกิดมิตรภาพมีเพื่อน พี่ น้อง ทำให้มีประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่สำคัญที่สุดคือทุกคนคือเพื่อนกันและสนิทกัน

ข้อเสนอแนะ ไม่อยากให้มีคนมาบังคับ มาแสดงตัวว่าเป็นพี่เลี้ยง เพราะมาค่ายนี้ต้องการอิสระมากกว่าให้คนมาบังคับ อยากให้ช่วยกันดูแลค่ายด้วยกันมากกว่า ไม่อยากให้มีพี่เลี้ยงค่ะ”

น.ส.มณีนันท์ หล้าก้อน ร.ร.สอคพิทยาคม จ.เชียงใหม่

[illegible]

บันทึกความคิดเห็นของเยาวชน รุ่น 7

“...ได้ฝึกทำบ้านดิน ปลุกผักไว้ใช้เอง ฝึกให้ใช้ชีวิตอยู่ในป่า ทำอาหารในป่า ทำงานเป็นกลุ่ม สอนให้มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคีและสอนให้รู้ว่าอยู่กับธรรมชาติโดยไม่ทำลาย ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ มีความอดทนและรู้จักใช้ชีวิตมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ อยากให้มีไฟฟ้าและน้ำประปา”

ค.ช.อนุสรณ์ ชนันทพรหม ม.3 ร.ร.สุทธีวงศ์ดำรงวิทย์ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

“มีความประทับใจอย่างมาก มีการถือศีล 5 มีการสร้างบ้านดิน มีการบรรยาย(ระบาย) ความรู้สึก การแสดงละคร การสวดมนต์ไหว้พระตอนเช้า ออกกำลังกาย การเดินป่า ได้ความรู้ กับค่ายนี้มาก จากที่ผมเป็นคนคือ กลับกลายเป็นคนไม่ขี้เกียจ”

ค.ช.ธเนศ สิลมิตต์ย์ (บอม) ป.6 ร.ร.ชุมชนศรีจอมทอง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

“ประทับใจดอกไม้ป่า การเดินป่า มีเพื่อนใหม่ พี่เลี้ยงแสดง(ละคร)เรื่องต่าง ๆ น้องอยาก ให้พี่เลี้ยงมาอีกค่ะ อยากให้คุณครูให้นักเรียนและพี่ได้แสดงละครมากขึ้น...ให้นอนเช้า ๆ (หัวค้ำ) อีกหน่อยค่ะ”

ค.ญ.จิราพรรณ ใจคำปัน ร.ร.ชุมชนศรีจอมทอง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

“...วันที่เดินป่า ดิฉันได้สำรวจธรรมชาติต่าง ๆ และดิฉันก็พบสิ่งที่น่าแปลกใจ คือ มีน้ำใน กระบอกไม้ไผ่ น้ำในนั้นหวานและอร่อยมากค่ะ

สิ่งที่ควรปรับปรุงคือ ควรคายหญ้าให้โปร่ง โลงเตียน และควรมีน้ำใช้ที่สะอาด”

ค.ญ.จารุพัทธ์ ระวังเมือง (แปะ) ร.ร.จอมทอง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

“...ข้อเสนอให้ค่ายมีของใช้และอุปกรณ์ทำบ้านดิน และมีไฟฟ้าใช้ มีสหกรณ์กองกลางที่ ค่าย ผมมาค่ายนี้ผมรู้สึกอบอุ่นและสนุกสนานครับ”

อนุพงษ์ ต๊ะมัง (อาร์ม) ร.ร.ไชยจันะวิทยา อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

“ที่ผมได้มาเข้าค่ายในครั้งนี้ ฉันได้เจอกับเพื่อนใหม่มากมาย ฉันชอบทำก้อนอิฐ (ดิน) เพราะได้ทำด้วยกันเป็นกลุ่ม ได้ทำ 5 ส. และได้ออกกำลังกายตอนเช้า อีกอย่างคือได้ไปเดินป่า ฉันได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ คือกระบอกไม้ไผ่ และสุดท้ายก็ได้ฝึกทำอาหารด้วยกระบอกไม้ไผ่

ควรปรับปรุงเรื่องน้ำสะอาด คัดหญ้าและควรมีเวลาพักให้มากกว่านี้”

ค.ญ.วราภรณ์ มหายาโน (มัน)

“อยากให้มีบ้านดินหลาย ๆ หลัง มีสระน้ำเล็ก ๆ แต่หนูอยากให้มีค่ายทุกเดือนมากกว่า เพราะรู้สึกที่นี่เหมือนบ้านของหนู และหนูไม่อยากให้คนมามากนัก”

ด.ญ.ชนกนาถ เลิศจันทร์ (แป้ง) ร.ร.บ้านสบเตี๊ยะ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

“ตั้งแต่ได้เดินทางเข้ามาที่รู้สึกประทับใจในความสงบ ความเงียบและความเป็นธรรมชาติ ที่แสนจะบริสุทธิ์ อากาศดีมาก ๆ ได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด อยู่กับน้อง ๆ ก็สนุกมาก ๆ น้อง ๆ ถึงแม้จะคือบ้างเป็นบางเวลา แต่ก็ไม่ได้เสียอะไร การทำกิจกรรมร่วมกันดูเหมือนเป็นการปลุกฝังให้น้อง ๆ รู้จักให้ความร่วมมือ ทำงานร่วมกันก็สนุกมาก การเดินทางถึงแม้ไม่ค่อยสะดวก แต่ก็ทำให้รู้จักชีวิตมากขึ้น ค่ายนี้สอนอะไรหลายอย่าง ให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักสามัคคี ให้รู้ว่าเราทำอะไรได้หลายอย่างกับสิ่งที่ธรรมชาติมีอยู่ โดยไม่ทำลาย ไม่ก่อกมลภาวะ เช่นบ้านดิน ได้รู้คุณค่าของข้าว ให้เป็นคนเปิด (ใจ,สมอง)กว้างพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ ๆ เดินป่าก็สนุกแต่ก็เหนื่อยมาก ๆ สอนให้อดทน รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากฝึกการทำงานแล้วยังสอดแทรกคุณธรรมให้อีก

ข้อเสนอแนะ น่าจะสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้มากกว่านี้ มีกิจกรรมบันเทิงมากขึ้น จะได้ผ่อนคลายจากการทำงาน ก่อนทำงานควรอธิบายรายละเอียดให้ทุกคนเข้าใจมากกว่านี้”

น.ส.ร่ำแพน คำไชย (แพน) ร.ร.พร้าววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“เป็นครั้งที่ 4 แล้วสำหรับการมาค่ายแห่งนี้ ไม่เคยรู้สึกเบื่อที่นี่เลย อาจเป็นเพราะค่ายแห่งนี้เหมือนโรงเรียนแห่งหนึ่งของฉัน มีธรรมชาติ มีเพื่อน ๆ มีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นเสมือนตำราเรียน ทุกครั้งที่มีการพูดคุยเปิดใจกัน จะทำให้เราได้อะไรหลาย ๆ อย่าง เช่น บทเรียนชีวิตของแต่ละคนที่น่าสนใจ ฟัง แล้วทุกคนได้ช่วยกันหาแนวทางแก้ปัญหา ซึ่งฉันถือว่า เมื่อได้ฟังเรื่องราวของคนอื่นแล้ว จะได้รู้สึกและคิดหรือทำในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่อยากผิดพลาดเหมือนคนอื่น ๆ เหมือนกับว่าได้เรียนจบบทเรียนแล้ว

การเรียนที่นี้ทุกคนคือตำรา ทุกคนได้ฝึกฝนตนเองให้เกิดการพัฒนา ทั้งในด้านความคิด และพฤติกรรม และผลขั้นสุดท้าย คือ เกิดการสร้างคนใหม่ขึ้นมา เป็นคนใหม่ที่มีคุณภาพของสังคม และฉลาดที่จะอยู่ในสังคม เพราะทุกคนคือสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ ทุกสิ่งรอบข้างเป็นตำรา ทุกสิ่งคือการเรียนรู้ และการเรียนรู้มีตลอดชีวิต”

น.ส.สุจิตรา ใจลึก (เมย์) ร.ร.พร้าววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...ผมอยากให้จัดต่อไปโดยมีเด็ก ๆ และเพื่อน ๆ มาค่ายนี้ด้วยกัน เป็นค่ายที่ดีมาก ได้ฝึกทักษะต่าง ๆ อยากให้มีไฟฟ้าเข้ามาถึงและอยากให้มีต้นไม้รอบ ๆ มากขึ้น...”

ค.ช.อาทิตย์ อุดม ม.3 ร.ร.สุทิววงศ์ดำรงวิทย์ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

“...ได้รู้จักกับการแก้ปัญหา เผชิญกับสิ่งที่ไม่เคยเจอ เช่นการไปเดินป่าและทำอาหารในป่า เป็นสิ่งที่ไม่เคยทำ ได้ทำอาหารให้น้องโดยไม่มี(ภาชนะ) อะไร ต้องไปตัดไม้ไผ่มาหุงข้าว ตอนแรกนี่กว่ามันจะง่าย ๆ ขอมรับว่าเด็กบางคนเก่งกว่าพี่ เป็นเรื่องที่น่าทึ่ง เคยคิดว่าตัวเองด้วยวัยที่สูงกว่าน่าจะทำได้ แต่ความจริงทำไม่ได้จริง ๆ เคยคิดว่าจะปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น และจะเก็บประสบการณ์ที่ได้จากค่ายนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป”

น.ส.นุชนาถ สิริพิพร (หวาน) ร.ร.พร้าววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...มาค่ายนี้เป็นครั้งที่สามแล้ว ที่มีความผูกพันกับค่ายนี้คงเป็นเพราะอะไรหลาย ๆ อย่าง น้อง ๆ ทุกคนเป็นเด็กน่ารักมาก ๆ ถึงแม้บางคนอาจจะคือ แต่ก็คือแบบบริสุทธิ์ ทำให้เกิดความประทับใจและรักน้อง ๆ ทุกคนมาก ๆ เลย ...

บางคนคิดว่า การมาค่ายเป็นเรื่องลำบาก ก็อาจจะใช่ ครั้งแรกก็คิดอย่างนี้เหมือนกัน แต่พอได้สัมผัส ได้คุ้นเคย ผูกพันกับค่ายนี้ ก็เริ่มรักค่ายนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ และอยากกลับมาอีกเป็นครั้งที่สี่ ห้า... ต่อไปและในวันหนึ่งเมื่อเรียนจบ มีงานทำแล้ว ประสบความสำเร็จในชีวิต จะได้มาช่วยเหลือค่ายและเรียนรู้ค่ายอย่างจริงจัง คิดว่าที่นี้คงจะเป็นความสุขของชีวิต จึงอยากจะอยู่ที่นี่”

น.ส.สิริวิภา ศรีรัตน์ ร.ร.พร้าววิทยาคม จ.เชียงใหม่

“...กระผมได้เรียนรู้อะไรต่าง ๆ มากมายที่ยังไม่เคยรู้ เช่นการทำบ้านดิน เตาที่เกิดมา ผมยังไม่เคยทำ และยังไม่เคยเห็นด้วยซ้ำไป ... การเดินป่าสนุกมาก ๆ เลยครับ เพราะได้ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติ ได้ทำ ได้ใช้ชีวิตในการอยู่ในป่า เช่นการทำอาหารจากไม้ไผ่ การดูนก ดูพันธุ์ไม้ต่าง ๆ และในสุดท้ายนี้ ผมต้องกราบขอขอบคุณพี่เลี้ยง คุณครูและเพื่อน ๆ ที่ช่วยให้ผมได้เปิดโลกใหม่ พบเพื่อนใหม่มากมาย และเป็นไปได้ก็จะมาค่ายนี้อีกครับ”

ค.ช.สิทธิศักดิ์ ปัญญาสำน ม.3 ร.ร.สุทธีวงศ์ดำรงวิทย์ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

“บรรยากาศร่มรื่นอากาศก็ดี พี่เลี้ยงหน้าตาน่ารัก แต่ทำกับข้าวไม่อร่อยและจืดจางง่าย”

ศิวณัติ ชุมภูศรี ร.ร.ชุมชนศรีจอมทอง จ.เชียงใหม่

เก็บตก...บางตอน จากบันทึกของพี่เลี้ยง(จากร.ร.พร้าววิทยาคม)

1.) กรณีของน้องแฉับ (เด็กคือที่สุดในค่าย) “25 ค.ค. 47 ให้ทุกคนช่วยดูพฤติกรรมและคัดเตือน พยายามช่วยปรับปรุงแก้ไข เขาน่าจะได้รับการทบทวนอะไรบ้าง แฉับทำผิดมาหลายครั้ง ไม่ว่าจะลงโทษอย่างไร ทั้งดูว่ากล่าวให้ขอโทษ เจียนดี แต่ก็ดูเหมือนไม่สำนึก เราจะพยายามจนถึงที่สุด ถ้าไม่ไหวก็ให้ส่งกลับบ้าน

พี่ตูน (ธีรพงศ์ พรหมรักษา) จากศิรชะอโศก ให้ข้อมูลในกรณีทำผิดซ้ำซาก จะให้แยกไปทำกิจกรรมอื่นตามลำพัง ให้มีพี่เลี้ยงดูแลเป็นพิเศษ ก่อนจะเข้าศาลาหรือร่วมกิจกรรมใด ๆ ต้องกล่าวขออนุญาตทุกครั้ง ดักข้าวที่หลังเพื่อน ทำกุศลเพิ่มเช่นล้างจานให้คนอื่น เป็นต้น

วันที่ 27 ค.ค.47 ต้องส่งแฉับกลับบ้าน เพราะไม่สามารถทำตามกติกาได้

2.) ละครล่ม 27 ค.ค.47 รายการตอนเย็น มีละครของพี่เลี้ยงสะท้อนชีวิตของน้อง ๆ การใช้ชีวิตของวัยรุ่นปัจจุบัน พี่สื่อได้ดี แต่เกือบตกม้าตายเพราะจบไม่ลง แต่พอดีมีอาจารย์สุเมธมาสรุปให้ได้ด้วยดี หลังจากนั้นก็เปิดเวทีเสวนา (ปัญหาชีวิต) ร่วมกับน้อง

3.) กิจกรรมเดินป่า 28 ค.ค.47 วันนี้พวกเราตื่นสายมาก 06.20 น. (เมื่อคืนสรุปทบทวนเกือบเที่ยงคืน) เลยไม่ได้ทำวัตรเช้า ได้ออกกำลังกายนิดหน่อยแล้วไปทำ 5 ศ. บางสีไปปลูกพริก ทำปุ๋ยเพิ่ม อาหารเช้านี้เป็นแกงหยวกอ่อน ประมาณ 11.00 น.ออกเดินทางขึ้นเขา มีอุปสรรคมากมาย ทางลำบากมาก พิสูจน์ความสามัคคีและความมีน้ำใจ ระยะเวลาพอเหมาะไม่รู้สึกเหนื่อยเกินไป พักทำอาหารจากกระบอกไม้ไผ่ ปัญหาคือเราใช้ไม้ไผ่กันมากเกินไป ทำให้สิ้นเปลืองธรรมชาติ ต้องหาวิธีประหยัดในครั้งต่อไป

ตอนเดินป่าเราเสียงดัง ทำให้พลาดดูไก่อู และนกแขวงแซวหางบ่วง ควรมีการตั้งกฎของการเดินป่า

4.) การมีส่วนร่วมเกิดปัญหา 28 ค.ค.47 คืนสุดท้ายจะมีการแสดงละครของกลุ่มสี ตกลงกันและซ้อมละครโดยพี่เลี้ยงเป็นผู้นำ บางกลุ่มคือสีส้ม กับสีเขียว น้องให้ความร่วมมือกันดี ส่วนสีที่มีปัญหาคือ สีฟ้ากับสีม่วง เพราะพี่เลี้ยงไม่สามารถเชื่อมอารมณ์กับน้องได้ เลยทำให้ไม่สามารถดึงความกล้าแสดงออกและมีบทบาทมากได้ แต่ก็อาศัยพี่เลี้ยงสีส้มมาช่วยกู้อารมณ์ทำให้เหตุการณ์กลับคืนได้...

การแสดงละครของน้องก็สื่อมาได้ด้วยดี น้อง ๆ แสดงได้ดี ส่วนกิจกรรมของพี่ ๆ ขอมรับว่าบกพร่อง การสร้างบรรยากาศร้องเพลงมาเวลาก็ดี แต่มีปัญหาตรงที่น้องร้องเพลงที่พี่ร้องไม่เป็น เลยมีปัญหาบ้าง

ความรู้สึกและความคิดเห็นค่ายรุ่นที่ 8

กลุ่มโรงเรียนท่าตุม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

วันที่ 22-24 ธันวาคม 2547

...มีความสุขสนุกสนาน ได้ประสบการณ์ ได้รู้จักเพื่อนคนใหม่ ได้ทำงานและผมยังได้ปั่นจักรยานไปถึงที่นั่นแล้วผมคิดว่าผมมีความสุขมาก

ณรินทร์ อุดสินธุ์ (เอ็ม) ป.5

...ผมได้ความรู้กับการทำบ้านดิน และผมได้รู้ถึงการยากจนและการอยู่รอด ผมคิดว่าผมอยากจะไปอีกแต่ไม่มีเวลาไป เพราะพ่อ แม่ไม่อนุญาต

ด.ช.ณรินทร์ เนตราผาบ (ต้น)

ดีใจมากที่ได้ไปเข้าค่ายสถานผืนป่าบุญ และอยากให้มีห้องน้ำผู้ชายอีก อยากให้มีบ้านดิน อยากให้มีน้ำใช้มากกว่าเดิม

อภิสิทธิ์ รักสำรวจ (เต้)

...ได้พบเพื่อนใหม่หลายคน และดิฉันยังรู้สึกที่เราได้ใช้ความสามารถที่เราฝึกมาที่บ้าน เราได้นำไปใช้ที่ค่าย แต่บางอย่างเราอาจยังไม่ได้ฝึกหรือไม่ได้ทำ ดิฉันก็ได้ทำที่อยู่ค่าย ทั้งผู้ชายผู้หญิงรวมกัน เปรียบเสมือนครอบครัวใหญ่ ที่ไม่ได้ถือว่าเป็นพี่เป็นน้อง พวกเราถือว่าเป็นเพื่อนกันหมดทั้งชายและหญิง และไม่รังเกียจกัน ถึงแม้เราจะฝึกกันบ้างเราก็ให้อภัยกัน

ด.ญ.ขวัญแก้ว วงศยา (มาย) ป.6

ได้เรียนรู้หลากหลายชนิด เช่นการไถอยู่คนเดียวมันลำบากแค่ไหน ผมก็ได้คิดค้นทำเหยียบดินทำใหม่ชื่อว่า ร้างเหยียบดิน ทำนี้เป็นทำที่ผมคิดขึ้นเอง ผมอยากให้มีบ้านดินให้พวกเราอาศัย และมีห้องน้ำที่ปิดให้มืดที่สุด

ด.ช.อภิเดช เปี้ยเรื่อน (อาร์ม)

ฉันอยากจะให้ค่ายผาเจิบนี้อยู่นานๆ เพื่อที่จะได้ให้คนรุ่นหลังได้มาศึกษาหาความรู้ที่นี่ และอยากจะให้ที่ค่ายสมบูรณ์แข็งแรงทนทานไม่พังง่าย ตอนกลางคืน อากาศที่นั่นเย็นมากแต่พวกเราถือคันทน และในการทำบ้านดินอยากให้เสร็จเร็วๆ และเมื่อมีโอกาสก็จะไปหาและช่วยทำบ้านดิน และอีกอย่างหนึ่งก็อยากจะให้พัฒนาที่นอนให้สมบูรณ์

ด.ญ.ศิริพร เลื่อนมะ (ต้อมแต่ม) ป.5

ผมรู้สึกประทับใจที่ได้ร่วมกิจกรรมเข้าค่ายสถานผืนป่าบุญ ความคิดเห็นของผม อยากให้ปรับปรุงห้องน้ำ เพราะมันเหม็นและที่นอนขอให้ได้นอนเป็นหลังคา

(มาร์ค)

ผมไปเข้าค่ายครั้งนั้นสนุกสนานมาก ได้ทำบ้านดินและเดินป่าลงหน้าผาสนุกมาก ความต้องการอยากให้มีห้องน้ำหลายห้องและมีไฟฟ้า

สุรศักดิ์ (แม็ก)

ได้ไปเดินป่า แก้วดีจัง และตอนที่ขึ้นหน้าผาฉันก็รู้สึกกลัวว่าจะตก และถ้าเราเป็นแล้วก็สนุกมาก และได้เรียนรู้เรื่องการทำอาหาร ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ตอนเดินป่าก็ได้ และอยากให้เราทำบ้านดินหลายๆ บ้าน และอยากจะไปทำบ้านดินช่วยกันอีกครั้ง และจะทำอาหารปลูกผักในบ้านดิน ตอนสร้างบ้านดินก็สนุก

นิภาวรรณ (ครีม) ป.5

รู้สึกสนุกมากและประทับใจและได้ประสบการณ์มากมาย เช่นการเดินป่า การทำบ้านดิน และฉันชอบตอนการเดินป่า เพราะมันเป็นประสบการณ์ใหม่ที่ทำให้เราฝึกไปใช้ชีวิตในป่า ใช้กระบอกลูกไม้ทำอาหารต่างๆ และชอบการลงหน้าผา เพราะมันเป็นสิ่งที่ท้าทายสิ่งที่แปลกใหม่ในชีวิตเดิม

อังคณา กิตติทรัพย์ (เรย์)

ฉันรู้สึกว่ามีความสุข ได้รับความสามัคคีจากการทำงานร่วมกัน ได้รู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในป่า ได้เดินป่า ทำอาหารในป่า รู้สึกว่าได้ความรู้มาก รู้สึกภูมิใจที่ได้ไปเข้าค่าย ถ้ามีโอกาสก็อยากจะไปอีก อยากให้ได้มีการพัฒนาที่นอน อยากให้เทพื้นให้เป็นซีเมนต์

ศิริลักษณ์ ท้าววัน (ปูเปรี้ยว) ป.5

คิดว่าไปเข้าค่ายฉันรู้สึกสนุกและยังสอนให้ฉันได้หัดทำอะไรดังหลายอย่าง และสอนให้รู้วิธีการใช้ชีวิตในป่า อยากจะให้พัฒนาที่นอน อยากให้เทพื้น และถ้ามีโอกาสก็อยากจะไปอีก

ค.ญ.จิรพรรณ เนตรผาบ (แจจ)

ฉันรู้สึกว่าการเข้าค่ายครั้งนี้ไม่มีฐานมาก และการทำอาหารให้มีเครื่องปรุงมากกว่านี้ ให้มีหลายๆ โรงเรียนเพื่อให้มีความสุขมากขึ้น อยากให้ทำห้องน้ำให้หลายๆ ทำทางเข้าให้ดี

วารุณี (ฟิล์ม)

ฉันรู้สึกภูมิใจมากที่ได้มาเข้าค่ายสถานผืนป่าบุญ ฉันอยากไปเข้าค่ายนี้อีก ฉันมีความสุขมากที่ได้เดินป่าเพราะว่าฉันไม่เคยเดินป่าเลย และได้ดำรงชีวิตในป่า ได้รู้ว่าการยากลำบากของคนป่ามีอะไรบ้าง ฉันอยากให้ค่ายสถานผืนป่าบุญนี้มีบ้านเล็กๆ ไว้ให้พวกเราได้อยู่กัน มีห้องน้ำมากๆ อีกหน่อยจะดีมาก

ค.ญ.กรรณิการ์ แก้วเล็ก (แบ้ม) ป.6

ฉันรู้สึกดีใจและมีความสุข และอยากสนุกและความรู้มากมาย และฉันว่าฉันอยากจะสร้างบ้านดินกับเพื่อนให้เสร็จ ต้องการสร้างบ้านดินให้เสร็จเร็วๆ อยากให้มีห้องน้ำให้มากกว่านี้

ค.ญ.ขวัญภิรมย์ เศชะวงศ์ (คิว) ป.6

ฉันรู้สึกดีใจและมีความสุขที่ได้ไปเข้าค่ายครั้งนี้ แล้วฉันก็ประทับใจน้อยอีกด้วย เวลาที่
ครูสุเมธไม่อยู่น้อยก็ทำงานแทนครูสุเมธได้

กัญจนา สุนันตะ

ฉันได้พบกับเพื่อนๆ และพี่ๆ ต่างโรงเรียน ได้รู้จักกันและได้พูดคุยกัน ฉันอยากจะไปเข้า
ค่ายที่นั่นอีก และอยากไปศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการทำบ้านดิน อยากให้มีไฟฟ้าและมีห้องน้ำมากขึ้น
กว่านี้ อยากให้ปรับปรุงที่นอนให้น่าอยู่และถ้ามีโอกาสก็อยากไปเข้าค่ายอีก

ไกรสร สุวรรณมา (มิกกี้)

ฉันดีใจมากที่ได้ไปเข้าค่ายและดีใจที่ได้ทำกับข้าวร่วมกับเพื่อนๆ ได้เห็นที่สีเขียวใน
สมัยก่อน ดีใจที่ได้กินข้าวกล้องและอาหารเจ ผักก็เป็นผักปลอดสารพิษ ทำอาหารเองในป่า กลุ่ม
พวกเราทำกับข้าวหุงข้าวก็ไม่สุก พอทานเสร็จแล้วก็ไปป็นหน้าผา

ศกาวรรณ (จ๊อบ)

อยากกลับไปอีกครั้ง อยากให้ค่ายเสร็จสมบูรณ์ อยากสร้างบ้านดินอีกครั้ง

ศรุต (เจมส์)

ผมดีใจที่ได้ไปเข้าค่าย ผมยังได้กินข้าวกล้องมีวิตามินผมก็ได้กินเจด้วย ผมอยากทำบ้าน
ดินให้เสร็จ แล้วผมอยากนอนในบ้านดิน ผมขอบอกน้อยว่าผมคิดถึงน้อยมาก เสียใจที่ผมไม่ได้ไป
งานวันเด็ก

ณัฐพงษ์ วิสาปา (เทน)

ผมรู้สึกว่าการเข้าค่ายครั้งนี้ค่อนข้างลำบาก จะทำอะไรก็ทำด้วยตนเอง ผมอยากให้มีห้องน้ำ
ผู้ชายมีมากกว่าเดิมและอยากให้ทำถนนทางเข้ามาในค่าย

เจนฐา ปวนสิงห์

ผมอยากที่บ้านดินเสร็จเร็วๆ ผมอยากไปเดินป่าอีก ผมอยากให้มีอีกหลายๆ ครั้ง อยากให้
มีน้ำใช้ อยากให้มีห้องน้ำมากๆ

ราชนันท์ บุญนาลัย (เคน)

ดีใจมากที่ฉันได้ไปเข้าค่ายที่ผาเจิบ และได้ไปป็นหน้าผา ได้รู้จักกับคนที่เรายังไม่รู้จัก ฉัน
ได้รู้ว่าการใช้ชีวิตในป่าไม่ใช่ง่ายอย่างที่ฉันคิดเลย ฉันอยากให้มีห้องน้ำที่แห้งและชายมีมากขึ้น อยาก
ให้มีฐานต่างๆ เพิ่มขึ้นอีกและสร้างบ้านดิน

ค.ญ.ณัฐธิดา จันทร์หลวง (กุกกิก)

เข้าค่ายสนุกมาก และได้ความรู้มากจากเรื่องต่างๆ ผมอยากให้คุณครูพาไปอีกครั้ง แม้
ค่ายจะได้รับความลำบากแต่ก็ยังได้ความรู้มากมาย ยังได้ทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ สนุกมาก

ณัฐวุฒิ จุ่มเขียว (เจมส์) ป.6

รู้สึกสนุกมาก ได้ฝึกใช้ชีวิตตนเอง ฉันรู้สึกชอบค่ายมาก ได้ความรู้มากมาย ฝึกร้องเพลง

ค.ญ.สกาเวเดือน ฮาโปริ (น้องออยล์)

ค่ายครั้งนี้สนุกมาก และสอนให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต และสอนการทำบ้านดิน และได้เดินป่า สนุกในการทำอาหารเจ และอยากให้ปรับปรุงทางด้านถนนและที่นอนให้ดีขึ้น และอยากให้น้ำและห้องน้ำสะอาดมากขึ้น

ค.ญ.ปาริชาติ ใจวัง (อังก)

ฉันได้ทำงาน ทำบ้านดินแล้วฉันได้เหยียบดินที่เป็นจีโคลน แต่ฉันสนุกและได้ทำอิฐที่สร้างกับดิน และฉันตื่นแต่เช้าเป็นหน้าผาเพราะตอนที่ฉันตื่นใจฉันตื่นแรงมาก และเพื่อนที่ปั่นลงไปก่อนบอกว่าห้ามดูข้างล่างฉันจึงมองแต่ข้างบน

ค.ญ.อุไรวรรณ ปัญญาธิ (นุ่น) ป.5

ผมประทับใจตอนที่อาบน้ำ แต่ถ้ามีเป็นอ่างน้ำก็จะดีขึ้น และให้ทำถนนเพราะทางมันไปไม่สะดวกเท่าไร และทำบ้านดินให้ดี

ค.ช.ธีรภัทร์ กันธิยะ (จิก)

ผมดีใจมากที่ได้ไปเข้าค่าย ผมได้รู้ว่าผมอยากทำถนนใหม่

สุรัตน์ เสริมผล (ใหม่)

ฉันรู้สึกตื่นเต้นมากจนนอนไม่หลับ พอวันรุ่งขึ้นได้ปั่นจักรยานฉันรู้สึกเหนื่อยมาก และพอไปถึงค่ายก็ได้เห็นค่ายที่เต็มไปด้วยป่าไม้มากมาย ตอนกลางคืนฉันรู้สึกกลัวมากเพราะมีคตนิท พอถึงวันเดินป่าถึงมันจะเหนื่อยแต่คุ้ม ฉันได้รู้ถึงชีวิตในป่า เพราะเขาได้ใช้กระบอกรบไม้ไผ่ทำเป็นที่หุงข้าวกิน พอถึงตอนปั่นหน้าผาฉันเกือบร้องไห้ เพราะหน้าผาสูงมาก และพอลงไปถึงแล้วฉันรู้สึกโล่งใจมาก ฉันรู้สึกดีใจมากที่ได้ไปเข้าค่ายผาเงิบครั้งนี้

อยากปรับปรุงค่ายคือที่พัก ฉันรู้สึกว่าถึงมันจะสนุก แต่เราก็ต้องแยกที่นอนและที่ประชุม หรือถ้าสร้างบ้านดิน เราก็เอาภูเขาขาดพักในที่บ้านดินเป็นสิๆ และฉันก็อยากจะไปที่ค่ายसान ผืนป่านบุญอีก เพราะจะได้ช่วยพี่ๆ เขาทำบ้านดิน

ค.ญ.เจนจิรา แก้วแสง (เอ๋) ป.6

ดีใจที่ได้ไปเข้าค่ายครั้งนี้และอยากให้เข้าค่ายอีก ได้ทำอะไรร่วมกับเพื่อน และก็รู้สึกนึกอยากทำบ้านดินให้เสร็จ แล้วอยากให้อ่างน้ำใหม่ แล้วอยากให้ทำที่เราอบรมให้สมบูรณ์

ค.ญ.ชุติมา ปัญญาพิศ (มิ่ง) ป.5

ในวันที่ได้ไปเดินป่าฉันรู้สึกอยากเย็นมากที่ได้ลงหน้าผา แต่ฉันรู้สึกดีที่ได้ไปเข้าค่าย ฉันชอบมากที่ได้ทำบ้านดิน แล้วยังได้ไปออกกำลังกายแต่เช้า ได้เห็นพระอาทิตย์ขึ้น แล้วยังได้ฝึกทำอาหาร ฉันอยากให้ค่ายปรับปรุงด้านถนนและที่นอน

ค.ญ.ศุภกรณ์ ประทุมชา (ฟิล์ม) ป.5

ผมไปที่ค่ายसानผืนป่านบุญสนุกดีครับ ผมอยากเดินป่าอีกครั้งหนึ่ง เพราะการเดินป่าเป็นการเรียนรู้ในป่าและการทำอาหารในป่า ผมอยากให้อ่างน้ำสร้างเสร็จเร็วๆ และอยากให้มีที่นอน

ค.ช.พงศกร จุ่มเขียว (เบส)

ความรู้สึกในครั้งนี้ ผมรู้สึกว่าเหนื่อยเหมือนกันตอนสร้างบ้านดิน และผมได้ฝึกทำอาหาร ถึงผมไม่ชอบอาหารเพราะเป็นอาหารเจ และไม่มีเนื้อ แต่ผมก็กินอย่างอร่อย และอยากให้มีห้องน้ำ เยอะๆ เพราะถ้าเราจะอาบน้ำก็ได้สะดวกขึ้น อยากอยู่สร้างบ้านดินให้เสร็จ

อัมพร พันวัน (เช)

ในการเข้าค่ายสนุกมากได้ปั่นจักรยานทั้งไปและกลับ ได้รู้จักเพื่อนใหม่มากมาย แล้วได้เรียนรู้ถึงความอดทนและการดำรงชีวิตของเรา ตั้งแต่เกิดมาฉันยังไม่เคยกินข้าวกล้องเลย แต่มาเข้าค่ายครั้งนี้ฉันได้กินข้าวกล้องและได้ดื่มน้ำสะอาดมาก และชอบการเดินทางที่สนุก

ค.ญ.ราตรี ศิระแสง (อุ้ม)

ฉันรู้สึกดีในการเข้าค่ายครั้งนี้มาก เพราะทำให้ฉันรู้ว่าเป็นประสบการณ์ของฉันมากมายที่ได้มาค่ายนี้ ทำให้ฉันอยากมาเข้าค่ายอีก ได้ฝึกทำอาหารในป่า ทำบ้านดิน ทำให้ฉันมีความสุข ฉันอยากให้มีการปรับปรุง ทำห้องน้ำให้มาก และต้องการความรู้ ประสบการณ์เป็นอย่างมาก และปรับปรุงถนนเดินทางด้วย

รัชนก (แนน)

ผมมีความสุขและได้ความรู้มากมายต่างๆ ผมอยากให้ครูพาไปอีกครั้ง เพราะว่าสนุกและได้ความรู้ และคุ้นเคยกับเพื่อนๆ ต่างโรงเรียน แม้ที่ค่ายนั้นจะได้รับความลำบาก แต่ก็มีความสุข ได้ทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ ถ้าผมได้ไปอีกครั้งก็ดีนะ ถ้าหากไม่มีเพื่อนต่างโรงเรียนก็จะไม่สนุก

ค.ช.สุเมธ บัวหนอง (วิลลี่) ป.5

ผมอยากให้ทำที่อาบน้ำเป็นอย่าง อยากทำบ้านดินให้เสร็จ ผมอยากทำถนนใหม่ให้สะดวก

ค.ช.อัมฤทธิ์ กันทะมูล (ป่าน)

ผมไปเข้าค่ายครั้งนี้ด้วยความเต็มใจ และผมได้ฝึกตัวเองให้เป็นคนแข็งแรง และยังได้ฝึกตื่นเช้า แล้วอยากให้มีน้ำไม่ต้องได้ซื้อ และอยากให้มีเนื้อมาปรุงอาหารด้วย อยากให้สร้างอ่างน้ำที่ไม่ลึกมาก เอาไว้พักผ่อนครับ

คมสัน ทาลาว (ไม้)

ในการเข้าค่ายครั้งนี้เป็นค่ายที่สนุก เป็นค่ายชีวิตที่ฝึกให้ผู้เข้าค่ายเป็นคนเข้มแข็ง รู้จักอดทน ไม่ย่อท้อต่อความลำบากและปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เป็นค่ายที่ฝึกให้เราแก้ปัญหา ถ้าเราไม่แก้มันก็จะเกิดปัญหา เราทุกคนควรจะร่วมกันแก้ปัญหา

ค.ช.เอกชัย ย้ายป้อ (ตัม) ป.6

ฉันมีความสุขมาก และได้ความรู้มากมายจากเรื่องต่างๆ ฉันอยากให้คุณครูพาไปอีกครั้งหนึ่ง แม้ที่ค่ายนั้นจะได้รับความลำบากแต่ก็มีความสุข ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ ได้รู้จักเพื่อนต่างโรงเรียน ถ้าฉันได้ไปอีกครั้งก็ดีนะ ถ้าไม่มีเพื่อนที่โรงเรียนไปด้วยฉันจะไม่ไป ค่อยหาเวลาไปกับครอบครัวใหม่

ค.ญ.อังคณา หน่อคือ (เมด) ป.6

ในวันนี้ฉันได้ไปเข้าค่ายฉันมีความสุขมาก ได้ความรู้มากมาย และอยากให้พัฒนาทีนอน
เพราะว่าส่งสารผู้ชายที่ได้ไปนอนในเต็นท์ อยากให้มีห้องน้ำเยอะๆ ทำบ้านดินหลายๆ หลัง

ค.ญ.อรนุช สายเหมย (นุช) ป.5

อยากเข้าค่ายวิถีชีวิตอีกครั้ง เพราะจะได้ฝึกความยากลำบาก ความอดทนในตนเองให้
มากๆ อยากให้พัฒนาทางเข้าค่ายและพัฒนาด้านอื่นๆ อยากให้ค่ายอุดมสมบูรณ์

บัญชา (ก๊อบ)

ผมก็ตั้งใจที่ได้ไปเข้าค่ายครั้งนี้ แล้วก็สนุกมากครับเพราะเราได้ใช้ชีวิตด้วยตนเอง และตอน
ทำอาหารก็ทำด้วยตนเอง จึงทำให้ผมสนุกมากๆ แล้วผมก็ได้รู้จักเพื่อนหลายๆ คนที่ผมไม่เคยรู้จัก
มาก่อน ที่ค่ายนั้นผมต้องการห้องน้ำเยอะๆ เพราะคนในค่ายมีเยอะจึงทำให้เปลี่ยนกันเข้าจนถึงค่ำ
และอยากให้สร้างถนนมาค่ายเพื่อจะได้คล่องตัว และสะดวกกับการเดินทางมาค่าย

ค.ช.โกวิท อินปัน (ตั้ม)

ดีใจมากที่ได้ไปเข้าค่ายสถานผืนป่านบุญ และอยากให้มีห้องน้ำชายอีกจะได้อาบน้ำสะดวก
และค่ายมีความสวยงามมากและได้ความรู้มาก

ชัยนกร พงษ์ภู (หนึ่ง)

ผมอยากไปอีกครั้งเพราะมันสนุกดี แต่ก็ลำบากตอนเดินป่ากับปิ่นจักรยาน เพราะมัน
เหนื่อย ถ้าปิ่นจักรยานไปผมขอไม่ไป ถ้าเดินป่าอยากเดินครั้งไม่อยากเดินครั้ง อยากให้สร้างถนน
ทางเข้าให้ดีแต่ไม่ต้องถึงขนาดกับลาดยาง และอยากให้สร้างห้องน้ำอีก

ค.ช.ภูมิ ภูคองทอง (การณ)

น้อย เขาเป็นคนที่มีความกล้าหาญมาก มีความรับผิดชอบ ใครใช้ให้ไปเอาอะไร น้อย ก็
จะไปเอา ฉันจึงชอบ น้อย ตรงที่มีความรับผิดชอบ และรักครูสุเมธ ฉันอยากให้ค่ายมีห้องน้ำมากๆ
ทางเข้าอยากให้เป็นถนนซีเมนต์ และมีไฟตรงทางเข้า

วันวิสาข์ (นุ่น)

ผมไปเข้าค่ายผมรู้สึกอยากไปอีก ไปเดินป่าได้ทำอาหาร อยากทำบ้านดิน

ค.ช.ชูศักดิ์ มะโนบาง

ผมตั้งใจจะไปเข้าค่าย ผมอยากไปอีกหลายๆ ผมประทับใจที่ปิ่นจักรยาน แต่ไปทำอาหารใน
ป่าลำบาก

ค.ช.พิรพจน์ อ่ำกำ (ต้นน้อย) ป.6

ผมอยากไปเข้าค่ายมาก เพราะผมมีโรคประจำตัว พ่อ แม่ จึงไม่ให้ไป ผมคิดว่าถ้า
มีอีกครั้งผมจะไปให้ได้ครับ ผมได้ฟังเพื่อนเล่ามันน่าสนใจมากครับ

ณัฐวุฒิ ประทุมธา (บอล) คนที่ไม่ได้ไปเข้าค่าย

ประมวลความคิดเห็นจากงานสัมมนาเยาวชนคนสร้างชาติ (ปอยเขียนสู่สู่วิถีไท)

5-6 ธันวาคม 2547

ที่ศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรมสถานผืนป่าบุญ จ.ลำพูน

ความเป็นมา

เยาวชนคนสร้างชาติ คือ ผู้ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรวิถีชีวิต จากศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรมสถานผืนป่าบุญ จ.ลำพูน ซึ่งได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ต้นปี 2547 จนถึงปัจจุบัน รวม 7 รุ่น จำนวน 460 คน จากพื้นที่จังหวัด เชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน แพร่ และ พะเยา โดยได้รับการสนับสนุนทุนบางส่วนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (สสส.) ผ่านเครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษแห่งประเทศไทย (คกร.) มูลนิธิ วาย เอ็ม ซี เอ เพื่อการพัฒนาภาคเหนือ และการสนับสนุนจาก โรงเรียนและผู้ปกครองเยาวชนในด้านต่างๆ ทำให้เกิดกิจกรรมที่ต่อเนื่องและพัฒนาโดยตลอด จนมีเยาวชนบางคนจากที่เคยมาเข้ารับการอบรมครั้งแรก และต่อมาได้พัฒนาเป็นพี่เลี้ยง และ วิทยากรตามลำดับ

เมื่อดำเนินงานมาจะครบรอบปี จึงเห็นสมควรจัดให้มีการสัมมนารวมรุ่น เพื่อเป็นการ ทบทวนสรุปบทเรียน และหาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานในอนาคต ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับ สมาชิกเยาวชนผู้สนใจ และขยายผลไปยังท้องถิ่นต่างๆ

สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรมสถานผืนป่าบุญ เป็นองค์กรอิสระที่ประกอบด้วย อาสาสมัครจากหลากหลายอาชีพ เสียสละมาทำงานร่วมกัน โดยไม่มีหน่วยงานหรือกองทุน สนับสนุนอยู่ประจำ ดังนั้นในการขยายผลไปยังชุมชนท้องถิ่นต่างๆ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจาก ทุกฝ่ายในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ผู้ปกครองต้องเข้าใจแนวทางการพัฒนานุเคราะห์ ในทิศทางที่พึง ประสงค์ องค์กรชุมชน หรือ อบต. ต้องเชื่อมต่อแนวคิดเยาวชนให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่อง รวมทั้ง สถาบันการศึกษาทุกระดับ ควรให้โอกาสเยาวชนในการสร้างกลุ่ม และมีกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งใน และนอกระบบ ส่วนผู้รู้ นักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ควรแสดงตัวเพื่อช่วยสนับสนุน ทางด้านความคิดเห็นชี้แนะแนวทาง จนกระทั่งร่วมลงมือปฏิบัติ เป็นแรงหนุนเสริมให้กิจกรรม พัฒนาเยาวชน ขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ถูกต้อง เหมาะสม จนมีผลต่อการพัฒนาสังคม ประเทศชาติในวันข้างหน้า

ความคิดเห็นจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเพิ่มความเห็น โดยจะแยกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เยาวชน ได้แก่ ผู้ที่ผ่านการอบรมตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไป

กลุ่มที่ 2 ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู นักวิชาการ บุคคลที่มาศึกษาดูงานหรือเยี่ยมชม

กลุ่มที่ 3 คณะทำงาน ได้แก่ ปฏิบัติกร วิทยากร สมณะ พี่เลี้ยง ผู้ทำงานฐานงานต่าง ๆ

1. ความคิดเห็นจากกลุ่มเยาวชน

1.1 ฟาง (แหวรรณ มุลย่อง ร.ร.ธีรภานท์บ้านโฮ้ง)

- การเรียนรู้ ช่วงเวลาที่มีผลมากที่สุดคือช่วงที่อยู่ในค่าย ได้เห็นบรรยากาศ รวมทั้งการสรุปงานภาคกลางคืน

- ค่ายแต่ละค่ายแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสมาชิกที่มาเข้าค่าย และทีมงานที่มีการวางแผนร่วมกัน ตามความเหมาะสมกับบุคคลและเหตุการณ์

- มาช่วยค่ายหลายครั้ง ค่อยมาจนเลื่อนฐานเป็นรุ่นพี่ เพราะเห็นคุณค่าการเรียนรู้

- รู้สึกอบอุ่นเหมือนอยู่ที่บ้าน ที่บ้านมี พ่อ แม่ ที่นี่มีเพื่อนๆ ชาวค่ายให้ความรักความอบอุ่นกันดี

1.2 จันทร์หอม (กฤษณา ศรีสวัสดิ์ ชั้น ป.2 ร.ร.บ้านสันมะนะ อ.ลำพูน)

- มาร่วมกิจกรรมค่ายตั้งแต่อนุบาล ได้ฝึกการทำงาน มาเจอเพื่อนใหม่ เล่นด้วยกันสนุกดี

1.3 ฝน (ปาริชาติ โป่งตุ้ย วิทยาลัยการอาชีพจอมทอง)

- พยายามปรับตัวมาตลอด รู้สึกว่าตัวเองดีขึ้น ใจอยากมาเข้าค่าย พอมาแล้วนานๆ ก็เบื่ออยากกลับบ้าน พอกลับบ้านก็อยากมาอีก ยังเป็นอย่างนี้อยู่

- รูปแบบค่ายก็เรื่อยๆ ง่ายๆ คืออยู่แล้ว ไม่ต้องเรื่องมาก จะได้ฝึกการพึ่งตนเอง

1.4 แอม และเพื่อน ร.ร.สองแคววิทยาคม จ.เชียงใหม่

- มาที่นี่ได้ทำงานหนัก ได้ฝึกหลายอย่าง เพราะอยู่ที่บ้านไม่เคยได้ทำ

- ระยะเวลา 3 วัน น้อยไปน่าจะ 5—7 วัน อยากให้มีเพื่อนๆ มาเยอะๆ

- อยากให้มีกิจกรรมเดินป่า ผจญภัย ทำบ้านดินให้เสร็จเป็นหลังๆ ไปเลย ซึ่งควรใช้เวลามากกว่านี้

1.5 อัมหรือ อู๊บ และเพื่อน ร.ร.ธีรกวาศ์บ้านโอง จ.ลำพูน

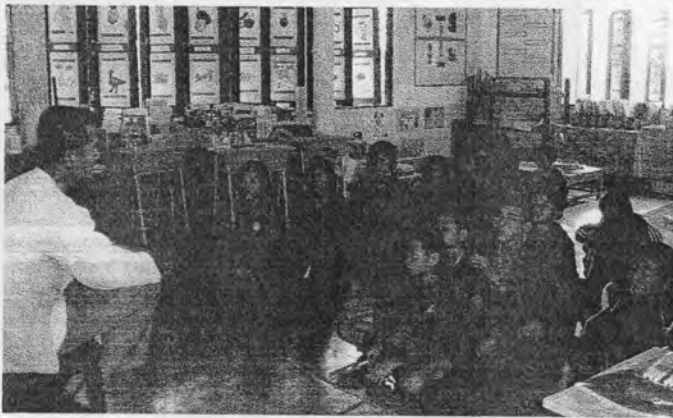
- วันแรกอยากกลับบ้าน ดูไม่เหมือนค่าย พอมีเพื่อนๆ และน้องๆ จากโรงเรียนต่างๆ มา มากขึ้น มีกิจกรรมการแสดงออก มีสมณะอบรม ดี 4 ลูกขึ้นมาทำวัตรเช้า บริหารร่างกาย ก็ดีขึ้น

- มาครั้งหลังได้รับข่าวจากค่าย มาโดยไม่ผ่านโรงเรียน เพราะใจอยากจะมาอยู่แล้ว จึงขอ อนุญาตผู้ปกครอง ผู้ปกครองยินดีให้มาเพราะเห็นการเปลี่ยนแปลง เช่น กินอาหารที่เป็นผักมากขึ้น จากที่ไม่เคยชอบเลย

- เป็นคนสบายมาก่อน ไม่เคยเข้าครัว ทำกับข้าวเลย แม่จัดการให้ทุกอย่าง มาค่ายวัน แรกรู้สึกไม่ดี พอได้ทำกิจกรรมต้องทำอาหารเอง ก็ทำอะไร ไม่เป็นซักอย่าง ต้องเรียนรู้กับเพื่อนๆ น้องๆ ทั้งการกิน การนอน การทำงานทุกอย่าง รู้สึกได้ประโยชน์อย่างมาก พอกลับบ้านก็ได้ช่วย แม่ทำอาหาร ตั้งแต่เช้าจนแม่แปลกใจ อยากกิน ข้าวกล้องไม่อยากกินเนื้อสัตว์ กลับไปโรงเรียนก็ เล่าให้เพื่อนๆ ฟัง ทำให้เพื่อนๆ อยากมาค่ายนี้

1.6 กลุ่มนักเรียนโรงเรียนบ้านน้ำย้อย อ.ป่าซาง (จากเวทิสันทนา)

- นักเรียนทั้งหมดมีความ ประทับใจ อยากจะไปเข้าค่ายอีก อยากทำบ้านดินให้สำเร็จ อยากรู้ เรื่องปัญหาชีวิตให้มากขึ้น อยากให้เพิ่มเรื่องเครื่องจักสาน น้ำยาอเนกประสงค์ อยากให้พา เดินป่า เหล่านี้เป็นต้น

- ในด้านคุณธรรมที่นำมาใช้

ในชีวิตประจำวัน มีหลายคนที่ลดค่าใช้จ่ายในการกินขนม น้ำอัดลมได้แก่ น้องณัฐ คำ ดัน ส่วนน้องบี ขยันมากขึ้น ทำอะไรรวดเร็ว ว่องไวขึ้น ส่วนน้องเบญจ บอกว่าช่วยให้มีสมาธิในการเรียน น้องวุฒินั้นไม่อยากฆ่าสัตว์และไม่ตีตนสาวยิ่งแล้ว แต่น้องราม รู้สึกเสียใจที่ตนเองป่วยไม่ได้อยู่ครบ 5 วัน

- พิเศษสุดก็คือน้องเอ็ม วสันต์ จันทิมา กลับมาทำน้ำหมักชีวภาพและเอามาพิสูจน์กับผักที่ ปลูกที่โรงเรียน ปรากฏว่างามกว่าเพื่อนๆ โรคแมลงก็มีน้อย รู้สึกภูมิใจมาก

1.7 ค.ณ.เดือนเพ็ญ ทองโคตร โรงเรียนพีเลศวิทยา อ.เมืองลำพูน

- ประทับใจที่สุดคือการทำบ้านดินร่วมกับเพื่อน ได้ทำอาหารทานกันอย่างอร่อย ได้เรียนรู้ เรื่องที่ไม่เคยรู้ เช่นสมุนไพร น้ำยาอเนกประสงค์ สีข้าวแบบธรรมชาติ ได้ทานข้าวแบบ ธรรมชาติ

- คุณธรรมที่ได้ คือรู้จักอดทน รู้คุณค่าของข้าว ได้เรียนรู้ความเป็นอยู่แบบธรรมชาติ ต้อง ทำตัวให้เข้ากับธรรมชาติ ต้องช่วยเหลือกันตลอดเวลา

- ที่แย่สุด ๆ ก็คือไม่ได้ไปเดินป่า ทำบ้านดินก็ไม่เสร็จ เพราะเวลาค่ายเรามีน้อยมาก แค่ 1 วัน 1 คืน

1.8 นิค กับแต้ (สุธาสินี กำไชย และนิศยา ยิ่งเจริญ โรงเรียนพร้าวิทยาคม จ.เชียงใหม่)

- บอกตามตรงว่าค่ายนี้ อาจเป็นค่ายแต่ก็ไม่ใช่ค่าย แต่เสมือนการที่เรามาจากหลาย ๆ ที่ มาอยู่รวมกันให้เป็นบ้านหลังหนึ่ง ซึ่งต้องปรับตัวให้อยู่ร่วมกัน

- สิ่งที่ยากเห็นความเป็นไปของค่ายนี้ คือ ให้เป็นเหมือนที่เป็นอยู่ ไม่ต้องมีอะไรให้ มากมายกว่านี้ เท่าที่มีอยู่ถ้าเราคิดว่า “พอ” ก็คือ เพียงพอ เพราะประทับใจแล้วกับค่ายนี้ ไม่ เหมือนค่ายอื่น ๆ ก็ตรงที่เป็นธรรมชาติ วิถีชีวิตที่เป็นอย่างสมัยก่อน ความคิด ปรัชญาชีวิต แนว ทางการดำเนินชีวิตที่แหวกออกไป โดยมีธรรมะเป็นแกนกลางในการดำเนินชีวิต

1.9 ยาวชนจากโรงเรียนสุทธีวงศ์ดำรงวิทย์ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

- มาเข้าค่ายวันแรกก็จะเที่ยงงานกับเพื่อน ถามกันบ่อยว่าเมื่อไหร่จะได้กลับบ้าน พอพี่ ๆ พาทำงานทั้งรองเพลงไปด้วย ก็พร้อมที่จะเปิดใจรับ แล้วมาคิดว่า คนอื่นเขาทำได้แล้วทำไมเราจะ ทำไม่ได้ ก็คอยให้กำลังใจตัวเองอยู่เสมอ พี่ ๆ ก็คอยแนะนำในสิ่งที่ดี ๆ เวลาคนอื่นเขาว่าให้ ก็ ต้องปรับตัว จะทำยังไงไม่ให้เขาว่าเราอีก พี่ ๆ จากพร้าวงค์มากที่สามารถสอนเราให้เราเป็นคน ที่ ยั่งยืน และจะลองนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- หนูจะสนุกกับการทำบ้านดิน และได้คุ้นเคยกับพี่ ๆ ตอนแรกก็ไม่กล้าคุยด้วยเพราะไม่ รู้จักกันมาก่อน แต่เมื่อได้ทำงานร่วมกันก็เริ่มดีขึ้น

- ขอมรับว่าการมาค้าขายกับการอยู่กับครอบครัวที่บ้านต่างกันมาก การมาเข้าค้าขายจะต้องได้รับการฝึกฝน แต่อยู่ที่บ้านจะค่อนข้างสบายจนเคยตัว ไม่ค่อยได้ทำงาน

2. ความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2.1 ฝ่าย ผู้ กลุ่มเยาวชนรักบ้านเกิด พัทธาย จากสถาบันวิจัยหรือศูนย์และเครือข่ายเยาวชนลำพูน สถาบันวิจัยหรือศูนย์ เป็นสถาบันเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะการรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาทั้งหลาย คิใจที่เห็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากพ่ออุ้ย ทำให้เด็กๆ ได้รู้จักตัวเองและช่วยเหลือตัวเอง โอกาสต่อไปคงได้ทำงานร่วมกัน เพราะตอนนี้ก็มีกลุ่มเยาวชนเป็นเครือข่ายประมาณ 20 กลุ่ม ใน จ.ลำพูน

2.2. พิมพ์ภา (ศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นราชภัฏโพธิ์สัตยา)

- เห็นว่าค้าขายช่วยให้หลายๆ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ปรับตัวเข้ากับเพื่อน และปรับใช้ในครอบครัวในชีวิตประจำวันได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เป็นพื้นฐานการเป็นผู้นำ สามารถเกิดประโยชน์ในอนาคตเมื่อไปอยู่ในสังคมต่างๆ และเป็นประโยชน์ต่อคนอื่นที่พบเห็นแบบอย่างที่ดี ถ้าสังคมของเรามีคนที่ดี ฉลาด แก้ปัญหาถูกทาง จะช่วยให้สังคมอบอุ่น สงบสุข ส่งผลให้คนรุ่นต่อไป มีความคิดหรือทัศนคติที่ดีต่อไป

2.3.อ.สมพงษ์ บุญเลิศ (ศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นราชภัฏโพธิ์สัตยา)

- ไม่ผิดหวังที่ได้มาเห็นสิ่งที่ดีๆ ที่นี้ เพราะอยากเห็นคนดี สังคมดี
- คุณลักษณะเยาวชนไทยที่สังคมพึงประสงค์ ได้แก่ เก่งคิด เก่งเรียน เก่งงาน เก่งคน อดทน เสียสละ ที่นี้ได้ให้โอกาสให้เด็กๆ ได้สร้างขึ้นมาในด้วยตนเอง เป็นทุนที่สำคัญที่จะแตกทุนให้มากๆ ขึ้น ขอให้กำลังใจคนทำงานทุกคน ทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

2.4 พ่ออุ้ย (นักดนตรีที่บ้านล้านนา บ้านท่ามณี อ.จอมทอง)

- คนโบราณว่าไว้ “ป้อแม่ค้าขาย บ่เสียดายเค้าฮิด” (พ่อแม่ค้าขายยังไม่เสียดายเท่าจาริตประเพณี) การเก็บรักษาจาริตที่ดิงงานนั้นจะต้องอยู่ในใจ อยู่ในคน ไม่ใช่เอาขึ้นหิ้งหรือเอาติดไว้ข้างฝา ต้องพัฒนาให้กระจายกว้างขวางออกไป

- ยุคสมัยนี้มีสิ่งใหม่ๆ เข้ามามากมาย คน

รุ่นใหม่ไปหลงแสงสี ไม่สนใจของเก่า ทั้งๆ ที่สิ่งที่กินที่ใช้อยู่ทุกวันนี้ ก็เอามาจากคนโบราณ
ทั้งนั้น พัฒนา (แล้ว) ขึ้นมา

- ในประเด็นเดียวกันนี้ ชาวชน มองว่าความเจริญที่เข้ามาก็มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย คน
รุ่นใหม่คงจะต้องเรียนรู้ทั้ง 2 ฝ่าย คือ รับของใหม่แต่ไม่ทิ้งของเก่า ก็ต้องรู้จักเลือก เช่น เวปไป
ก็รู้ว่ามันไม่ดีก็ไม่ค่อยไปเปิด ความรู้ใหม่ๆ ก็มีสามารถเอามาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ แต่ไม่ใช่การรู้
เฉยๆ ต้องนำมาปฏิบัติจึงจะเกิดประโยชน์

2.5 อ.จริญ บุญมาตา โรงเรียนบ้านเมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

- การนำนักเรียนมาเข้าค่าย เป็นการให้โอกาสเด็กได้เข้ามาอยู่ในสังคมคนดี สังคมที่ทุกคน
มีใจเฟื่องฟู หยุคพักจังหวัดชีวิตให้ได้คิดว่า เราจะเป็นอย่างไรต่อไปในอนาคตข้างหน้า เชื่อว่าบางที่
เด็กนักเรียนจะได้มีทางเลือกที่ดีต่อการนำไปใช้ในอนาคต

ขอเป็นกำลังใจและเป็นแนวร่วมของคนดีของแผ่นดิน เป็นความโชคดีของแผ่นดิน ...

2.6 อ.ทงก เตกศิริ โรงเรียนประชาสงเคราะห์วิทยา อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก

- มีโอกาสนำนักเรียนมาอบรมที่นี่เป็นรุ่นที่ 2 มีความประทับใจหลายอย่าง เช่น การให้
ข้อคิด การให้ทำงานร่วมกัน การให้แสดงออก การฝึกผู้นำและการเป็นผู้ตาม ซึ่งทำให้นักเรียนได้
ค้นพบตัวเอง และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในวันข้างหน้าได้ อนาคตของเยาวชนยังเป็น
ทางเดินที่ยาวไกล การหาประสบการณ์ชีวิตใหม่ๆ นี้ ในโรงเรียนบางครั้งยังขาด แต่ที่ค่ายนี้มี
โอกาสให้เด็กได้ฝึกประสบการณ์ตรง นักเรียนที่ได้มานับว่าโชคดีมาก...

2.7 ลาวัล เบี้ยไธสง ผู้ปกครองน้องยาสมินและมาร์โค กัมส์

- การเรียนรู้ของเด็กๆ ถ้าเราพูดเป็นคำพูด เขาจะทำความเข้าใจได้ยาก หรือบางครั้งอาจ
เกิดการเข้าใจผิด คิดความหมายไปคนละอย่าง แต่เด็กจะจำภาพเหตุการณ์ที่เขาได้เคยทำ ได้สัมผัส
เคยเห็นด้วยตาของตัวเองและมีคนชี้แนะเพิ่มเติมในสิ่งที่ถูกต้อง ตามแนวทางที่ควรจะเป็น เขาจะ
จำสิ่งเหล่านั้นได้ดี และนำไปใช้ในอนาคตได้ คิดฉันเชื่อมั่นในแนวทางของค่าย ทั้งแนวคิดและ
แนวปฏิบัติ น่าจะเป็นทางเลือกอีกแนวทางหนึ่งของเด็กและเยาวชน เพื่อการมีชีวิตที่มีความสุข
ตามที่ควรจะเป็น และเพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์มนุษย์ที่ลดการเบียดเบียนและการเห็นแก่ตัว

2.8 ครูหยอง (สไบทิพย์ นะคำคำ) โรงเรียนสุทธีวงศ์ดำรงวิทย อ.จอมทอง

- วันแรกที่ได้สัมผัสวิถีชีวิตที่น่าสนใจคือการสืบทอดด้วยเครื่องมือที่ใช้แรงงานคน กว่าจะได้
ข้าวมาหุงกินกัน รู้สึกภูมิใจและนำยินดีกับการทานอาหารมังสวิรัต การกินอยู่ที่เรียบง่าย มีอะไรก็
กินกันไปตามสภาพ ปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้าย ให้เกิดกิเลส

3. ความคิดเห็นจากคณะทำงาน

3.1 เจน (เจนภ พาสุชาติ)

- ได้ข้อคิดจากน้องมิน ทั้งที่ตัวเล็ก แต่จิตใจกล้าหาญมาก เดินป่าขึ้นเขา ลงห้วย ทुरกันดารแต่ไม่เคยทอดอย ยอนนับถือน้ำใจ มาช่วยค่ายนี้ก็ได้เรียนรู้จากน้องๆ พี่ๆ เช่น พี่ตูน จากสิริระหอโสภ ได้แนะนำในการทำงานเวลาที่มีกรณีปัญหาเกิดขึ้น เช่น น้องๆ ไม่ยอมหลับยอม นอน พี่ก็สอนให้รู้จักวางใจ ตั้งใจจะมาค่ายทุกครั้ง เห็นน้องใหม่บางคนอย่าง แด ร.ร.พร้าว วิทยาคม กลับจากค่ายไปก็กินมังสวิรัต 100 % แต่ตัวเองยังทำไม่ได้ ก็รู้สึกอายน้องเหมือนกัน ทั้งๆ ที่ตอนเรียนอยู่สัปดาห์มาสิกขาปฐมอโศก ทำได้มา 4—5 ปี ก็ยังน้อยใจตัวเองอยู่ คิดไว้ว่าจะมา อยู่ค่ายนี้ให้นานที่สุด แม้จะอดอยากขาดแคลนบ้าง ก็ปรับตัวอยู่ตามสภาพ เคยปั่นจักรยาน ไป—กลับ จากบ้านมาค่ายประมาณ 50 กิโลเมตร ทั้งนี้เพราะเห็นแบบอย่างน้องน้อย ที่อยู่ประจำที่ค่าย นีมาตั้งเกือบปีแล้ว เห็นใจอาจารย์ทั้งสองด้วย ต้องสละเวลา ทุนรอนมาลงงานที่ค่าย

อยากให้คนที่มาค่าย นำแนวทางชีวิตไปปรับใช้ในครอบครัว ให้ พ่อ แม่ เห็นการ เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

3.2 ปานอม (พรรณี พงศ์ดา)

- ทุกคนมีภาระหน้าที่ของแต่ละคน การจะเสียสละมาช่วยงานที่นี้จึงไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะ รู้ว่างานครั้งนี้ยิ่งใหญ่ เป็นงานสร้างคนเพื่อสังคมประเทศชาติ ทุกคนจะมาด้วยใจ ก็รู้สึก ประทับใจกับคนที่ตั้งใจ และมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น บางคนมาแล้วมาอีก เป็นความดีที่ ใครทำคนนั้นก็ทำได้ ไม่หนีไปไหน เราน่าจะมาช่วยกันจรรโลงโลกนี้ให้นานน่าอยู่ ปานอมจะอยู่ เบื้องหลังแผนกอาหาร คอยสนับสนุนให้พวกเราได้ฝึกพึ่งตนเอง ทำงานเป็น ที่สุดของความ มุ่งหวังคือ อยากเห็นที่นี้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ขึ้นเรื่อยๆ

ภาคผนวก ค

การเรียนรู้ตามอรรถาัย ธรรมเนียมศึกษาของ

- สุรพงษ์ เจริญชำนาญการ (น้อย)
- ต้นฝน ยอดระบำ (ต้นข้าว)
- ยาสมิน-มาร์โค กัมส์
- สวัสดิ์-นันทนา ณ ยอย (ก๊อป-ปอ)
- กฤษณา ศรีสวัสดิ์ (จันทร์หอม)
- วราภรณ์ มหายน (ม้น)
- ปาริชาติ โป่งตุ้ย (น้ำฝน)
- มिरาอิ ฟุคุยามา

การศึกษาตามอัธยาศัยของ “น้อย”

เด็กชายสุรพงษ์ เจริญชำนาญการ

บทสัมภาษณ์โดย ปาริชาติ โป้งคู่ย์ (นำฝน)

ข้อมูลพื้นฐาน

เด็กชายสุรพงษ์ เจริญชำนาญการ หรือ น้อย ภูมิลำเนาเดิม อยู่บ้านป่าก้าง ตำบลแม่เหาะ อำเภอมะเข่เรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พ่อเสียชีวิตไปแล้ว แม่รุ่ง จึงพาน้อยอพยพตามญาติ ๆ มาอยู่ที่บ้านห้วยใจ ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอมองทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้มาอาศัยกระท่อมเล็ก ๆ ในสวนลำไยของคุณอคุลย์ ศรีสวัสดิ์ เป็นที่พักอาศัย และอยู่ร่วมกับครอบครัวน้ำหล้าที่มีลูก 2 คน คือ นีกับดี นอกจากนี้ก็มีครอบครัวของน้ำศักดิ์ มีลูกชื่อก๊อบและปอ ซึ่งมีบ้านเป็นของตนเองอยู่ไม่ห่างกันนัก เด็ก ๆ ทั้งหมดจะคุ้นเคยและเล่นด้วยกันมาตั้งแต่เล็ก ๆ ส่วนคุณแม่และน้ำทั้งสองครอบครัวก็มีอาชีพรับจ้างทั่วไป พร้อมกับคอยช่วยเหลือสวนลำไยให้น้ำอคุลย์ด้วย

การศึกษาของน้อย ตอนแรกเข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านห้วยใจ พอโรงเรียนยุบเพราะนักเรียนมีจำนวนน้อย จึงได้ย้ายไปเรียนที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 79 บ้านหนองอาบช้าง มารู้จักอาจารย์สุเมธ ตอนอยู่ชั้น ป.2 เพราะอาจารย์มารับพี่ก๊อบพี่ปอไปร่วมกิจกรรมหลายครั้ง พี่ก็มาเล่าประสบการณ์การเรียนรู้ตามอัธยาศัยให้ฟัง ตอนอยู่ชั้น ป.3 ก็ขอติดตามไปร่วมกิจกรรมด้วย จึงได้รู้จักเพื่อน ๆ พี่ ๆ จากโรงเรียนอื่น ๆ ที่มาทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การจัดงานวันเด็กสร้างสรรค์ (วันอาทิตย์ที่ 2 ของเดือนมกราคม) การเข้าค่ายช่วงปิดภาคเรียน การสร้างบ้านดินที่ค่ายसानฝันปันบุญ การประชุมที่บ้านพันไม้ ที่จังหวัดลำพูน เป็นต้น

กิจกรรมวันเด็กสร้างสรรค์ ที่ค่ายसान
ฝันปันบุญ ปี 2546

การตัดสินใจครั้งสำคัญของน้อย

ระยะที่ใกล้จะจบชั้น ป.4 ในปี 2547 มีเด็กหลายคนชวนกันว่าอยากมาเป็นนักเรียนตาม อัยยาศัยอยู่ที่ค่ายसानผืนๆ เช่นพี่ฝน พี่ปิ่นท์ พี่ก๊อป พี่ปอ น้องจันทร์หอม แต่พอถึงเวลาเข้าจริง ๆ พี่ฝนไม่เรียนต่อที่วิทยาลัยการอาชีพจอมทอง พี่ปิ่นท์ก็เรียนต่อมัธยมปลายที่น้ำดิบวิทยาคม พี่ก๊อปและพี่ปอเรียนต่อ ม.1 ที่ไทยรัฐวิทยา ส่วนน้องจันทร์หอมก็เป็นเด็กผู้หญิงไม่มีผู้ปกครองมาอยู่ด้วย เหลือแต่น้อยคนเดียว จึงตัดสินใจชวนแม่รุ่งมาอยู่ด้วย โดยอาจารย์สุเมธ ช่วยประสานเรื่องการย้ายโรงเรียนและนำชื่อมาฝากไว้กับโรงเรียนบ้านปางแม่ลอบ และได้รับอนุญาตจากท่านผู้อำนวยการให้เป็นกรณีศึกษาพิเศษ เป็นนักเรียนแบบตามอัยยาศัยเต็มเวลา ไม่ต้องมานั่งเรียนในชั้นเรียน แต่สามารถที่จะมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนได้ตลอดเวลา

ค่ายसानผืนปันบุญ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่น้ำอตุลย์ยกให้ทำประโยชน์ มีพื้นที่ 30 ไร่ อยู่ติดอ่างแม่อาวใหญ่ตอนบน อยู่ในเขตโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาว อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีความลำบากเรื่องน้ำ ไฟ และการเดินทางเข้าออก อยู่ห่างจากหมู่บ้านผาเจิบและบ้านปางแม่ลอบ ประมาณ 4 กิโลเมตร แต่น้อยบอกว่าไม่เป็นปัญหา เพราะเคยลำบากมาก่อนแล้ว สามารถอยู่ได้กับแม่รุ่งสองคนในช่วงที่อาจารย์ไปทำธุระที่อื่น

ทัศนียภาพค่ายसानผืนฯ มองจากยอดคอยผาแดง เห็นหอประชุมอยู่กลางสวนลำไยและใกล้กับอ่างแม่อาวใหญ่ตอนบน

หอประชุมหลังแรก ที่นักศึกษา ม.แม่โจ้มาช่วยสร้าง ปี 46

เรียนรู้ตามอัยยาศัย เรียนรู้วิถีชีวิตจริง

วิธีการเรียนรู้รูปแบบของน้อย เป็นการเรียนรู้อยู่ในวิถีชีวิต เรียนรู้การกิน การอยู่ การทำงาน โดยมีโจทย์ในชีวิตจริงเป็นตัวตั้ง เช่นวันนี้จะกินอะไร มีงานที่ต้องทำหลายอย่างแต่เราสามารถทำอะไรได้แค่ไหน จะมีใครมาช่วยบ้าง คนที่เป็นครูก็คือทุกคนที่มาช่วยงานค่าย เช่น ป้านอม จะสอนเรื่องการจัดการครัวเรือน การทำอาหาร พี่ต้อม น้าнімหรือลุงเรณู จะให้เรียนรู้

และช่วยงานเรื่องเครื่องสูบน้ำ รถไถเครื่องปั่นไฟฟ้า ลูกธรรมจะสอนเรื่องการดำรงชีพในป่า บอกวิธีเก็บผักหวานในป่า การใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่และการสร้างบ้าน สำหรับแม่รุ่งจะเป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตแบบพึ่งตนเอง ชำนาญเรื่องการทอผ้าตามแบบฉบับของกะเหรี่ยง การสืข้าว ฝัด

แม่รุ่ง ครูคนสำคัญของน้อย

ข้าว กระทบข้าว ส่วนอาจารย์สุเมธจะเป็นคนช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ คอยแนะนำ ชักถามกระตุ้นให้น้อยรู้จักคิดเป็น ทำงานเป็น และแก้ปัญหาเป็น โดยอาจารย์จะยังไม่เน้นเรื่องวิชาการในตอนนี้อยากให้น้อยปรับตัวให้สามารถอยู่ได้ รู้จักตัวเอง รู้จักสภาพแวดล้อมที่ตัวเองต้องอาศัย เมื่อหลาย ๆ อย่างลงตัวบ้างแล้วและน้อยพร้อมที่รับด้านวิชาการ จึงค่อยซ่อมเสริมตามมา เพราะได้ประเมินจากพื้นฐานการศึกษาเดิมแล้วรู้สึกละอายน้อยกว่าในด้านวิชาการ

ค่ายฯ สอนฝึกคนให้เป็นคน

บทเรียนของน้อยนอกจากจะเรียนรู้กับแม่และพี่เลี้ยงดังกล่าวแล้ว ยังได้เรียนรู้กับเด็ก ๆ และเยาวชนที่มาจากพื้นที่ต่าง ๆ ได้แก่กลุ่ม อ.สัน ทราบ นื่องข้าวกล้อง ข้าวกล้า ยาสมิน มาร์โค อ.เมืองลำพูน ก็มีจันทร์หอม กลุ่มเด็กบ้านแท่นคำจอมทอง นำโดยพี่มัน กลุ่มบ้านห้วยโจ้ นี ตีเอิร์ธและเพื่อน ๆ พี่ฝน เด็กเหล่านี้เป็นกลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัยบางเวลา คือมีโอกาสเมื่อไหร่ก็มาเรียนรู้เมื่อนั้น มีเพื่อนที่อยู่ห่างไกลเช่น โจ อยู่ อ.เทิง จ. เชียงรายเคยมาอยู่ที่ค่ายนี้ช่วงปิดเทอม นอกจากนี้ก็จะป็นนักเรียนค่ายวิถีชีวิตที่อาจารย์สุเมธ รับผิดชอบมาเข้าค่ายวิถีชีวิตหลักสูตร 2-5 วัน หน้าที่ของน้อยก็คือคอยบริการทุกอย่างในฐานะเจ้าบ้าน เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจส่วนตัวก็จะมานั่งเรียนรู้กับเขาด้วย เสมือนหนึ่งสมาชิกค่ายคนหนึ่ง ซึ่งทุกครั้งทุกค่าย น้อยจะมีเพื่อนและพี่ที่รู้จักคุ้นเคยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่าน้อยจะเป็นเด็กตัวเล็ก ๆ คนหนึ่ง แต่เพราะเป็นผู้ให้บริการทุกระดับจนที่เป็นประทับใจของทุก ๆ คนที่พบเห็น

โจ กับน้อย อายุ 11 ปีเท่ากัน

น้อยกับจันทร์หอมช่วยดูแลน้องเอิร์ธ ให้รู้จักการใช้ชีวิตภายในค่าย

น้อยและครีม จะมีทักษะในการนำไม้ไผ่มาใช้ประโยชน์ ทำ
กระบอกใส่น้ำ หุงข้าวและ ทำอาหาร จึงได้รับการยกย่องให้
เป็นวิทยากรประจำฐานนี้

การย้ายดินเพื่อเตรียมดินก่อนไว้สำหรับก่อสร้างบ้าน
แม้จะเหนื่อย แต่ก็สามารถทำให้สนุกได้ในขณะทำงาน

น้อย : เด็กด้อยโอกาส หรือเด็กได้โอกาส ?

บุคลิกของน้อยเป็นคนไม่พูดมาก ขี้มียาก แต่จุดเด่นที่ใคร ๆ ก็อยากเป็นเพื่อนด้วยก็คือ น้อยมีวิชาการดำรงชีพในป่า มีทักษะในการหาของป่า เก็บผักหักฟืน โดยเฉพาะกิจกรรมเดินป่าที่ต้องไปหาวัสดุในธรรมชาติมาทำอาหาร น้อยจะเป็นผู้บริการตัดไม้ไผ่เอามาทำภาชนะหุงต้มอาหาร เพราะเด็กทั่ว ๆ ไปจะไม่มีทักษะในการตัดไม้ไผ่ที่จะไม่ให้แตก ภายหลังมีเพื่อนกลุ่มเพิ่มอีกคนหนึ่ง ที่ช่วยงานด้านนี้ได้ดีก็คือ คริม หรืออัสนัย ชัยยะ อยู่ชั้น ป.6 บ้านอยู่ห่างจากค่ายประมาณ 8 กม. หลังจากได้มาเข้าค่ายรุ่นที่ 5 เมื่อเดือนตุลาคม ปี 2547 ก็ได้มาช่วยงานที่ค่ายเป็นประจำ

ความคาดหวังของอาจารย์ที่ปรึกษา ต่ออนาคตของน้อย

อาจารย์สุเมธ ในฐานะเป็นที่ปรึกษาของน้อย ได้คาดหวังที่จะเห็นกระบวนการเรียนรู้ตาม อัสยาชัยที่ชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ โดยอาศัยข้อมูลจากประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้น ไม่ใช่แค่เฉพาะน้อย เท่านั้นที่ต้องเรียนรู้ แต่ผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องทุกคน ทุกฝ่าย ก็ต้องเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน เป็นการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยชุมชน เพราะเป้าหมายคือความเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมี หลักศีลธรรมเป็นฐาน มีกิจกรรมการทำงานที่เลี้ยงตัวได้และไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ดูเหมือนจะ

ลำบากหรือก่อนไปทางยากจน แต่ขอให้ทุกคนมี“ใจพอ” ทุกคนก็จะอยู่ร่วมกันได้ตามอัธยาศัย ถือน้อยเป็นผู้บุกเบิกเริ่มต้นแล้ว คิดว่ามีหลายคนก็คงอยากมาช่วยสร้างสรรค์สังคมทั้งดงแห่งนี้ แต่อาจติดขัดด้วยปัจจัยส่วนตัวหลายอย่าง เมื่อตัวมาไม่ได้ก็ให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ มากก็นับว่าดีที่สุดแล้ว เรามีคิดว่า “ไม่รอ ไม่หวัง แต่เราทำ” และจะทำต่อไป เพื่อว่าน้อยและเยาวชนคนอื่น ๆ จะได้มีโอกาสเติบโตท่ามกลางสังคมสิ่งแวดล้อมที่ดีงาม ส่วนอนาคตของแต่ละคนนั้น เราไม่สามารถกำหนดให้กันได้ ทุกอย่างจะเป็นไปตามธรรมชาติ

เรียนรู้การทอผ้าจากคุณแม่

ต้อนรับเยาวชนจากประเทศญี่ปุ่น

ทัศนศึกษาที่ราชธานีโสภ จ.อุบลฯ

เรียนรู้การทำงานกับญาติธรรมที่เมืองลำพูน

บ้านดินหลังนี้สร้างด้วยฝีมือของน้อยกับเพื่อน

วิชาเครื่องจักรกล ต้องเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

การศึกษาตามอัธยาศัย ทางเลือกใหม่ของเด็กผู้รักดี

การศึกษาตามอัธยาศัยของน้องดันข้าว
เด็กหญิงคันฝน ยอดกระบี่

คัดจากบันทึกการเดินทางของ อ. สุเมธ พรหมรักษ์

ที่ร้านชมรมมังสวิรัตแห่งประเทศไทย สาขาเชียงใหม่

เดือนพฤษภาคม 2547

คุณอ้อยจากบ้านพันไม้ จ.ลำพูน แนะนำให้รู้จักกับคุณหอมกับคุณนุ้ย ที่เดินทางมาจาก กรุงเทพมหานคร พร้อมกับมอบบุญแจกกระเบาะสองตอนให้รับผิชอบในการเดินทางพาคณะไปเรียนรู้ แปลงสาริตวิถีชีวิตที่ “ไร่นาเงา” อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน

เดินทางจากเชียงใหม่ไปถึง อ.จอมทอง รอรับอาจารย์ทัศนุรณ จากโรงเรียนศรีจอมทองไปด้วยอีกคน รวมแล้วสี่ชีวิต เดินทางผ่าน อ.ฮอด ถึง อ.แม่สะเรียง ประมาณ หกโมงเศษ คุณวีระศักดิ์ ออกมารอรับพวกเราอยู่ตรงปากทางจอมแจ้ง พาไปรับประทานอาหารเย็นที่ร้านก่อนออกเดินทาง เพราะระยะทางอีกประมาณ 70 กิโลเมตรนั้นกว่าจะถึง ก็คงเป็นเวลาไม่ต่ำกว่าสี่ทุ่ม

ท้องฟ้ามืดเลยไม่ได้เห็นทัศนียภาพระหว่างทาง รู้แต่ว่าเส้นทางลาดยางจากแม่สะเรียง ไปทาง อ.สบเมย-ท่าสองยาง จ.ตาก พอถึงอุทยานแห่งชาติแม่เงา แยกซ้ายไปตามถนนคอนกรีต เลียบลำน้ำเงาขึ้นไปสักพอสมควร แล้วลงถนนลูกรังผ่านหมู่บ้านชาวปกากะญอ 3-4 หย่อม จนสุดท้ายก็จอดรอฟ้ากัไว้ที่บ้านแห่งหนึ่ง แล้วพวกเรา ก็แบกขนมสัมภาระเท่าที่กำลึงพอรับได้ เดินเท้ากันต่อ

จากหมู่บ้านท้ายสุดต้องเดินเลียบน้ำเงาค่อยไปอีกครึ่งชั่วโมง ข้ามฟากไปอีกฝั่งก็จะถึงที่หมาย เป็นเวลาสี่ทุ่มเศษๆ เจ้าถิ่นออกมาต้อนรับก่อน เป็นสุนัข 3 ตัว ชื่อ เจ้าแดง เจ้าดำ และเจ้าจระ เป็นธรรมชาติที่มีหมู่บ้านอยู่ในป่าเขา ห่างชุมชนขนาดนี้ ต้องมีเพื่อนผู้ซื่อสัตย์ไว้คอยระแวดระวังภัย

พอเสียงสุนัขเห่าเจี๊ยบลง เพราะรู้ว่าแขกที่มาเป็นมิตรไม่ใช่ศัตรู เจ้าของบ้านสองคนแม่ลูกก็ออกมาต้อนรับพวกเรา ชื่อคุณเก้ และน้องดันข้าว ผู้ซึ่งผ่านวันเกิดครบ 3 ขวบ มาได้เพียง 4 วันมานี้เอง ต่อไปนี้น้องดันข้าว จะเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำเราไปรู้จักกับ “ไร่นาเงา”

คืนแรกที่บ้าน “ข้าวเถื่อน” ถูกจัดให้เป็นที่พักแบบเรียบง่ายสำหรับพวกเรา ส่วนคุณวีระศักดิ์ปิ่นขึ้นเขาไปพักบ้านดินอีกหลังหนึ่ง สังเกตดูน้องต้นข้าวยังไม่พูดไม่จาอะไรมาจ้องมองพวกเรา ด้วยแววตาที่เรียนรู้ ยากผูกมิตร แต่ก็ยังเขินด้วยว่าตั้งแต่เกิดมาก็ยังไม่เคยรู้จักบุคคลทั้ง 4 นี้เลย รับของฝากเป็นขนมปังปอนด์แล้วแกะห่อออกมาลองชิมดู แสงเทียนที่สะบัดไหวๆ ตามแรงลมส่องให้ปรากฏในหน้าน้อยๆ ชัดขึ้น

สัมผัสวิถีชีวิตแห่งการเรียนรู้ของน้องต้นข้าว

เช้าวันสดใส เสียงไก่ป่าขันก้องไปทั่วพงไพร ปลูกสรรพชีวิตให้ตื่นขึ้นมา อากาศกำลังสบาย ขึ้นทันหลังให้กับขุนเขาจะเห็นแสงเงินแสงทอง แตรกตัวผ่านทะเลลูกกลมหมอกอยู่ตรงหน้า มองออกไปได้ไกลสุดสายตา เห็นยอดเขาสลับซับซ้อนแบ่งเป็นสองฟากฝั่งแม่น้ำเงา กำลังเพลินอยู่กับธรรมชาติได้ไม่นาน ก็รู้ว่าน้องต้นข้าวตื่นก่อนเรา และกำลังรอให้บทเรียนอยู่ จึงขอเวลาทำธุระส่วนตัว แล้วก็เริ่มบทเรียนบทแรกด้วยกันเลย

วิถีชีวิตที่ตื่นขึ้นมาต้องหาอาหาร ไม่ใช่การไปจ่ายตลาด อยู่ที่นี่ถึงมีเงินเต็มกระเป๋าก็ไม่รู้จักค้นไม้ใบหญ้าละก็มีหัวจืดตาย น้องต้นข้าวสะพายถุงย่าม แบบกะเหรี่ยงพาเราเดินไปเก็บผักในพื้นที่ที่พร้อมทั้งแนะนำชื่อให้รู้จักด้วย เช่น ยอดหว่า ยอดมะระ ผลมะเอ็ก ผลหม่อน มีคำอธิบายเพิ่มเติมว่า การเก็บลูกหม่อนต้องเก็บที่สีชี้ๆ รสจะหวาน

ถ้าสีแดงจะมีรสเปรี้ยว แล้วเราก็ช่วยกันเก็บผักกาดนา ใบบวบก ผักคราดหัวแหวน ผักกระสัง ยอดเสาวรส ผักกูด ใบแมงลัก แล้วเดินเลยไปดูแปลงข้าวที่น้องต้นข้าวร่วมกับคุณพ่อและคุณแม่ช่วยกันปลูก จะเรียกว่าเป็นข้าวนาที่ไม่ใช่ข้าวไร้ก็ไม่เชิง เย็นวันนี้เราจะได้ลงมือปฏิบัติในแปลงที่เตรียมไว้ด้วย

การเตรียมอาหารเป็นหน้าที่ของคุณแม่เถ่ ผู้เชี่ยวชาญอาหารมังสวิรัตมาก่อน เมื่อมาอยู่ท่ามกลางป่าเขาอย่างนี้ก็ประยุกต์ใช้พืชผักผลไม้ในพื้นที่มาปรุงอาหารได้อย่างเหมาะสม ลดการใช้เครื่องปรุงรสต่างๆ ที่ไม่จำเป็น เมื่อได้เวลาอาหาร น้องต้นข้าวก็มาร่วมวงไพบูลย์ พร้อมๆกับทุกๆ คน มีจานข้าวกล้องของตนเอง กินเองโดยไม่ต้องให้ป้อนพร้อมกับบอกให้คุณแม่ตักอาหารให้แขกที่ร่วมวงอาหารด้วย น้องข้าวกล้องเป็นนักมังสวิรัตตั้งแต่อยู่ในท้องแม่ จึงไม่แปลกที่จะเห็นเด็กทานผักอย่างเอร็ดอร่อยที่ไร้น้ำมันแห่งนี้

อากาศช่วงกลางวัน กลางแจ้งแดดร้อนจัด ไม่ต่างจากในเมือง แต่พอหลบเข้าร่มไม้ก็จะเย็นสบายต่างกัน ยิ่งได้ไปลงอาบแบบแช่ในน้ำเงาที่ใสและเย็นจับใจ ทำให้อาการปวดเมื่อย จากการเดินทางผ่อนคลายลงได้เป็นวิธีบำบัดตามธรรมชาติ ที่นี้มีน้ำไหลหล่อเลี้ยงตลอดปี เป็นเครื่องบ่งบอกถึงสภาพป่าต้นน้ำลำธาร ที่ยังอุดมสมบูรณ์คืออยู่ ในช่วงฤดูมรสุม

จะได้รับอิทธิพลจากทะเลอันดามัน ซึ่งถ้าดูจากแผนที่จะห่างกันสักร้อยกิโลเมตรเศษๆ เท่านั้น ผ่นจึงตกก่อนข้างดี ฤดูฝนเรือหางยาวแล่นเข้าออกได้สบาย ก็พอดีกับถนนรถยนต์ลำบาก ชาวบ้านก็จะหันไปใช้การเดินทางโดยเรือแทน

คอนบ้ายแคลลดความรุนแรงลงบ้าง พวกเราได้ลงแปลงหยอดเมล็ดข้าวซึ่งรูปแบบการทำกิจกรรม ที่นี้จะแตกต่างจากที่อื่นๆ ตรงที่มีกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการคิดวิเคราะห์และผสมผสานแนวคิดเชิงพุทธกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับการปลูกข้าวมีแรงงานอยู่ 3 คน พ่อ แม่ ลูก (อายุ 3 ขวบ) ค่อยๆ ทำไปที่ละแปลงเล็กๆ แต่ทำทุกวันจนเต็มพื้นที่ ไม่ต้องย้ายไปทำไร่แบบเลื่อนลอยหรือเรียกให้ฟังไเพราะขึ้น ก็คือไร่หมุนเวียนอย่างที่มีคนบางกลุ่มทำกัน พอถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็ค่อยๆ เกี้ยว เพราะจะแก่และสุกไม่พร้อมกัน หลังจากนั้นก็ปลูกพืชอย่างอื่น หมุนเวียนไปอย่างนี้เรื่อยๆ อย่างนี้น้องต้นข้าวก็ทำได้และเรียนรู้เป็นวิถีชีวิตอย่างองค์รวม ไม่ใช่การศึกษาแบบแยกส่วน

หยอดเมล็ดข้าวเสร็จในเวลาอันรวดเร็ว คุณวีระศักดิ์และต้นข้าวก็พาพวกเราไปหาบ้านพักคุณวีระศักดิ์ ชุดเจาะภูเขาเข้าไป มุงหลังคาเป็นเพิงหมาแหงนด้วยใบตองตึง คงได้แนวคิดมาจากการสร้างหลุมหลบภัยทหารป่ายุคก่อน ตอนนี้อาวุธที่ใช้ปะทะกับกระแสนิยมก็คือ เครื่องพิมพ์ดีดเก่าๆ ด้วยมันสมองและสองมือ คิดอะไรทำได้อย่างไรก็พูดและเขียนออกไปอย่างนั้น เราจะได้มุมมองใหม่ๆ แปลกๆ จากการสนทนาอยู่เสมอ

เย็นนี้น้องต้นข้าวออกความเห็นให้ย้ายที่รับประทานอาหารออกไปนอกชายคา เป็นเจดีย์งูพื้นไม้ไผ่ทั้งลำ บรรยากาศยามอาทิตย์ลับเหลี่ยมคดอย เป็นอาหารเสริมของมือนี้ ขณะที่ทุกคนล้อมวงเข้ามา ก็มีเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึงเกิดขึ้น เมื่อน้องต้นข้าวกับคุณพ่อมีปัญหาขัดแย้งกันทางความคิด น้องต้นข้าวถูกตำหนิตามกลางแขกแปลกหน้า แม้ไม่ใช่เรื่องใหญ่โตอะไร แต่ดูท่าทีของเธอจะไม่ยอมรับการตัดสินของผู้ใหญ่ เธอใช้วิธีโต้ตอบด้วยการเงิบ หันหน้าหนีและใช้ความคิดอย่างหนัก มีเสียงตำหนิของคุณพ่อให้ลูกสาวมีความอดทนอดกลั้นและยอมรับความจริง แต่จะด้วยความรู้สึกอับอายหรือไม่มีคำอธิบายที่ดีกว่า จึงเลือกใช้วิธีร้องไห้และเดินออกจากวงอาหาร คุณแม่จึงพาขึ้นไปนอนพักผ่อนโดยที่ข้าวยังไม่ตกถึงท้องเลยสักคำ

บทเรียนที่ยากยิ่งของเด็กวัย 3 ขวบ คือการเรียนรู้อารมณ์ ซึ่งเป็นเรื่องของนามธรรม แต่คุณพ่อก็เจตนาจะให้ลูกมีความเข้มแข็งขึ้น การเป็นลูกผู้หญิงและอยู่ในท่ามกลางสิ่งแวดล้อมอย่างปัจจุบันต้องสร้างภูมิด้านทานทั้งทางสติปัญญา (IQ) และความฉลาดในอารมณ์ (EQ) เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่แปรปรวนในวันข้างหน้า ที่นี้จึงไม่ค่อยได้เห็นภาพการเอาอกเอาใจ จะไปไหนมาไหนก็ต้องอุ้ม จะกินจะนอนก็ต้องโอบกอดเหมือนเด็กที่ถูกเลี้ยงดูอยู่ในสังคมทั่วไป จากการประเมินอย่างต่อเนื่องของคุณพ่อได้บอกว่ำน้องต้นข้าวมีการพัฒนาและเข้มแข็งขึ้นมาเป็นลำดับ พู่วางนี้ทุกอย่างจะดีขึ้นเอง

การจากที่ไม่ไร้การจบ

เช้าวันนี้จะเป็นวันต้องจากกัน น้องคันข้าวตื่นตั้งแต่เช้าเช่นเคย เดินตามคุณพ่อไปซ่อมแพไม้ไผ่ที่ทำน้ำ ไม่มีอาการ “อารมณ์ค้าง” จากเหตุการณ์เมื่อคืนแม่แต่น้อย คุณแม่เตรียมอาหารอยู่ในครัว ป่านึกกับอาเจินจึงชวนกันไปเก็บผักกูด ต้องพื้งน้องคันข้าวนำทางและสาริวิธีเลือกเด็ดยอดอ่อนๆ พืชผักที่นี้แทบไม่ต้องปลูกและ

ดูแลอะไรมากนัก เพราะธรรมชาติได้สร้างสรรค์ไว้ให้อย่างพอเพียง ขอเพียงแต่คนปรับแนวความคิดฝึกหัดอยู่กับแบบธรรมชาติก็จะลดภาระไปได้เยอะ เวลาที่เหลือเพื่อที่จะได้อาไ้อบรมพัฒนาศักยภาพจิตใจให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่ควรจะเป็นจึงจะถูกต้อง

เมื่อคุณวีระศักดิ์ซ่อมแพเสร็จแล้วก็ไปเตรียมของฝากที่จะเอามาลงแพลากไป ได้แก่ ฟักแฟง และกล้วยชนิดต่างๆ ซึ่งอุดมสมบูรณ์เกินความต้องการของครอบครัวน้อยๆ ที่นี้ แต่เหตุการณ์ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้นอีก เมื่อพวกเขาชนผลหมากรากไม้และสัมภาระลงไปที่ทำน้ำ กลับปรากฏว่าแพได้หายไปอย่างไร้ร่องรอย เป็นอันว่าของฝากทั้งหลายก็ต้องยกเลิก เอาไปได้เฉพาะสัมภาระของใครก็ของใคร

ถ้าล่าน้องคันข้าวกับคุณแม่ที่มายืนส่งตรงทำน้ำ เป็นการจากลาที่ไม่ต้องอาลัยเพราะสีหน้าและแววตาของคันข้าวยังแจ่มใส ไม่รู้สึกท้อแท้ แต่เชื่อเชิญให้ทุกคนมาเยี่ยมเยือนและพิสูจน์ความจริงพวกเราต่างหากที่รู้สึกใจหายที่จะจากธรรมชาติอันรื่นรมย์แห่งนี้ไป และไม่ทราบว่อีกเมื่อไหร่จะมีโอกาสกลับมาสู่อ้อมอกพงไพรแห่งนี้ อีก คันไม้และหมู่สัตว์ใหญ่น้อยคงดำเนินชีวิตและงอกงามไปตามธรรมชาติ แต่มนุษย์หนึ่งที่เกิดมาท่ามกลางธรรมชาตินั้น จะทำอย่างไรให้พัฒนาไปสู่ความ “เหนือธรรมชาติ” (โลกุตระ) ไม่ใช่จ่านอยู่กับธรรมชาติ (โลกียะ) หรือหนีธรรมชาติ (โลกันตะ) นี่คือการหน้าที่ของทุกๆ ฝ่ายต้องเอาใจใส่เพื่อชีวิตใหม่ที่งดงามคนนี้

ระหว่างทางเดินกลับเลียบล่องตามลำน้ำเงา ได้พบกับกลุ่มคนปลากะตูด ช่วยกันลากแพที่บรรทุกสิ่งของทวนน้ำขึ้นมา แต่ดูแล้วก็ไม่ใช่แพของเราที่เตรียมไว้เมื่อเช้า จนกระทั่งเดินมาพบแพของเราที่ถูกปล่อยไปติดแก่งอยู่ จึงลำดับความได้ว่า ชาวบ้านกลุ่มนี้นำแพของเรามาเพื่อขนของแต่พอมาเจอแพที่ใหญ่กว่า ก็เลยปล่อยทิ้งแพของเราไปตามลำน้ำเสีย ไม่สนใจใยดีว่าเจ้าของเขาจะรู้สึกอย่างไร

ได้ข้อสรุปว่า “คนเราเกิดมามีชาติภูมิต่างกัน เนื่องมาแต่การสั่งสมกรรมในอดีตชาติ และการอบรมสั่งสอนในปัจจุบันชาติด้วย ผู้ที่ไม่มีวัณธรรม จิตใจไม่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ก็จะได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐได้อย่างไร พระพุทธองค์ทรงแยกบุคคลเป็นคจคอกบัว 4 เหล่า ก็เพราะเหตุนี้เองแหละหนอ”

การศึกษาตามอัธยาศัย ของ ด.ญ. ยาสมิน และ ด.ช. มาร์โค กัมส์

เป้าหมาย

เรียนรู้ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม โลกกว้าง -เข้าใจชีวิต -เข้าใจโลก-มีความรัก ความ
เข้าใจกับทุกๆสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันในโลกนี้
-ไม่เห็นแก่ตัว

ปรัชญา

ฝันไว้ ได้ทำไร ตามใจ ขาดทุน

ประวัติส่วนตัว (ข้อมูลส่วนตัว)

ค.ญ. ยาสมิน กัมส์ เกิดเมื่อ วันที่ 8 กันยายน 2540 ค.ช. มาร์โค กัมส์ เกิดเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2542
ปัจจุบัน ยาสมิน อายุ 7 ปี มาร์โค อายุ 5 ปี ยาสมิน และ มาร์โค เป็นลูกครึ่ง ถือ 2 สัญชาติ คือ ไทย และ
เยอรมัน บิดา เป็นชาวเยอรมัน มารดาเป็นชาวไทย

ทั้งครอบครัวอาศัยอยู่ในประเทศไทย อยู่บ้านเลขที่ 188 หมู่ที่ 1 ต.สันป่าเป้า อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210

บิดา เป็นครูสอนพิเศษ ภาษา เยอรมัน และอังกฤษ

มารดา เป็นแม่บ้าน และทำกิจกรรมธรรมชาติ

ยาสมินและมาร์โค เข้าโรงเรียนใกล้บ้าน คือโรงเรียนบ้านป่าก้าง โรงเรียนห่างจากบ้าน ประมาณ 500
เมตร เดินทางไปโรงเรียน โดยใช้รถจักรยาน โรงเรียน บ้านป่าก้าง เป็นโรงเรียนประจำตำบล มีจำนวน
นักเรียน ในโรงเรียน ประมาณ 60 คน

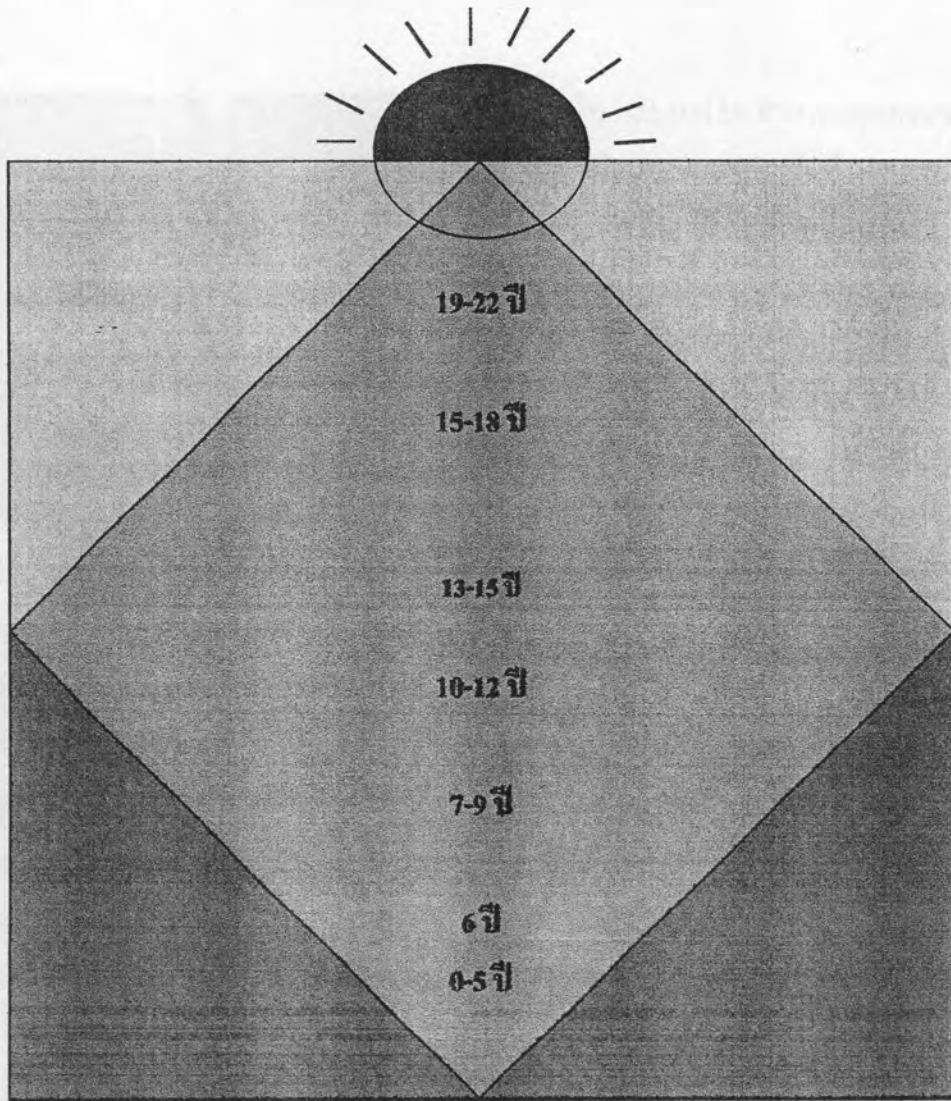
จำนวนนักเรียน อนุบาล ประมาณ 30 คน

จำนวนนักเรียน ป.1-ป.6 ประมาณ 30 คน

จำนวนนักเรียนในชั้นประถมปีที่ 1 ซึ่งเป็นชั้นที่ ยาสมินเรียน มีจำนวนนักเรียน 8 คน

จำนวนครึ่งของนักเรียนทั้งหมดจะเป็นเด็กต่างด้าว

แนวคิด หลักการ

- บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบของพ่อแม่ ในการให้การศึกษา
- บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบของลูกในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง
- บทบาท ของสังคม กระแสของสังคม สิ่งแวดล้อมหรืออื่นๆ ที่เข้ามามีอิทธิพล ต่อชีวิตการศึกษา
เรียนรู้

หมายเหตุ มีความคาดหวังว่า ถ้าฐานสี่สั้มและเจียวในส่วนล่างมั่นคง ฐานชีวิตส่วนบนน่าจะ
ชัดเจนและมั่นคงด้วย

ลักษณะการเรียนรู้ของยาสมินและมาร์โค

ยาสมิน และ มาร์โค สามารถพูดภาษาแม่ได้ 2 ภาษา คือภาษาเยอรมัน ซึ่งเป็นภาษาของบิดา และภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาของมารดา ลักษณะการเรียนรู้คือ เมื่อเริ่มที่จะหัดพูด แม่จะใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับลูก และพ่อจะใช้ภาษาเยอรมัน แม่และพ่อสื่อสารกันโดยใช้ภาษาอังกฤษ ดังนั้นเด็กทั้งสองคนจึงเรียนรู้ภาษา 3 ภาษา ในเวลาเดียวกัน เขาสามารถเข้าใจภาษา

อังกฤษ ในบางส่วนแต่ยังไม่ได้ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ส่วนภาษา ไทยและเยอรมัน เขาจะใช้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ และไม่สับสน

ปัจจุบัน ก่อนไปโรงเรียนในตอนเช้า ยาสมิน จะเรียน เขียนอ่านภาษาเยอรมันกับพ่อประมาณ ครึ่งชั่วโมงและหลังจากเลิกโรงเรียนอีกประมาณครึ่งชั่วโมง ในส่วนของภาษาอังกฤษ พ่อจะสอนร่วมกับเพื่อนๆอาทิตย์ละ 2 วัน คือ วันอังคาร และพฤหัสบดี ในช่วงเช้า ยาสมินและเพื่อนๆ จะมาเรียนที่บ้าน

การเรียนรู้ในด้านอื่นๆ จะเรียนรู้ร่วมกันกับแม่ พ่อ ที่บ้าน และที่อื่นๆ รอบ ๆ ตัว

แหล่งเรียนรู้ ๕๗๕

จากครอบครัว

จากโรงเรียนใกล้บ้าน

ชุมชนรอบตัว

การไปร่วมเข้าค่ายในช่วงปิดเทอม

ไปทัศนศึกษากับครอบครัว

เรียนรู้ชีวิตเกษตรกรกับตา ยาย ที่เพชรบูรณ์

เรียนรู้ชีวิตของคนเยอรมันที่ ประเทศ เยอรมัน กับปู่และย่า

เรียนรู้จากเทคโนโลยีสื่อสารต่างๆที่มีอยู่รอบตัว

การศึกษาตามอัธยาศัยบางเวลา ของ

ค.ช.สวัสดิ์ ณ ยอย (น้องก๊อป) และค.ญ.นันทนา ณ ยอย (น้องปอ)

สัมภาษณ์โดย ปาริชาติ โป่งด้อย

ภูมิลำเนาเดิม เป็นชาวเขาอยู่บ้านห้วยป่าก้าง ต.แม่เหาะ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน ประมาณปี 2539-40 ได้อพยพติดตามพ่อมาอยู่ที่ป่าน้ำมันบ้านหนองอาบช้าง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ และได้เข้าเรียนชั้นเดียวกันระดับอนุบาลที่ ร.ร.ไทยรัฐวิทยา 79 (หนองอาบช้าง) ต่อมาไปอาศัยและทำงานอยู่ในสวนของครูทวี พ่อแม่รับจ้างเก็บเงินได้ซื้อที่ดินสร้างบ้านเล็ก ๆ อยู่บนคอยบ้านห้วยไ้ เลขที่ 108/1 หมู่ 8 ต.สบเตี๊ยะ อ.จอมทอง พงขึ้น ป.3 ร.ร.อุกยุมมารวมกับหนองอาบช้างอีกครั้ง

ขณะเรียนอยู่ ป.4 ได้มาร่วมกิจกรรมกับกลุ่มครั้งแรกที่บ้านพันไม้ อ.เมืองลำพูน คุณป้า

บ้านดินหลังที่ 2

บ้านดินหลังที่ 3

อ้อย อยากสนับสนุนกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย เหมือนกันจึงชวนหลาย ๆ คนที่สนใจด้านนี้มาคุยกัน แต่เหตุปัจจัยแต่ละคนยังไม่พร้อม จึงได้แค่แนวคิดไปก่อน หลังจากนั้นก็ได้ไปร่วมกิจกรรมที่ค่ายสานฝันปันบุญบนที่ดิน 30 ไร่ ของน้าออคุย์ที่ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เช่น กิจกรรมวันเด็กปี 46 ได้สร้างบ้านดินหลังแรก ก๊อปจะมีวิชาด้านช่างอยู่บ้าง เพราะคุณพ่อเป็นช่างรับเหมาก่อสร้าง ต่อมาก็ สร้างบ้านดินหลังที่ 2 และหลังที่ 3 ร่วมกับเขาวชนชาวค่ายรุ่น 1/2547 แต่ตอนนั้นเป็นช่วงหน้าฝนสร้างไม่ทันเสร็จ บ้านหลังที่ 3 ก็พังไปเสียก่อน

การมาร่วมเรียนรู้ตามอัธยาศัยแต่ละครั้ง ช่วยพัฒนาความคิดและจิตใจได้เป็นอย่างมาก ช่วยให้รู้จักคิดไม่ทำตัวให้พ่อแม่เสียใจ รักพี่รักน้อง ช่วยเหลือ

คนอื่น ตั้งใจเรียน ไม่คบเพื่อนเกเร เพื่อนเคยชวนไปเที่ยวงานปอยหลวง น้องปอเคยบอกเพื่อนว่าต้องทำงานช่วยพ่อแม่ เพื่อนกลับมีความเห็นว่า “พ่อแม่เป็นคนมีหน้าที่หาเงินให้เราใช้ ไม่ใช่หน้าที่ที่เราจะไปช่วย” ซึ่งความคิดอย่างนี้ไม่น่าจะถูกต้อง แต่ตอนหลังมานี้เพื่อนไม่มาชวนแล้ว

ส่วนน้องก็อปก็มีกรณีคล้ายกัน คือ เพื่อนชวนไปเล่นบอลลแต่ปฏิเสธเขาไปเพราะการบ้านยังไม่เสร็จเดี๋ยวจะถูกครูตี อีกอย่างหนึ่งก็ต้องรับภาระช่วยงานทางบ้าน คุณเล่นน้องเพราะพ่อไปรับจ้างก่อสร้าง ส่วนแม่ไปรับจ้างที่ปั๊มน้ำมันกลับบ้านประมาณ 3 ทุ่มทุกวัน ถ้าเวลาจะมาช่วยค่ายก็ต้องสลับกันระหว่างปอกับก็อป ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นก็อปและถ้าเป็นช่วงปิดเทอม ปอก็จะไปรับจ้างทำงานบ้านที่ตัวเมืองเชียงใหม่ เพื่อหาเงินมาเป็นค่าเล่าเรียนช่วยพ่อแม่อีกแรงหนึ่ง

เรื่องการใช้จ่ายอย่างประหยัดก็ได้ความคิดมาจากค่ายด้วย พ่อแม่ให้เงินวันละ 20 บาท ออมทรัพย์ 10 บาท ซื้อข้าวกิน 5 บาท บางวันซื้อมีท้าว 2 บาท ถ้าไม่ซื้อมันก็เหลือกลับบ้าน เห็นเพื่อนเขาใช้จ่ายเงินสุรุ่ยสุร่าย เขาไม่เห็นคุณค่าของเงิน อยู่แค่ชั้น ม.1 ก็สูบบุหรี่แล้ว ผู้หญิงก็ชอบทะเลาะและตีกันเพราะแย่งแฟนกัน คนมีแฟนจะเรียนหนังสือไม่ค่อยรู้เรื่อง โดนดักเตือนเขาก็ไม่สำนึกยังทำผิดบ่อย ๆ จึงถูกพักการเรียนบ้าง เรียนไม่จบเสียอนาคตไปเลยก็มี

การช่วยเหลือให้เขาได้มีโอกาสได้รับรู้สิ่งดี ๆ อย่างเราคงเป็นไปได้ยากมาก เคยเอาเรื่องราวของค่ายไปเล่าให้เพื่อนฟัง เขาก็ไม่เชื่อว่ามันดีหรือน่าสนใจตรงไหน ไปทุกข์ยากลำบากเปล่า ๆ เงินทองก็ไม่ได้ อย่างนี้เป็นต้น ก็เป็นเรื่องยากที่จะอธิบาย แม้แต่ผู้ปกครองก็ไม่เข้าใจ ถ้าพาลูกเขาไปฝึกอย่างเรา เขาก็คงไม่ให้ไปเพราะกลัวลูกจะลำบาก บางคนก็ตามใจแม้ลูกทำผิดครูจะลงโทษยังเข้าข้างปกป้องลูกอีก อย่างนี้จะทำให้ลูกเสียคนได้

ในเรื่องการพัฒนาค่าย อยากให้มีคนมาอยู่ประจำที่ค่ายมากขึ้นเพื่อจะได้เป็นศูนย์ฝึกอบรมที่สมบูรณ์ แต่ตอนนี้เรายังมีปัญหาด้านงบประมาณ ไม่มีรายได้มาสนับสนุน ก็คงค่อยพัฒนากันไป

น้องปอ เรียนรู้การทอผ้าแบบกะเหรี่ยงจากคุณแม่

เส้นทางชีวิตของเด็กหญิงจันทร์หอม

“จันทร์หอม” หรือเด็กหญิงกฤษณา ศรีสวัสดิ์ คุณพ่อคุณแม่มีเชื้อสายไทยใหญ่มีอาชีพรับจ้างอยู่ในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าที่กรุงเทพฯ ด้วยเหตุที่เป็นคนพลัดถิ่นและฐานะยากจน มีสภาพความเป็นอยู่ไม่แน่นอน แต่อยากเห็นอนาคตของลูกสาวที่ยาวไกลออกไปอีก ตั้งใจอยากให้เขาได้รับ

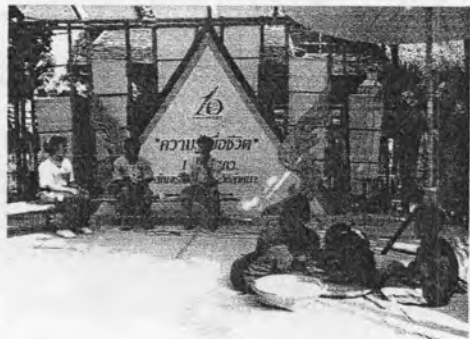
การศึกษา ซึ่งคงจะต้องอาศัยใครสักคน ที่จะอุปการะให้ที่พักพิงและดูแลเด็กน้อยคนนี้ ส่วนเงินค่าใช้จ่ายพ่อแม่คิดว่าจะยอมเหนื่อยส่งเสียลูกให้จงได้

ชะตาชีวิตถูกลิขิตมา จึงได้มารู้จักกับ “ป้าสาย” หญิงหม้ายใจดีไม่มีทายาท เป็นแม่ค้าขายดอกไม้อยู่ปากคลองตลาด พอได้รับทราบเรื่องราวและความประสงค์ของคนต้องการที่พัก ป้าสายจึงรับปากจะเอาไปฝากให้อยู่กับญาติที่ ลำพูน ดังนั้น เมื่อจันทร์หอมอายุใกล้ 6 ขวบ จึงได้เดินทางขึ้นเหนือ โดยมีน้องชายป้าสายคือ “ลุงเรียว” รับดูแลและให้จันทร์หอมเป็นคู่เล่นกับ “นุ่น” ลูกสาวคนเดียวที่กำลังขว้าแม่มาแต่ยังเล็ก พี่นุ่นเรียนอยู่ชั้น ป.6 ส่วนจันทร์หอมได้เข้าเรียนชั้นอนุบาลใกล้บ้าน เมื่อพี่นุ่นไปเรียนต่อ(ระบบการศึกษาตามอัยยาศัย) ที่ชุมชนภูผาฟาน้ำ อำเภอแม่แตง คุณพ่อของจันทร์หอมจึงยอมสละงานที่กรุงเทพฯ มาอยู่ที่สวนป้าสายเพื่อดูแลลูกสาว

การเข้าร่วมกับเยาวชนกลุ่มสถานผืนป่านบุญ

เนื่องจากครอบครัวป้าสาย ลุงเรียว และพี่ ๆ น้อง ๆ ทั้งหมด เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการก่อตั้งกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม ลำพูน ภายหลังได้ชื่อว่า “กลุ่มสถานผืนป่านบุญ” ดังนั้น จันทร์หอมจึงได้เป็นนักเรียนตามอัยยาศัยและร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ พี่ ๆ ในกลุ่ม ซึ่งจะมีการพบปะและทำกิจกรรมกันอยู่เสมอ

ครั้งหนึ่งมีรายการอภิปรายบนเวทีในงาน 10 ปี สกว.ที่หอศิลปามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นโอกาสกลุ่มเยาวชนได้ขึ้นไปเล่าเรื่องราวการทำให้ผู้ใหญ่ฟัง ในขณะที่บางคนก็ฝืดขำว ไม่เข้าใจอย่าง ๆ เวทีสลับสับเปลี่ยนกันขึ้นไปเล่าประสบการณ์ ซึ่งจันทร์หอมก็เป็นคนหนึ่งโน้น พอดีสรุปความที่เด็กๆ เล่าได้ว่า

“มีนาแปลงหนึ่งอยู่ที่บ้านแม่ช่อง อำเภอสันป่าตอง ญาติป่าสายชื่อลุงทองสี เชิญชวนให้ หมู่กลุ่มไปทำนาจำนวน 7 ไร่ ที่ถูกทิ้งร้างไว้ ประมาณเดือนกรกฎาคม ปี 45 น้ำประหัดซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่เกษตรที่ จ.พะเยา เอาเมล็ดโสนมาหว่านบำรุงดิน พอเดือนตุลาคมจะไถกลบ แต่เป็นช่วงน้ำหลากรถไถคันเล็กของลุงเรี่ยเข้าไม่ได้ จึงปล่อยไว้ มาตั้งหลักกันอีกครั้งตอนปีถัดมาเรียนต้นปี 46 กลุ่มเยาวชนมารวมตัวกันอีกครั้ง และตกลงกันว่าจะทำนาที่แม่ช่องให้สำเร็จ หลังจากนั้นลุงเรี่ยและลุงศุข (ญาติป่าสายอีกคน) ช่วยกันไถที่นาจนเรียบรื้อย ปล่อยให้น้ำเข้าพอดินชุ่มแล้วพวกเด็ก ๆ ก็ช่วยกันปั้นคันนา ตอนนั้นมีก๊อปปี้ น้อย มาส พี่ปรีน พี่ติ่ม พี่หนุ่ม ทำงานไปด้วยเล่นปาจี้โคลนใส่กันบ้าง สนุกกันตามประสา ประมาณ 3 วันก็สำเร็จ ทุกเย็นจะเดินทางกลับไปพักค้างที่บ้านป่าสายที่บ้านสบปะ ซึ่งอยู่ห่างที่นาประมาณ 4 กิโลเมตรเท่านั้น ช่วงนี้ป่าก็หยุดงานที่กรุงเทพฯ มาคอยดูแลพวกเราเรื่องอาหารการกินและที่อยู่อาศัย

เมื่อมีคันนาแล้วก็ปล่อยน้ำเข้าเต็มที ปรับระดับคันนาอีกครั้ง แต่ปรากฏการณ์ที่คาดไม่ถึงก็เกิดขึ้น วันรุ่งขึ้นเรามองเห็นคันโสนที่แห้งตายและรถไถปั่นจนเหล็กละเอียดคันนั้น ลอยขึ้นมาเป็นแพแผ่เต็มผืนนา เราต้องช่วยกันตัดออก ตอนแรก ๆ ก็ใช้ตะกร้าลำไยตักแล้วเดินเอาไปทิ้งบนคันนา คิดดูเถิดว่านา 7 ไร่จะเก็บหมดเมื่อไหร่ วันต่อมาประชุมกันหาวิธีใหม่ ทดลองกันอยู่หลายอย่างจนได้วิธีที่ดีที่สุด คือเอาไม้ไผ่ทั้งลำ วางบนผิวน้ำแล้วค่อย ๆ กวาดต้อนเศษคันโสนไปไว้ตามมุมคันนาแล้วค่อยตัดออก และที่สุดที่ง่ายและเร็วกว่านั้นก็คือ ไม่ต้องค้อนไปที่คันนา มีมากตรงไหนก็กองสุมเป็นจอมปลวกตรงนั้นเลย ประมาณ 5 วันงานก็ลุล่วงไปได้ด้วยดี

ถึงขั้นนี้ก็ต้องไปถอนกล้า ซึ่งมีคนหว่านเตรียมไว้ก่อนแล้ว การถอนกล้าก็ต้องเรียนรู้อีก ถอนยังไงไม่ให้กล้าขาด ตีดินยังงไม่ไห้กระเด็นไปโดนหน้าคนอื่น และอะไรอีกหลายอย่าง พวกเด็ก ๆ ไม่อดทนที่จะยืนแล้ว ก็มทำงาน จึงพากันนั่งแช่กันในน้ำและเล่นน้ำกันบ้าง เล่นทำเสียงประหลาดบ้าง ก็สนุกดี

ผู้ใหญ่ที่มาช่วยกันก็บ่นว่าให้บ้าง แต่ก็ต้องยอมเพราะยังงเด็ก ๆ ก็ชอบเล่นกันอยู่แล้ว

ถอนกล้าอยู่ 2 วันก็เรียบรื้อย หลังจากนั้นก็เตรียมลงดำนา ซึ่งเมื่อประเมินสถานการณ์แล้ว เด็ก ๆ 5-6 คน ผู้ใหญ่ก็มี ป่า

สาย ป่านอม ป้าแหวน ลุงธรรม กับอาจารย์สุเมธ คงจะใช้เวลาหลายวัน เดี่ยวจันทร์หอมจะต้องไปกรุงเทพฯ เยี่ยมพ่อแม่ก่อนที่จะเปิดโรงเรียน จึงตกลงจ้างชาวบ้านมาช่วยด้วย 6 คน

วันที่ลงลุยโคลนค้ำนาเป็นวันที่ยาวนานมาก พวกเราอยู่กับคนละฟากกับชาวบ้าน ตอนแรกก็ช้า เพราะยังไม่ชำนาญ ค้ำแล้วดันกล้อลอยคามขึ้นมาก็มี ทำให้กล้อคอกหักบ้างก็มี แฉวไม่ตรง กดไปกดมา ตอนบ่ายเริ่มเร็วขึ้นจนที่สุดมาบรรจบพบกันก่อนตะวันตกดิน เทียบกันแล้วชาวบ้านปลูกได้ 5 ไร่ พวกเราปลูกได้ 2 ไร่ ก็ถือว่าดีว่าเป็นบทเรียนที่ไม่เบาและไม่ถึงกับหนักไป

เสร็จจากงานนา จันทรหอมอำลาไปหาพ่อแม่ที่กรุงเทพฯ โดยอาศัยไปกับรถป้าแดง (น้องป้าสาย) แต่ตอนขากลับมาลำพูนไม่มีใครมาส่ง ก็พอดีพี่ติ่มลงไปธุระที่กรุงเทพฯ จึงนัดหมายให้มารับขึ้นรถไฟกลับพร้อมกันพอดี

มีนาอีกแปลงหนึ่งอยู่ที่หนองค้าง อำเภोजอมทอง ประมาณ 2 ไร่ พวกเราก็อพยพไปช่วยกันจนสำเร็จโดยไม่ได้อะไรจ้างใครเลย

นาข้าวของเราไม่ต้องดูแลมาก เพียงแต่คอยไปตรวจดูน้ำนา พอได้ประมาณเดือนเศษ ก็เจอปัญหาหญ้าขึ้น ชาวบ้านเขาดีใจจะได้มาเก็บผักไปขาย เพราะนาแปลงอื่นเขาฉีดยาฆ่าหญ้าตายหมดแล้ว แต่ถึงอย่างไรก็มีหญ้าอีกจำนวนมากที่เบียดบังต้นข้าวไม่ให้แตกกอได้เต็มที่ จึงได้นัดหมายวันเสาร์-อาทิตย์ มาเอาหญ้าตากัน ก็ต้องมาก้มแงะๆ ปวดหลังปวดเอวกันอีกรอบ เด็กตัวเล็ก ๆ เวลาเก็บถอนหญ้า ปลายใบข้าวจะทิ่มหน้าตาพอดี แต่น้องดี อายุแค่ 4 ขวบ มีวิธีคิดใหม่ทำใหม่ ก็เอกลานลอคไปตามช่องต้นข้าว แล้วถอนหญ้าไปด้วย นับว่าเป็นความคิดเยี่ยมยอดมาก มีหลายคนก็เลยผสมผสานลานเล่นสนุก ๆ ตามกันไปก็มี

ถอนหญ้าอยู่สัก 2 อาทิตย์ ก็หมดความอดทน ตอนหลังมาใช้วิธีเดินเหยียบมุดโคลนไป

เลย หรือไม่ก็ถอนทิ้ง ๆ ตรงนั้นเลย ก็รวดเร็วขึ้น หลังจากนั้นก็ดูแลเอาหน้ำหมักผักสดและผลไม้ไปใส่อยู่ 3 ครั้ง ปรากฏว่าชาวบ้านเล้าลือกกันว่า ข้าวแปลงนี้ทำไม่งามท่วมหัวเลย ปกติข้าวนาปรังต้นข้าวจะไม่สมบูรณ์ขนาดนี้ ส่วนโรคแมลงนั้น มีกลุ่มเด็กจากจอมทองมาสำรวจนับจำนวนดู ก็เห็นมีทั้งแมลงที่ทำลายต้นข้าว และแมลงที่ไม่ทำลายก็มี จึงปล่อยเอาไว้ อย่างนั้น จนที่สุดก็ได้เกี่ยว คนเกี่ยวบ้าง จ้างรถมาเกี่ยวด้วย รวมแล้วได้ข้าวเปลือกอยู่ประมาณ 7,000 กิโลกรัม แบ่งกันไปกินบ้าง เอาไปขายเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายบ้าง ที่เหลือเก็บเป็นข้าวเปลือกเอาไปไว้ใช้ในงานอบรมที่ค่ายसानฝันปันบุญต่อไป”

ชีวิต ความคิด และบทเรียนของน้องมัน

เด็กหญิงวารารณ์ มหายาโน

สัมภาษณ์และเรียบเรียงโดย ปอยหลวง วังสะแกง

จากที่ทำการกลุ่มรักษาคอยอินท์บ้านวังสะแกง ลัดเลาะริมฝั่งแม่น้ำปิงไปถึงหน้าวัดแทนคำ หมู่บ้านที่ 1 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ณ บ้านเลขที่ 73 เราได้พบเด็กหญิงร่างแคระ กำลังปอกมะพร้าวกองโตอยู่กับเพื่อน เมื่อเข้าไปทักทายแล้วจึงขอยุ่เรื่องราวของเธอ ด้วยทราบ มาว่า เธอเป็นหนึ่งในกลุ่มเยาวชนคนสร้างชาติ ที่มีความวิริยะอุตสาหะทำงานด้วยตนเอง และ ช่วยเหลือพ่อแม่ ชนิดที่เรียกได้ว่า “เป็นลูกไม้ที่หล่นไม่ไกลต้น” น่าจะเป็นตัวอย่างคนสู้ชีวิตและ คุณประโยชน์แก่เยาวชนอื่นๆ ไม่น่าจะน้อย

คุณแม่ผอญ เข้ามาร่วมวงสนทนาด้วย โดยได้เล่าถึงตอนให้กำเนิดน้องมัน ซึ่งเป็นลูกคน แรก คุณหมอที่ โรงพยาบาลจอมทองต้องช่วยทำคลอดผ่านหน้าท้องออกมา ทารกหญิงตัวยาว เพียง 39 เซนติเมตร แขนขาเป็นมัด เป็นข้อๆ ก็ไม่รู้ว่า เป็นวิบากกรรมอะไร คุณพ่อคุณแม่เลี้ยงดู มาจนอายุใกล้ถึงวัยเรียน จึงพาไปเข้าเรียนที่โรงเรียนอนุบาลจอมทอง อยู่ได้ 2 ปีก็ย้ายมาอยู่ที่ โรงเรียนชุมชนศรีจอมทอง ได้รู้จักคุณครูทัศนารถที่สอนระดับอนุบาล แม้จะเลื่อนชั้นจนจบ ป.6 แต่ก็ยังมีความผูกพันกับคุณครูมาตลอด ท่านเป็นคนใจดีเอาใจใส่ลูกศิษย์เสมอต้นเสมอปลาย พา น้องมันและคุณย่าไปอบรมธรรมอยู่เสมอ

คุณพ่อมิ่ง ขยับขึ้นนั่งอยู่บนรถไอสกักริมที่จอดอยู่ข้างบ้าน หลังน้อย เล่าเสริมถึงวิถีชีวิตต้องสู้ของครอบครัว “มหายาโน” จาก เดิมไปเป็นลูกจ้างปลูกผักที่โครงการหลวงคอยอินทนท์ ออกมาจับ อาชีพขับมอเตอร์ไซด์เร่ขายไอสกักริม เป็นลูกน้องเขาอยู่ 4 ปี ทำเงิน ให้นายปีละเกือบแสนบาท แต่เราไม่มีเงินเก็บเลย จึงอยากมีกิจการ ของตนเอง แต่ก็ไม่มีทุนที่จะซื้อเครื่องทำไอสกักริม จนเมื่อไปพบ เพื่อนพ่อค้าขายลูกชิ้นเร่เหมือนกัน อยู่บ้านปางกอดัน อ.ป่าซาง เคย ทำไอสกักริมขาย และก็พอดิฉันนั้นกองทุนเงินล้านมาลงที่หมู่บ้าน ไปขอกู้มาได้ 7,000 บาท นอกนั้นก็ยืมญาติพี่น้องจนได้เครื่องมาชุดหนึ่งราคา 20,000 บาท ลองทำครั้งแรกๆ ต้องแจกให้คน

ที่บ้านกินกันก่อน พอจะออกขายครั้งแรกมีแต่ไอศกรีมเต็มถัง แต่ไม่มีกรวย ไม่มีนม ไม่มีขนมปัง ต้องไปยืมเงินคนอื่นมาต่อทุนอีก 200 บาท พอขายได้ก็เอาเงินมาคืนเขา ที่เหลือ 300 — 400 บาท ก็เป็นทุนทำต่อ ชีรพวงก็ไม่คล่อง เอาไปคลว่าอยู่ครั้งหนึ่ง ก็พยายามเรียนรู้อาชีพจนชำนาญ ตอนหลังมาพอมีทุนก็ซื้อรถเพิ่มให้แม่บ้านอีกคันหนึ่ง ซื้อคู่แซ่ที่สามารถทำไอศกรีมเก็บไว้หลายวันได้ วันว่างจากทำไอศกรีมก็ให้แม่บ้านไปขายตามเส้นทางเก่าหรือจุดที่ลูกค้ารู้จัก ตัวเองก็ไปหาลูกค้าใหม่เพิ่มขึ้น

น้องมีนตอนนี้ก็ฝึกหัดขับรถพ่วงได้แล้ว แต่ก้มดักไอศกรีมไม่ถึงกันถึง อาจจะต้องสั่งทำถังแบบพิเศษถ้าจะให้น้องมีนไปขายอีกขาหนึ่งในวันข้างหน้า

คุณแม่เล่าถึงการอนุญาตให้น้องมีนไปเข้าค่ายที่ศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรมสวนฝันปันบุญ เพราะวางใจในคุณครูที่มีแนวทางอบรมเด็กให้เป็นคนดีมีคุณธรรม เมื่อไปอบรมมาแล้วก็ต้องนำมาใช้ที่บ้าน น้องมีนเป็นคนไม่ค่อย

เอางาน แม่เรียกให้มาช่วยงานนี้ซ้ำมาก แต่ถ้าเพื่อนมาชวนไปเที่ยวนี้เร็ว ชอบมีเรื่องทะเลาะกับน้องชาย โกรธง่าย ไม่ค่อยมีความอดทน เมื่อภายหลังได้เห็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นก็น่าภูมิใจ ตอนหลังน้องมีนมาขออนุญาตไปค่ายบ่อยขึ้น ปีนี้รวม 4 ครั้งแล้ว และเวลาจะไปค่ายก็จะชวนเพื่อนและน้อง ๆ ในหมู่บ้านไปด้วยทีละหลายๆ คน

น้องมีนอธิบายถึงวิธีการที่จะไปเข้าค่าย ตอนก่อนนั้นไปได้ยาก เพราะระยะเวลาอบรมอย่างน้อย 5 วัน ต้องขาดคนช่วย พ่อแม่ที่ต้องทำไอศกรีมทุกวัน ตอนหลังเมื่อมีผู้ช่วยเหลือจึงทำทีละมากๆ เก็บไว้ได้หลายวัน ดังนั้นก่อนที่จะไปค่ายต้องทำงานเผื่อไว้ก่อน งานที่น้องมีนรับหน้าที่อยู่ก็คือช่วยแม่ปอกและโม้มะพร้าว เติมน้ำแข็งและเกล็ดในถังปั่นไอศกรีม เป็นต้น

สิ่งสำคัญที่ได้จากค่ายทำให้น้องมีนรู้ทุกซ่ รู้จักอดทน อดกลั้นมากขึ้น รู้จักประหยัด ไม่ค่อยได้จ่ายเงินซื้อของฟุ่มเฟือยเท่าไร ลดกินขนม น้ำอัดลม เบื่อการเที่ยว ส่วนมากเพื่อนๆ จะมาหาที่บ้าน มาเล่นกันที่นี่และช่วยงานปอกมะพร้าวด้วย น้องๆ และเพื่อนๆ มักเชื่อถือให้เป็นผู้นำ ซึ่งมีบ่อยครั้งได้มีโอกาสนำบอกระบายเพื่อนๆ ให้ทำตัวให้ดี บางครั้งเขาก็ไม่ทำตาม ยังคือกันอยู่ วิธีทำใจก็ได้แต่นั่งดูเขาเล่นกันไปตามเรื่อง

เรื่องที่ห่วงเพื่อน โดยเฉพาะเพื่อนผู้หญิงที่โตๆ กันบ้างแล้ว ก็คือเรื่องผู้ชาย มีตัวอย่างรุ่นพี่ที่ทำตัวไม่เหมาะสม ก็เลยเกิดจะเอาอย่าง ยิ่งทางครอบครัวมีปัญหา พ่อแม่ ไม่ได้อบรมดูแลก็ยังน่าห่วง สำหรับตัวเองก็เคยมีเพื่อนผู้ชายโทรมาคุยและมาหาที่บ้าน ก็ไม่ได้ให้ความสนใจอะไรเป็นพิเศษ

เมื่อถามถึงแผนชีวิตในอนาคต น้องมินคิดอยู่ครู่หนึ่งก่อนเผยความในใจว่า อยากเจริญรอยตามที่พ่อแม่ทำอยู่ แต่พัฒนากิจการให้เป็นระบบและขยายกว้างขวางมากขึ้น อาจเป็นบริษัท “ไอติมน้องมิน” ก็ได้

ก่อนจากกันวันนั้น น้องมินได้แนะนำวิธีทำไอศกรีมกะทิสดเพื่อแผ่แก่ผู้สนใจ มีส่วนประกอบและขั้นตอนดังนี้

วัสดุสำหรับทำไอศกรีม 10 กิโลกรัม ได้แก่

น้ำกะทิสด	3	กิโลกรัม
น้ำตาลทราย	2	กิโลกรัม
นมข้น	2	กระป๋อง
นมจืด	1	กระป๋อง
แป้งข้าวโพด	1	ถ้วย
แป้งหอมวนิลลา	3	ซอง

ใบเตย

น้ำแข็ง

เกลือ

ขั้นตอนการทำ

1. เตรียมน้ำกะทิ ตั้งเตาปอกมะพร้าว, โม่, คั้นน้ำ
- 2.เตรียมน้ำนมหวาน โดยคั้นน้ำใส่น้ำตาล นม และแป้งหอม
3. เตรียมแป้ง โดยคั้นน้ำใส่น้ำแป้งคนจนเหนียว
4. นำน้ำนมหวานใส่ลงในน้ำกะทิ คนให้เข้ากัน แล้วใส่น้ำแป้งคนให้เข้ากัน แล้วนำไปใส่เครื่องปั่นที่ต้องเติมน้ำแข็งและเกลือตลอดเวลาที่ปั่น จะได้ไอศกรีมกะทิสดตามต้องการ

คติโบราณว่า “สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น สิบตาเห็นไม่เท่าทำเอง” ดังนั้น รู้แล้วก็ต้องลงเอาไปทำดู มีปัญหาใด ๆ ก็โทรศัพท์มาปรึกษา ที่เบอร์มือถือ คุณแม่มอญ 0-6193-4556.

น้องมิน กับกิจกรรมในค่ายวิถีชีวิต “สานฝันปั้นบุญ”

การเพาะเห็ดด้วยวัสดุผสม เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

เรียนรู้การนึ่งก้อนเชื้อเห็ดด้วยหม้อนึ่งตุ๋น

การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ มีทั้งขึ้นเขาลงห้วย

เรียนรู้กินอยู่แบบเรียบง่าย ฝึกการดำรงชีวิตในป่า

รายการเปิดใจ กิจกรรมสร้างความเป็นพี่น้องในกลุ่ม

ออกกำลังยามเช้าเพื่อพลานามัยที่สมบูรณ์

การปั้นดินก้อน งานพื้นฐานสำหรับการสร้างบ้านดิน

ตากก้อนดินให้แห้งก่อนนำไปก่อสร้างบ้านดิน

บทเรียนชีวิตของน้ำฝน

“นางสาวปาริชาติ ไปงตุ้ย”

ข้อมูลส่วนตัว

ข้าพเจ้านางสาวปาริชาติ ไปงตุ้ย หรือ น้ำฝน อยู่บ้านเลขที่ 244 หมู่ 8 ต.สบเตี๊ยะ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ คุณพ่อทวิ คุณแม่คำบาง ไปงตุ้ย การศึกษาชั้นประถมที่ ร.ร.หุมนครศรีจอมทอง ชั้นมัธยมที่ ร.ร. ไทยรัฐวิทยา 79 และปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่วิทยาลัยการอาชีพจอมทอง สาขาคอมพิวเตอร์ ชั้นปีที่ 1

ประวัติการเข้าร่วมกิจกรรม เริ่มรู้จักอาจารย์ทัศนบุรณ์ ตั้งแต่อยู่ชั้น ป.3 พอขึ้น ป.4 ก็ได้ร่วมกิจกรรม ที่บ้านครูประมาณปี 2541 เป็นต้นมาและต่อเนื่องหลายครั้ง พร้อมกับชวนเพื่อน ๆ และน้อง ๆ บ้านห้วยใจมาด้วยครั้งละ 5 - 10 คน ได้แก่ คอย เมย์ เกรม อาไห่ มั่น ก้อปและปอ เป็นต้น จนเมื่ออยู่ชั้น ป.6 จึงได้มาอยู่ประจำที่บ้านครูโดยตั้งใจจะเป็นนักเรียนตามอรรถาธิบายชุดแรกของครูสุเมธ ซึ่งตอนนั้น ครูสุเมธลาออกจากราชการและมีแนวคิดจะเริ่มก่อตั้งกลุ่มที่จังหวัดลำพูน แต่เนื่องจากเพื่อนรุ่นเดียวกันโดยเฉพาะอาไห่ ทางครอบครัวคืออยู่ต้องการให้บวชเรียน จึงเป็นเหตุหนึ่งให้ฝนต้องกลับไปเรียนต่อในระบบตามความต้องการของพี่สาว

ตอนเรียนมัธยมที่ไทยรัฐวิทยา ก็ห่างกิจกรรมหมู่กลุ่มไปบ้าง แต่ถึงอย่างไรครูสุเมธและครูทัศนบุรณ์ก็ไม่เคยทอดทิ้ง คอยติดตามเรื่องพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอยู่หลายครั้ง เช่น การไปเป็นนักมวย การคบเพื่อนวัยรุ่นเป็นต้น โดยนิยัส่วนตัวชอบรังแกคนอื่น เอาแต่ใจตัวเอง เจ้าอารมณ์และเถียงกับแม่ เป็นที่ขึ้นชื่อในโรงเรียนว่าเป็นเด็กเกเรติดอันดับ จนถึง ม.3 (ปี 2546) จึงได้ย้อนกลับมาที่ค่ายลำพูน (ค่ายसानฝันปันบุญ) อีกครั้ง

ผลจากการเรียนรู้ชีวิต

ทักษะของฝนต่อกรณีการได้มาเรียนรู้ด้านการงานตามอรรถาธิบาย มองว่ามีส่วนดีมากกว่า เพราะจะได้ทำงานเป็น จากที่อยู่บ้านไม่เคยได้ทำ รอแต่จะกินอย่างเดียว พอได้ฝึกทำก็รู้ว่าเราทำได้ เช่น การสีข้าว การทำปุ๋ย การทำกิจกรรมปลอดสารพิษ การจัดการขยะ ได้เอามาประยุกต์ใช้กับครอบครัว แนะนำพ่อแม่ด้วย รวมถึงด้านคุณธรรมต่าง ๆ ตอนนั้นก็ไม่ได้แะแม่อีกแล้ว ไม่ไปหาเรื่องกับคนอื่นก่อนดังที่เคยปฏิบัติมา

ในเรื่องการคบเพื่อนก็ได้ระมัดระวังมากขึ้น เพราะรู้ว่าวัยรุ่นทุกวันนี้มักมีพฤติกรรมด้านทะเลาะวิวาท เสพสิ่งเสพติดและมีเรื่องชู้สาว ก็คบกันแต่ในเวลาเจอกันที่โรงเรียน เราจะไม่ยุ่งเกี่ยวอะไรที่นอกเหนือจากนั้น บางครั้งเพื่อนตามไปชวนที่บ้าน จะไปกินเลี้ยง (กินเหล้า) ก็หาทางออกกว่าจะไปช่วยพ่อใส่น้ำสวน อย่างนี้เป็นต้น ทุกวันนี้วัยรุ่นผู้หญิงก็ดื่มเหล้ากัน ยิ่ง

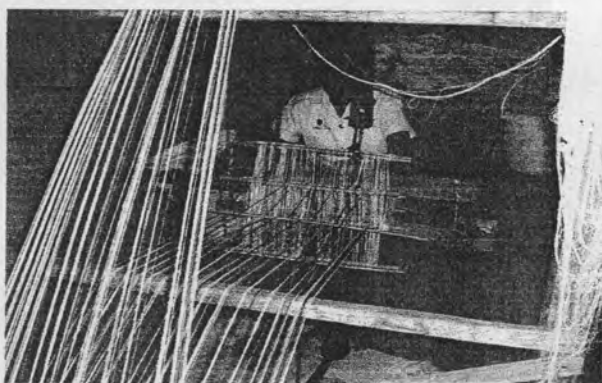
ถ้ามีเรื่องแฟนก็มักไม่สนใจเรียนสุดท้ายก็ไปไม่รอด ประกอบกับเราฐานะยากจน จึงไม่ค่อยได้ไปเที่ยวเตร่กับเพื่อน ๆ พอเขารู้ว่าเราไม่มีเงินเขาก็ไม่มาชวนอีก ก็ดีไปอย่าง

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

ช่วงที่อยู่ค่ายมักจะรับภาระงานครัวจึงไม่ค่อยได้ฟังหรือร่วมรายการอบรม ทำให้เราไม่รู้เรื่องที่เขากำลังเรียนรู้อันอยู่ พอช่วงที่ไปทำกิจกรรม เราก็ทำไม่ถูกหรือไม่อยากทำ ก็รู้ตัวว่าไม่ดีควรจะแก้ไขตัวเองในโอกาสต่อไป และค่ายเราควรมีการเตรียมการวางแผนไว้ล่วงหน้า

ความเห็นผู้ปกครอง

ยอมรับว่ามีเวลาอบรมคุณเลวเล็กน้อยเพราะต้องไปรับจ้างหาเงินทั้งพ่อและแม่ กลับบ้านมีค่าน้อย ๆ ที่ลำบากทุกวันนี้ก็เพื่อให้ลูกได้ร่ำเรียนหนังสือ เพราะตัวเองก็จบแค่ ป.4 จึงยากจนอย่างที่เป็นอยู่ มีอาชีพเสริมคือการทอผ้า ก็เป็นแค่รับจ้างเขา ไม่มีความรู้ที่จะจัดการเองได้ ฝนก็ได้เรียนรู้บ้างแต่ก็ยังไม่เก่ง

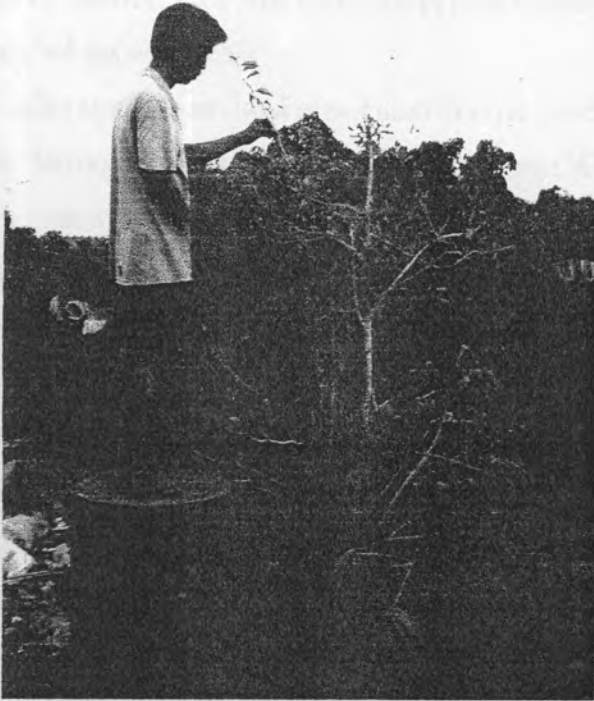

ผ้าทอคลุมไหล่ ผลการเรียนรู้จากคุณแม่

น้ำฝนจะขอเงินวันละ 20 บาท ชกเว้นต้องทำรายงานจึงขอเพิ่มเติม หากจะไปช่วยงานค่ายก็จะโทรให้ครูมารับที่บ้าน พ่อแม่ก็วางใจ เคยมีผู้ปกครองนักเรียนคนอื่นมาพูดในทำนองไม่ อยากให้ฝนพาเพื่อน ๆ ไป เพราะไม่ไว้วางใจครูหรือคนอื่น ๆ ดังที่มีข่าวไม่ดีทางวิทยุหรือทีวี บ่อย ๆ ซึ่งคุณแม่ก็แนะนำไปว่า ถ้าไม่สบายใจก็ไม่ต้องอนุญาตให้ไป ส่วนคุณพ่อพูดเสริมว่า คนเราต้องมีทั้งความรู้และประสบการณ์ ความรู้นั้นเรียนจากตำรับตำรา แต่ประสบการณ์นั้น ต้องแสวงหาด้วยตัวเอง พ่อฉันเคยเลี้ยงควายมาตั้งแต่เล็ก ๆ คิดแล้วก็เสียดยโอกาสเหมือนกันที่ไม่ได้เรียนหนังสือ แต่ก็มีประสบการณ์ชีวิตพอตัวจนได้รับเลือกให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำพลังไฟฟ้า ตอนหลังมาเราไม่ค่อยมีเวลาสละให้หมู่บ้านเพราะต้องรับผิดชอบ

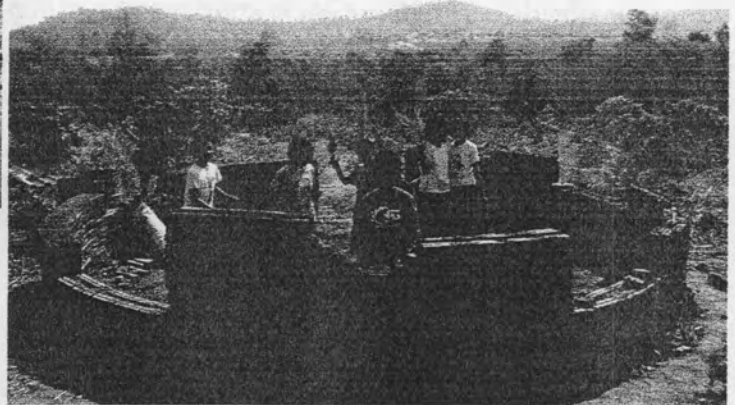
ครอบครัว จึงลาออกทุกตำแหน่งเพื่อไม่ให้งานส่วนรวมเสียหาย ตอนนี้ก็มีฝนคนเดียวที่ต้องส่ง
เสียอยู่ ส่วนพี่สาวอีกคนหนึ่งก็มีครอบครัวไปรับจ้างอยู่ที่กรุงเทพฯ

คุณพ่อเก็บผักหวานป่า ที่ปลูกไว้
บริเวณรอบบ้าน

บ้านคินผีมีน้ำฝน
และเพื่อนๆ ชาวค่าย
สานฝันปั้นบุญ จ.ลำพูน

ชีวิตและการศึกษาของครอบครัว พุกยามา

ในฐานะที่เป็นแม่คนหนึ่งเชื่อว่าพ่อแม่ (ปกติ) ทุกคนรักลูก และปรารถนาให้ลูกมีอนาคตที่ดี ไม่ว่าจะให้ทิศทางด้านไหน หลายคนอาจจะอยากให้มียุทธศาสตร์การทำงานที่มั่นคงตามที่สังคมยอมรับ หรือการมีชีวิตที่เป็นความสุขของชีวิตอย่างแท้จริง แต่การจะทำอะไรก็ตามมักมีมาตรฐานของสังคมหรืออิทธิพลของคนที่เราเคารพนับถือมาเกี่ยวข้องจนไม่กล้าตัดสินใจด้วยตัวเองอยู่เสมอ

แม่ครอบครัวของเราโดยตัวข้าพเจ้าเอง (ศิริวรรณ เมฆวิชัยวงศ์ พุกยามา) กับสามี (กัทธียะ พุกยามา) จะเกิดมาในสังคม วัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างกัน แต่เราทั้งสองได้ใช้ชีวิตที่ต้องออกมาเผชิญกับโลกภายนอกด้วยตัวเองตั้งแต่เด็ก ๆ และการมาตั้งครอบครัวด้วยตัวเองทำให้เราคิดว่าช่วงชีวิตนั้นการได้มีโอกาสในการศึกษาที่หลากหลายเป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินชีวิตมากทีเดียว

ขณะนี้เรารู้จักชายด้วยกันหนึ่งคน ชื่อค.ช. มिरาอิ พุกยามา หรือ คาซุยา (ภาษาปวาเกอญอ) หรือจะเป็นค.ช. อนาคต ขณะนี้มีราอิอายุได้ 3 ปีครึ่งแล้ว แม้เขายังไม่ได้ไปโรงเรียนเตรียมอนุบาล แต่เขาอาจจะโชคดียิ่งกว่าที่ไม่มีใครได้รู้เลยว่าเขาทำอะไร เพราะครอบครัวของเราทำโครงการส่งเสริมการศึกษาชาวเขา และมีบ้านพักที่เล็กและเขวห่างจากบนคอกมาพักอยู่ซึ่งมีทั้งเพื่อน พี่ และคุณตาอยู่ในบ้านเรา มिरาอิจึงได้มีโอกาสเล่นและคลุกคลีกับทุกคนและเนื่องด้วยที่นี่มีแขกมาเยือนบ่อย ๆ โดยเฉพาะคนญี่ปุ่นเพื่อนของพ่อและช่วงปิดเทอมของญี่ปุ่นจะมีนักเรียนนักศึกษาแลกเปลี่ยนเข้ามาเรียนหรือเข้าค่ายทำงานกับทางโครงการจึงทำให้เขาได้มีโอกาสเจอผู้คนมาก ในบางครั้งจะกลับไปอยู่กับตาชายบนคอกและกลับไปหาปู่ย่าที่ญี่ปุ่นถ้ามีโอกาส เพื่อให้เขาได้เรียนรู้กับครอบครัวทั้งสองฝ่าย และนับว่าเป็นโอกาสดีที่เวลาเราไปไหนก็จะเอาไปด้วยถ้าการเดินทางนั้นไม่ยากเกินไป เพราะเขาก็สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาแม้ในยามที่นั่งบนรถอยู่ เขาก็จะมีคำถามที่เขาอยากรู้อยากถาม ดังนั้นการออกไปสัมผัสกับโลกภายนอกก็เป็นโอกาสเรียนรู้ที่ดีของเขา (ถ้าเรามองว่าการศึกษาไม่ได้มีแค่ในโรง) ข้าพเจ้าคิดว่าการได้รับการศึกษาที่หลากหลายนั้นมิใช่ประโยชน์กับการดำเนินชีวิตในอนาคต และพ่อแม่ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ลูกมีโอกาสทางการศึกษาดด้วยตัวเองโดยพ่อแม่ไม่บังคับ แต่หาแนวทางให้ลูกได้มีโอกาสที่เหมาะสม เขาจะสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองในอนาคต แม้อาจไม่เป็นที่ยกย่องของสังคม และอยู่ในสถานะใดก็ตาม

การได้ออกไปสัมผัสโลกภายนอกทำให้ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทั้งเพื่อนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว

น้องโมะอะ ญาติในญี่ปุ่น

เพื่อนที่บ้านसानผืนสันติภาพ อ.สะเมิง

← คุณปู่

ในโอกาสกลับไปญี่ปุ่น

เมื่อมีโอกาสจะพาไปหาครอบครัวทั้งบนดอยและในญี่ปุ่น เพื่อให้ได้เรียนรู้กับสมาชิกในครอบครัวของเราทั้งสองฝ่าย

นักเรียนที่อยูบ้านพักจะทำกิจกรรมเกยตรกัน นี่ก็
ผลผลิตจากฝีมือของพวกเราที่ได้กิน มิราอได้เรียนรู้
กับที่ ๆ ตั้งแต่การลงมือปลูกจนถึงได้บริโภคอย่าง
เห็นนี่แหละ

บทบาทในบ้าน

สนุกกับการเล่นน้ำในสวน

การได้ดูรูปภาพในหนังสือที่น่าสนใจ
เล่มเขาจะตั้งใจอย่างมากพร้อมมีคำ
อธิบายตามความรู้สึกของเขา
(แม้จะอ่านตัวหนังสือยังไม่ได้) เมื่อมี
โอกาสเราจะพาไปร้านหนังสือด้วยกัน
และให้ได้เลือกด้วยตัวเอง

“โมะ โมะ (แม่) ไม่สบาย ลูก ๆ ก็เอามาให้กิน”

ได้เล่นกับสีกัน ช่วงเป็นสี
ที่เขาสนใจมากที่สุด

ภาคผนวก ง

การติดตามระยะต่อเนื่อง

- กลุ่มเยาวชนอำเภอหาด
- กลุ่มเยาวชนอำเภอพร้าว
- กลุ่มเยาวชนอำเภอบ้านโฮ่ง
 - อัสนัย ชัยยะ (คิม)
 - แววรรณ มุลย่อง (ฟาง)
- ค่ายสามสามวัยฯ จ.พิษณุโลก
- โรงเรียนบ้านน้ำย้อย อ.ป่าซาง

ประมวลความคิดเห็นจากการติดตามผลระยะต่อเนื่อง กลุ่มเยาวชนอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

ถ่ายทอดให้เราคิด บัณฑิตย่อมฝึกตน

ได้ความรู้ในสิ่งที่คนไม่เคยหลายอย่าง เช่น การดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ต้องกินเนื้อเราก็อยู่ได้ การมีมิตร ความสามัคคีของกลุ่มเพื่อนที่อยู่ใกล้ช่วยกัน และยังรวมถึงคุณค่าของป่าไม้ สิ่งที่เราคิดว่ามันไม่เป็นประโยชน์ สิ่งเหล่านั้นล้วนมีค่าสำหรับเรา การสร้างบ้านที่คนสมัยก่อนเขาสร้างอยู่ เราสามารถสร้างได้ การเดินป่าที่เราไม่เคยเดินกับการกินอยู่แบบไม่ใช้สิ่งอำนวยความสะดวก การฝึกตน สิ่งเหล่านี้ที่ได้จากค่าย และยังรวมถึงมารยาทของการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตค่อนข้างเอารัดเอาเปรียบกัน พอได้คำปรึกษา การวางแผนก็ทำให้เราได้รู้สิ่งที่ต้องทำร่วมกัน ค่ายก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เรารู้

ประสบการณ์ที่นำความรู้ไปใช้ได้จริง คือ การทำงานต่าง ๆ เช่น การกินอยู่ การทำบ้านดินที่เราสามารถทำได้เองและการหมักปุ๋ยที่ใครคิดว่ายากแต่เรานำมาใช้ได้โดยตนเอง ประสบการณ์อีกอย่างหนึ่งคือ การทำน้ำยาสิ่งนี้ทำให้ได้ประโยชน์มาก เช่น การทำเป็นอาชีพ หรือนำไปใช้ด้วยตนเอง มารยาทการอยู่ร่วมกันสิ่งนี้ทำให้เราได้ฝึกตนเอง

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

อยากรู้วิธีการทำยาจากสมุนไพรต่าง ๆ วิธีการใช้ชีวิตกลางป่า การปลูกผักที่ไม่มีสารเคมี การทอดผ้า การเพาะเห็ด

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับค่าย

อยากให้มีย่อยตรงกับเสาร์ - อาทิตย์ อยากให้สอนการทำยาจากสมุนไพร อยากให้ค่ายรวมค่ายครั้งใหญ่ อยากให้มีการสร้างหอประชุม อยากให้สร้างอนุสรณ์ของค่าย

น.ส.อังสุมาลี บุญสูง (นาน)

จากการที่ดิฉันได้ออกค่ายครั้งแรก สอนอะไรให้ดิฉันมากมาย เรียนกับชีวิตที่อยู่แบบพอมีพอกิน อยู่อย่างสบาย สงบ ดำรงชีวิตแบบง่าย และการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างบ้านดิน การกินอาหารแบบ คีแบบ เจ อยู่แบบง่าย สะดวกสบาย ค่ายนี้สอนให้ดิฉันรู้จักทำกับข้าว ทำงานหนักบ้าง เบาบ้าง มีความสุขมากเลยคะ

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

การทอดผ้าจากแม่ฮ่องสอน การทำนา การทำบ้านดิน การดำรงชีวิตแบบพหุมี พอกิน การดำรงชีวิตกับเพื่อน ๆ ต่างถิ่น ซึ่งมีการเรียนรู้นิสัย การมีน้ำใจ ได้ใช้ชีวิตร่วมกัน

ข้อเสนอเกี่ยวกับค่าย

อยากให้มีการจัดค่ายอีก (ช่วงหน้าร้อนนี้เพราะมีไฟฟ้า) มีเวลาจัดค่ายให้มาก ต้องการให้มีสมาชิกค่ายมาก ๆ หน่อย และต้องการทำบ้านดินค่ายละหลัง

น.ส.รุ่งนภา นวะระโต ชื่อเล่น น้ำฝน

จากที่ได้ไปค่ายที่ผ่านมาสิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ ชีวิตของคนเราไม่ต้องมีอะไรที่สวยหรูก็ได้ ไม่จำเป็นต้องยึดติดกับอะไร ชีวิตของคนเราก็คือเพียงหนึ่งครั้ง ควรจะทำอะไรที่ดีให้กับชีวิตตัวเอง และที่สำคัญทุกคนต่างก็รักไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์

อยากเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์หรือแหล่งกำเนิด อยากเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างชีวิตให้มีความสุข อยากเรียนรู้การทำอาหารให้อร่อย ๆ

อยากให้ทางค่ายจัดค่ายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติโดยตรง อยู่ในธรรมชาติ ทำอาหารในป่าอยู่ในป่าและจัดกิจกรรมแบบเรียนรู้ด้วยตัวเองแบบเดินป่าโดยอาศัยตัวเอง

นางสาวสุพรรณทอง แก้วปิ่น ชื่อเล่น คิก

จากประสบการณ์ครั้งแรกที่ผ่านมา ทำให้เรารู้จักความอดทน มานะ พยายาม และสอนให้เรารู้จักใช้ชีวิตแบบง่าย ๆ ไม่ค่อยเป็นพิธีพิธี เป็นแบบกันเอง ไม่มีครู ไม่มีนักเรียน แต่จะมีทุก ๆ คนที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ประสบการณ์ที่นำไปใช้ในชีวิตคือ การตื่นแต่เช้า จากการที่อยู๋บ้านจะเป็นคนที่ตื่นสาย แต่พอมาค่ายนี้ก็ฝึกให้เราตื่นเช้า

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม ได้แก่ การสร้างบ้านดิน การทำปุ๋ยชีวภาพ การทอดผ้า

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับค่าย อยากให้มีการจัดค่ายอีกครั้ง อยากให้มีลูกค่ายเยอะ ๆ มีเวลามากขึ้น

น.ส.ปวีณา จินะ ชื่อเล่น แคว

สิ่งแรกที่ได้ คือ ได้ประสบการณ์ใหม่ที่มีความหมาย และยังได้ความทรงจำที่ดี กลับมารู้ถึงวิถีชีวิตที่มีคุณค่าและการไม่ย่อท้อต่อชีวิตอันโหดร้าย รวมถึงการใช้ชีวิตด้วยความเรียบง่าย การทำน้ำยาอเนกประสงค์ การทำปุ๋ย และการสร้างดินให้เกิดความสุข และสิ่งที่ได้มาโดยไม่ได้ตั้งใจแต่ั่นคือความผูกพัน นั่นก็คือ มิตรภาพ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ไม่สมบูรณ์แบบด้วยความเจริญ ความทุกข์ยากลำบาก แต่ยังมีสิ่งหนึ่งที่ให้กันเสมอมา คือ ความจริงใจและความรู้ใหม่ๆ ที่ได้จากวิถีแห่งชีวิตอย่างแท้จริง ความรัก ความผูกพัน และมิตรภาพจะยังคงมีไม่เสื่อมหายไป

ทำให้รู้ถึงคำว่า “ชีวิต” อย่างแท้จริง การที่เราไม่ยุ่งยากกับสิ่งที่เป็นสังขาร ซึ่งมันไม่เที่ยง จะทำให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้น รวมถึงการใช้วิถีแห่งพุทธศาสนามาช่วยขัดเกลาชีวิตให้มีคุณค่า ทำให้รู้ว่าชีวิตมีค่า และควรทำสิ่งที่ดีในตอนที่ยังมีลมหายใจ ควรทำความดีให้เพิ่มขึ้น การใช้ชีวิตในป่า และการเดินทางไกล

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

การนวดแผนไทย การทำยาสมุนไพร การใช้ชีวิตในป่าในเวลากลางคืน การใช้กังหันร่น้ำ ดินไม้ การทำหมวก

ข้อเสนอแนะ

การที่จัดค่ายในวันสำคัญต่าง ๆ และในแต่ละค่ายควรที่จะให้ความสำคัญ การจัดการกิจกรรมให้น่าอยู่และอบอุ่น

นายอดิศักดิ์ กันทะเมืองลี

ในการไปค่ายนี้ ข้าพเจ้าได้รู้จักอะไรหลาย ๆ อย่าง ได้เรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ได้รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้เพื่อนใหม่ ได้มิตรภาพกับการปลูกฝังให้ทุกคนได้รักษาป่าไม้ไว้เพื่อประโยชน์แก่เราในอนาคต

สำหรับประสบการณ์ชีวิตของข้าพเจ้า ก็คือ ได้หัดเดินแต่เช้า ได้ศึกษาเกี่ยวกับสมุนไพรให้เพิ่มเติม แล้วพยายามนำมาใช้ในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม การทอดผ้า การทำถ่านจากวัสดุเหลือใช้ การย้อมผ้า

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับค่าย อยากให้มีการจัดค่ายตรงกับวันหยุด อยากเรียนรู้ในการเดินป่าและการดูนก อยากให้มีกิจกรรมในค่ายมีเยอะ ๆ

นายยุทธนา เปี้ยจันดา ชื่อเล่น บอม

จากการที่ไปค่ายครั้งแรกทำให้ได้เรียนรู้จักกับธรรมชาติมากขึ้น ได้รู้ถึงคุณค่าของธรรมชาติ คุณค่าของการมีน้ำใจ รู้คุณค่าของข้าวหรืออาหารทุกเม็ดที่เรารับประทานไม่หมด ทั้งความสำคัญอย่างมีความสามัคคีในกลุ่ม การมีความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนความรักและความอบอุ่นซึ่งกันและกันภายในค่าย

ประสบการณ์ชีวิตครั้งแรกที่เห็นอยากจะกลับเพราะคิดว่าค่ายคงจะไม่สนุก แต่พอเข้ามาอยู่จริง อบอุ่นและสนุกมาก จนตอนกลับไม่อยากจะกลับ วันแรกตอนก่อนและหลังนอนต้องสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน จึงนำการสวดมนต์ไปใช้ที่บ้าน ดื่นก็ต้องตื่นแต่เช้า ต้องทำอาหารเอง มีความตรงต่อเวลา มีความอดทน และที่สำคัญค่ายนี้ไม่เหมือนค่ายอื่น เพราะค่ายนี้ไม่กินเนื้อสัตว์ ทำให้ดิฉันสับไม่ชอบกินเนื้อสัตว์ แต่ต้องกินบ้างเพราะเวลาเห็นทานไม่ไหว

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

ต้องการสร้างบ้านดินให้สำเร็จเป็นหลัง , ปลูกข้าว , ทำนา , เกษตรข้าว และเก็บลำไย
อยากให้การเข้าค่ายเวลานานกว่านี้และมีกิจกรรมมาก ๆ เช่น ทำนา

นางสาวศิริรักษ์ ปิงวัง

ความรู้สึกที่มีต่อค่าย

सानฝันปันบุญเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่ทำให้ทั้งความสุข ความทุกข์แก่ฉัน ความสุขที่ว่าในที่นี้ คือ การที่ได้พบเจอเพื่อนใหม่ ๆ ต่างถิ่น ต่างบ้าน ต่างเมือง มาใช้ชีวิตร่วมกัน มาทำงาน ให้มีความสุขเพลิดเพลินในเวลาทำกิน และการเล่าประสบการณ์อีกอย่างหนึ่งที่เป็นสิ่งที่ดิฉันชอบฟังมากเลยคะ ความทุกข์ ก็คือ เวลาที่เราต้องจากกันของมิตรภาพต่างถิ่นมันทำให้ฉันมีความรู้สึกขาดอะไรสักอย่างไป

ค่ายนี้เหมือนว่ามีมนต์เสน่ห์อะไรสักอย่างอยู่ในนั้น เวลาที่ไปทีไรมันไม่อยากจะกลับทุกที มันมีหลายความประทับใจที่บรรยายไม่หมด ความรู้สึกที่มีต่ออาจารย์สุเมธและอาจารย์ทัศนุรณ อาจารย์สองคนเป็นเหมือน พ่อ แม่ อีกคนหนึ่งที่เคยเราอยู่ที่ค่าย

นางสาวจันทิมา คำมูลใจ ชื่อเล่น ด็ก

ได้เรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่าง ฝึกให้เรา มีความรู้ มีความอดทน ได้รู้จักวิธีการได้อยู่ร่วมกับ
 ธรรมชาติ อยู่ร่วมกับผู้อื่น อยู่รอดท่ามกลางธรรมชาติได้โดยไม่เบียดเบียนชีวิตของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นสัตว์
 หรือเพื่อน ๆ ของเรา

ทำให้ฉันเป็นคนไม่เรื่องมาก ทำอะไรที่ง่าย ๆ จากที่เคยพูดมากทำให้พูดน้อยลง นำสูตรน้ำยา
 เอนกประสงค์ไปช่วยกันทำที่โรงเรียนและแบ่งกันนำไปใช้ที่บ้าน ทำให้ประหยัดเงินแม่ลงไปอีกนิด

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

การทำยาสมุนไพร การใช้ชีวิตท่ามกลางธรรมชาติ เรียนรู้สูตรการทำอาหารเจ การเพาะเห็ด

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับค่าย

อยากให้ค่ายสอนการทำยา เพราะจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และมีกิจกรรมหาถั่วคั่วอีก

น.ส.พีระพัฒน์ เรือนมา ชื่อเล่น แพทตี้

ได้เรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่าง ฝึกให้เรา มีความอดทน มีความกล้าแสดงออก ได้รู้วิถีชีวิตในการอยู่
 ร่วมกับผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา ฝึกให้เรา มีใจเป็นนักอนุรักษ์ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ฝึกให้เรา เห็นคุณค่าของ
 ธรรมชาติ ทำให้เรามีคุณธรรม จริยธรรม ทำให้เรามีความรักใคร่กันฉันพี่น้อง ฝึกให้เรา ทำงานเป็นหมู่

จากที่ได้ไปค่ายมาทำให้ชีวิตเราเปลี่ยนแปลงไปหลายอย่าง จากที่เคยพูดจากร้าวร้าวกับพ่อแม่ แต่
 ตอนนี้ไม่มีอีกแล้ว มีความรู้สึกรักพ่อแม่มากขึ้น เคยเถียงแม่ก็เลยใช้ธรรมะเข้าช่วย ทำให้ใจเราสงบขึ้น
 กลับบ้านก็เอาสูตรน้ำยาเอนกประสงค์ไปทำที่บ้านช่วยให้ประหยัดลงไปเยอะเลยคะ

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

- อยากเรียนรู้วิธีการทำยาจากสมุนไพรต่าง ๆ
- อยากเรียนรู้วิธีการเพาะเห็ดให้ดีกว่าเดิม
- อยากจะเรียนรู้ข้อดีต้นไม้ พันธุ์ต้นไม้ และประโยชน์ของต้นไม้แต่ละชนิด
- อยากเรียนรู้วิชาธรรมะมาก ๆ
- อยากเรียนรู้สูตรการทำอาหารเจให้อร่อย

- อยากเรียนรู้การใช้ชีวิตในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นให้ดีกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับค่าย

อยากให้ที่ค่ายมีกิจกรรมเยอะ ๆ ไม่ใช่สร้างแต่บ้านดินอย่างเดียว อยากให้มีการจัดแข่งกีฬา To Be Number One ทำให้เรามีความสนิทกันมากขึ้น อยากให้พวกเราปกครองกันเองแบบพี่แบบน้อง (ไม่มีการบังคับ) อยากจะให้มีเมนูอาหารมากกว่าเดิม ไม่ใช่แค่ผัดผริก (ถ้ามีงบบพอ) อยากให้ที่ค่ายสอนอะไรที่แปลก ๆ ที่เราไม่เคยทำมาก่อน เช่น การทำยา เพราะเราสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

น.ส.มณีนันท์ หล้าก้อน ชื่อเล่น หนึ่ง

เยาวชนคนสร้างชาติกลุ่มอำเภอฟ้าว

นางสาวสุจิตรา ใจลึก ชื่อเล่น เมย์

ถ่ายเรามีอะไรดี ๆ

ถ่ายแห่งนี้ฉันได้ไปร่วมมาแล้วถึง 4 ครั้ง ฉันมีความสุขที่ได้มาที่นี่ บรรยากาศที่นี่ยิ่งท่ามกลางภูเขาที่ล้อมรอบ ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ นอกจากหลอดไฟฟ้าเพียงไม่กี่หลอดเท่านั้น เวลาหุงหาอาหารเราจะขึ้นไปเก็บฟืนจากเขาหลังค่าย ส่วนประกอบของอาหารส่วนใหญ่เป็นผักที่ขึ้นเองตามตามบริเวณค่ายหรือที่ปลูกไว้เอง และจะไม่ใช้เนื้อสัตว์ประกอบอาหาร และเครื่องปรุงรสที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเด็ดขาด! ที่นี่เราจะตื่นนอนตอนตี 4 ครึ่ง คนไหนที่ขี้เกียจก็จะต้องตื่นตัวเองหน่อย เราตื่นเช้าเพื่อทำวัตร สวดมนต์ และรับฟังธรรมะ ตอนเช้าสมองปลอดโปร่งถ้าได้รับสิ่งดีๆ จะทำให้จิตใจสงบ มีสมาธิ และสติในการดำเนินชีวิต อาจารย์สุเมธได้เน้นหลักในการดำเนินชีวิต ให้อารมณ์ดี รู้จักความพอดี ไม่เสแสร้งทรมานตัวเองมากเกินไป แต่ให้รู้จักสะสมทรัพย์ภายใน คือ คุณความดีและจิตใจที่เป็นกุศล หลังจากรับธรรมะแล้วก็จะออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายได้คลายความเมื่อยล้าและเกิดความตื่นตัว พอออกกำลังกายเสร็จจึงรับประทานอาหารเช้าที่มีประโยชน์ สะสมพลังที่จะลุยงานต่อไป

ฐานแรก คือ เตรียมดินทำบ้าน ดินเป็นศิลปะที่ออกแบบตามจินตนาการและฝีมือของแต่ละคน ออกแรงหลายๆ แรงหลายฝ่ามือ ไม่นานนักก็เสร็จเป็นหลัง บ้านที่ทำด้วยวัสดุไม่มีราคา มีเพียงแค่ดิน แกลบ ฟางข้าว เราก็สามารถทำที่พักสำหรับชาวค่ายของเราได้ บ่ายๆ แดดแรงจะเข้าร่วมทำถุงเชื้อเพาะเห็ดไว้กินกันเอง เกษตรกรที่มาให้ความรู้เป็นตัวอย่างของผู้ที่ประสบความสำเร็จจากการเพาะเห็ดขาย เขาทำเป็นอาชีพเสริม แต่มีรายได้มากจนกลายเป็นเศรษฐีรายย่อยได้

นอกจากนี้ยังได้ฝึกการย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ คือ ดินคราม ผ้าฝ้ายที่เราย้อมนำไปทอเป็นผืนส่งออกต่างประเทศทำรายได้ให้กับเจ้าของกิจการอย่างมาก ธรรมชาติได้ให้อะไรกับมนุษย์หลายๆ อย่างที่น่าทึ่ง คือ เจ้าจุลินทรีย์ตัวเล็กๆ ที่เรานำอาหารพวกกากน้ำตาลผสมแกลบกันดินไปให้มันกิน แล้วนำตัวจุลินทรีย์มาผสมกับกากอาหาร เศษขยะ วัสดุเหลือใช้จากการเกษตรพวกฟางข้าว กากถั่วหมักรวมกันไว้กลายเป็นปุ๋ยชีวภาพ ช่วยให้พืชโตเร็วและรักษาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนผลิตภัณฑ์ในชีวิตประจำวัน เราก็ทำ

ขึ้นเอง คือ น้ำยาเอนกประสงค์ สามารถชำระร่างกาย ล้างจานชาม ซักผ้าได้อีกด้วย เราทำมาจากน้ำหมักผลไม้

การได้มาใช้ชีวิตอยู่ที่นี้ห่างไกลจากความสะดวกสบายจากเทคโนโลยี แต่เราก็ได้มีภูมิปัญญาใช้ในการดำรงชีวิต อยู่ร่วมกันอย่างที่พี่น้องให้ความช่วยเหลือกัน บางคนมีปัญหาจะนำมาเปิดใจสู่กัน และช่วยแนะแนวทางการแก้ปัญหาหลายคนได้ปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น และเห็นคุณค่าของตัวเองมากขึ้น ทำประโยชน์ให้กับสังคม เว้นจากอบายมุข เป็นเยาวชนที่ดีของประเทศไทย มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างฉลาด และเอาตัวรอดจากสังคมปัจจุบันได้

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

คือ ต้องการความสามารถในเรื่องวิถีชาวบ้าน และภูมิปัญญาไทย ที่เยาวชนปัจจุบันมีโอกาสดำเนินชีวิตน้อย เช่น งานหัตถกรรมจักสาน ทอผ้า การทำขนมไทย ประเพณีท้องถิ่น การทำเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา เกษตรไร้สารพิษ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของค่าย

ควรขยายกลุ่มเป้าหมายให้กว้างขึ้น นอกจากเยาวชน ควรมีกิจกรรมเกษตรกร ผู้นำชุมชน นักเรียน นักศึกษา ได้มาเรียนรู้ค่ายนี้ และให้ความร่วมมือ ให้การสนับสนุนการจัดค่าย เพื่อสร้างคนที่ดีให้มีอยู่ในสังคมมาก ๆ เพราะอย่างน้อยค่ายนี้ก็ได้ให้อะไรหลายสิ่งหลายอย่าง อย่างที่ฉันได้รับมา

นางสาวร่มฉัตร นาวะระ (นุ่น)

คุณธรรม ได้จากงานที่ คุณนะทำ

- ทำให้ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมายจากธรรมชาติรอบๆ ตัว
- สามารถนำสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวเรามาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ จากสิ่งที่เราหรือใครบางคนมองไม่เห็นค่าแต่ก็สามารถนำมาใช้นำทำให้เกิดประโยชน์ได้
- ได้ทำบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เคยทำ ได้ความรู้ได้ความเข้าใจจากการทำสิ่งต่างๆ ในครั้งนี้ เช่น นวัตกรรมที่อยู่ที่เราอาศัย มาทำเป็นอาหาร
- ได้รู้จักการใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหามากขึ้น ด้วยเหตุด้วยผล โดยปราศจากอารมณ์ ทำให้เราใจเย็นมากขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาคิดดี ปัญหานั้นได้ถูกแก้ไขอย่างถูกต้อง
- ทำให้มีสมาธิมากขึ้น มีจิตแน่วแน่ ทำให้ทำงานต่างๆ ประสบความสำเร็จไม่ว่าจะทำอะไรทั้งในชีวิตประจำวันทั้งทางด้านการเรียน
- ทำให้เป็นคนที่มีความรับผิดชอบมากขึ้น เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น รู้จักคิด รู้จักการเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน “ทำเพราะให้ไม่ใช่ทำเพราะอยากได้”
- รู้จักการให้อภัย เพราะการให้อภัยเป็นสิ่งที่จะทำให้คนเราอยู่ร่วมโลกกันได้ ถ้าเราไม่รู้จักรให้อภัย โลกก็จะมีแต่ไฟ
- ความรักและความผูกพัน ทำให้เรารู้จักรักที่จะทำในสิ่งที่ดี รักที่จะทำในสิ่งที่ดีๆ และความ รักเหล่านั้นจะปรากฏให้เราได้เห็นและเกิดความผูกพัน ผูกพันที่จะทำในสิ่งดีเหล่านั้น
- หวงแหน หวงแหนทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น ป่าไม้ ซึ่งเป็นสิ่งก่อดินอะไรหลายๆ อย่างที่เป็นสิ่งสำคัญ ต่อคนเรา ทำให้รู้จักใช้รู้จักดูแลป่าไม้ให้ดำรงอยู่คู่กับเราตลอดไป

ประสบการณ์ชีวิตที่เป็นผลจากการนำความรู้ไปใช้

จากการเข้าค่ายในครั้งนั้นทำให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ซึ่งในบางสิ่งบางอย่างนั้น ข้าพเจ้าก็ไม่เคยรู้เพราะจากในห้องเรียนมีเพียงตำรา ตำราเหล่านั้นไม่สามารถที่จะทำให้เราเรียนรู้ได้ทั้งหมด บางคนเก่งเพียงตำรา และตำราเหล่านั้นให้เพียงประโยชน์ให้เพียงความรู้ที่ตีกรอบ การที่เราที่สัมผัส

ได้ทำเองได้เรียนรู้ด้วยตนเอง สิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งที่เรียกได้ว่าเป็นความภาคภูมิใจอย่างหนึ่ง การที่ข้าพเจ้าได้ลองทำ ลองเรียนรู้จากค่ายนี้ ทำให้ข้าพเจ้ารู้จักอะไรหลายๆ อย่างมากขึ้น ทั้งประสบการณ์ในการทำงาน ประสบการณ์ชีวิต ซึ่งบางสิ่งบางอย่างเหล่านั้นข้าพเจ้าไม่เคยได้แม้เพียงจะลองทำเลย ซึ่งประสบการณ์ต่างๆ เหล่านี้ทำให้ข้าพเจ้าได้รู้และสามารถปรับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งทางด้านการเรียนในปัจจุบัน และการทำงานในอนาคต ทั้งการใช้ชีวิตกับการอยู่ในสังคม ซึ่งไม่ใช่มีเพียงเราเท่านั้นที่เราจะต้องใช้ชีวิตด้วย ไม่ว่าจะเป็นสังคมเล็กๆ หรือว่าสังคมใหญ่ก็ตามและทำให้ข้าพเจ้ารู้จักที่จะพึ่งพาตนเองมากกว่าที่จะคอยให้ผู้อื่นมาเป็นหลักให้เรา รู้จักคุณค่าของเงิน รู้จักใช้ รู้จักการรับประทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพ การทำงานเป็นขั้นตอน มีการวางแผนไม่ว่าจะเป็นแผนงาน หรือแผนชีวิตทำให้ข้าพเจ้ารู้จักคิด เป็นคนที่มีความคิดที่ดี คิดแต่ในสิ่งที่ดี ให้อภัย และขอโทษ “คิดดี ทำดีตามมา” “ขอโทษ เมื่อทำผิด อภัยเป็นนิมิตเมตตา” การทำความดีไม่ใช่ทำเพราะหวังผลตอบแทน ควรทำเพราะใจเพราะการที่เราทำอะไรด้วยใจจะทำให้สิ่งที่ทำนั้นประสบความสำเร็จทั้งตัวเราเองและคนรอบข้าง

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

- ต้องการเรียนรู้แบบใกล้ชิดธรรมชาติ อยู่กับธรรมชาติ และอะไรที่เป็นธรรมชาติ
- ต้องการเรียนรู้สิ่งที่จะนำพาเราไปอยู่ร่วมและใช้ชีวิตกับคนภายนอก
- เรียนรู้ที่จะใช้อะไรที่เป็นธรรมชาติ และการนำธรรมชาติเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และคุ้มค่าที่สุด
- เข้าถึงแก่นแท่งการดำรงชีวิตในสังคมอย่างสงบสุขและมีความสุข

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของค่าย

- มีการจัดกิจกรรมดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- ให้มีการจัดค่ายกิจกรรมต่างๆ ที่อยู่กับธรรมชาติ ไม่ต้องมีเทคโนโลยีมาเกี่ยวข้อง
- มีผู้ประสานงานและโครงการอย่างต่อเนื่อง

นางสาวแพรพรรณ จันทรพิทักษ์ (เบล)

ถ่ายสร้างคน คนสร้างค่าย

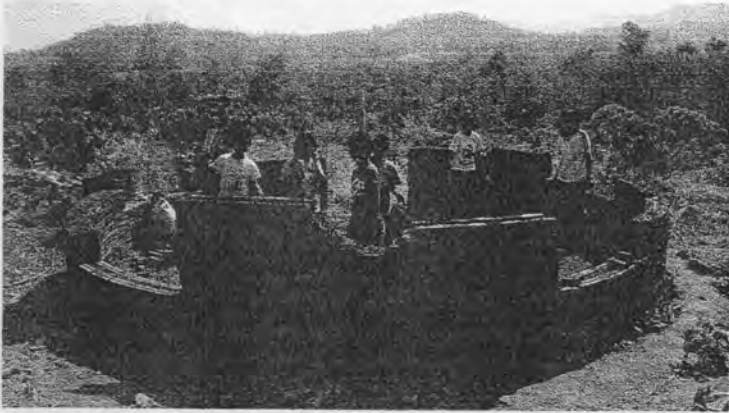

เมื่อเริ่มแรกที่ได้รู้ว่าจะมาเข้าค่ายเยาวชนคนสร้างชาติ ที่สวนสานฝันปันบุญ นั้นเป็นความรู้สึกที่ดีมากเลย เพราะดูคร่าวๆ จากเอกสารที่ทางค่ายส่งมาให้มีกิจกรรมที่น่าสนใจมาก ทั้งการทอดผ้า การเพาะเห็ดแล้วไหนจะยังเรื่องการเดินป่าอีก แต่กิจกรรมที่เด่นสุด คือ การปั้นบ้านดิน คิดดูแล้วก็อยากจะไปค่ายไวๆ จัง เมื่อวันเวลาผ่านไปเราก็ได้ไปเข้าค่ายจริงๆ แต่ระยะทางกว่าจะไปถึงค่ายไกลมากๆ เลยแล้วก็ทุรกันดาร แห้งแล้ง โหยสารพัดความคิดที่แวบขึ้นมาในสมองเมื่อก้าวเท้าเหยียบที่ค่ายแห่งนั้น ตอนที่พวกเราไปถึงที่นั่นก็เป็นช่วงบ่ายมีเด็กที่มาเข้าค่ายที่

เห็นก็คือ พวกเด็กจากจอมทองดูแล้วก็คงไม่ธรรมดา ม.ต้น แล้วก็มีพวกเราจากพร้าวแค่นั้นเอง แล้วสมาชิกชาวค่ายก็เริ่มทยอยกันมาเรื่อยๆ จน คณบดีสมาชิกของเราก็ก้นครบ แต่ที่น่าสนใจคือไม่มีรุ่นพี่ที่คอยดูแลสมาชิกภายในค่าย แล้วที่นี่เราก็ต้องมาดูแลจากสมาชิกทั้งค่าย เป็นที่สรุปก็คือ เราต้องกลายมาเป็นพี่คอยดูแลน้องๆ และเราทั้งหมดจากพร้าวก็ต้องรับหน้าที่มาโดยปริยาย ซึ่งจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ซะด้วยซิ ยิ่งไงพี่ๆ พรวาก็ขอรับหน้าที่นี้เลยนะค่ะ ว่าแล้วพี่พร้าวก็ต้องจัดการดูแลน้องๆ ทุกคนทั้งเรื่องที่จะต้องทำให้น้องๆ ในค่ายทำความรู้จักกัน ซึ่งก็ทำได้โดยการชวนน้องๆ ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งแนวในการของพี่พร้าวเราจะเน้นความเป็นกันเองกับน้องๆ คุยแบบตลกๆ ซึ่งน้องๆ ก็ชอบเราและรู้จักกันมากขึ้น

การทำงานที่ค่าย น้องๆ บางคนอาจจะไม่เคยทำเมื่อตอนอยู่ที่บ้าน ซึ่งมาอยู่ที่นี่ทุกคนได้เรียนรู้ในหลายๆ อย่าง อย่างแรก คือ การทำอาหาร ซึ่งช่วงเวลากการทำอาหารนี้จะทำให้น้องๆ อยากทำ อยากช่วยพี่ๆ ทำ ซึ่งเราก็จะแบ่งหน้าที่ง่ายๆ ให้น้องๆ ได้มีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้น้องภูมิใจในตัวเองว่ามีส่วนร่วมในการทำอาหารมื้อนี้ (ถ้ามันอร่อยก็จะภูมิใจเป็นพิเศษ) อย่างน้อยก็ช่วยเค็ดผัดใจ ว่าต่อไปเรื่องการทำกิจกรรมในแต่ละวัน ซึ่งก็มีการทำปุ๋ยจุลินทรีย์ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ที่น้องๆ ค่าย และพี่พร้าวยังไม่เคยลองทำแล้วเราก็ได้มาทำและปฏิบัติจริงๆ ที่ค่ายแห่งนี้ อีกทั้งการเพาะเห็ด นี่แหละเรียนรู้ของจริงเพราะแต่ละคนจะได้ลองทำตั้งแต่ผสมส่วนประกอบต่างๆ จนไปถึงการบรรจุถุง ซึ่งขั้นตอนนี้เองที่ทุกคนจะต้องสังเกต

และพิถีพิถันกันมากหน่อย เพราะต้องคอยทบทวนที่บรรจุเชื้อเห็ด ซึ่งต้องทบให้แน่นๆ แต่ว่าจะต้องไม่ทุกแรงเกินไป เพราะอาจจะทำให้ถุงแตก ซึ่งมันก็เกิดขึ้นจริงๆ ตรงที่ว่าน้องบางคนทบแรงจนแตก แล้วก็ต้องทำใหม่ เห็นพวกน้องๆ รู้จักกันแล้วก็รู้สึกดีมากเลย ว่าผ่านเรื่องการเรียนรู้ที่เราและน้องๆ ได้จากค่ายแล้ว ยังไม่หมดแค่นี้ ยังมีการสอนการย้อมผ้าด้วย รู้สึกว่าน้องๆ ผู้หญิงและเราจะชอบฐานนี้เป็นพิเศษเพราะเมื่อย้อมเสร็จแล้ว แต่ละคนก็จะได้ผ้าเช็ดหน้าเป็นของตัวเองที่ลงทุนทำด้วยฝีมือตัวเองเลย ซึ่งหน้าตาผ้าเช็ดหน้าของแต่ละคนก็จะแตกต่างกันไป แล้วแต่ว่าเทคนิคในตอนมัดผ้าของแต่ละคนจะมัดแบบไหน ซึ่งจะทำให้เราภูมิใจในชิ้นงานของตัวเอง

กิจกรรมอีกอันหนึ่งก็คือ การปั้นบ้านดิน ซึ่งวัตถุดิบที่เราจะใช้ปั้นบ้านดินนั้นแน่นอนอยู่แล้วก็ต้องเป็นดิน แต่ดินที่เราใช้นั้นเป็นดินโคลน ซึ่งเราและน้องๆ จะต้องไปเอาโคลนจากอ่างน้ำแม่อาว ซึ่งช่วงที่เราไปนั้นเป็นช่วงหน้าร้อน น้ำในอ่างก็จะแห้งเพราะว่าเขาจะสูบน้ำเอาไปใช้แล้วที่โน่นก็จะเหลือดินได้อ่างน้ำ ซึ่งจะเป็นดินที่ดี คือ มีสีน้ำตาลและเหนียวมากๆ 555 ! นี่แหละเรื่องสนุกมันก็ตรงที่ว่า เราไม่เคยเล่นโคลนพอได้เล่นก็ว่าจะลงไปเพราะจะต้องช่วยกันขุดดินขึ้นมา แต่ว่าพอก้าวขาปุ๊บก็จมปั๊บเลยกว่าจะออกได้ก็นานพออยู่แล้วก็ต้องมีคนช่วยกันดึงด้วย เด็กๆ ขนดินด้วยเล่นดินไปด้วย ทำให้เด็กๆ สนุกกันใหญ่เลย เป็นภาพที่น่าจดจำมาก เพราะไม่รู้จะมีโอกาสได้มาทำกิจกรรมแบบนี้อีกรึป่าว

และกิจกรรมการเรียนรู้สุดท้าย คือ การเดินป่า ซึ่งวันนี้แหละที่เป็นตัวว่าเราจะดำรงชีวิตอยู่ในป่าได้รึป่าว ก็เริ่มจากการเอาใจช่วยในครั้งนี่ก็คือ ตัวเล็ก ซึ่งต่างจากเด็กนั่นไม่ใช่ปัญหาเพราะเราทั้งนั้น ว่าน้องมันจะเดินได้และที่น่าจดจำคือ ทุก

เดินไปเรื่อยๆ ซึ่งเหตุการณ์ที่เราต้องสมาชิก 1 ในนั้นก็คือน้องมัน น้องเค้าทั่วไป ถ้าเทียบจากเด็กรุ่นเดียวกัน แต่ทุกคนต่างก็เอาใจช่วยน้องมันกันข้ามเขาได้รึป่าว และแล้วน้องเค้าก็ทำคนช่วยกันทำอาหารกินกันในป่า ได้

เรียนรู้การทำอาหารจากไม้ไผ่หุงข้าวจากกระป๋องและผลก็ออกมาก็คือ ข้าวบางอันก็สุก บ้างก็ดิบ แต่ที่แย่หน่อยก็คือข้าวไหม้ แต่เราทุกคนก็แบ่งกันกิน * ถึงแม้จะไม่อร่อยแต่เราทุกคนก็อิ่มใจ* ก็ได้ร่วมกันมาเรียนรู้การใช้ชีวิตในป่าร่วมกัน

และทั้งหมดนี้ก็คือการเรียนรู้ที่เราและน้องๆ ในค่ายทั้งหมดได้เรียนรู้ร่วมกันและเก็บความประทับใจไว้ในห้วงหนึ่งของกาลเวลา ที่เราได้เคยผ่านมานี้ * ค่ายसानฝัน ปันบุญ* ของพวกเราทุกคน

ร้อยละ 100% หนึ่งทำ

เรื่องที่เรามาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ก็คือ การกินอาหารมังสวิรัต ซึ่งตอนแรกก็มีเพื่อนที่ไปเข้าค่ายด้วยกันทำก่อนแล้ว เราก็เพิ่งเริ่มทำเมื่อวันที่ 1 มค. 48 โดยจะกินทุกๆ วันเสาร์ เพราะว่าเป็นวันเกิด แล้วตอนนี้กำลังคิดว่าอาจจะกินมังสวิรัตเพื่อคนในครอบครัวด้วย ซึ่งอาจจะทำไปเรื่อยๆ ละ

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

- อยากเรียนรู้การปลูกข้าว และปลูกผักไว้กินเองในค่าย ปลูกเยอะๆ เลย เอาหลายๆ แปลง
- การเลี้ยงปลาในบ่อ “เอาปลาคู ปลานิล ปลาตะกวดด้วย”

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของค่าย

- เอาให้ค่ายมีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติสุดๆ แบบการสร้างเรือนพัก เอาแบบใช้บ้านดิน ไม่ต้องมีอิฐ หรือบ้านพักที่เป็นปูนเลยแม้แต่คนเดียวเลย
- ทางที่ตีไฟฟ้าก็ไม่แนะนำให้ใช้ เพราะการที่อยู่อย่างธรรมชาติก็ต้องไม่มีไฟฟ้าจะ

นางสาวนิตยา ยิ่งเจริญ (กระแต, อ๊อบแอ็บ)

ความหมายและคุณค่าต่อการพัฒนาจิตใจ

ได้รับการปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรม จะเห็นได้จากการตั้งแต่เช้าเพื่อมาทำวัตรเช้า ฝึกการทำงาน จากฐานงานต่างๆ ที่ทางค่ายสานฝันปั้นบุญจัดไว้ในแต่ละวัน เพื่อเป็นแนวการปฏิบัติกิจกรรมใน 1 วัน ความรับผิดชอบ ฝึกทั้งความรับผิดชอบต่อตัวเอง และต่อผู้อื่น คือน้องๆ ที่มาเข้าค่ายในแต่ละวันของการเข้าค่าย รุ่นพี่เองต้องรับผิดชอบต่อน้องๆ ด้วย ดูแลน้องๆ คอยตักเตือนน้องๆ เมื่อน้องๆ ทำผิด เป็นแบบอย่างที่ดีของน้องและที่สำคัญ คือ สร้างความสนุกสนานให้แก่้องๆ เป็นการผ่อนคลาย ความซื่อสัตย์ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว ทำอะไรเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ความเป็นผู้นำ ฝึกความเป็นผู้นำที่ดี โดยเริ่มจากเป็นพี่เลี้ยงประจำกลุ่มสี่ และเปลี่ยนไปเป็นพี่เลี้ยงของค่ายแห่งนี้โดยอัตโนมัติ ฉันทประทับใจที่พวกเราที่ให้้องสนุกกับการทำงาน พวกเราได้ร่วมกันสร้างมิตรภาพอันน่าประทับใจไว้ แม้ไม่ได้อยู่ใกล้กัน แต่สายสัมพันธ์ยังคงสื่อถึงกันเสมอ

ได้เรียนรู้วิถีชีวิต และความรู้เบื้องต้นของการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การใช้ชีวิตควบคู่ไปกับธรรมชาติโดยไม่รบกวนธรรมชาติมากเกินไปจนทำให้เสียสมดุลธรรมชาติ เช่น การทำบ้านดินที่พวกเราชาวค่ายชอบกัน ได้เล่นโคลน ได้ใช้ทักษะในการก่อดิน การย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ การทำปุ๋ยชีวภาพที่เราเองได้เป็นคนลงมือปฏิบัติ การทำน้ำยาเอนกประสงค์ใช้เอง น้ำยาเอนกประสงค์นี้สามารถนำไปใช้ได้หลายอย่าง เช่น ถ้างาน ซักผ้า สระผม ฯลฯ การเพาะเห็ด ซึ่งเป็นหนึ่งในอาชีพที่น่าสนใจ การทำหัวเชื้อจุลินทรีย์ น้ำหมักจุลินทรีย์ ซึ่งนำสิ่งของเหลือใช้ หรือเศษวัสดุต่างๆ มาทำทั้งนั้น กิจกรรมต่างๆ ที่เราได้ทำในค่ายแห่งนี้ล้วนแล้วแต่นำมาประกอบอาชีพได้ทั้งนั้น

ในค่ายสานฝันฯ ของพวกเรามุ่งเน้นและส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ ประเพณีท้องถิ่น การใช้วิถีชีวิตแบบชาวบ้าน การใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล เราพึ่งพาธรรมชาติ และธรรมชาติก็พึ่งพาพวกเรา หากเราจะไม่ใช้สารเคมีที่มันเป็นการปนทอนและทำลายธรรมชาติให้เสื่อมโทรม อยู่อย่างพอมิพอกิน และจะเน้นย้ำพระราชดำริของในหลวง “เศรษฐกิจพอเพียง” การมีอยู่อย่างพอมิพอกินไม่หวังแต่ได้ ไม่เห็นแก่ตัว เน้นน้ำใจ การมีน้ำใจกับผู้อื่น รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม การพลิกฟื้นวัฒนธรรมแบบชุมชน การเป็นอยู่อย่างน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า

ค่ายของเรามีมุมมอง และแนวคิดที่ต่างออกไป ในสังคมปัจจุบันผู้คนจะบ้าเห่อไปกับวัฒนธรรมตะวันตก และญี่ปุ่น ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย บ้าแฟชั่น แต่ค่ายของเราเน้นการอยู่อย่างสมถะ ณ ค่ายแห่งนี้เราทานข้าวกล้อง และทานอาหารมังสวิรัต ซึ่งไม่เหมือนใคร เราจะไม่ฆ่าสัตว์ แม้กระทั่ง “ขง” พวกเราใช้ดินสร้างบ้านแทนที่เราจะใช้ปูนซีเมนต์ ปูกระเบื้อง เพราะเราเห็นว่าในดินนั้นมีแร่ธาตุหลายๆ ชนิดที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์

ปฏิบัติจริง จึงจะเข้าถึงความจริง

การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดในตัวฉันคงเป็นเรื่องที่รับประทานมังสวิรัตอย่างเป็นจริงเป็นจัง ฉันเริ่มทานมังสวิรัตแต่เป็นจริงเป็นจัง โดยปฏิญาณกับตัวเองว่า “ตั้งแต่วันนี้ไปฉันจะไม่ทานเนื้อ” เริ่มตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2547 เป็นต้นมาจนถึงวันนี้ก็ประมาณ 3 เดือนแล้ว และฉันคิดว่าฉันจะทานมังสวิรัตตลอดไป ละเว้นชีวิตสัตว์ ฉันไม่ฆ่าสัตว์เลยหลังจากกลับมาจากค่ายसानฝันฯ และที่สำคัญฉันไม่ขี้เกียจแต่ก่อนหากมีเวลาว่าง ฉันจะใช้มันและหมดไปกับการดูทีวี ฟังเพลง และอยู่เฉยๆ แต่เดี๋ยวนี้ฉันชอบที่จะไปช่วยงานพ่อแม่ที่สวน ฉันพยายามบอกกับพ่อแม่ให้หันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ ทุกๆ วัน จนในที่สุดพ่อกับแม่ก็ลองทำปุ๋ยชีวภาพ เติ๋ยวนี้ฉันปลูกผักกินเอง และที่สำคัญคือมันปลอดภัยจากสารเคมี ฉันชื่นชอบและประทับใจในชุมชนโอศก ครั้งแรกที่ฉันได้เห็น ศิริชะโอศก ฉันรู้สึกทึ่งกับธรรมชาติ ที่มันหาได้ยากมาในปัจจุบัน สงบ ร่มเย็น ไร้สารพิษ คนที่นั่นยิ้มแย้มแจ่มใส มีสัมพันธไมตรีที่ดี ฉันชอบรอยยิ้มของชาวชุมชนโอศก อธิษาศัยที่ดีและด้วยธรรมชาติของที่นั่นทำให้ฉันหลงใหล คลั่งไคล้ในความเป็นโอศก ณ ที่นั่นปลูกผักไร้สารพิษที่นั่นเป็นมิตรกับทุกคน ที่นั่นไม่จนน้ำใจ ที่สำคัญคือที่นั่นทานมังสวิรัตกัน และอีกอย่างหนึ่งที่ฉันประทับใจ คือ ที่ศิริชะโอศก เวลา 12.00 น. ของทุกวันไม่ว่าชาวศิริชะจะทำอะไรอยู่พวกเขาจะหยุดทำทุกอย่าง แล้วสงบนิ่ง เพื่อไว้อาลัยให้แก่สรรพสิ่งในโลกนี้ เรียกว่า “เวลาสันติภาพ”

ฉันได้มีโอกาสเลี้ยงน้อง สมาชิกใหม่ของชาวชุมชนศิริชะโอศก ชื่อน้อง “เมฆเมือง” ชื่อนี้พ่อท่านโพธิ์รักษ์เป็นผู้ตั้งให้ ฉันชอบชื่อของชาวโอศก เช่น นุ ภูคำฟ้า, เจน สายเมฆ, ดูน ผาก้อง เป็นต้น ถิคดูเล่นๆ หากฉันไปอยู่ชุมชนศิริชะโอศก พ่อท่านจะตั้งชื่อฉันว่าอย่างไร?

ฉันได้เห็นภาพที่ไม่ใช่ความฝัน คือ ภาพที่ชาวชุมชนศิริชะโอศกตามบ้านใกล้เรือนเคียงหรือผู้ที่ผ่านไปมาก็จะพากันอุ้มน้องเมฆเมือง มาเล่นน้อง ยังกะน้องเป็นของเล่นชิ้นใหม่ที่นำदनอมและดูแลตลอด

ฉันรู้สึกชอบที่นั่น ฉันรักชุมชนสิริชะอโศก และที่สำคัญฉันอยากกลับไปที่นี่อีก เป้าหมายสูงสุดในชีวิตของฉันอยู่ที่นั่น ฉันคาดหวังอนาคตของตัวเองไว้ว่า “ฉันจะตั้งใจเรียนให้จบ ทำงานเก็บเงินให้แม่ ประมาณ 10-15 ปี แล้วฉันจะวางทุกอย่างแล้วไปอยู่สิริชะอโศก และช่วยงานครูสุเมธ ที่สำคัญคือ ถ้าฉันตั้งใจทำอะไรแล้ว ฉันมักจะ ไม่กลั่นน้ำลายตัวเอง ฉันต้องทำสิ่งที่ฉันตั้งใจไว้ให้ได้ อยากไปให้พ้นสังคมหลอกลวงและไปใช้ชีวิตอย่างที่ฉันต้องการที่นั่น I am Asoke woman.

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

อยากเรียนรู้เรื่องการทอผ้า เย็บผ้า และทดลองปฏิบัติจริง อยากย้อมสีผ้าอย่างเป็นจริงเป็นจัง และปลูกผักกินเองในค่าย

ถ้าเป็นไปได้ “อยากไปยังชีพ ใช้ชีวิตในป่า ถ้ามีโอกาสหรือถ้ามันเป็นไปได้จริงๆ ก็อยากให้มีสักค่ายหนึ่งที่เรได้นอน กิน หาเลี้ยงตนเองในป่าเลย ยิงดี

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของค่าย

ปรับปรุงเรื่องน้ำ ทั้งน้ำดื่มและน้ำใช้ อยากให้ปรับปรุงเรื่องน้ำที่ใช้สำหรับทำการเกษตร เช่น ปลูกผักสวนครัว ผลิต รดต้นไม้ เป็นต้น เพราะน้ำอยู่ไกลจากสวนเกษตรของเราทำให้ยากลำบากต่อการดูแลรักษาดินไม้และผักที่ปลูกไว้

- จัดที่พักของชาวค่ายให้เป็นสัดส่วนชัดเจน (แยกชาย - หญิง)

- ไม่ต้องมีไฟฟ้า หรือมีให้น้อยที่สุด เพราะอยากใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติให้มากที่สุด

- น่าจะมีการจัดตั้งเสียงตามสายในบริเวณต่างๆ ของสวนเรา เพื่อรับฟังวิทยุ เกี่ยวกับข่าวเหตุการณ์ของบ้านเมือง สถานการณ์เคลื่อนไหวต่างๆ เช่น เวลาเช้า พักทานอาหารกลางวัน ช่วงพักตอนเย็น เป็นต้น พอตตอนกลางคืนก็นำเรื่องราว ข่าวคราวต่างๆ มาสู่เวที เพื่อวิจารณ์และสรุปกันให้ทุกคนออกความคิดเห็นของตัวเอง

นางสาวสุชาลณี คำไชย (นิก)

ค่ายแห่งการเรียนรู้และสานฝัน

- ได้ทำในสิ่งที่เวลาอยู่บ้านไม่ได้ทำ เช่น ทำกับข้าว ชักผ้า หาวตุ๊กตาที่จะใช้มาทำอาหาร ที่มีอยู่ในค่ายมาทำกับข้าว กินอาหารที่ปกติแม่จะทำให้ทานแล้วไม่ชอบทาน
- รู้จักอดทน อดกลั้นกับอารมณ์บางช่วงที่ไม่สามารถปรับให้เข้ากับเหตุการณ์ได้
- รู้จักคิดใช้สมองในการแก้ไขปัญหา ทำให้สมองเกิดการพัฒนา
- รู้ถึงการทำงานที่ยากลำบาก และการต่อสู้จนสำเร็จมาเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับตน
- รู้จักการมีสัมพันธภาพกับคนต่างถิ่น จนสามารถอยู่ร่วมกันจนจบค่าย
- รู้จักเผื่อแผ่ให้กับคนอื่น
- ได้แนวทางในการรู้จักใช้ชีวิตให้มั่นคง
- ได้เรียนรู้กิจกรรมที่สร้างรายได้จนเป็นอาชีพ
- ให้ทุกๆ คนร่วมกันวางแผนในการทำงาน
- รู้จักที่จะทำสิ่งดีๆ ให้กับสังคม
- รู้จักคิดที่จะใช้ของที่จำเป็นและไม่จำเป็น และรู้จักจะใช้เวลาให้คุ้มค่า
- ได้เห็นสภาพป่าอย่างใกล้ชิด รู้จักการดำรงชีวิตในป่าด้วยตนเอง
- สร้างความเป็นผู้นำ และบุคคลที่ค้ำจุนตัวอยู่ตลอดเวลา
- ได้เห็นบุคคลที่มีแนวคิดที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป สร้างเป็นชุมชนจนเข้มแข็ง
- ได้เรียนรู้วิถีของคนจากต่างถิ่น ในส่วนที่แตกต่างจากเรา
- ได้ฝึกสมาธิ จากการทำวัตรตอนเช้า ได้ร่างกายที่แข็งแรงจากการกินอาหารครบทั้ง 5 หมู่ และออกกำลังกายทุกๆ เช้า

- มีการที่ทุกคนๆ ได้แสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ตนเองในส่วนที่ต้องแก้ไขให้ทุกคนร่วมแสดงความคิด หาวิธีการแก้ไขร่วมกัน

ประสบการณ์ชีวิตที่เป็นผลงานจากการนำความรู้ไปใช้

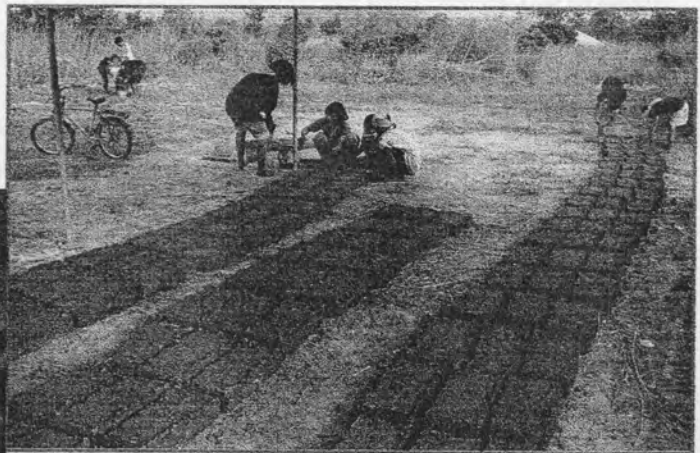
รู้จักพึ่งตนเอง รู้จักใช้เงิน รู้จักกินอาหารที่ให้คุณค่าแก่ร่างกาย เวลาทำงานบ้านก็จะทำด้วยความตั้งใจเหมือนกับอยู่ค่าย ชักผ้าด้วยตนเอง เวลาอยู่ร่วมกับเพื่อนก็จะรู้จักผ่อนหนักเบา เอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งโดยรวมๆ แล้วประสบการณ์ที่นำมาปรับใช้ก็ได้นำมาปรับใช้กับชีวิตที่ดำเนินไปทุกๆ วัน ซึ่งผลงานจากการใช้ประสบการณ์นี้อาจจะมองเห็น ไม่ได้ชัดเจนชัด ! แต่ว่า...มันทำให้ข้าพเจ้ารู้จักใช้ชีวิตมากขึ้น

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

- การใช้ชีวิตกับธรรมชาติโดยแท้
- การใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติที่มีอยู่ นำมาเลี้ยงชีพให้อยู่รอด
- การฝึกฝนที่ทำให้เราเป็นคนตระหนักก่อนที่จะทำการใด
- อาชีพที่สามารถพัฒนาเป็นรายได้ให้กับตนเองหรือชุมชน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของค่าย

ไม่อยากให้มีเทคโนโลยีเข้ามาในการจัดค่ายมากจนเกินไป

นางสาวเปรมวดี หลวงมณี (เดียร์)

ได้เรียนรู้อะไรจากค่าย

- มีสมาธิที่แน่วแน่ มีความอดทนอดกลั้นมากขึ้น
- รู้จักการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน
- รู้จักการให้อภัย ระวังความโกรธได้ด้วยเหตุผล
- มีความรัก ความผูกพันและเห็นคุณค่าของป่าไม้มากยิ่งขึ้น
- ทำให้ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมายจากธรรมชาติรอบๆ ตัว

- ได้ทราบถึงแนวทางการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมั่นคงและมีสุข
- มีความรับผิดชอบมากขึ้น พร้อมทั้งรู้จักเสียสละให้ผู้อื่นมากขึ้น
- ได้ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำ เช่น ทำกับข้าว หาวัดถุดิบที่จะใช้ในการประกอบอาหาร ฯลฯ
- ได้รู้จักวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลและสติปัญญาโดยปราศจากอารมณ์
- ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นอาชีพได้ เช่น การเพาะเห็ด การทำปุ๋ย ฯลฯ

ประสบการณ์ชีวิตที่เป็นผลจากการนำความรู้ไปใช้

จากการเข้าค่ายในครั้งนี้ทำให้เราได้เรียนรู้หลายๆ สิ่งหลายๆ อย่าง ทั้งประสบการณ์ในการทำงาน และประสบการณ์ชีวิต ซึ่งทำให้เราสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นมาปรับปรุงใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการเรียน การทำงาน รวมไปถึงการอยู่ร่วมกับคนในสังคมที่ต่างกัน รู้จักพึ่งพาตัวเองมากกว่าที่จะคอยให้ผู้อื่นมาเป็นหลักให้เกาะ รู้จักการใช้เงิน กินอาหารที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อร่างกาย เวลาทำงานก็ทำงานอย่างมีขั้นตอนและทำอย่างตั้งใจเพื่อให้ได้ผลจากการทำดีที่สุด ฯลฯ

สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

- การใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติอย่างแท้จริง โดยไม่ต้องอาศัยเทคโนโลยี
- การเข้าถึงแก่นแท้ของการดำรงชีวิตในสังคมให้มีความสุข
- อาชีพต่างๆ ที่สามารถพัฒนาเป็นรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว รวมไปถึงชุมชน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของค่าย

- การดำเนินงานน่าจะต่อเนื่องมากกว่านี้
- มีผู้ประสานงานที่เข้าถึงสถาบันจริงๆ
- ในการจัดค่ายควรจัดแบบใกล้ชิดธรรมชาติมากกว่านี้ ปราศจากเทคโนโลยีสมัยใหม่

เด็กหลังเขาผู้ชำนาญการเดินป่า

เด็กชายอัศนัย ชัยยะ (น้องดรีม)

ภูมิลำเนาเลขที่ 33 บ้านห้วยกองเกาะ หมู่ 9 ตำบล
ป่าพุด อำเภอบ้านไธสง จ.ลำพูน
การศึกษา โรงเรียนบ้านไธสงวิทยา อำเภอบ้านไธสง
จ.ลำพูน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ประวัติการร่วมกิจกรรม

ประมาณต้นเดือนตุลาคม 2547 อาจารย์สุเมธ กับอาจารย์ทัศนุรต์ ไปร่วมเวทีชาวบ้านในการประชุมประจำเดือนของชาวบ้านห้วยกองเกาะ ในเวทีครั้งนั้น มีการระดมพลังสมองทำแผนที่ความคิด (Mind map) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชาวบ้านในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น หนึ่งในเรื่องที่พูดคุยกันคือเรื่องการพัฒนาเยาวชน โดยมีข้อเสนอเรื่องการจัดค่ายเยาวชนที่ศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรมสถานผืนป่าบุษย ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากบ้านห้วยกองเกาะประมาณ 8 กิโลเมตร อยู่คนละด้านกันของคอยผาแดง

วันที่ 11 ตุลาคม 2547 เด็กชายหลังเขาที่นั่งแอบฟังการประชุมในคืนนั้น ขอให้พ่อส่งมาเข้าค่ายที่สถานผืนป่าบุษย พร้อมกับเพื่อนรุ่นพี่อีกคน ชื่อ หน่อง (วสันต์ สุภาเปี้ย) อยู่อบรมจนถึงวันที่ 15 ตุลาคม โดยได้แสดงความสามารถในการเป็นผู้ชำนาญการและนำในการเดินป่า ซึ่งเป็นประสบการณ์เดิมที่เรียนรู้มาจากครอบครัว

หนัก
เอา
เบา
สู้

คุณแม่น้องครีม เล่าถึงพัฒนาการที่เกิดขึ้นกับลูกชายคนเล็กว่า หลังจากไปอบรมที่ค่ายมาแล้ว ก็รู้สึกได้ถึง การเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง เช่น มีความรับผิดชอบ ทำงานดูแลตัวเองทุกอย่าง มีความคิดความอ่านเป็น ผู้ใหญ่มากขึ้น จากเมื่อก่อนที่ชอบไปเล่นเกมส์ คอมพิวเตอร์ ตอนนี้วันเสาร์-อาทิตย์ ก็จะไปที่ค่ายเพื่อ ช่วยงานประจำด้านต่าง ๆ ร่วมกับ”น้อย” นักเรียนตาม อธิษาศยคนเดียวของค่าย

เมื่อถูกถามถึงความคาดหวังในอนาคต คุณแม่เคยคุยกับพี่สาวของครีมซึ่งกำลังศึกษาอยู่ใน ระดับอุดมศึกษา โดยพี่สาวบอกว่า ถึงเมื่อน้องครีมจะไม่เก่งในเรื่องการเรียนตอนนี้ ก็รอดูไปก่อน ไตมาคงจะเข้าใจชีวิตตนเองได้ดีขึ้น และแม่ก็เห็นว่าครีมคงจะเลือกดำเนินชีวิตในทางที่เหมาะสม ตามความคิดของตัวเอง

คุณแม่น้องครีมเป็นแม่บ้านดูแลกิจการร้านค้าของชำเล็ก ๆ ในหมู่บ้าน คุณพ่อเป็นผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน เวลาที่มีค่ายมักจะสนับสนุนน้องครีมให้เข้าร่วมกิจกรรม พร้อมกับมีหน่อไม้อัดπίบมา ฝากด้วยเสมอ ซึ่งคุณพ่อคุณแม่ น้องครีมมีความเชี่ยวชาญการทำหน่อไม้อัดπίบและหน่อหนึ่ง และย้ำ ว่าเป็นวิธีการดั้งเดิมที่ไม่ใส่สารกันบูด ทั้งที่รู้ว่าในแต่ละปีจะมีเสียบ้างประมาณ 20 % เราจึงอด ไม่ได้ที่จะนำเรื่องราวดี ๆ มาแบ่งปันดังต่อไปนี้

หน่อเสียบจะมีสีคล้ำ

การทำหน่อหนึ่ง

1. นำหน่อไม้สดมาแกะเปลือกออก ล้างน้ำ ตัดปลายหางและหัว
2. นำมาบรรจุใส่ถุงพลาสติก 2 ชั้น ไม่ต้องปิดปากถุง
3. เรียงถุงตั้งในถังน้ำ ใช้เวลา ประมาณ 1-2 ชั่วโมง
4. นำออกมารัดปากถุงด้วยยางรัดให้ แน่น แล้วมัดด้วยเชือกฟางสำหรับแขวน และ สามารถเก็บไว้รับประทานได้เป็นปี

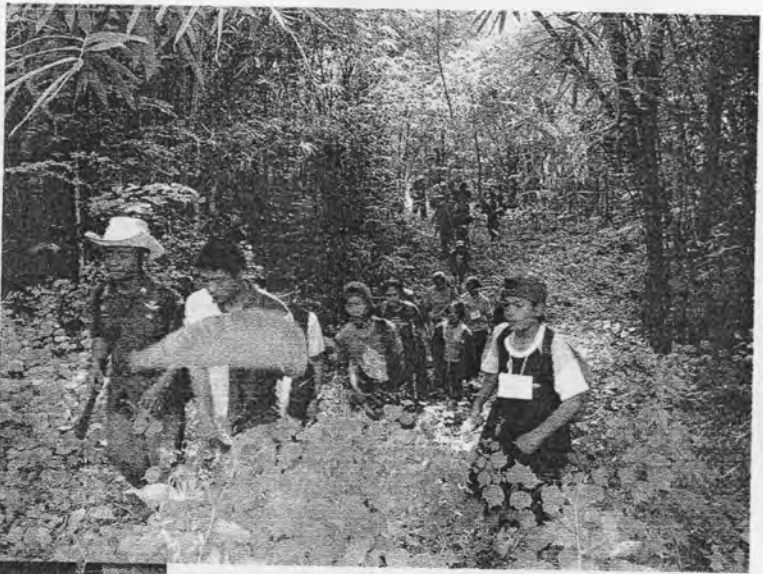

กรณีที่บางถุงมีปลายหน่อมีสีคล้ำ (ปกติจะมีสีออกเหลือง) ถือว่าเสียบ ให้คัดออกทิ้ง

การทำหน่อไม้อัดป๊อบ

ต้องล้างหน่อ ล้างป๊อบให้สะอาด ขั้นแรกนำหน่อไม้มาแกะเปลือกออกพองาม ตัดหัวตัดหางให้พอเข้าป๊อบได้ ตัดประมาณ 8 นิ้ว เต็มป๊อบแล้วใส่น้ำยกขึ้นตั้งไฟ พอเดือดแล้วนำหน่อไม้ที่ตัดไว้เติมให้เต็มป๊อบ ตั้งไฟให้น้ำเดือด ทำความสะอาดป๊อบแล้วปิดฝาได้ โดยใช้หัวแรงบัคกรี ตังกะสีแผ่นเรียบปิดรอยให้สนิท ขั้นตอนนี้ต้องทำในขณะร้อนๆ อย่าให้เย็น ถ้าเย็นหน่อจะไม่ดี กรณีหน่อเสียจะสังเกตเห็นป๊อบมีลักษณะบวมออก ห้ามนำไปรับประทาน

ภาพกิจกรรมในค่าย

← การทำ "บอกลอก" กระบอกลอกไม้ไผ่ใส่น้ำ สำหรับสะพวยไปกินในป่า

ออกกำลังยามเช้า ริมอ่างแม่อาว
ใหญ่ตอนบน - บ้านปางแม่ลอบ

คนมีความฝัน

แหววรรณ มุลย่อง (ฟาง)

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ 8 หมู่ 10 ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านไธสง
จังหวัดลำพูน

การศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนธีรภานุภัณฑ์บ้านไธสง

ประสบการณ์การเข้าค่ายวิถีชีวิตที่ศูนย์ฯสถานผืนป่านบุญ

ครั้งแรก มาอบรมค่ายรุ่นที่ 2/2547 ซึ่งจัดระหว่าง

วันที่ 1—5 กรกฎาคม 2547 พร้อมกับเพื่อนในโรงเรียน 18 คน หลังจากนั้นก็ได้มาร่วม
กิจกรรมค่ายอีกในฐานะพี่เลี้ยงและผู้ช่วยทั่วไป รวมแล้วปีนี้ 6 ครั้งแล้ว

ความประทับใจและคุณค่าที่ได้จากค่าย

ค่ายนี้มีอะไรที่แปลก ๆ ที่ฉันไม่เคยได้เจอในค่ายอื่น เมื่อมาถึงค่ายจะได้สัมผัสกับบรรยากาศภูมิปัญญาชาวบ้าน เรียบ ๆ ง่าย ๆ แต่มีความหมายลึกซึ้ง ด้วยเป็นความตั้งใจของผู้ร่วมอุดมการณ์หลายท่าน ที่อยากเห็นสิ่งดี ๆ เกิดขึ้นในสังคม แต่ไม่ได้เริ่มด้วยทรัพย์สินเงินทองหรือสิ่งยั่วยวนให้หลงใหล หากเป็นบทเรียนที่มุ่งให้พึ่งตนเองตามรอยวิถีทางที่ถนัดกรองมาจากภูมิรู้ของบรรพชน เต็มค่อด้วยวิทยาการที่เลือกรับมาจากยุคสมัย ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นคนยุคเก่าหรือยุคใหม่ ก็สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ เพียงขอให้เปิดใจให้กว้างสำหรับความแตกต่างหลากหลาย ฉันรู้สึกว่าเป็นเวทีที่ท้าทายมาก แต่ครั้งที่ฉันได้เดินทางมายังค่ายนี้ ฉันได้เจอเรื่องราวและได้รับประสบการณ์ใหม่ที่ฉันไม่เคยเจอ ค่ายแต่ละครั้งรูปแบบเหมือนจะซ้ำเก่า แต่รายละเอียดแปลกใหม่อยู่เสมอ ไม่เคยเหมือนกันเลย

มีครั้งหนึ่ง อาจารย์ได้สอนให้ฉันรู้จักการเป็นพี่เลี้ยง ตอนแรกฉันคิดว่าการจัดค่ายดูเรียบง่ายไม่น่าจะยุ่งยาก แต่เมื่อฉันได้ศึกษาจากการลงมือปฏิบัติจริง จึงรู้ว่าค่ายนี้เป็นอะไรที่หนักหนาไม่ใช่เล่น ถึงอย่างไรก็แล้วแต่ อาจารย์ได้วางแนวทางแก้ปัญหาด้วยการให้ทุกคนในค่ายรักกันเสมือน

เป็นที่มั่นร่วมกัน ไม่มีอะไรจะยากเกินความสามารถและความตั้งใจร่วมกันได้ ฉันรู้ความจริงแล้ว ตอนแรกทุกคนไม่อยากมาค่ายนี้เท่าไรหรอก เช่นเดียวกับฉันครั้งแรก แต่เมื่อได้มาอยู่แล้ว ทุกคนต่างมีความรักความผูกพันและประทับใจซึ่งกันและกัน

การนำประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตและการทำงาน

หลังจากผ่านค่ายครั้งแรกแล้ว ฉันได้รวมกลุ่มกับเพื่อน เพื่อทำโครงการสิ่งแวดล้อม ชื่อโครงการเรารักน้ำดี ซึ่งเป็นโครงการตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยการแนะนำของอาจารย์พรณี หลังจากนั้นได้นำเสนอเรื่องการทำหัวเชื้อดินระเบิด (หัวเชื้อจุลินทรีย์สร้างสรร) เพียงแค่เสนอโครงร่างยังไม่ได้ทำเป็นชิ้นงาน ฉันได้นำความรู้ในการวางแผน การเตรียมงาน และวิธีการทำงานของค่าย มาปรับใช้หลายอย่าง จนที่สุดได้ไปช่วยการจัดค่ายที่โรงเรียนประชาสงเคราะห์วิทยา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ยังได้รับประสบการณ์ตรงที่สุด เห็นทั้งความบกพร่อง ความลงตัว และรับรู้ถึงความรู้สึกของอาจารย์สุเมธที่รับเป็นที่พักพิง ทั้ง ๆ ที่ท่านมีภารกิจอื่นอีกมากมาย ฉันจึงเข้ามารับงานแทนอาจารย์โดยไม่รู้ตัว

บทเรียนค่ายสามวันสี่คืนที่พิษณุโลก

ตอนที่เพื่อนใหม่กลุ่มพิษณุโลกโทรมาแจ้งข่าวกิจกรรม และชวนฉันไปช่วยเป็นพี่เลี้ยงค่าย โดยแจ้งว่ามีงบประมาณพร้อมทุกอย่าง ให้ชวนเพื่อนไปด้วยได้อีก 3-4 คน ฉันจึงประสานอาจารย์สุเมธที่ได้รับเชิญให้ไปช่วยค่ายนี้ด้วย ทั้งนี้เพราะโรงเรียนอยู่ระหว่างปิดเรียน และไม่สามารถทำเรื่องอนุญาตให้พวกเราไปร่วมงานได้ แต่ทราบว่าทางกลุ่มโรงเรียนพร้าววิทยาคม ก็จะเดินทางไปช่วยงานนี้เหมือนกัน จึงตกลงกับเพื่อน คือเบญญา เสาวรส กรรณิการ์ รัชฎ์ลักษณ์และยู๊ ให้เดินทางโดยรถไฟขบวนเดียวกับอาจารย์และเพื่อนจากพร้าว

ค่ายที่พิษณุโลกจัดที่โรงเรียน ถ้าดูสภาพทั่วไปน่าจะมืองค์ประกอบพร้อมกว่าค่ายของเราเยอะ เพียงแต่การประสานงานในทีมงานยังอ่อนไปหน่อย อาจจะเป็นเพราะว่าทั้งหมดยังเป็นเด็กอยู่ พึ่งขึ้นชั้น ม.ปลายมาได้เทอมเดียว ประสบการณ์ยังไม่มากพอ ที่จริงแล้ว ที่พิษณุโลกมีผู้ใหญ่ที่ใจดีมากมาย ทางโรงเรียนก็มีท่านผู้อำนวยการสนับสนุนเต็มที่ (แม้จะมีอาจารย์บางท่านในโรงเรียนยังไม่เห็นด้วย) นอกโรงเรียนก็มีกลุ่มผู้สูงอายุ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดช่วยเหลือด้านการเงิน โรงเรียนประถมในท้องถิ่นก็นำนักเรียนมาร่วมแล้ว ถึงที่ขาดตกบกพร่องก็คงจะเป็นความชำนาญการของคณะทำงานเท่านั้นเอง รวมทั้งพวกเราที่

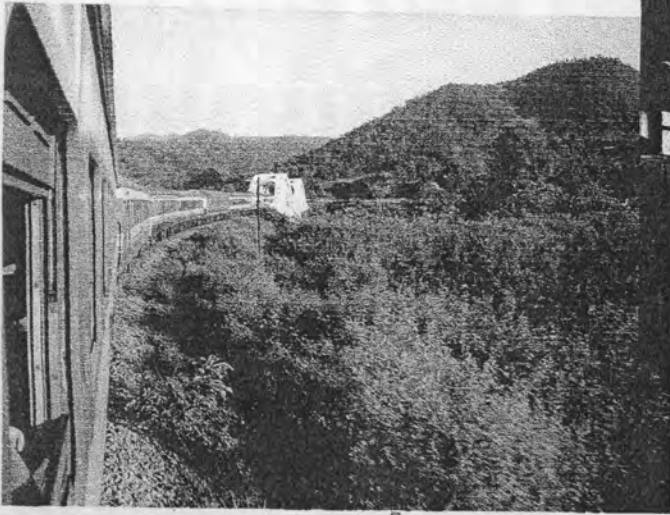

ไปจากเชียงใหม่-ลำพูนด้วย ที่ไม่เก่งพอที่จะแก้สถานการณ์ให้ดีขึ้นได้จนอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ

อาจารย์สุเมธ พยายามช่วยปรับแผนการจัดกิจกรรมให้ในวันแรกและให้คำแนะนำฝากไว้ ก่อนที่ท่านจะเดินทางต่อเพราะมีภารกิจที่จำเป็น แม้พวกเราจะมีปัญหาแต่มันรวดเร็วเกินไปที่จะบอกว่าเราพร้อมที่จะรับภาระอันหนักนี้ เป็นภาวะการขาดผู้นำที่ต้องการใครสักคนมาช่วย แต่เหตุการณ์กลับทรุดลงไปอีก เมื่อเพื่อนจากพร้าวได้รับข่าวเพื่อนที่บ้านเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ จึงไม่มีกะจิตกะใจจะนำเกมต่าง ๆ เมื่อไม่มีทางเลือกอื่นพวกเราก็พยายามทำใจสู้เสีย แม้จะถูกก่อกวนจากกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการนี้ แต่เพื่อนพิษณุโลกก็คลี่คลายปัญหาลงได้ นับว่าเป็นบทเรียนที่ราคาแพงมาก ฉันไม่ทราบว่าจะไปรายงานให้อาจารย์สุเมธทราบยังงัยดี นี่ถ้าฉันไม่พัฒนาตัวเองให้เก่งกว่านี้ ฉันก็อาจเผชิญกับเหตุการณ์เช่นนี้ในการทำงานในอนาคตก็ได้ ฉันพยายามนึกถึงคำพูดของอาจารย์ นึกถึงค่ายของเรา แม้จะลำบากยากเข็ญเพียงใด เราก็มียาจารย์อยู่เคียงข้างและให้กำลังใจให้เราลุกเดินต่อไป

ฉันขอขอบคุณเหตุการณ์ทั้งหมด ที่ทำให้ฉันเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ การต้องเชื่อฟัง การที่ต้องฝึกหนัก การใช้สติและปัญญาอย่างละเอียดรอบคอบ ฉันจะกลับไปฝึกต่อที่ค่ายสถานฝึกป็นบุญ และหากฉันได้จัดค่ายครั้งต่อไป จะเอาข้อคิดจากบทเรียนนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

จากเชียงใหม่-ลำพูน

ถึง

พิษณุโลก

เส้นทางรถเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างชาติ จากจังหวัด
เชียงใหม่-ลำพูน เพื่อร่วมเป็นพี่เลี้ยงและวิทยากรให้กับค่ายสามสามวัย
ที่โรงเรียนประชาสงเคราะห์วิทยา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
ระหว่างวันที่ 15-17 พ.ย.2547 นำทีมโดยอาจารย์สุเมธ พรหมรักษา

ค่ายสามวัย รักษามิปัญญาไทย

ที่โรงเรียนประชาสงเคราะห์วิทยา

อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก

น.ส.เจนจิรา เซออำ
กล่าวรายงานในพิธีเปิด

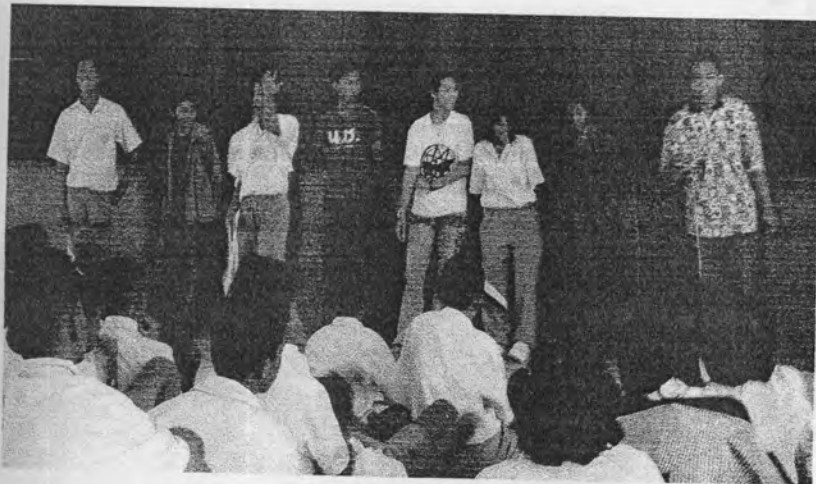
ประสานคนทั้งสามวัย โดย
ชมรมกู้คืนฟ้าประชาเป็นสุข
ซึ่งเป็นเยาวชนที่ผ่านการอบรม
จากค่ายวิถีชีวิต สานฝันปั้นบุญ
จ.ลำพูน

ท่านนายกองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดพิษณุโลก พร้อม
ทั้งผู้มีเกียรติร่วมพิธีเปิดค่าย
และสนับสนุนงบประมาณ

ทีมที่เลี้ยงจาก ร.ร.พร้าววิทยาคม จ.เชียงใหม่ และ ร.ร.ธีรกานต์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน

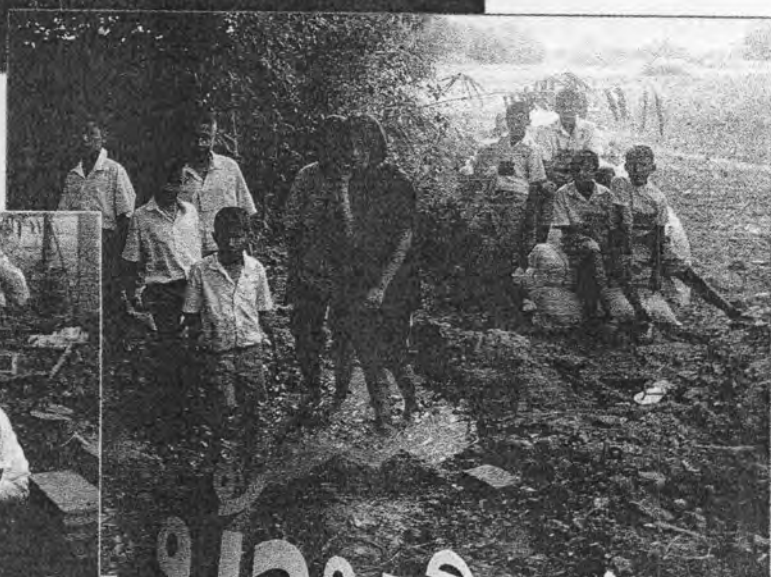
คณะทำงานและ
ประธานงาน ร.ร.
ประชาสงเคราะห์วิทยา
จ.พิษณุโลก

← ปรับพื้นที่

↓ ขุดดินเป็นเป็นก้อน

ก่อนนั่งโดยไม่ต้องมีเสา ↓

บ้านดินใหม่

งานนี้มีทั้งคนแก่ วัย
กลางคนและเด็กๆ
ร่วมมือ ร่วมทำ
ร่วมด้วยช่วยกัน

เยี่ยมชมตามผลงานที่โรงเรียนบ้านน้ำย้อย
 ต.นครเจดีย์ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

แปลงเกษตรของโรงเรียนบ้านน้ำย้อย
 สภาพดินเป็นทราย ไม่อุ้มน้ำ
 ขาดธาตุอาหาร
 นักเรียนที่ผ่านการอบรม นำความรู้
 เรื่องปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพจากค่าย
 มาลองทำและใช้ช่วยให้พืชผักออก
 งามดีขึ้นเห็นได้ชัด

ต้นกะหล่ำดอกของเด็กชาวล้านต๋อง เจริญเติบโตดี
 มาก จนเพื่อน ๆ สงสัยว่าใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่า
 แมลงหรือเปล่า

การประชุมสรุปผลสำหรับนักเรียนที่ผ่านการอบรมที่ค่ายสานฝันปันบุญ ที่โรงเรียนบ้านน้ำย้อย อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

- เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2548 ได้แวะไปเยี่ยมติดตามผลการดำเนินงาน กลุ่มเยาวชนคนสร้างชาติ ที่โรงเรียนบ้านน้ำย้อย ซึ่งมีนักเรียนระดับ ป.5-6 จำนวน 16 คนไปเข้ารับการอบรมที่ค่ายสานฝันปันบุญ ระหว่างวันที่ 1-5 กรกฎาคม 2547 โดยมีอาจารย์ณัฏฐา กำเหนิด ช่วยประสานงานให้โอกาสในการพูดคุยกับนักเรียน
- สรุปผลการติดตามประเมินจากการเปิดเวทีสนทนา นักเรียนทั้งหมดมีความประทับใจ อยากจะไปเข้าค่ายอีก อยากทำบ้านดินให้สำเร็จ อยากรู้เรื่องปุ๋ยหมักชีวภาพให้มากขึ้น อยากให้เพิ่มเรื่องเครื่องจักรสาน น้ำยาอเนกประสงค์ อยากให้พาเดินป่า เหล่านี้เป็นต้น
- ในด้านคุณธรรมที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีหลายคนที่ลดค่าใช้จ่ายในการกินขนม น้ำอัดลมได้แก่ น้องณัฐ คำ ดั้น ส่วนน้องบี ขัน มากขึ้น ทำอะไรรวดเร็ว ว่องไวขึ้น ส่วนน้องเบญ บอกว่าช่วยให้มีสมาธิในการเรียน น้องวุฒิไม่ อยากฆ่าสัตว์และไม่ตีต้นไม้แล้ว แต่น้องราม รู้สึกเสียใจที่ตนเองป่วยไม่ได้อยู่ครบ 5 วัน พิเศษสุดก็คือน้องเอ็ม วสันต์ จันทิมา กลับมาทำน้ำหมักชีวภาพและเอามาพิสูจน์กับผักที่ปลูกที่โรงเรียน ปรากฏว่างามกว่าเพื่อน ๆ โรคแมลงก็มีน้อย รู้สึกภูมิใจมาก

